

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**ΟΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ (ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ)
ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΓΧΟΥΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΔΟΜΕΣ
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΩΣ (ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ)**

της

ΖΑΦΕΙΡΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ (Α.Μ. 1162018)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Ελένη Στάμου

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης
στη διοίκηση & οργάνωση εκπαιδευτικών μονάδων

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2020

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία καλύπτεται στο σύνολό της νομικά από δημόσια άδεια πνευματικών δικαιωμάτων Creative Commons:

Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή

Μπορείτε να:

- Μοιραστείτε: αντιγράψετε και αναδιανέμετε το παρόν υλικό με κάθε μέσο και τρόπο
- Προσαρμόστε: αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο παρόν υλικό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

- Αναφορά Δημιουργού: Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό, με σύνδεσμο της άδειας, και με αναφορά αν έχουν γίνει αλλαγές. Μπορείτε να το κάνετε αυτό με οποιονδήποτε εύλογο τρόπο, αλλά όχι με τρόπο που να υπονοεί ότι ο δημιουργός αποδέχεται το έργο σας ή τη χρήση που εσείς κάνετε.
- Μη Εμπορική Χρήση: Δε μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το υλικό για εμπορικούς σκοπούς.
- Παρόμοια Διανομή: Αν αναμείξετε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο παρόν υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια Creative Commonsόπως και το πρωτότυπο.

Αναλυτικές πληροφορίες νομικού κώδικα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τον Κανονισμό Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αποτελεί έργο αποκλειστικά δικής μου δημιουργίας, έρευνας, μελέτης και συγγραφής.
- Για τη συγγραφή της Διπλωματικής μου Εργασίας δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά στην πηγή προέλευσης(βιβλίο, άρθρο από επιστημονικό περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Θεσσαλονίκη, ημέρα, μήνας, 2020

Η Δηλούσα: Δέσποινα Ζαφείρη

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα επιθυμούσα να ευχαριστήσω πρωτίστως την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Στάμου Ελένη, η οποία με την ενθάρρυνση και την ψύχραιμη καθοδήγησή της σε κάθε στάδιο, συνέβαλε στην επίτευξη του στόχου μου.

Επίσης την κα Ε. Ζ. χωρίς την οποία δε θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση του πονήματος αυτού και το συνάδελφο Μ.Τ. για την πολύτιμη υποστήριξή του.

Ευχαριστώ επίσης την οικογένειά μου για την υπομονή και την κατανόησή τους σε όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών καθώς και τους/τις συναδέρφους που μπόρεσαν να απαντήσουν στην έρευνα που αποτέλεσε σημαντικό κομμάτι τούτης της διπλωματικής εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση των στάσεων των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας που εργάζονται είτε σε παιδικούς σταθμούς είτε σε νηπιαγωγεία, σχετικά με τη συνεργασία τους με τις οικογένειες παιδιών που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. Καθώς δεν υπήρξαν σημαντικά ευρήματα ερευνών πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, κρίθηκε απαραίτητη η διεξαγωγή έρευνας, η οποία έγινε με εργαλείο το ερωτηματολόγιο ερωτήσεων κλειστού - κυρίως- τύπου σε δείγμα 122 παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στον ελληνικό χώρο. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα θεωρούν τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας σημαντική για τη σχολική πορεία του παιδιού (αίσθημα ασφάλειας, καλύτερος χειρισμός από μέρους του/της παιδαγωγού κ.λπ.), αλλά και την περαιτέρω ανάπτυξή του. Αν και θετικοί οι παιδαγωγοί στη συνεργασία, ωστόσο το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών δεν επικροτεί την παρουσία των γονιών στον παιδικό σταθμό – νηπιαγωγείο κατά τη διάρκεια της περιόδου προσαρμογής γεγονός που φανερώνει ότι επιθυμούν ως ένα σημείο τη γονεϊκή εμπλοκή. Εξετάστηκαν επίσης οι στάσεις των παιδαγωγών σχετικά με τους λόγους που δυσχεραίνουν ή προάγουν τη συνεργασία, τι θεωρείται σχολική ετοιμότητα του παιδιού, τρόποι επικοινωνίας με τις οικογένειες των παιδιών και, τέλος, η αίσθηση που έχουν οι ίδιοι οι παιδαγωγοί για την αποτελεσματικότητά τους σε περιπτώσεις παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.

Λέξεις κλειδιά: Δομές προσχολικής αγωγής, εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού, συνεργασία σχολείου – οικογένειας, στάσεις παιδαγωγών, σχολική ετοιμότητα.

ABSTRACT

There is an increasing interest in examining school-family cooperation during preschool education. Parental involvement considers being crucial as regards child's academic progress as well as its further development. The aim of this study is to examine preschool teachers' attitudes as regards as their cooperation with parents whose kinds present manifestations of separation anxiety. In particular, this study, dealt with preschool teachers' opinion of whether it is helpful or not, for children with such manifestations, school – family cooperation. Also, what are the factors that facilitate or make this cooperation difficult, what they think as child's readiness to attend a nursery school course and finally what is their assessment about their own effectiveness, when it comes to children with separation anxiety manifestations. It was - the study- based on 122 primary school teachers both working in nurseries and kindergartens in Greece. According to the results, the majority of the respondents agree to the fact that the cooperation is crucial for any child's academic course (as it gives a sense of security to the child or the ability for the teacher to find a better way of handling children with difficulties etc.) but it also benefits it's further development. Although teachers seemed to be positive towards this cooperation, they don't seem to be fans of parents' presence in school during the adjustment period that is they are in favor of cooperation but not of extreme parental involvement on the school premises.

Key words: Preschool education structures, school-family cooperation, pedagogical attitudes, school readiness, manifestations of separation anxiety.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μπορείτε να:	2
Υπό τους ακόλουθους όρους:	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΓΧΟΥΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	16
1.1 ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ	16
1.2 ΑΓΧΟΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ/ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ	26
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	26
2.2 ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ	27
2.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ/ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ	28
2.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ	33
2.4.1 ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΧΕΣΕΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΣΧΟΛΕΙΟΥ	35
2.5 ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΓΧΟΥΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	37
2.6 ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΓΧΟΥΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	42
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	42
3.2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	42
3.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : ΣΥΖΗΤΗΣΗ	152
5.1 Προτάσεις για έρευνα	157
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	158
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	159
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	164

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Φύλο συμμετεχόντων.....	47
Διάγραμμα 2. Ηλικία συμμετεχόντων	48
Διάγραμμα 3. Τίτλοι σπουδών των συμμετεχόντων.....	49
Διάγραμμα 4. Χρόνια προϋπηρεσίας των συμμετεχόντων.....	49
Διάγραμμα 5. Τύπος σχολείου που εργάζονταν οι συμμετέχοντες	50
Διάγραμμα 6. Θέση που κατείχαν οι συμμετέχοντες.....	51
Διάγραμμα 7. Αριθμός παιδιών στην τάξη που εργαζόντουσαν οι συμμετέχοντες.....	52
Διάγραμμα 8. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς είναι σημαντική για τη σχολική επιτυχία του παιδιού.....	53
Διάγραμμα 9. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών	54
Διάγραμμα 10. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους	54
Διάγραμμα 11. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο	55
Διάγραμμα 12. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο	55
Διάγραμμα 13. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς επηρεάζει θετικά τη συμπεριφορά των παιδιών	56
Διάγραμμα 14. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αισθανθούν ασφάλεια	57
Διάγραμμα 15. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά.....	58
Διάγραμμα 16. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού.....	58
Διάγραμμα 17. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να βελτιώσουν τον τρόπο χειρισμού των παιδιών στο νηπιαγωγείο/παιδικό σταθμό	59
Διάγραμμα 18. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να	

φοιτήσει όταν δεν διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας.....	60
Διάγραμμα 19. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται.....	60
Διάγραμμα 20. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα.....	61
Διάγραμμα 21. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του.....	61
Διάγραμμα 22. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι στην αρχή της σχολικής χρονιάς μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα τους παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.....	62
Διάγραμμα 23. Αξιολόγηση της οικογενειακής κατάστασης για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου.....	63
Διάγραμμα 24. Αξιολόγηση τυχόν ιδιαιτεροτήτων του παιδιού για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου.....	63
Διάγραμμα 25. Αξιολόγηση ικανότητας αυτοεξυπηρέτησης για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου.....	64
Διάγραμμα 26. Αξιολόγηση προηγούμενης επαφής του παιδιού με άτομα εκτός οικογένειας για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου.....	64
Διάγραμμα 27. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ζητούν πληροφορίες για το οικογενειακό περιβάλλον ή τυχόν ιδιαιτερότητες του παιδιού.....	67
Διάγραμμα 28. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα στην παιδαγωγό.....	68
Διάγραμμα 29. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου.....	69
Διάγραμμα 30. Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής ως τύποι γονιών που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους.....	70
Διάγραμμα 31. Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο ως τύποι γονιών που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους.....	70
Διάγραμμα 32. Εργαζόμενοι γονείς ως τύποι γονιών που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους.....	71
Διάγραμμα 33. Γονείς με υψηλά επίπεδα άγχους ως τύποι γονιών που ρωτούν περισσότερο	

για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους.....	71
Διάγραμμα 34. Ο περιορισμένος χρόνος ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών	74
Διάγραμμα 35. Η αρνητική στάση γονιών απέναντι στο σχολείο ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών.....	74
Διάγραμμα 36. Η αρνητική στάση παιδαγωγών απέναντι στους γονείς ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών.....	75
Διάγραμμα 37. Η αδιαφορία ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών.....	75
Διάγραμμα 38. Οι πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών/παιδαγωγών ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών.....	76
Διάγραμμα 39. Η έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών.....	76
Διάγραμμα 40. Η στάση του παιδαγωγού ως παράγοντας που επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών	78
Διάγραμμα 41. Η προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής ως παράγοντας που επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών	79
Διάγραμμα 42. Τα προσωπικά χαρακτηριστικά των γονιών ως παράγοντας που επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών.....	79
Διάγραμμα 43. Η ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δυο πλευρών ως παράγοντας που επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών	80
Διάγραμμα 44. Οι μορφωμένοι γονείς ως τύποι γονιών που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	82
Διάγραμμα 45. Οι εργαζόμενοι γονείς ως τύποι γονιών που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	82
Διάγραμμα 46. Γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής ως τύποι γονιών που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.....	83
Διάγραμμα 47. Γονείς με υψηλή ενσυναίσθηση ως τύποι γονιών που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.....	83
Διάγραμμα 48. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους	85
Διάγραμμα 49. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις τους με το παιδί.....	86

Διάγραμμα 50. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι τα παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία.....	87
Διάγραμμα 51. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων τους προβληματίζει	88
Διάγραμμα 52. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού τους προβληματίζει ιδιαίτερα.....	88
Διάγραμμα 53. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι εκείνοι αναλαμβάνουν συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.....	89
Διάγραμμα 54. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θεωρούν επαρκή τον εργασιακό τους χρόνο για να συνεργαστούν με τους γονείς.....	89
Διάγραμμα 55. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ορίζουν συγκεκριμένες μέρες και ώρες επαφών με τους γονείς.....	90
Διάγραμμα 56. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει συνεργασία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού και πέραν του ωραρίου εργασίας.....	91
Διάγραμμα 57. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας εμποδίζει τους γονείς να επικοινωνήσουν μαζί τους συχνά.....	91
Διάγραμμα 58. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι οι γονείς ρωτάνε για τις μεθόδους-πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων.....	92
Διάγραμμα 59. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι δίνουν εύκολα πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές.....	92
Διάγραμμα 60. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι το παιδί με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού έχει πολλά να ωφεληθεί από τη συνεργασία παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου και οικογένειας.....	93
Διάγραμμα 61. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θεωρούν χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού.....	94
Διάγραμμα 62. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι υπάρχει μεγάλο ποσοστό διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.....	95
Διάγραμμα 63. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς.....	96
Διάγραμμα 64. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θα τους βοηθούσε	

οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς.....	96
Διάγραμμα 65. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θεωρούν ωφέλιμη τη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών που ξεκινάνε τον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο.....	97
Διάγραμμα 66. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών στις υποχρεωτικές ομαδικές συγκεντρώσεις	98
Διάγραμμα 67. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των παιδιών	98
Διάγραμμα 68. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιος θέμα	99
Διάγραμμα 69. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών ατομικά στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου.....	99
Διάγραμμα 70. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών εκτός σχολείου.....	100
Διάγραμμα 71. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον	101
Διάγραμμα 72. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι όταν πραγματικά προσπαθούν μπορούν να τα καταφέρουν και στις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής	102
Διάγραμμα 73. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ο παιδαγωγός δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν	102
Διάγραμμα 74. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκαναν και εκείνοι περισσότερα.....	103
Διάγραμμα 75. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι αν ένα παιδί είναι ανήσυχω-αγχωμένο είναι σίγουροι ότι γνωρίζουν κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσουν	104
Διάγραμμα 76. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι αν προσπαθήσουν πραγματικά πολύ μπορούν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών	104
Διάγραμμα 77. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ο παιδαγωγός δεν μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον.....	105

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Αξιολόγηση άλλων παραγόντων για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου .65	
Πίνακας 2. Άλλες κατηγορίες γονέων που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους	72
Πίνακας 3. Άλλοι παράγοντες που εμποδίζουν τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών	77
Πίνακας 4. Άλλοι παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών....	80
Πίνακας 5. Άλλοι τύποι γονέων που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	84
Πίνακας 6. Έλεγχος διακυμάνσεων για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων ανάλογα την ηλικία	107
Πίνακας 7. One-way Anova για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα την ηλικία τους.....	118
Πίνακας 8. Robust tests για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα την ηλικία τους.....	124
Πίνακας 9. Διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα την ηλικία τους	126
Πίνακας 10. Έλεγχος διακυμάνσεων για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα τον τίτλο σπουδών τους	129
Πίνακας 11. One-way Anova για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα τον τίτλο σπουδών τους	140
Πίνακας 12. Διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα τον τίτλο σπουδών τους.....	145
Πίνακας 13. Συσχετίσεις Pearson για τη διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των απόψεων για τη συνεργασία γονέων-παιδαγωγών, της επικοινωνίας των παιδαγωγών με τους γονείς, της αίσθησης αποτελεσματικότητας των παιδαγωγών, της παιδικής ετοιμότητας, και της εκτίμησης της παιδικής ετοιμότητας	151

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας, σε οποιαδήποτε βαθμίδα προσχολικής αγωγής κι αν υπηρετεί, έχει βρεθεί αντιμέτωπος/η με το άγχος αποχωρισμού των μικρότερων ή μεγαλύτερων νηπίων που καλούνται να μεταβούν από το στενό οικογενειακό περιβάλλον στο ευρύτερο - και χαοτικό στα μάτια τους - περιβάλλον του παιδικού σταθμού ή του νηπιαγωγείου.

Η αρχή κάθε σχολικής χρονιάς είναι μια ιδιαίτερα στρεσογόνα περίοδος για τις οικογένειες των μικρών παιδιών, για τις/τους παιδαγωγούς αλλά, φυσικά, και για τα ίδια τα παιδιά. Στην περίπτωση, δε, των παιδικών σταθμών, στους οποίους οι εγγραφές γίνονται καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, το άγχος αποχωρισμού του υπό προσαρμογή νηπίου με όλες τις εκδηλώσεις του, ταλανίζει όχι μόνο το ίδιο και την οικογένειά του αλλά και το σύνολο του τμήματος στο οποίο καλείται αυτό - το νήπιο- να ενταχθεί.

Η εξέχουσα σημασία της περιόδου προσαρμογής του νηπίου στο καινούριο περιβάλλον ωθεί τους/τις παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας στην αναζήτηση πρακτικών ώστε, αφενός να εξυπηρετηθούν οι εργαζόμενοι -στην πλειοψηφία τους- γονείς με την απρόσκοπτη παραμονή του παιδιού στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο, αφετέρου όμως με τις λιγότερες δυνατές επιπτώσεις στον ευαίσθητο ψυχισμό των μικρών παιδιών. Αν μάλιστα δεχτούμε ότι οι επιπτώσεις μιας αρνητικής πρώτης εμπειρίας σε σχολικό περιβάλλον δύσκολα ανατρέπονται, τότε αντιλαμβανόμαστε πόσο σημαντικό είναι να κατανοήσουμε «την αγχώδη διαταραχή αποχωρισμού στην παιδική ηλικία» όπως αναφέρεται σαν όρος από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας. Σύμφωνα λοιπόν με τον Π.Ο.Υ. «η διάγνωση για την αγχώδη διαταραχή αποχωρισμού στην παιδική ηλικία πρέπει να τίθεται όταν ο φόβος του αποχωρισμού αποτελεί το επίκεντρο του άγχους και όταν τέτοιο άγχος εμφανίστηκε αρχικά κατά τα πρώτα χρόνια της παιδικής ηλικίας. Διαφοροποιείται από το φυσιολογικό άγχος αποχωρισμού όταν είναι στατιστικά ασυνήθους βαθμού (σοβαρό) (συμπεριλαμβανομένης μιας παθολογικής επιμονής πέρα από το σύνηθες χρονικό διάστημα), και όταν σχετίζεται με σημαντικά προβλήματα κοινωνικής λειτουργικότητας.» Όπως γίνεται αντιληπτό από τον ορισμό, δε συνεπάγονται όλες οι περιπτώσεις δύσκολης προσαρμογής στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο την ύπαρξη αγχώδους διαταραχής, ωστόσο η ενασχόληση με το θέμα στην παρούσα εργασία έχει διττό στόχο: αφενός να εξακριβωθεί κατά πόσο οι παιδαγωγοί μπορούν να διακρίνουν ποιες περιπτώσεις αφορούν παθολογική κατάσταση και ποιες μια

παροδική δυσκολία του παιδιού και αφετέρου την ανίχνευση των στάσεων των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας σχετικά με τη συνεργασία σχολείου και οικογένειας πάνω στο θέμα, μια παράμετρος εξαιρετικά σημαντική για τη διαχείριση της κατάστασης είτε πρόκειται για προσωρινή δυσκολία ή για διαταραχή.

Υπάρχει, ομολογουμένως, έλλειμμα από γενικά αποδεκτές μεθόδους εξακρίβωσης σχετικά με την ύπαρξη ή όχι προβλημάτων ψυχικής υγείας σε μικρότερες ηλικίες και κατ' επέκταση μεθόδων που θα βοηθούσαν αυτά τα παιδιά, γεγονός που οφείλεται στο σχετικά πρόσφατο ενδιαφέρον της κοινωνίας πάνω στο θέμα. Μόλις τις τελευταίες δεκαετίες το θέμα της ψυχικής υγείας των νηπίων απασχόλησε τους ανθρώπους που είναι υπεύθυνοι κατά οποιονδήποτε τρόπο για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας (γονείς, παιδαγωγούς, γιατρούς κ.α.) (Gustafsson, 2018, σελ. 9) Οι δομές προσχολικής αγωγής αποτελούν ένα ευνοϊκό περιβάλλον στο οποίο μπορούν να ανιχνευτούν προβλήματα ψυχικής φύσεως στα παιδιά κυρίως λόγω της ενασχόλησης του εκπαιδευτικού τους προσωπικού με τέτοιο αριθμό νηπίων ώστε να μπορούν να συγκρίνουν κάθε νήπιο με τους συνομηλίκους του και να διαπιστώνουν αν υπάρχουν περιπτώσεις που χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση. Η έγκαιρη δε παρέμβαση, συμβάλλει αναμφίβολα στη βελτίωση της λειτουργικότητάς τους και την προαγωγή της ψυχικής τους υγείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΓΧΟΥΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Κοινό χαρακτηριστικό των διαταραχών άγχους είναι η ένταση των συμπτωμάτων και η χρονική τους διάρκεια. Όπως αναφέρει ο Κάκουρος (2006, σελ. 166), ενώ το άγχος δεν είναι άγνωστο, στην ανθρώπινη φύση, συναίσθημα και όλοι οι άνθρωποι έχουν τέτοιες εκδηλώσεις κατά καιρούς, η υπερβολική ένταση των εκδηλώσεων αυτών και η δυσαναλογία τους σε σχέση με το ερέθισμα που τις προκαλεί, μπορεί να δείχνει την ύπαρξη αγχώδους διαταραχής. Τα συμπτώματα αυτά δεν πλήττουν την κοινωνική συμπεριφορά του ατόμου ή την επαφή του με την πραγματικότητα αλλά θεωρούνται ανεπιθύμητα από αυτό το άτομο (Γκαραγκάνη, 2017, σελ. 20). Η παιδική ηλικία, η οποία ενδιαφέρει την παρούσα εργασία, είναι μιας προεξέχουσας σημασίας περιόδου για την κοινωνική, συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη του ατόμου. Έρευνες δείχνουν ότι η ψυχοκοινωνική προσαρμογή στη διάρκεια αυτής της περιόδου είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την προσαρμογή στο σχολείο αλλά και τη μετέπειτα ακαδημαϊκή επιτυχία (Sirois & Bernier, 2018, σελ. 8-9) Οι έρευνες εστιάζουν στην εκτίμηση προβλημάτων συμπεριφοράς, είτε αυτά εσωτερικεύονται από το παιδί (π.χ. άγχος, καταθλιπτική διάθεση) ή εξωτερικεύονται προς το περιβάλλον (επιθετικότητα, ευερεθιστικότητα), και τη σχέση τους με τη λειτουργικότητα γενικά του παιδιού (σχολική προσαρμογή, κοινωνική λειτουργικότητα) στη διάρκεια της μετέπειτα εξέλιξής του. Σαφής δε φαίνεται να είναι η τάση διατήρησης των προβλημάτων αυτών και στις μετέπειτα ηλικιακές κατηγορίες (σχολική περίοδος και εφηβεία).

1.1 ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ

Για να ανιχνευτεί έγκαιρα και με επιτυχία οποιαδήποτε παθολογική συμπεριφορά στην παιδική ηλικία είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε τι θεωρείται «τυπικό» χαρακτηριστικό για κάθε στάδιο ανάπτυξης. Στο σημείο αυτό χρήσιμο είναι να αναφερθούν τα στάδια ψυχικής ανάπτυξης από τη γέννηση ως τον πρώτο χρόνο.

Στην πρώτη βρεφική ηλικία η έκφραση συναισθημάτων για το νεογέννητο είναι συγκεχυμένη και χαρακτηρίζεται από δύο κυρίως καταστάσεις, τη γενική διέγερση και την ηρεμία. Η διαφοροποίηση των αρνητικών συναισθημάτων αρχίζει πιο νωρίς, γύρω στον 1ο μήνα, με τη μορφή της δυσφορίας ενώ τα θετικά συναισθήματα διακρίνονται γύρω στον 3ο μήνα με τη

μορφή της χαράς ή της ευχαρίστησης. Γύρω στον 6ο μήνα το γενικό συναίσθημα της δυσφορίας διαφοροποιείται σε θυμό ή φόβο, ενώ η διαφοροποίηση των θετικών συναισθημάτων σε προσκόλληση, θαυμασμό, αφοσίωση λαμβάνει χώρα γύρω στο 12ο μήνα. Σε δεύτερο χρόνο, η προσκόλληση διαφοροποιείται ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται. Μετά το άγχος προς τα ξένα πρόσωπα, το άγχος αποχωρισμού είναι από τις πιο χαρακτηριστικές αντιδράσεις προσκόλλησης του βρέφους. (Παρασκευόπουλος, 1985, σελ. 197).

Ο Spitz προσδιόρισε τρία στάδια εξέλιξης των σχέσεων του βρέφους με το «αντικείμενο» (Καρπέτας, 2008, σελ. 54-56):

α) Το «προαντικειμενότροπο ή στάδιο χωρίς αντικείμενο». Στη διάρκεια αυτού -1ος μήνας ζωής- το βρέφος δεν έχει αναπτύξει το Εγώ και επομένως δε διαφοροποιείται από το περιβάλλον. Σ' αυτό το στάδιο, η μητέρα, λειτουργεί παρηγορητικά (μέσω π.χ. του θηλασμού) απέναντι στην ένταση που προκαλούν στο βρέφος τα εσωτερικά ερεθίσματα. Η ευαισθησία της μητέρας απέναντι στις ανάγκες του είναι η ασπίδα απέναντι στα περιβαλλοντικά ερεθίσματα.

β) Το «πρόδρομο του αντικειμένου στάδιο» -2ος μήνας. Εμφανίζεται το χαμόγελο και η ηχολαλιά (μίμηση ήχων που προέρχονται από το περιβάλλον) καθώς το βρέφος αρχίζει να αντιλαμβάνεται τα ερεθίσματα του εξωτερικού περιβάλλοντος. Ως και τους έξι μήνες το αντικείμενο της επιθυμίας-λίμπιντο στρέφεται προς τη μητρική φιγούρα που επιτυγχάνει να ικανοποιεί τις ανάγκες του, ενώ η επιθετικότητα προς το «κακό» αντικείμενο που αδυνατεί να ανταποκριθεί.

γ) Το στάδιο του «λιβιδινικού αντικειμένου» κατά το οποίο το βρέφος αρχίζει να διακρίνει τα γνωστά από τα άγνωστα πρόσωπα και να αντιδρά ανάλογα (με ανησυχία, διαμαρτυρίες κ.λπ.) Αποτέλεσμα αυτής της διάκρισης είναι το άγχος αποχωρισμού, του πρώτου πραγματικού άγχους του παιδιού καθώς σε προηγούμενα στάδια είχαμε απλώς έκφραση δυσαρέσκειας.

Μετά τον πρώτο χρόνο εμφανίζεται η άρνηση, η πρώτη αφηρημένη έννοια που χρησιμοποιεί το βρέφος, ταυτιζόμενο με τη μητέρα που απαγορεύει, ενώ μετά το δεύτερο χρόνο καθίσταται πιο ανθεκτικό στο άγχος και ανταποκρίνεται καλύτερα στη ματαίωση των επιθυμιών του. Οι βραχυχρόνιες απουσίες της μητέρας γίνονται ικανοποιητικά ανεκτές και ο ρόλος αυτής -της μητέρας- πια είναι να ενδυναμώσει το Εγώ του νηπίου εκπαιδευοντάς το να αντέχει λίγο περισσότερο την απουσία της κάθε φορά.

Διάφορες θεωρίες ασχολήθηκαν με το θέμα της προσκόλλησης προς τη φιγούρα φροντίδας (συνήθως τη μητρική). Συγκεκριμένα, η συμπεριφορική θεωρία εξήγησε κατ' αρχήν το φαινόμενο της προσκόλλησης, συνδέοντας την παρουσία της μητρικής φιγούρας με την ευχαρίστηση. Το μητρικό πρότυπο είναι κατ' αρχήν ένα ουδέτερο ερέθισμα για το παιδί, αλλά μέσω της μείωσης της ψυχικής έντασης που προσφέρει η φροντίδα της μητέρας, συνδέεται τελικά με ευχάριστα συναισθήματα και καταλήγει, μέσω της διαδικασίας της μάθησης, να σημαίνει ευχαρίστηση και ανακούφιση. Ο Freud αντιμετωπίζει το παιδί σαν ένα ναρκισσιστικό οργανισμό που δείχνει προσκόλληση προς τα άτομα που ικανοποιούν τις ανάγκες του και κατ' επέκταση μειώνουν την ψυχική του ένταση. (Παρασκευόπουλος, 1985, σελ. 205).

Χαρακτηριστικές, ωστόσο, για τη σημασία της προσκόλλησης όχι μόνο στο ανθρώπινο είδος αλλά και στο ζωικό, είναι οι έρευνες του Harlow και των συνεργατών του με νεογέννητα πιθηκάκια. (Μάντζιου κ.ά., 2014). Παρατηρήθηκε ότι τα νεαρά ζώα δεν επιβίωναν σε συνθήκες απομόνωσης είτε αυτή αφορούσε έλλειψη επαφής με άλλα μέλη του ίδιου είδους, είτε ανθρώπους. Η αδυναμία επιβίωσης δεν είχε καμιά σχέση με τη λήψη τροφής καθώς τα πιθηκάκια σιτίζονταν κανονικά μέσω συρμάτινων ομοιωμάτων μητέρας. Διαπιστώθηκε όμως ότι τα ζώα ανέπτυσσαν ισχυρή συναισθηματική προσκόλληση προς ομοιώματα που αποτελούνταν από μαλακό περίβλημα από μαξιλάρια αν και από αυτά δεν είχαν τη δυνατότητα λήψης τροφής. Τρέφονταν κανονικά από τα συρμάτινα ομοιώματα αλλά έτρεχαν και περνούσαν χρόνο με τις «υφασμάτινες» μητέρες ενώ σε αυτές στρέφονταν σε περίπτωση κινδύνου. Γίνεται, από τα παραπάνω, κατανοητό ότι, ακόμα και στο ζωικό πληθυσμό, ουσιαστικός λόγος για τη δημιουργία δεσμού δεν είναι η κάλυψη βιολογικών αναγκών, όπως υποστήριζαν οι δύο θεωρίες που αναφέρθηκαν παραπάνω, αλλά το αίσθημα στοργής και ασφάλειας που λαμβάνεται από την οικεία φιγούρα (στην περίπτωση του Harlow, το υφασμάτινο ομοίωμα).

Σύμφωνα με το Bowlby (1988), ως προσκόλληση, θεωρείται κάθε συμπεριφορά που έχει ως αποτέλεσμα την επίτευξη και τη διατήρηση της εγγύτητας από μέρους του παιδιού προς κάποιον άνθρωπο, τον οποίο αυτό - το παιδί- εμπιστεύεται ως κατάλληλο να αντιμετωπίσει τον κόσμο και τις δυσκολίες του. Η πρώτη μορφή στην οποία στρέφεται το παιδί, κάθε φορά που δυσκολεύεται, είναι η μητρική. Ωστόσο, σε περίπτωση έλλειψης της μητέρας, η μορφή αυτή αντικαθίσταται από κάποιον τον οποίο συνήθως γνωρίζει καλά ή ακόμα – σε περίπτωση αδυναμίας να βρεθεί τέτοιο άτομο- το παιδί μπορεί να στραφεί προς κάποιον ξένο που θα του

φερθεί με καλοσύνη. Καταλαβαίνουμε από τα παραπάνω ότι μια μορφή προσκόλλησης δύναται να υπάρξει προς αρκετά άτομα, ωστόσο η δημιουργία μιας σταθερής σχέσης προσκόλλησης περιορίζεται σε πολύ λίγα. Το παιδί, δε, που αδυνατεί να κάνει το διαχωρισμό ανάμεσα στις δύο κατηγορίες είναι πολύ πιθανό να πάσχει από σοβαρή διαταραχή.

Η φιγούρα προσκόλλησης για το μικρό παιδί χρειάζεται να είναι διαθέσιμη και υπεύθυνη απέναντι στο ρόλο της ώστε να παγιωθεί το αίσθημα της ασφάλειας και να ενθαρρυνθεί ο νεαρός άνθρωπος να συνεχίσει την υπάρχουσα σχέση, αλλά και κάθε μελλοντική σχέση μια και λειτουργεί, ο πρώτος αυτός δεσμός, ως μοντέλο. Το αίσθημα ασφάλειας από τη συνειδητοποίηση ότι σε οποιαδήποτε δυσκολία το παιδί θα βρει καταφύγιο στην οικεία φιγούρα, συντροφεύει το άτομο, και στην ενήλικη ζωή του σε κάθε σχέση που αναπτύσσεται, κάνοντας έντονη την ανάγκη αυτή σε δυσχερείς περιόδους. Η θεώρηση αυτή για την προσκόλληση διαφοροποιείται από τις έως τότε θεωρήσεις που υποστήριζαν ότι το κίνητρο για την προσκόλληση του παιδιού σε ένα άτομο είχε άμεση σχέση με την ικανοποίηση των βιολογικών του αναγκών.

Επιπλέον, ο πάροχος φροντίδας που λειτουργεί ως φιγούρα προσκόλλησης για το βρέφος, αποτελεί ένα ασφαλές εφελτήριο εξερεύνησης του κόσμου, καθώς αυτό - το βρέφος- στρέφεται προς αυτή τη φιγούρα σαν πλαίσιο για το πώς πρέπει το ίδιο να αντιδράσει σε οποιαδήποτε νέα εμπειρία (Janjua, 2019).

Παλαιότερες έρευνες της Mary Ainsworth έδειξαν διαφορές ως προς το βαθμό και το «συναισθηματικό τόνο» της προσκόλλησης. Από τα 28 βρέφη που μελετήθηκαν, το 57% είχε παρουσιάσει έντονη προσκόλληση που συνοδεύονταν από αίσθημα ασφάλειας (ασφαλής προσκόλληση), ενώ το 25% παρουσίαζε επίσης έντονη προσκόλληση αλλά με κυρίαρχο το αίσθημα της αβεβαιότητας, ανασφάλειας (ανασφαλής προσκόλληση). Τα βρέφη της πρώτης κατηγορίας έδειχναν θετικές αντιδράσεις προς τη μητέρα (χαμογελούσαν, έστρεφαν το βλέμμα προς αυτή) ενώ διαμαρτύρονταν πολύ λιγότερο όταν η μητέρα τα άφηνε μόνα τους, ήταν δε σχετικά πιο πρόθυμα να απομακρυνθούν από αυτή και να εξερευνήσουν το περιβάλλον. Αντίθετα, τα βρέφη με ανασφαλή προσκόλληση επιθυμούσαν να βρίσκονται συνεχώς δίπλα στη μητέρα τους, διαμαρτύρονταν είτε τα κρατούσε αγκαλιά ή όχι και απαιτούσαν φορτικά την αποκλειστική φροντίδα της. Η Ainsworth μετά από παρατηρήσεις σε βρέφη τα οποία βρίσκονταν σε τεχνητές καταστάσεις άγχους (Συνθήκη του ξένου), (Δώνη, 2015, σελ. 118) διέκρινε τρεις κατηγορίες προσκόλλησης: Την ασφαλή

προσκόλληση, τη συγκρουσιακή προσκόλληση (άγχους-αντίδρασης) και την αποφευκτική προσκόλληση (άγχους – αποφυγής) Μια τέταρτη κατηγορία, αυτή της αποδιοργανωμένης προσκόλλησης, αναγνωρίστηκε αργότερα από τους Main και Solomon (Janjua, 2019, σελ.11). Τα βρέφη με ασφαλή προσκόλληση βρέθηκαν να έχουν μεγαλύτερη ικανότητα να δεχτούν τη φροντίδα της μητέρας τους και να καθησυχαστούν από αυτή και έδειξαν ευκολότερα διάθεση για εξερεύνηση του κόσμου γύρω τους. Αντίθετα, τα παιδιά που είχαν δεσμό ανασφαλούς προσκόλλησης με τη μητέρα έδειχναν να την αποφεύγουν ή να την προσεγγίζουν με αντίσταση (Crittenden, 1988; Δώνη, 2015). Ήδη παλαιότερες έρευνες είχαν δείξει τη συσχέτιση ανάμεσα στην αποφευκτική προσκόλληση και τη μη διαθεσιμότητα της μητέρας (φυσική ή ψυχολογική). Χαρακτηριστικό αυτού του τύπου συμπεριφοράς από μέρους της μητέρας ήταν η έλλειψη υπευθυνότητας απέναντι στο παιδί και η απαξίωση των αναγκών του. Όλα τα ευρήματα των ερευνών συνηγορούν προς την κατεύθυνση της μακροπρόθεσμης αρνητικής επίδρασης στην κοινωνική, συναισθηματική, νοητική και σωματική ανάπτυξη του παιδιού που δεν ανέπτυξε ασφαλή προσκόλληση με τη μητρική (κυρίως) φιγούρα.

Το φαινόμενο της προσκόλλησης διέρχεται από τρία βασικά στάδια (Παρασκευόπουλος, 1985, σελ.200) :

α) Αδιαφοροποίητη προσκόλληση (γύρω στην 8η εβδομάδα ως τον 5-6 μήνα). Σ' αυτό το στάδιο δεν υπάρχει ακριβής φιγούρα προσκόλλησης αλλά εμφανίζεται με τη μορφή δυσφορίας όταν το βρέφος μένει μόνο του ή στρέφει το βλέμμα του και χαμογελά όταν έχει απέναντί του ένα ανθρώπινο πρόσωπο.

β) Μονοπροσωπική προσκόλληση (εμφανίζεται μεταξύ 5ου -7ου μήνα και εντείνεται τους επόμενους 3-4 μήνες). Η προσκόλληση διαφοροποιείται από το προηγούμενο στάδιο και στρέφεται προς ένα πρόσωπο, συνήθως αυτό της μητέρας-τροφού. Παράλληλα εμφανίζεται και τα άγχος προς ξένα πρόσωπα. Το βρέφος αναπτύσσει συμπεριφορές άγχους απέναντι σε πρόσωπα που παλαιότερα χαιρόνταν την επαφή μαζί τους. Δυσφορεί με τη θέα του προσώπου τους και αποζητάει τη μητέρα του, όχι επειδή έχει μια αρνητική εμπειρία με τα πρόσωπα καθαυτά αλλά γιατί το γνωστικό σχήμα του προσώπου τους διαφέρει από το οικείο γνωστικό σχήμα του μητρικού προσώπου. Το άγχος προς ξένα πρόσωπα κορυφώνεται προς το τέλος του πρώτου χρόνου ζωής του παιδιού.

γ) Πολυπροσωπική προσκόλληση. Εμφανίζεται μερικούς μήνες μετά την μονοπροσωπική, καθώς το βρέφος διευρύνει τον κύκλο των φιγούρων προσκόλλησης

του κυρίως προς άλλα μέλη της οικογένειας με τα οποία έχει συνεχή αλληλεπίδραση (αδέρφια, γιαγιά, παππού).

Η προσκόλληση σταθεροποιείται μετά το τέλος της παιδικής ηλικίας, ως εκ τούτου, μια εκτίμηση για την ασφάλειά της ή όχι σ' αυτές τις χρονικές περιόδους μόνο ένα στιγμιότυπο της ποιότητας της σχέσης μπορεί να δώσει (Sirois & Bernier, 2018, σελ. 6). Πολλές από τις έρευνες, λοιπόν, που ασχολήθηκαν με το θέμα της προσκόλλησης εστίασαν στη παρατήρηση της ποιότητας της γονικής συμπεριφοράς στη διάρκεια αλληλεπίδρασης μεταξύ γονιού και παιδιού καθώς και στο ζήτημα της μητρικής ευαισθησίας ως καθοριστικό παράγοντα επίτευξης της ασφαλούς προσκόλλησης. Ως μητρική ευαισθησία θεωρείται η ικανότητα της μητέρας να αντιλαμβάνεται και να ερμηνεύει τα συναισθήματα του βρέφους και να ανταποκρίνεται κατάλληλα. Μ' αυτόν τον τρόπο οι μητέρες μπορούν να κατευθύνουν τη συναισθηματική ρύθμιση των παιδιών τους και κατά συνέπεια να επηρεάσουν τη μετέπειτα προσαρμογή τους. Τα αποτελέσματα των ερευνών δείχνουν, λοιπόν, μια αξιόπιστη σχέση μεταξύ μητρικής ευαισθησίας και προσκόλλησης. Επίσης οι δύο παράμετροι σε συσχέτιση παρέχουν ενδείξεις για την εξέλιξη, μελλοντικά, της λειτουργικότητας του παιδιού. Τα παιδιά που έχουν αναπτύξει δεσμό ασφαλούς προσκόλλησης φαίνεται να είναι μελλοντικά σε θέση να ρυθμίζουν αποτελεσματικότερα το συναίσθημα.

1.2 ΑΓΧΟΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ

Το άγχος ως συναίσθημα θεωρείται μια φυσιολογική αντίδραση απέναντι σε μια κατάσταση που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Εκείνος ο παράγοντας που καθιστά το άγχος διαταραχή είναι η δυσαναλογία του απέναντι στο ερέθισμα που το προκαλεί. Έτσι, ενώ ένας φυσιολογικός βαθμός άγχους μπορεί να λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη για την αντιμετώπιση μιας κατάστασης, το δυσανάλογα μεγάλο άγχος εμποδίζει το άτομο να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αυτής. Η γενίκευση του άγχους, ακόμα κι όταν απουσιάζει το στρεσογόνο ερέθισμα, επέρχεται ως αποτέλεσμα της συνεχούς αποφυγής των καταστάσεων που το προκαλούν (Γκαραγκάνη, 2017, σελ. 18).

Το 1936, ο R. Spitz πρώτος διεξήγαγε έρευνα μέσω παρατήρησης σε βρέφη που ζούσαν σε ιδρύματα, μελετώντας τις συνέπειες του αποχωρισμού από τη μητέρα τους (Καρπέτης, 2008, σελ. 54). Από τις έρευνες αυτές καταδείχτηκε ότι η απουσία της μητέρας στα βρέφη 6-8

μηνών για διάστημα 2-3 μηνών είχε επιπτώσεις στη συμπεριφορά τους (τα βρέφη έκλαιγαν συνεχώς και αρνούνταν την επαφή με άλλα άτομα) ενώ σε συνεχιζόμενη απουσία άνω των τριών μηνών, έχαναν βάρος, είχαν προβλήματα ύπνου και ήταν ευάλωτα σε αρρώστιες. Η παρουσία της μητέρας μετά το διάστημα των τριών μηνών επανέφερε τα βρέφη στην πρότερη κατάστασή τους. Ωστόσο, σε συνέχεια της απουσίας τα βρέφη κατέληγαν να γίνουν απαθή, με ανέκφραστο πρόσωπο και σταδιακά επιδεινούμενη επικοινωνία με όλους. Ο Spitz διαφοροποιεί την κατάσταση αυτή από το φυσιολογικό άγχος των οκτώ μηνών και την ονομάζει «ανακλητική κατάθλιψη».

Σύμφωνα με τους Anugraha και Vineetha, το άγχος είναι φυσιολογικό στην παιδική ηλικία και συναντάται συχνά, για παράδειγμα στο ξεκίνημα της φοίτησης πολλών παιδιών στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο. Ωστόσο μιλάμε για αγχώδη διαταραχή όταν αυτό το άγχος επιμένει και είναι έντονο παρά τις προσπάθειες γονιών και παιδαγωγών για ανακούφισή του, έχει δε επίδραση στην καθημερινότητα του νηπίου, στις δραστηριότητές του, στην αλληλεπίδρασή του με τα άλλα παιδιά και τη δημιουργία φιλικών σχέσεων καθώς και στον ύπνο. Σύμφωνα με το Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο Ψυχικών και άλλων Διαταραχών (DSM-V) , οι αγχώδεις διαταραχές συμπεριλαμβάνουν διαταραχές με κοινά χαρακτηριστικά τον ιδιαίτερα μεγάλο φόβο και το άγχος που σχετίζεται με συμπεριφορικές δυσλειτουργίες. Από αυτές, το άγχος αποχωρισμού μαζί με την αγοραφοβία και το μετατραυματικό στρες είναι οι πιο κοινές.

Ο Anderson και οι συνεργάτες του μετά από έρευνά τους το 1987 σε μεγάλο δείγμα νηπίων από το γενικό πληθυσμό, βρήκαν ότι οι πιο κοινές διαταραχές ήταν αυτές της ελλειμματικής προσοχής , η εναντιωματική διαταραχή και το άγχος αποχωρισμού, ενώ οι λιγότερο κοινές ήταν η κατάθλιψη και η αγοραφοβία.

Αντίστοιχα είναι τα ευρήματα σε σχέση με τη συνοσηρότητα αγχώδων διαταραχών με άλλες ψυχικές διαταραχές στην έρευνα του Lorenz και των συνεργατών του. Εξετάστηκαν τα πρότυπα συνοσηρότητας ανάμεσα στη γενικευμένη διαταραχή άγχους, το άγχος αποχωρισμού την αγοραφοβία και άλλες αγχώδεις διαταραχές σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το ένα τέταρτο των παιδιών παρουσίαζε συμπτώματα περισσότερης από μιας αγχώδους διαταραχής ενώ η γενικευμένη διαταραχή άγχους είχε το μεγαλύτερο ποσοστό συνοσηρότητας με άλλες αγχώδεις διαταραχές (Anugraha & Vineetha,2018, σελ. 3).

Όλοι οι ερευνητές αλλά και όσοι ασχολούνται με παιδιά προσχολικής ηλικίας συμφωνούν στο ότι οι αγχώδεις διαταραχές που πιθανόν υπάρχουν τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού, αν μείνουν αδιάγνωστες και, κατ' επέκταση, χωρίς παρέμβαση, υπάρχει ο κίνδυνος να οδηγήσουν σε σοβαρότερες ψυχολογικές διαταραχές σε επόμενα στάδια της ζωής του .

Σε σχέση με το άγχος αποχωρισμού, ο Bowlby υιοθετεί μια ηθολογική προσέγγιση για τον ορισμό αυτού. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος, όπως και άλλα είδη του ζωικού βασιλείου, ανταποκρίνεται με το αίσθημα του φόβου σε ορισμένες καταστάσεις, όχι εξαιτίας εγγενούς φορτίου πόνου ή αισθήματος κινδύνου αλλά επειδή, τη συγκεκριμένη στιγμή, διαισθάνεται αύξηση της επικινδυνότητας. Αντιδρά, δηλαδή, ο άνθρωπος εκ προδιάθεσης, όπως και άλλα είδη, με φόβο σε κάποια ξαφνική κίνηση ή αύξηση της έντασης του θορύβου ή της φωτεινότητας αντιμετωπίζοντάς αυτά τα ερεθίσματα ως ζητήματα επιβίωσης. Κατά τον Bowlby, αντίστοιχα συναισθήματα διακρίνονται και κατά τον αποχωρισμό από μια φιγούρα παροχής φροντίδας (φιγούρα προσκόλλησης).

Η θεώρηση, λοιπόν, του άγχους αποχωρισμού σαν βασική ανθρώπινη προδιάθεση είναι μόνο ένα μικρό βήμα για να αναληφθούμε το λόγο για τον οποίο οι απειλές εγκατάλειψης ενός παιδιού από τις φιγούρες προσκόλλησης που χρησιμοποιούνται συχνά σαν μέσο ελέγχου, είναι τόσο τρομακτικές γι' αυτό. Τέτοιου είδους απειλές και ακόμα άλλες που αφορούν πρόκληση ζημίας του ίδιου του γονιού στον εαυτό του, είναι κοινές αιτίες έντονου άγχους αποχωρισμού αλλά και αύξησης του αισθήματος θυμού (ιδιαίτερα σε παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και εφήβους). Όσο κι αν φαίνεται παράδοξο, αυτός ο θυμός έχει στόχο να αποτρέψει τη φιγούρα προσκόλλησης από το να πραγματοποιήσει την απειλή.

Σε άλλες περιπτώσεις η ίδια η μητρική φιγούρα επιδιώκει να μετατρέψει το παιδί σε φιγούρα δικής της προσκόλλησης έχοντας, ως νήπιο, μεγαλώσει μέσω μιας αγχώδους προσκόλλησης εξαιτίας μιας δύσκολης παιδικής ηλικίας. Αυτό δημιουργεί μια συμβιωτική, όπως συχνά περιγράφεται, σχέση μητέρας-παιδιού που εμποδίζει την ανάπτυξη κοινωνικής ζωής του δεύτερου πέρα από την οικογένεια (Bowlby, 1988, σελ. 25).

Ένας παράγοντας καθόλου αμελητέος είναι οι σχέσεις μεταξύ των συζύγων. Φαίνεται, από έρευνες, ότι οι συγκρουσιακές σχέσεις μεταξύ αυτών έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην εμφάνιση συναισθηματικών προβλημάτων, όπως είναι το άγχος ή η κατάθλιψη, στα παιδιά. Η διαχείριση της διαμάχης από τους γονείς –ενήλικες αποτελεί μια κοινωνική αναφορά για

το παιδί καθώς οι «σημαντικοί, αυτοί, άλλοι», το διδάσκουν με τη συμπεριφορά τους ποια συναισθήματα είναι αποδεκτά και ποια όχι καθώς και τον τρόπο διαχείρισης αυτών των συναισθημάτων υποδεικνύουν δηλαδή στο παιδί πώς να σκεφτεί, να αντιδράσει, να αισθανθεί (Δώνη, 2015, σελ. 122).

Το φυσιολογικό άγχος αποχωρισμού φτάνει στην κορύφωσή του γύρω στον 13-14ο μήνα και μετά υπάρχει ύφεση και τελικά εξαφάνισή του (Παρασκευόπουλος, 1985, σελ. 204). Εκείνο, ωστόσο, που είναι καθοριστικό για την εξέλιξη της συμπεριφοράς αυτής είναι ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς - κυρίως – αντιμετωπίζουν τις αντιδράσεις άγχους του παιδιού . Όταν περιορίζουν τις δραστηριότητές τους με σκοπό να είναι διαρκώς κοντά στο παιδί στην ουσία τροφοδοτούν το άγχος αυτό. Αρνητικό αποτέλεσμα, επίσης, παρά του ότι μεγάλος αριθμός γονιών πιστεύει το αντίθετο, έχει το τέχνασμα της κρυφής αποχώρησης από το σπίτι ή τον παιδικό σταθμό –νηπιαγωγείο για να μην εντείνουν την ένταση της στιγμής, στάση που τελικά επιτείνει το αίσθημα άγχους καθώς το παιδί αρχίζει να φοβάται ότι οι γονείς του θα εξαφανιστούν χωρίς προειδοποίηση ανά πάσα στιγμή.

Η μετάβαση στο περιβάλλον μιας δομής προσχολικής αγωγής σηματοδοτεί για το παιδί μια αλλαγή σε συναισθήματα, συμπεριφορές και σκέψεις τα οποία είναι δύσκολο να διαχειριστεί. Διαμορφώνονται νέες σχέσεις με ενήλικες και άλλα παιδιά. Οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, επιπλέον, προστίθενται στον κύκλο των δυνητικών φιγούρων προσκόλλησης για το μικρό παιδί (Gustafsson, 2018, σελ. 11).

Δεν είναι, επιπλέον, αμελητέα η σημασία της ισχύουσας κατάστασης σε μια οικογένεια και ο τύπος της σχέσης γονέα – παιδιού όταν πρόκειται για ένα νήπιο που καλείται να ενταχθεί στο περιβάλλον του παιδικού σταθμού ή του νηπιαγωγείου. Κατά τη Baumring υπάρχουν τρεις γονεϊκοί τύποι: ο υποστηρικτικός, ο αυταρχικός και ο ανεκτικός (Δελιλήγκα, 2015, σελ. 5). Οι Maccoby και Martin (1983) χρησιμοποιώντας μια ακόμα διάσταση στην κατηγοριοποίηση των γονεϊκών τύπων, αυτή της ανταπόκρισης προς τις απαιτήσεις του παιδιού από μέρος του γονιού, πρόσθεσε έναν ακόμα τύπο, αυτόν του «αποστασιοποιημένου» γονιού. Ο τύπος αυτός γονιού διατηρεί ψυχρή κι απόμακρη σχέση με το παιδί, αντιδρώντας με εχθρικότητα και απόρριψη προς τις οποιεσδήποτε παρεμβάσεις του (Gordon Simons & Conger , 2007, σελ. 214). Τα ερευνητικά δεδομένα αλλά και η εμπειρία από τα χρόνια υπηρεσίας στο χώρο της προσχολικής αγωγής συγκλίνουν στην παραδοχή ότι ο γονεϊκός τύπος και το γονεϊκό άγχος (με την έννοια της δυσφορίας από μέρος των γονιών απέναντι στις απαιτήσεις των

παιδιών) επηρεάζουν την προσαρμογή του παιδιού, τόσο συναισθηματικά όσο και σε επίπεδο συμπεριφοράς, στο χώρο του παιδικού σταθμού ή του νηπιαγωγείου.

Στον ελληνικό χώρο δεν υπάρχουν έρευνες που να δείχνουν ποσοστά παιδιών που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού και τη σχέση τους με κοινωνικοπολιτικούς παράγοντες (μορφή οικογένειας, εργασία μητέρας, ηλικία έναρξης φοίτησης σε δομή προσχολικής αγωγής, σχέσεις μεταξύ συζύγων) καθώς και την πολιτική προσαρμογής από το εκπαιδευτικό προσωπικό κάθε δομής –βρεφονηπιαγωγούς, νηπιαγωγούς- και τη συνεργασία οικογένειας και δομής πάνω στο ζήτημα. Είναι χαρακτηριστικές, ωστόσο, οι εικόνες γονιών που βάζουν τα κλάματα πριν από τα παιδιά τους κατά την είσοδο στο χώρο του παιδικού ή που παραμένουν έξω από την πόρτα με την ανησυχία ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους. Ο ρόλος του/της παιδαγωγού εμπεριέχει και αυτόν του εμπυχωτή του γονιού ώστε να βοηθηθεί τελικά το παιδί. Προς αυτή την κατεύθυνση η παρούσα εργασία αισιοδοξεί να δώσει στοιχεία που θα φωτίσουν τις πρώτες «σκοτεινές» μέρες της προσαρμογής στις δομές προσχολικής αγωγής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ- ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ/ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι ένα νήπιο εισέρχεται στον κόσμο του παιδικού σταθμού ή του νηπιαγωγείου κουβαλώντας πολλά περισσότερα από το καινούριο του σακίδιο. Κουβαλάει μαζί του μια πραγματικότητα διαμορφωμένη από τον τρόπο που το στενό οικογενειακό περιβάλλον υιοθέτησε για το μεγάλωμά του, κουβαλάει την πραγματικότητα των σχέσεων μέσα στην οικογένεια, την ποιότητα της σχέσης μεταξύ των ίδιων των γονιών και, τελικά, την παιδική ηλικία των γονιών του.

Το παιδί, από την ταυτότητα του «μωρού στη μητρική αγκαλιά» καλείται να γίνει ένα «ον έξω από τη μητρική αγκαλιά και μέσα στον κόσμο» (Magagna, 2007). Η μετάβαση από το στενό οικογενειακό στο ευρύτερο περιβάλλον του παιδικού σταθμού ή του νηπιαγωγείου αποτελεί ιδιαίτερης σημασίας γεγονός, όχι μόνο για το ίδιο το παιδί αλλά και για ολόκληρη την οικογένεια. Οι γονείς βλέπουν το μέχρι τότε εξαρτώμενο από αυτούς μέλος της οικογένειας, να μεταμορφώνεται μέσω της αλληλεπίδρασης με καινούριους ενήλικες αλλά και συνομηλίκους του. Ως τότε αυτοί - οι γονείς - ήταν επιφορτισμένοι με το καθήκον να «φιλτράρουν» τις εμπειρίες του παιδιού, ώστε να τις κάνουν υποφερτές. Εισερχόμενο στο χώρο της προσχολικής αγωγής, η πρόκληση για το παιδί είναι να χρησιμοποιήσει τις εσωτερικεύσεις από προηγούμενες εμπειρίες με γονείς ή αδέρφια σαν βάση για την αλληλεπίδραση με τους γύρω του (Magagna, 2007).

Η συνείδηση ενός ατόμου ως μέλος μιας κοινωνίας, συνδέεται άμεσα με τις πρώιμες αλληλεπιδράσεις στα χρόνια της προσχολικής αγωγής, κάνοντας το συγκεκριμένο διάστημα το πλέον σημαντικό από όλα τα μεταγενέστερα που το εκπαιδευτικό σύστημα κάθε χώρας έχει να προσφέρει στους πολίτες. Ο Kraemer (2000) υποστηρίζει ότι η πολιτική «μαθαίνεται» στη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας μέσα από το πλήθος των εμπειριών με τις οποίες έρχεται σε επαφή το νήπιο στο χώρο του παιδικού ή του νηπιαγωγείου. Έτσι, αν και είναι δύσκολο να προδιαγραφεί η θέση που θα πάρει ένα άτομο στο πολιτικό φάσμα, ωστόσο μπορεί να διαφανεί το στυλ που θα υιοθετήσει : πόσο άκαμπτο, θυμωμένο, φιλόδοξο, ανταγωνιστικό, υπάκουο, ουτοπικό ή διπλωματικό και πολλά ακόμα. Η θέση που παίρνει ένα

νήπιο στις πρώτες ομάδες συνομήλικων, στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο έχουν ήδη την επιρροή των σχέσεων μέσα στην οικογένεια και της δημιουργίας ή όχι ασφαλούς προσκόλλησης, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο. Η «σιωπηλή πλειοψηφία» των ατόμων σε ένα κοινωνικό σύνολο, όπως τη χαρακτηρίζει ο Kraemer (2000) περιλαμβάνει άτομα ικανοποιημένα από άποψη προσκόλλησης (ασφαλώς προσκολλημένα), ενώ τα πιο παθιασμένα και ενεργά μέλη ανήκουν στην ομάδα ατόμων με στρεσογόνες πρώιμες εμπειρίες που χρειάστηκαν αγώνα για την αντιμετώπισή τους.

2.2 ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ

Σ' αυτό το σημείο, χρήσιμο θα ήταν να αναφερθούν κάποια στοιχεία για την προσχολική αγωγή όπως αυτή παρέχεται σήμερα στον ελληνικό χώρο. Οι παιδικοί σταθμοί και τα νηπιαγωγεία πρωτοιδρύθηκαν για κοινωνικούς λόγους (παροχή φροντίδας σε φτωχά παιδιά και παιδιά εργαζομένων μητέρων) αλλά και για λόγους διατήρησης της εθνικής ταυτότητας επιδιώκοντας τη διάδοση του ελληνικού πνεύματος και της ελληνικής γλώσσας (Παχιού, 2019, σελ. 37). Επίσημο ενδιαφέρον για το θεσμό του νηπιαγωγείου από μέρους του ελληνικού κράτους έχουμε το 1895, όταν συντάχθηκε ο Νόμος ΒΤΜΘ «Περί στοιχειώδους ή Δημοτικής Εκπαίδευσης», ο οποίος ίσχυσε με τροποποιήσεις ως το 1929. Με το νόμο αυτόν δίνονταν το δικαίωμα σε ιδιώτες να ιδρύσουν νηπιαγωγεία κατόπιν άδειας από το Υπουργείο Παιδείας.

Με τη ανάπτυξη της βιομηχανίας στη χώρα έγινε πιο επιτακτική η ανάγκη για φροντίδα και φύλαξη, κατ' αρχήν, των παιδιών των οποίων οι μητέρες έβγαιναν στην αγορά εργασίας, οπότε και παρουσιάστηκε έντονα η ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό στο χώρο. Ως το 2006 στους βρεφονηπιακούς και τους παιδικούς σταθμούς φοιτούσαν παιδιά από 0 -5,5 ετών. Μετά τα τέσσερα έτη ο γονιός είχε δικαίωμα να επιλέξει αν θα παραμείνει το παιδί του στον παιδικό σταθμό ή θα παρακολουθούσε το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Με το νόμο 3518/2006 θεσπίζεται η υποχρεωτική προσχολική αγωγή για τα νήπια 5-6 ετών οπότε τα παιδιά αυτής της ηλικίας φοιτούν υποχρεωτικά στο νηπιαγωγείο. Επόμενος σταθμός στην εξέλιξη του θεσμού των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών ήταν η καθιέρωση της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής αγωγής με το Νόμο 1586/2018 οπότε και διαχωρίζονται

πλήρως οι δύο δομές προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα. Η εικόνα της προσχολικής αγωγής σήμερα στη χώρα έχει ως εξής:

α) Βρεφονηπιακοί σταθμοί (δημόσιοι και ιδιωτικοί) στους οποίους φοιτούν παιδιά από 6 μηνών ως 2,5 ετών.

β) Παιδικοί σταθμοί (δημόσιοι και ιδιωτικοί) στους οποίους φοιτούν νήπια από 2,5 ως 4 ετών. Και οι δυο κατηγορίες υπάγονται στο Υπουργείο Εσωτερικών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και

γ) Νηπιαγωγεία (δημόσια και ιδιωτικά) στα οποία φοιτούν υποχρεωτικά νήπια 4 ως 6 ετών και τα οποία υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ- ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ/ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

Παρόλη τη συνεχή μεταβλητότητα της ζωής ενός ατόμου, είναι γενικά παραδεκτό ότι οι μεταβάσεις δημιουργούν ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο άγχος ανάλογα και με την ιδιοσυγκρασία αυτού –του ατόμου. Από τις πιο στρεσογόνες, δε, μεταβάσεις είναι αυτή από το στενό οικογενειακό περιβάλλον στο ευρύτερο του παιδικού σταθμού και κατόπιν σε αυτό του νηπιαγωγείου με διαφορετικές ρουτίνες και διαφορετική φιλοσοφία, καθώς πια, αυτή η δομή, εντάσσεται στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Πολύ συχνά, απέναντι σε αυτές τις αλλαγές, το παιδί αντιδρά με εκδηλώσεις άγχους (Σιδηροπούλου κ.ά., 2011, σελ. 63). Όπως, δε, είναι κατανοητό, η συμμετοχή των γονέων και η συνεργασία τους με τον παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο, τουλάχιστον για το κρίσιμο πρώτο διάστημα, αλλά και σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, είναι σημαντική παράμετρος για την ομαλή εξέλιξη αυτού - του παιδιού.

Από τις δεκαετίες 1960-70, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, η παρουσία των γονέων στα σχολεία όλων των βαθμίδων ήταν αναγνωρισμένο δικαίωμά τους καθώς οι ίδιοι είχαν αιτηθεί μεγαλύτερη διαφάνεια στις σχέσεις τους με το σχολείο και καλύτερη πληροφόρηση για την πρόοδο του παιδιού τους και τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου. Στην Ελλάδα μόλις στα μέσα της δεκαετίας του 1980 η ιδέα της συνεργασίας σχολείου οικογένειας εισάγεται μετά από έγγραφες παροτρύνσεις από την επίσημη πολιτεία προς τους γονείς για συμμετοχή στα εκπαιδευτικά δρώμενα (Νόμος 1566/85). Ωστόσο παλιότερες έρευνες σε χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης (πριν την ενσωμάτωση της Ελλάδας στο σύνολο των κρατών μελών) δείχνουν ότι η άποψη των εκπαιδευτικών για τη συνεργασία σχολείου – οικογένειας είναι ότι, λόγω της ιδιαίτερης φύσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, το προσωπικό των σχολείων

προτιμά να δουλεύει με μια σχετική ανεξαρτησία, ενώ ακόμα και στις περιπτώσεις που οι γονείς προσκλήθηκαν να συμμετέχουν σε διαδικασίες, υπήρξαν αδιάφοροι. Επιπλέον, η έρευνα κατέδειξε ότι, όσο μεγαλύτερες είναι οι ηλικίες των παιδιών (π.χ. έφηβοι), τόσο μεγαλύτερη η αποχή των γονιών από τα δρώμενα του σχολείου (Gogou et al, 2019, σελ. 6).

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η γονεϊκή εμπλοκή συντελεί σε μεγάλο βαθμό στη μετέπειτα ακαδημαϊκή πρόοδο των παιδιών. Σύμφωνα με τους Desforges και Abouchaar (2013) επιδρά σημαντικά στη σχολική επιτυχία ή αποτυχία ενός παιδιού. Σύμφωνα με τον Pattal και τους συνεργάτες του, μια σταθερή γονεϊκή εμπλοκή, σε κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης, πιθανότατα οδηγεί και τα ίδια τα παιδιά να αναγνωρίσουν τη σημασία της σχολικής τους ζωής, παρακινώντας τα να συμμετέχουν περισσότερο στα δρώμενα αυτής (Σταυρίδου, 2015). Είναι δε σαφής η τάση των σχολικών ψυχολόγων, όπου υπάρχουν, να διαπιστώνουν το βαθμό της με σκοπό να την ενισχύσουν.

Εξετάζοντας τα οφέλη της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας για κάθε ένα εμπλεκόμενο, στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέλος (παιδί, γονιός, εκπαιδευτικός) θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι η γονεϊκή εμπλοκή ωφελεί και τις τρεις πλευρές (Παπαδημητρίου, 2019, σελ. 15).

Έτσι, όσον αφορά το παιδί, η ενεργή συμμετοχή των γονέων στα σχολικά δρώμενα, επηρεάζει θετικά όχι μόνο την εκπαίδευσή του και τη σχολική του επίδοση αλλά συμβάλλει στην ομαλότερη κοινωνικοποίησή του και την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Αναπτύσσεται η αυτοεκτίμησή του και το αίσθημα ασφάλειας στο σχολικό χώρο, οπότε και κινητοποιείται πιο αποτελεσματικά προς την επίτευξη των στόχων του. Επιπλέον, συμβάλλει στη βελτίωση των σχέσεων τόσο με τον εκπαιδευτικό όσο και με τους συνομηλίκους του. Γενικά υιοθετείται, μέσω όλων των παραπάνω, μια θετική στάση απέναντι στη σχολική διαδικασία με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται πολύ λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς.

Σε σχέση με τους γονείς, η συμμετοχή τους στην εκπαίδευση του παιδιού τους επιδρά θετικά στη μείωση του άγχους τους σχετικά με τις γονεϊκές τους ικανότητες και αύξηση της αυτοπεποίθησής τους. Μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών με τους εκπαιδευτικούς, επεμβαίνουν αποτελεσματικότερα ώστε να υποστηρίξουν το παιδί. Τέλος αντιμετωπίζουν το σχολείο πιο θετικά και κοινωνικοποιούνται σχετιζόμενοι με γονείς άλλων παιδιών.

Τέλος, σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς, η γονεϊκή εμπλοκή, μπορεί να βελτιώσει την εκπαιδευτική διαδικασία ώστε να επιτευχθούν ευκολότερα οι εκπαιδευτικοί στόχοι. Με την ανταλλαγή πληροφοριών με τους γονείς προσεγγίζουν πιο εύκολα το παιδί και αντιμετωπίζουν έγκαιρα τυχόν προβλήματα συμπεριφοράς και συγκρούσεις. Η γνώση των αναγκών και ιδιαιτεροτήτων κάθε παιδιού συντελούν στη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Γενικά, το θετικό κλίμα που δημιουργείται στο σχολείο σαν αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, έχει θετικό αντίκτυπο στην πρόοδο του παιδιού.

Η ομαλή συνεργασία των τριών παραπάνω μερών που αποτελούν την εκπαιδευτική διαδικασία είναι, όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω, εξαιρετικά μεγάλης σημασίας ώστε να εξασφαλιστεί υγιές περιβάλλον που συντελεί προς την επίτευξη της υγιούς κοινωνικοποίησης του παιδιού. Η εκπαίδευση δημοκρατικών προσωπικοτήτων - ενσυναισθητικών πολιτών- που σέβονται τα ατομικά δικαιώματα και τα δικαιώματα των οποιουδήποτε είδους μειονοτήτων είναι από τα πιο σημαντικά ζητούμενα που πραγματώνονται στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου αμέσως μετά την έξοδο του παιδιού από το στενό οικογενειακό περιβάλλον. Από την «άνευ όρων» αγάπη, από τη φροντίδα και την ηθική και υλική υποστήριξη στους κόλπους της οικογένειας, το παιδί, στον πρώτο χώρο οργανωμένης εκπαίδευσης, με τη μορφή της προσχολικής αγωγής, αναπτύσσει ικανότητες και έχει τη δυνατότητα να διευρύνει τους ορίζοντές του (Gogou et al, 2019, σελ. 10). Προς αυτή την κατεύθυνση, η αποτελεσματική συνεργασία οικογένειας-σχολείου μπορεί να γίνει εφικτή μόνο σε πνεύμα διαλόγου, μοιράσματος ιδεών και εμπειριών καθώς και αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Εξάλλου κοινός στόχος των δύο πλευρών είναι η βοήθεια προς το παιδί ώστε να διαμορφώσει υγιή ταυτότητα σε αρμονία με το γύρω κόσμο.

Έρευνες του Fantuzzo και των συνεργατών του και των Jinnah και Walters δείχνουν μεγαλύτερο ποσοστό ικανοποίησης από το σχολείο του παιδιού τους για τους γονείς παιδιών μικρότερης ηλικίας (Ναούμ, 2014) Σύμφωνα με τους ερευνητές, αυτό οφείλεται στο μεγαλύτερο βαθμό γονεϊκής εμπλοκής στις δομές προσχολικής αγωγής.

Το ζήτημα της αλληλεπίδρασης γονέων – εκπαιδευτικών δεν έχει, ωστόσο, μόνο τη ρόδινη πλευρά. Οι εκπαιδευτικοί, συχνά, σκεπτόμενοι τη συνεργασία τους με τους γονείς, έχουν αντικρουόμενα συναισθήματα (Keyes, 2000). Ενώ είναι θετικά διακείμενοι προς τις κοινές προσπάθειες των δύο πλευρών και τα αμοιβαία εκτιμώμενα επιτεύγματα με κάποιες από τις οικογένειες, με άλλες υπάρχει μια αίσθηση εκνευρισμού, ή και θυμού ακόμα, εξαιτίας

αντικρουόμενων αντιλήψεων και πεποιθήσεων.

Εν κατακλείδι, ανοιχτό σχολείο στους γονείς και στην ευρύτερη κοινωνία συντελεί στη μείωση του κινδύνου για μετέπειτα σχολική αποτυχία και την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους απέναντι σε μια ποιοτική εκπαίδευση (Εφεξής κάθε αναφορά στο «σχολείο» αφορά και τις δομές προσχολικής αγωγής).

Στο σημείο αυτό χρήσιμο θα ήταν να αναφερθούν οι συμπεριφορές που ορίζουν τα πλαίσια της γονεϊκής εμπλοκής. Για τον ορισμό της, μέσα από το πλήθος των ορισμών που έχουν δοθεί, θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία, μια συμμετοχή που εμπεριέχει τόσο τις αντιλήψεις και τις προσδοκίες τους σε σχέση με την εκπαίδευση του παιδιού τους, όσο και τις συμπεριφορές που επιδεικνύουν σε σχέση με αυτή τόσο στο σπίτι όσο και στο σχολείο.

Η Epstein (1995) όρισε τη γονεϊκή εμπλοκή μέσω μιας τυπολογίας έξι τρόπων που βοηθούν τα παιδιά να ενισχύσουν τις πιθανότητες σχολικής επιτυχίας τους (Μπόνια, 2011, σελ.34):

- α) Άσκηση του γονεϊκού ρόλου. Με τον όρο «ρόλος» εννοούμε τις δεξιότητες τις σχετικές με την ανατροφή του παιδιού (την προαγωγή της ψυχικής και σωματικής τους υγείας).
- β) Επικοινωνία-συνεργασία μεταξύ σχολείου – οικογένειας.
- γ) Εθελοντική ενασχόληση των γονιών σε σχολικές δραστηριότητες.
- δ) Συμμετοχή των γονέων στη λήψη αποφάσεων σχετικά με σχολικά ζητήματα.
- ε) Συνεργασία με την κοινότητα μέσω δραστηριοτήτων που ωφελούν το κοινωνικό σύνολο.

Ο Bronfenbrenner (1986) υποστήριξε μια «οικολογική» θεωρία, υποστηρίζοντας ότι η ανθρώπινη ανάπτυξη δε μπορεί να μελετηθεί ξέχωρα από το πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιείται. Τις επιδράσεις, δηλαδή, που δέχεται το ίδιο το παιδί από το περιβάλλον (οικογένεια, συνομήλικοι, εκπαιδευτικοί, ευρύτερη κοινότητα) αλλά και την επίδρασή του, αντίστοιχα, προς το περιβάλλον αυτό (Αχτσιόγλου, 2017, σελ. 14).

Έρευνες των Hill και Craft (2003) έχουν δείξει ότι η πρόωπη γονεϊκή εμπλοκή συμβάλλει στην πρόοδο, τόσο των ακαδημαϊκών ικανοτήτων όσο και των κοινωνικών δεξιοτήτων του παιδιού (Σταυρίδου, 2015, σελ. 18,21). Ειδικότερα για τις κοινωνικές δεξιότητες βελτιώνει

την κοινωνική συμπεριφορά των παιδιών και την ποιότητα της αλληλεπίδρασης με τους συνομηλίκους τους, ενώ συντελεί στην αποτελεσματικότερη συναισθηματική προσαρμογή, καλύτερη ποιότητα επικοινωνίας και χρήση κοινωνικών δεξιοτήτων σε μεγαλύτερο βαθμό.

Όσον αφορά τις δύο δομές προσχολικής αγωγής, παιδικούς σταθμούς - νηπιαγωγεία, δεδομένων των λειτουργικών διαφορών που αναφέρθηκαν παραπάνω, η γονεϊκή εμπλοκή παρουσιάζει κάποιες διαφορές (όχι όμως όσες θα αναμένονταν από τη υφιστάμενη θεσμοθέτηση). Έτσι, για τα μεν νηπιαγωγεία, παρόλο το θεσμοθετημένο χαρακτήρα της με το νόμο 1566/85, όπως αναφέρθηκε, η γονεϊκή εμπλοκή δεν έχει την προσδοκώμενη έκταση. Στο διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών του Νηπιαγωγείου αναφέρεται σαφώς η ανάγκη για ενίσχυση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ίδιων των παιδιών, η συνεργασία με την οικογένεια και το άνοιγμα προς την ευρύτερη κοινωνία. Για τους δε παιδικούς σταθμούς, που δεν υφίσταται καν θεσμοθέτηση, η γονεϊκή εμπλοκή είναι περιστασιακή και εξαρτάται από πολλούς παράγοντες που θα εξεταστούν παρακάτω. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως δείχνουν έρευνες, λόγω του νεαρού της ηλικίας των νηπίων, οι γονείς συμμετέχουν στη σχολική ζωή του παιδιού τους περισσότερο από τους γονείς με μεγαλύτερα παιδιά.

Οι μορφές που συνήθως παίρνει η επικοινωνία σχολείου – οικογένειας είναι ανάλογες με τη ανάγκη που αυτή η επικοινωνία εξυπηρετεί (Αχτσιόγλου, 2017, σελ. 14-32). Έτσι μπορεί να είναι προσωπική, οπότε και έχουμε βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των δύο πλευρών αν και, συχνά αποτελεί πηγή άγχους για τους εκπαιδευτικούς. Στους παιδικούς σταθμούς, ιδιαίτερα, είναι ο πιο κοινός τρόπος επικοινωνίας καθώς τα παιδιά παραλαμβάνουν οι ίδιοι οι γονείς στο χρόνο που τους εξυπηρετεί καθώς υπάρχει ευρεία ζώνη αποχώρησης. Ακόμα χρησιμοποιείται η γραπτή επικοινωνία συνήθως σε περιπτώσεις εκδηλώσεων ή ενημέρωσης γονέων σε λειτουργικά ζητήματα. Η τηλεφωνική επικοινωνία εξυπηρετεί συνήθως την ανάγκη για άμεση ανταπόκριση σε κάποια κατάσταση. Ομαδικές συναντήσεις οργανώνονται κυρίως στην αρχή του έτους για ενημέρωση πάνω σε θέματα λειτουργίας της δομής ή ακόμα με καλεσμένους ειδικούς ομιλητές πάνω σε διάφορα θέματα ενδιαφέροντος. Η επικοινωνία μέσω e-mail χρησιμοποιείται συνήθως σε περιπτώσεις αποστολής εγγράφων και δικαιολογητικών. Τέλος, μια μορφή επικοινωνίας που κερδίζει έδαφος τα τελευταία χρόνια είναι αυτή μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω θα μπορούσαμε να πούμε ότι η αгаστική συνεργασία μεταξύ

σχολείου και οικογένειας βοηθάει το παιδί κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας να νιώσει ασφάλεια. Έχοντας ως βάση αυτό το αίσθημα ασφάλειας μπορεί να χτίσει μια υγιή προσωπικότητα, τόσο νοητικά όσο και συναισθηματικά. Στην εποχή μας που οι απαιτήσεις της ανταγωνιστικής παγκόσμιας οικονομίας επιβάλλουν τη βελτιστοποίηση των εκπαιδευτικών πρακτικών, η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας καθίσταται ουσιώδης παράγοντας επιτυχίας. Οι γονείς που συμμετέχουν ενεργά στη ζωή του παιδιού τους στο σχολικό χώρο, μαθαίνουν τον τρόπο λειτουργίας του, γνωρίζουν το έργο του εκπαιδευτικού και αναπτύσσουν μια καλύτερη σχέση μαζί του. Οι εκπαιδευτικοί από την άλλη πλευρά αποκομίζουν οφέλη σε σχέση με την υποστήριξη του έργου τους από τους γονείς. Η συνεργασία γονιών εκπαιδευτικών αποφέρει πολλές πληροφορίες για την προσωπικότητα, τις συνήθειες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού, αλλά και για τις ιδιαιτερότητές του (όπως είναι οι εκδηλώσεις άγχους).

2.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συνεργασία σχολείου – οικογένειας χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες (Λάζαρη, 2019):

- α) Αυτοί που σχετίζονται με τους γονείς.
- β) Αυτοί που σχετίζονται με το παιδί το ίδιο, και
- γ) Οι σχετικοί με τους/τις παιδαγωγούς

Παρόλη τη γενικά αποδεκτή άποψη ότι η συνεργασία εκπαιδευτικών –γονέων είναι μεγάλη σημασίας για όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές, πρακτικά, δεν είναι πάντα επιτεύξιμη (Poulou & Matsagouras, 2007). Ο σημαντικότερος παράγοντας «εμπλοκής» στο ζήτημα είναι η έλλειψη γνώσεων και ικανοτήτων σχετικά με μια επιτυχημένη συνεργασία. Αφενός οι γονείς χρειάζονται καθοδήγηση σχετικά με την ανάπτυξη του παιδιού τους, αφετέρου, δε, οι εκπαιδευτικοί ζητούν τη γονεϊκή εμπλοκή στο σχολείο αλλά δε διαθέτουν τις ικανότητες και τη γνώση στρατηγικών για να επιτευχθεί αυτό αποτελεσματικά. Έρευνες δείχνουν ότι ο βαθμός και η ποιότητα της γονεϊκής εμπλοκής εξαρτώνται από την ηλικία και το φύλο του παιδιού, την επιτυχή ή όχι ενσωμάτωσή του στην εκπαιδευτική διαδικασία, την ηλικία των γονέων, τον αριθμό των μελών της οικογένειας, την εθνικότητα των γονέων, τις προσδοκίες τους σχετικά με την ακαδημαϊκή εξέλιξη του παιδιού τους, το μορφωτικό επίπεδό τους και οι

εργασιακές υποχρεώσεις τους. Από την πλευρά των εκπαιδευτικών σημαντικοί παράγοντες θεωρούνται οι αντιλήψεις τους για το ρόλο τους, τα χρόνια υπηρεσίας τους και η στάση της διεύθυνσης (Λάζαρη 2019). Στις μέρες μας, όλο και συχνότερα, γονείς και εκπαιδευτικοί δε μοιράζονται την ίδια κοινότητα (η οποία παλιότερα λειτουργούσε ως συνδετικός κρίκος μεταξύ τους) (Keyes, 2000). Επιπλέον οι διαφορές σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο ή και την εθνικότητα συνδέονται με διαφοροποιήσεις στο στυλ αλληλεπίδρασης, στις αξίες και στους λεκτικούς κώδικες που χρησιμοποιούνται, δημιουργώντας έτσι νέες προκλήσεις στην ανάπτυξη αποτελεσματικών συνεργασιών ανάμεσα στις δύο πλευρές.

Σύμφωνα με τις θεωρίες της Μάθησης, τη Γνωστική και την Κοινωνικο- Πολιτισμική θεωρία τρεις είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή στην εκπαίδευση (Μπόνια, 2011, σελ.. 34):

- α) Οι αντιλήψεις των ίδιων των γονιών σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους ως εμπυχωτές των παιδιών τους στο χώρο του σχολείου.
- β) Οι συνθήκες που το ίδιο το σχολείο δημιουργεί μέσω των ευκαιριών που δίνει και των απαιτήσεων που προβάλλει προς τους γονείς.
- γ) Οι ικανότητες, οι γνώσεις και ο χρόνος που είναι σε θέση αφιερώσουν οι γονείς στην ακαδημαϊκή εξέλιξη τους παιδιού τους.

Σύμφωνα με την Keyes (2000), από την πλευρά των γονιών οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν το βαθμό της συνεργασίας (και συχνά την εμποδίζουν) είναι οι αντιλήψεις των δασκάλων ως επίσημων φορέων εκπαίδευσης, οι οποίες εμποδίζουν τους γονείς να εκφράσουν τις ανησυχίες τους. Ακόμα οι διαφορές στο επίπεδο μόρφωσης των γονέων με αυτό των εκπαιδευτικών καθώς και οι γλωσσικές διαφορές που φέρνουν σε αμηχανία τους γονείς στην αλληλεπίδρασή τους με τους εκπαιδευτικούς. Τέλος οι διαφορές κοινωνικοοικονομικού επιπέδου, που επιδρούν στις πρακτικές ανατροφής των παιδιών από τους γονείς οι οποίες μπορεί να έρχονται σε αντίθεση με αυτές των εκπαιδευτικών.

Άλλες αιτίες που δυσχεραίνουν τη συνεργασία σχολείου – οικογένειας είναι τα διάφορα προβλήματα υγείας (ψυχικής ή σωματικής) μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον και μειωμένος χρόνος για επαφές με τους εκπαιδευτικούς καθώς μεγάλος αριθμός γυναικών έχει πια βγει στην αγορά εργασίας. Από την πλευρά του σχολείου δε, σε μερικές περιπτώσεις, μπορεί να «σαμποτάρεται» η συνεργασία όταν αυτό είναι «κλειστό» απέναντι σε προσπάθειες συνεργασίας ή σε προτάσεις από μέρους των γονιών (Κακοκέφαλου & Φωκά,

2015, σελ. 64).

Οι Παπαλιάκου και Δημοπούλου (1993) αναφέρουν πέντε τρόπους γονεϊκής εμπλοκής ώστε να προαχθεί η ποιότητα της συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας (Sakellariou & Rentziou, 2007):

- α) Προσωπική επαφή των παιδαγωγών με τους γονείς
- β) Ερωτηματολόγια προς τους γονείς για την άντληση πληροφοριών για τη ζωή στο σπίτι
- γ) Συναντήσεις γονέων
- δ) Σχολικές γιορτές, και
- ε) Βοήθεια (και οικονομική) προς την οικογένεια

Κατά τη Swar υπάρχουν τέσσερα στοιχεία απαραίτητα για να είναι αποδοτική η γονεϊκή εμπλοκή (Παπαδημητρίου, 2019, σελ. 25):

- α) Επικοινωνία ανάμεσα στις δύο πλευρές ώστε να ανταλλάσσονται πληροφορίες σχετικά με το παιδί.
- β) Υιοθέτηση πρακτικών ενδυνάμωσης της σχέσης παιδιού – εκπαιδευτικού και συμμετοχή των γονέων σε σχολικές δραστηριότητες.
- γ) Αλληλοϋποστήριξη γονέων – δασκάλων μέσω οργάνωσης δραστηριοτήτων εκατέρωθεν (π.χ. οργάνωση, από μέρους των εκπαιδευτικών, προγραμμάτων για γονείς).
- δ) Κοινή λήψη αποφάσεων πάνω σε θέματα που αφορούν γενικά τη σχολική μονάδα ή ατομικά το παιδί καθώς και θέματα αποτελεσματικότερης διδασκαλίας.

2.4.1 ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΧΕΣΕΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Σύμφωνα με τον Γεωργίου υπάρχουν έξι μοντέλα σχέσεων μεταξύ οικογένειας και σχολείου (Ντολιοπούλου & Κοντογιάννη, 2003, σελ 3-4):

- α) Το σταδιακό μοντέλο κατά το οποίο η ευθύνη για την εκπαίδευση του παιδιού μεταφέρεται από την οικογένεια στο σχολείο και τελικά στο ίδιο το άτομο.
- β) Το οργανισμικό σύμφωνα με το οποίο σχολείο και οικογένεια δρουν αυτόνομα ενώ δεν ενθαρρύνεται η μεταξύ τους αλληλεπίδραση.

- γ) Το οικοσυστημικό μοντέλο όπου οικογένεια και σχολείο, ως μέρη του ίδιου συστήματος, αλληλεπιδρούν,
- δ) Το σφαιρικό
- ε) Το κοινωνικό, και
- στ) Το πολιτικό κατά τα οποία το τρίπτυχο οικογένειας-σχολείου-κοινωνίας αλληλεπιδρούν διαρκώς ενώ η διαφορά μεταξύ τους βρίσκεται στο ποιος από τους τρεις παράγοντες έχει βαρύνουσα σημασία.

Ο Ματσαγγούρας (2005), λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό και κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον, ανέπτυξε τέσσερις τύπους-μοντέλα συνεργασίας οικογένειας – σχολείου, με σκοπό να περιγράψει με σαφήνεια το ρόλο και τις αρμοδιότητες των δύο πλευρών ανάλογα με τις αντιλήψεις τους (Ρουλού & Matsaggouras, 2007, σελ. 83-84) Αυτά τα μοντέλα είναι:

- α) Το σχολειοκεντρικό μοντέλο, στο οποίο είναι διακριτός ο ρόλος της κάθε πλευράς, με τους εκπαιδευτικούς να είναι υπεύθυνοι για την ακαδημαϊκή πρόοδο του παιδιού και τους γονείς για την κοινωνική και συναισθηματική του ανάπτυξη.
- β) Το συνεργατικό μοντέλο, σύμφωνα με το οποίο εκπαιδευτικοί και γονείς αλληλεπιδρούν, με τους πρώτους να κρατάνε τον κυρίαρχο ρόλο και αρμοδιότητες και τους γονείς να δρουν βοηθητικά σε συμπληρωματικούς ρόλους.
- γ) Το διαπραγματευτικό μοντέλο, κατά το οποίο οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες των δύο πλευρών είναι ισότιμα μοιρασμένες, και
- δ) Το οικογενειοκεντρικό μοντέλο. Σ' αυτό οι γονείς έχουν κεντρικό ρόλο και οι εκπαιδευτικοί δρουν καθοδηγητικά στις αποφάσεις τις σχετικές με το παιδί.

Η Susan McAllister Swap ταξινομεί τη συνεργασία οικογένειας-σχολείου σε τρία μοντέλα (Παπαδημητρίου, 2019, σελ 24):

- α) Το προστατευτικό μοντέλο, κατά το οποίο υπάρχουν διακριτοί ρόλοι γονέων και εκπαιδευτικών με σκοπό να αποφεύγονται οι αρνητικές επιρροές των γονιών και, ως εκ τούτου, οι συγκρούσεις. Το σχολείο αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου την εκπαίδευση των παιδιών καθώς, σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, δεν ενθαρρύνεται η γονεϊκή εμπλοκή.
- β) Το μοντέλο μεταβίβασης πληροφοριών . Σύμφωνα με αυτό, οι γονείς δε θεωρούνται συνεργάτες αλλά υποστηρικτές του σχολείου. Οι αντιλήψεις τους λαμβάνονται υπόψη από τους εκπαιδευτικούς ώστε να βελτιωθεί η μαθησιακή διαδικασία. Η επικοινωνία των δύο πλευρών θεωρείται μεν σημαντική αλλά δεν είναι

αμφίδρομη.

γ) Το συνεργατικό μοντέλο. Ευνοεί την υιοθέτηση νέων στάσεων στη συνεργασία σχολείου-οικογένειας με τους γονείς να εμπλέκονται σε αντικείμενα των εκπαιδευτικών (προκαλώντας συχνά ενόχληση των δεύτερων). Κοινός στόχος οικογένειας – σχολείου η σχολική επιτυχία του παιδιού.

Ένα μοντέλο σχέσεων γονέων σχολείου, που αφορά την προσχολική αγωγή και αποτελεί το πιο διαδεδομένο μοντέλο στη βιβλιογραφία του Ηνωμένου Βασιλείου, είναι αυτό της Gillian Pugh (1987) (Sakellariou & Rentziou, 2007). Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο των πέντε κατηγοριών, οι γονείς:

- α) Δε συμμετέχουν καθόλου στη σχολική ζωή του παιδιού τους
- β) Είναι ενεργοί στη διαχείριση και τη διεξαγωγή εξωτερικών δράσεων
- γ) Εργάζονται βοηθητικά στη διάρκεια των δράσεων
- δ) Συνεργάζονται με το εκπαιδευτικό προσωπικό, και
- ε) Έχουν λόγο στη λήψη αποφάσεων στο χώρο του σχολείου

Γενικά στον ελληνικό χώρο, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες δίνεται μικρότερη σημασία στο ρόλο των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους (Σακελλαρίου & Ρέτζου 2007), ενώ έρευνες που έχουν διεξαχθεί ως και σήμερα, σχετικά με το θέμα της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από αυτές λίγες, με σχετικά μικρό δείγμα η καθεμιά, αφορούν το χώρο του νηπιαγωγείου, ενώ το θέμα σε σχέση με τους παιδικούς σταθμούς μόνο ακροθιγώς έχει εξεταστεί.

2.5 ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΓΧΟΥΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ

Έρευνες της ψυχολόγου Μ. Ι. Lisina (Zacharova & Salikova, 2016) έδειξαν ότι ένα παιδί, μέσα από τη σχέση του με τους γονείς, διαμορφώνει μια ενεργή στάση απέναντι σ' αυτούς η οποία καθορίζει τη φύση της αλληλεπίδρασής του με ενήλικες και συνομηλίκους, σχέσεις που όσο το παιδί μεγαλώνει τροποποιούνται και γίνονται πιο περίπλοκες. Το εύρημα αυτό, που είναι κοινός τόπος σε πολλές έρευνες, ωθεί στη συλλογιστική ότι η συναισθηματική

ανάπτυξη ενός παιδιού πρέπει να θεωρείται ο κύριος άξονας γύρω από τον οποίο, οι κοινές δράσεις γονιών και εκπαιδευτικών, είναι απαραίτητο να χτίζονται. Οι κοινές αυτές δράσεις μεταξύ των παραπάνω αλλά και, κατά περίπτωση, με τους ψυχολόγους, οριοθετούν την αναπτυξιακή πορεία του νηπίου και είναι απαραίτητο να βασίζονται στην ηλικία του, τις ατομικές του διαφορές αλλά να λαμβάνουν υπόψη τις επιθυμίες των γονιών και τις ευκαιρίες που δίνονται από το νηπιαγωγείο, ενώ αποτελούν το περιεχόμενο της συνεργασίας σχολείου – οικογένειας.

Ο Stone και οι συνεργάτες του (2015) συνδυάζουν το άγχος αποχωρισμού του νηπίου με αυτό της μητέρας του. Τα απειλητικά συναισθήματα που εκείνη βιώνει σχετικά με τον αποχωρισμό από το παιδί της και αποτελούν χαρακτηριστικό του μητρικού άγχους αποχωρισμού, μπορεί να οδηγήσουν σε υπερπροστατευτικές συμπεριφορές που εμποδίζουν την αυτονομία του παιδιού.

Καθώς το γονεϊκό άγχος μεγαλώνει όσο το παιδί αυτονομείται, μπορούμε να αντιληφθούμε τη διττή σημασία της συνεργασίας οικογένειας-σχολείου ως βελτιωτική για την ψυχολογία τόσο του γονιού –μερικές φορές, δε, πρωτίστως του γονιού- αλλά και του παιδιού. Ο συμβιωτικός τύπος της σχέσης γονιού – παιδιού στις οικογένειες του σήμερα οδηγεί σε χαμηλό βαθμό συναισθηματικής διαφοροποίησης και αποκωδικοποίησης των συναισθημάτων του παιδιού. Οι γονείς που έχουν τέτοιου είδους σχέση με το παιδί τους, θεωρώντας το ανυπεράσπιστο, νιώθουν το άγχος τους να κλιμακώνεται όταν το παιδί τους αποχωρίζεται, δεν του καλλιεργούν το αίσθημα αυτοπεποίθησης και μεταδίδουν τελικά το άγχος αυτό στο παιδί. Η φοίτηση αυτών των παιδιών στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο συνεισφέρει τα μέγιστα στην ανάπτυξη των κοινωνικών συναισθημάτων του με θετική, τελικά, επίδραση στην ανάπτυξή του.

Ανάλογες είναι και οι αναφορές του Παρασκευόπουλου (1985,) σχετικά: μια υπερπροστατευτική και δεσμευτική μητέρα εμποδίζει το παιδί της να αυτονομηθεί για να καλύψει τη δική της αίσθηση μοναξιάς και ανασφάλειας. Μια μητέρα που αντιμετωπίζει άλυτα θέματα προσωπικότητας, ενδόμυχα, ικανοποιείται όταν συμβαίνει κάτι που εμποδίζει το παιδί να πάει κανονικά στο σχολείο του. Μετατοπίζεται έτσι το άγχος αποχωρισμού από την πραγματική του αιτία (η οποία είναι η απομάκρυνση του παιδιού από το σπίτι) σε ένα ουδέτερο ερέθισμα (το σχολείο). Σε μερικές περιπτώσεις οι έντονες διαμαρτυρίες του παιδιού για το σχολικό περιβάλλον ή την/τον εκπαιδευτικό πείθουν τους γονείς να αλλάξουν σχολείο

ή τμήμα στο παιδί. Αυτό συνήθως έχει πρόσκαιρα θετικά αποτελέσματα, αφού, μετά το πρώτο διάστημα του ενθουσιασμού, επανέρχεται η άρνηση προς το σχολείο.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να διευκρινιστεί ότι οι εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού δε συνιστούν σε όλες τις περιπτώσεις σχολική φοβία, αλλά η δεύτερη θεωρείται ως « μια οξεία εκδήλωση ενός μόνιμου άγχους αποχωρισμού»

Σύμφωνα με τον Stone και τους συνεργάτες του (2015), αν και είναι λίγες οι έρευνες που έχουν εξετάσει τη σύνδεση μεταξύ μητρικού και παιδικού άγχους αποχωρισμού, ένα εύρημα μπορεί να λειτουργήσει σαν επεξηγηματικός μηχανισμός του παραπάνω ζητήματος: η άσκηση της γονικής μέριμνας στο παιδί μέσω ψυχολογικού ελέγχου. Η μέθοδος αυτή είναι μια παρεμβατική τακτική που χαρακτηρίζεται από πειστικές και χειριστικές συμπεριφορές όπως η υπό όρους αγάπη και αποδοχή και η δημιουργία ενοχών. Φαίνεται να είναι ισχυρό το αποδεικτικό στοιχείο των ερευνών ότι ο ψυχολογικός έλεγχος από την πλευρά των γονιών σχετίζεται με εσωτερικευμένη αγωνία στο παιδί.

Μια παράμετρος που αξίζει να αναφερθεί είναι η επίδραση που έχει στις/στους παιδαγωγούς μια συμπεριφορά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. Πολύ συχνά οι εκπαιδευτικοί εκλαμβάνουν αυτή τη συμπεριφορά ως μια προσωπική αποτυχία καθώς έχουν την αίσθηση ότι δε μπορούν να διατηρήσουν τον έλεγχο του τμήματός τους (Αυγουστάκη, 2013, σελ. 45). Οδηγούνται έτσι σε αναστοχασμό και αξιολόγηση των τακτικών και συμπεριφορών τους προσπαθώντας να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα.

2.6 ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΓΧΟΥΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ

Αρκετές είναι οι ερευνητικές εργασίες που ασχολήθηκαν με το θέμα της συνεργασίας οικογένειας – σχολείου και των ωφελειών για γονείς, παιδιά και εκπαιδευτικούς από τη συνεργασία αυτή.

Σύμφωνα με τη Βουδούρη και τους συνεργάτες της (2013), η συνεργασία γονιών

εκπαιδευτικών αποφέρει χρήσιμες πληροφορίες για τα παιδιά γεγονός που οδηγεί στην καλύτερη κατανόηση των αναγκών τους (Κουρέτα, 2019, σελ 21).

Η Δημουλή (2018) αναφέρει επίσης σχετικές έρευνες, όπως αυτή της Ζηλιασκοπούλου (2013), σύμφωνα με την οποία η συνεργασία των δύο πλευρών συντελεί στη υγιέστερη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού και, μέσω της αλληλεπίδρασης, αυτό οδηγείται στη συναισθηματική ωριμότητα και την αύξηση της αυτοεκτίμησης. Οι γονείς, από την άλλη πλευρά, μέσω της συνεργασίας, βελτιώνουν τη σχέση τους με το παιδί τους και την ικανότητά τους να το βοηθούν αποτελεσματικά κατανοώντας τις αδυναμίες και τα προβλήματά του (Μυλωνάκου-Κεκέ, 2009). Αντίστοιχα είναι και τα οφέλη για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι, γνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητές των μαθητών, μπορούν να προσαρμόσουν τις δράσεις τους στις ανάγκες τους.

Παλιότερες έρευνες της Βιδάλη-Λαλούμη (2008), σχετικά με τις μορφές επικοινωνίας που επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί για τη συνεργασία τους με τους γονείς, φάνηκε η προτίμηση προς την προφορική -προσωπική επικοινωνία κατά την προσέλευση ή την αποχώρηση του παιδιού (Δημουλή, 2018, σελ. 109).

Σε έρευνα της Αχτσιόγλου (2019) ανάμεσα σε 50 γονείς και 50 νηπιαγωγούς στο Νομό Θεσσαλονίκης, στην οποία διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις και των δύο πλευρών σχετικά με την αναγκαιότητα της συνεργασίας τους και τα εμπόδια σε αυτή καθώς και τις μορφές επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται, φάνηκε ότι είναι ιδιαίτερης σημασίας η συνεργασία τους, ωστόσο υπάρχει αβεβαιότητα σχετικά με τον τρόπο που θα εμπλακούν οι γονείς ώστε να είναι αυτή – η συνεργασία- αποδοτική. Κυριότερος τρόπος επικοινωνίας και από τις δύο πλευρές θεωρείται η προσωπική συνάντηση ανά τρίμηνο, ενώ η κυριότερη μορφή συνεργασίας είναι η συζήτηση σχετικά με την κοινωνική συμπεριφορά του παιδιού. Ως εμπόδιο στην επικοινωνία και από τις δυο πλευρές θεωρείται η έλλειψη χρόνου από μέρους των γονιών, ενώ δε φαίνεται να υπάρχει αρνητική στάση των νηπιαγωγών προς τους γονείς.

Από την ποιοτική έρευνα της Γκότση το 2018 (Αχτσιόγλου, 2019) με δείγμα οκτώ νηπιαγωγούς του Δήμου Αθηναίων φάνηκε ότι οι νηπιαγωγοί θεωρούν ότι παίζουν καθοριστικό ρόλο για τη δημιουργία επιτυχημένης συνεργασίας με τους γονείς, ενώ είναι δικό τους καθήκον η διοργάνωση κοινών δράσεων. Η γονεϊκή εμπλοκή θεωρείται βασικό εργαλείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η Κολέτσου (2018) εξετάζει το θέμα της συνεργασίας από την πλευρά των γονέων, διερευνώντας τις απόψεις 177 γονέων παιδιών που φοιτούσαν σε νηπιαγωγεία της Κορίνθου. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, η γονεϊκή εμπλοκή, εκφράζεται κυρίως με την επικοινωνία με τις νηπιαγωγούς. Οικογένειες με υψηλό οικονομικοκοινωνικό επίπεδο και γονείς με υψηλές προσδοκίες για την ακαδημαϊκή εξέλιξη των παιδιών τους, επικοινωνούν περισσότερο με το σχολείο.

Οι Kearney και Bates (2005), με έρευνά τους, αποφαίνονται ότι η συνεργασία με τους γονείς αλλά και με ειδικούς ψυχικής υγείας, βοηθάει στην αντιμετώπιση της σχολικής άρνησης (Αυγουστάκη, 2013, σελ. 16).

Κατόπιν έρευνας σε δείγμα 10 νηπιαγωγών του Δήμου Βόλου, πάνω στο θέμα της σχολικής άρνησης στην προσχολική ηλικία, η Αυγουστάκη (2013), δείχνει να συμφωνεί με τα βιβλιογραφικά δεδομένα σχετικά με την επιρροή των ιδιοσυγκρασιακών χαρακτηριστικών του παιδιού, αλλά και της προετοιμασίας του από το οικογενειακό περιβάλλον, στην ανάπτυξη άγχους και την παρουσία σχολικής άρνησης. Ως σημαντική αξιολογείται από το δείγμα η συνεργασία με την οικογένεια.

Τέλος, η Αγγελοπούλου σε έρευνά της ανάμεσα σε 25 γονείς παιδιών που φοιτούσαν σε παιδικό σταθμό του Δήμου Πατρών, εξέτασε τις απόψεις τους σχετικά με τη συνεργασία σχολείου – οικογένειας μέσα από δραστηριότητες στην τάξη. Τα ευρήματα έδειξαν ότι η συνεργασία στα εκπαιδευτικά προγράμματα ενισχύει το σκοπό του παιδικού σταθμού στο μυαλό των γονέων καθώς και την προθυμία τους για επικοινωνία και συνεργασία.

Από τις διεξαχθείσες έρευνες φαίνεται να απουσιάζει το κομμάτι σε σχέση με τη συνεργασία σχολείου- οικογένειας όταν υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. Επίσης, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι ελάχιστη η ερευνητική προσπάθεια για το κομμάτι των παιδικών σταθμών. Οι διεξαχθείσες έρευνες που ασχολήθηκαν με τα ερευνητικά ερωτήματα που ενδιαφέρουν την παρούσα εργασία, είναι επίσης λίγες, με μικρό, σχετικά, δείγμα οι περισσότερες και με τοπικό χαρακτήρα. Απουσιάζουν, δε, τελείως οι αναφορές στην ιδιωτική εκπαίδευση. Αυτά τα κενά αισιοδοξεί να καλύψει η παρούσα εργασία μέσω της ερευνητικής διαδικασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η σημασία της έρευνας είναι όλο και περισσότερο εμφανής τα τελευταία χρόνια. Οι άνθρωποι πια δεν ενδιαφέρονται για την κατανόηση του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν και την κατανόηση των φαινομένων μέσω των αισθήσεών τους. Χρησιμοποιούν πια όλο και σε μεγαλύτερο βαθμό την εμπειρία, τη συλλογιστική πορεία και την έρευνα. Οι τρεις αυτές ευρείες κατηγορίες δε δρουν ανεξάρτητα η μία από την άλλη αλλά παρέχουν ισχυρές αποδείξεις όταν απαιτούνται λύσεις σε σύνθετα σύγχρονα προβλήματα (Cohen et al, 2007, σελ. 24).

Για τις εκπαιδευτικές μονάδες, πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Ζαμπέλη (2008), η χρήση των ερευνητικών εργαλείων προσφέρει σημαντική βοήθεια στην κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου στο οποίο αυτές υπάρχουν και λειτουργούν και από το οποίο κάποιες φορές απομονώνονται, λειτουργώντας στο εσωστρεφές περιβάλλον της μονάδας. Ένα πλαίσιο στο οποίο συνυπάρχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς) και το οποίο αφενός επηρεάζει το αξιακό σύστημα και τη στάση ζωής των παραπάνω μερών, αφετέρου δε, μεταβάλλεται συνεχώς. Η ρευστότητα δε αυτή είναι που κάνει απαραίτητη τη διεξαγωγή ερευνών κατά διαστήματα, ώστε να αποτελούν τα ευρήματά τους μέτρο αξιολόγησης για οποιεσδήποτε αλλαγές που έχουν γίνει ή πρόκειται να γίνουν.

3.2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα οι διεξαχθείσες ως τώρα έρευνες πάνω στο θέμα της συνεργασίας σχολείου – οικογένειας είναι σχετικά λιγοστές και στη συντριπτική τους πλειοψηφία αφορούν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Απουσιάζουν, ως εκ τούτου, ερευνητικά δεδομένα που να αφορούν τη συνεργασία αυτή, όταν υπάρχουν από κάποια παιδιά εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. Επίσης δεν υπάρχουν ανάλογα στοιχεία για τον ιδιωτικό τομέα ως φορέα προσχολικής εκπαίδευσης (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί και νηπιαγωγεία).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις στάσεις των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας απέναντι στο θέμα της συνεργασίας τους με τους γονείς παιδιών που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού, στους παιδικούς σταθμούς και τα νηπιαγωγεία, δημόσια ιδιωτικά . Επίσης να παρουσιάσει στοιχεία για τους παράγοντες που επιδρούν θετικά ή αρνητικά στη συνεργασία των δύο πλευρών. Στόχος είναι ο εμπλουτισμός των υπάρχουσών ερευνών (που είναι λίγες όπως αναφέρθηκε) και η συμπλήρωση των ερευνητικών δεδομένων με όσα αντικείμενα δεν έχουν καλυφθεί (και αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο). Πιο συγκεκριμένα θελήσαμε να απαντήσουμε στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία διαμορφώθηκαν μετά την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας:

- 1) Πόσο επηρεάζει την προσαρμογή του παιδιού με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού η συνεργασία με την οικογένεια;
- 2) Με ποιο τρόπο αντιμετωπίζουν το πρόβλημα οι γονείς;
- 3) Με ποιους τρόπους οι παιδαγωγοί χειρίζονται τα προβλήματα προσαρμογής;
- 4) Κατά πόσο επηρεάζει την κατάσταση ο χειρισμός εκ μέρους της /του παιδαγωγού;
- 5) Σε ποιο βαθμό υφίστανται διαφορές στον αριθμό περιπτώσεων παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού ανάμεσα στις δύο δομές προσχολικής αγωγής;
- 6) Σε ποιο βαθμό επηρεάζει τη συνεργασία οικογένειας – παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου η εργασία, το μορφωτικό επίπεδο ή η ιδιοσυγκρασία των γονιών;
- 7) Σε ποιο βαθμό οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας και των δύο δομών αισθάνονται επαρκείς να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά περιπτώσεις παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού συμπεριλαμβανομένης και της συνεργασίας με της οικογένειές τους ;
- 8) Με ποιους τρόπους επικοινωνούν οι εκπαιδευτικοί με τις οικογένειες των νηπίων ;

3.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τη συγκεκριμένη ερευνητική διαδικασία επιλέχθηκε η ποσοτική έρευνα, καθώς στόχος ήταν να περιγραφούν οι στάσεις των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας απέναντι στο ζήτημα και όχι η εις βάθος ανάλυση κάποιου προβλήματος. Όπως αναφέρει ο Crewswell (2011) , ο ερευνητής προσπαθεί να επαληθεύσει τη γενική τάση των απαντήσεων από τα άτομα και να επισημάνει πως αυτή η τάση διαφέρει από άτομο σε άτομο», καταλληλότερη μέθοδος

θεωρείται η ποσοτική έρευνα (Αχτσιόγλου, 2017, σελ. 47). Σύμφωνα με την Παπαγεωργίου, η ποσοτική ανάλυση, στοχεύει στον προσδιορισμό των αιτιών στις οποίες οφείλονται οι αλλαγές στα κοινωνικά φαινόμενα, μέσω αντικειμενικών μετρήσεων. Η επαλήθευση μιας υπόθεσης, δηλαδή, γίνεται μέσω αριθμητικών δεδομένων. Όσο κι αν η απόλυτη αντικειμενικότητα δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί, στην πραγματικότητα, τα αριθμητικά δεδομένα, ως μετρήσιμα, καταδεικνύουν σαφέστερα τη σύνδεση θεωρίας και κοινωνικής πραγματικότητας. Ο ερευνητής, ξεκινώντας από μια υπόθεση, αναζητάει μια απάντηση, την επαλήθευση, δηλαδή, της υπόθεσης αυτής μέσω αριθμητικών στοιχείων.

Από τα τέσσερα είδη ποσοτικής έρευνας (πειραματική, δειγματοληπτική, δευτερογενής και ανάλυση περιεχομένου) επιλέχθηκε η δειγματοληπτική έρευνα μέσω κλειστού ερωτηματολογίου (survey research). Ως πληθυσμός της έρευνας θεωρείται το σύνολο των παιδαγωγών προσχολικής αγωγής που εργάζονται σε παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία (ιδιωτικά και δημόσια) στην ελληνική επικράτεια. Το δείγμα της έρευνας επιλέχθηκε με τη μέθοδο ευκολίας (μη τυχαίο), με άτομα που είναι διαθέσιμα να απαντήσουν. Το μέγεθος του δείγματος εξασφαλίζει μια σχετική ακρίβεια στα αποτελέσματα, καθώς τα αποτελέσματα της μη τυχαίας δειγματοληψίας δε μπορούν να γενικευθούν. Επίσης, το μέγεθος του δείγματος, το κάνει επαρκές για στατιστική επεξεργασία και μειώνει την πιθανότητα σφάλματος δειγματοληψίας (Παπαδημητρίου, 2019, σελ. 51). Χρησιμοποιήθηκε επίσης η τεχνική της χιονοστιβάδας κατά την οποία οι ίδιοι οι συμμετέχοντες προτείνουν άλλα άτομα που θα ήταν πρόθυμα και κατάλληλα να πάρουν μέρος στην έρευνα ως δείγμα (Αχτσιόγλου, 2017, σελ. 48).

Η σύνθεση του ερωτηματολογίου έγινε κατόπιν αναζήτησης στη βιβλιογραφία από παρόμοιες ερευνητικές εργασίες, καθώς, όπως αναφέρθηκε, δεν υπάρχει ερευνητικό υλικό πάνω στο θέμα. Χρησιμοποιήθηκαν τμήματα από παρόμοιες ερευνητικές εργασίες (Παπαδημητρίου, 2019; Hatcher et al, 2012; Αχτσιόγλου, 2017; Ντινίδου, 2013; Πεντέρη, 2012) που συνετέθησαν για να εξυπηρετήσουν τη λήψη στοιχείων που απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα που απασχόλησαν τη συγγραφή της παρούσας εργασίας. Συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο μέσω των ηλεκτρονικών φορμών Google που εξασφαλίζουν αμεσότητα και ευκολία στη λήψη απαντήσεων από το δείγμα. Επιπλέον δεν προκαλεί καμία δαπάνη στον ερευνητή (Παπαδημητρίου, 2019, σελ. 51). Έγινε, δε, προσπάθεια η εικόνα και η έκταση του ερωτηματολογίου να είναι τέτοια ώστε να μην κουράζει τον ερωτώμενο. Χρησιμοποιήθηκε η πεντάβαθμη κλίμακα Likert η οποία

θεωρείται ευχάριστη στη συμπλήρωση από τον ερωτώμενο και αξιόπιστη καθώς έχει το πλεονέκτημα να παρουσιάζει διαβαθμισμένες τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα (Αχτσιόγλου, 2017, σελ. 53).

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερις ενότητες εκ των οποίων η πρώτη αφορά τα δημογραφικά στοιχεία. Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τη συνεργασία σχολείου – οικογένειας και την επίδρασή της στα παιδιά, από την εμπειρία των παιδαγωγών. Η τρίτη ενότητα περιέχει ερωτήματα σχετικά με τις απόψεις των παιδαγωγών για την σχολική ετοιμότητα ενός παιδιού και τη συνεργασία με την οικογένεια όταν υπάρχουν περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού. Στην τέταρτη και τελευταία ενότητα περιέχονται ερωτήματα για την αίσθηση που έχουν οι παιδαγωγοί σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους απέναντι σε περιπτώσεις παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.

Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν στην περιγραφή της φόρμας ότι η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου συνεπάγεται τη συναίνεση για συμμετοχή στην έρευνα, τηρουμένου, με αυτόν τον τρόπο, του κώδικα δεοντολογίας. Με το χαρακτηρισμό κάθε ερώτησης ως υποχρεωτικής αντιμετωπίστηκε το ζήτημα της συλλογής μισοτελειωμένων ερωτηματολογίων και συνεπώς κενών στα δεδομένα.

Προηγήθηκε η δημιουργία ενός πιλοτικού ερωτηματολογίου που κοινοποιήθηκε σε δύο συναδέλφους. Κατόπιν τούτου προέκυψαν κάποιες απαραίτητες αλλαγές. Η φόρμα του ερωτηματολογίου μοιράστηκε στο δείγμα μέσω αποστολής προσωπικών e-mail και μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Δόθηκαν οι απαραίτητες οδηγίες στους ερωτώμενους σχετικά με τον τρόπο απάντησης και επεξηγήθηκαν τυχόν ερωτήσεις που προέκυψαν.

Επειδή, κατά την προσπάθεια συλλογής απαντήσεων, διαπιστώθηκε ότι ένας αριθμός συναδέλφων δεν είχε την απαραίτητη εξοικείωση με την τεχνολογία, η φόρμα εκτυπώθηκε, τους δόθηκε προσωπικά να τη συμπληρώσουν και κατόπιν τα αποτελέσματα εισήχθησαν, από τη διεξάγουσα την έρευνα, στην ηλεκτρονική μορφή της. Διαπιστώθηκε επίσης μια σχετική δυσαρέσκεια από μέρους κάποιων συναδέλφων, στις οποίες ζητήθηκε να πάρουν μέρος στην έρευνα, για το γεγονός ότι διεξάγεται, τον τελευταίο καιρό, μεγάλος αριθμός ερευνών και λαμβάνουν πολλά αντίστοιχα ερωτηματολόγια, με αποτέλεσμα να μην πάρουν τελικά μέρος στην παρούσα έρευνα.

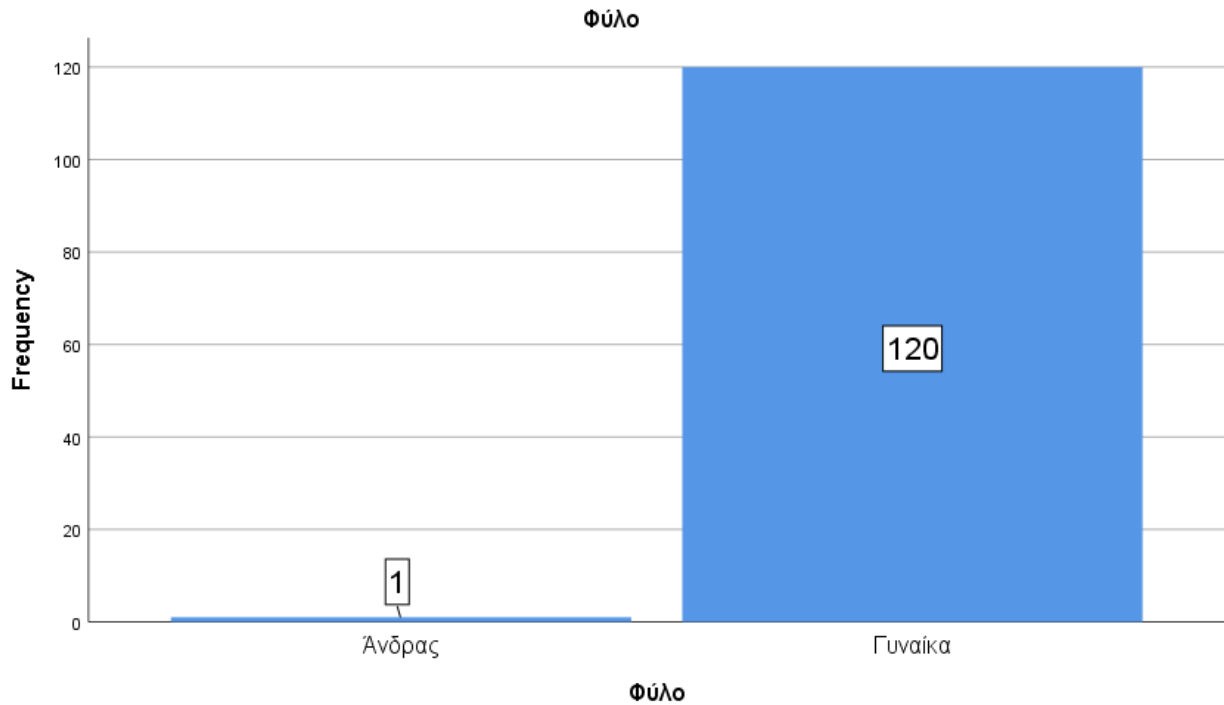
Σχετικά με την εγκυρότητα και την αξιοπιστία του ερωτηματολογίου επιχειρήθηκε κατ' αρχήν η σύνδεση ερωτήσεων με τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί εξ αρχής. Κατά δεύτερον έγινε προσπάθεια για σαφήνεια και απλότητα στη διατύπωση των ερωτημάτων, ενώ η τυποποίηση αυτών απέτρεψε την πιθανότητα παρερμηνείας από πλευράς ερωτώμενων. Επίσης, χωρίς να μπορούμε να εκτιμήσουμε κατά πόσο είχε αυτό αποτέλεσμα, ζητήθηκε η ειλικρίνιά του δείγματος στις απαντήσεις και η προσεκτική συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Μετά τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων ακολούθησε η επεξεργασία, κατόπιν τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί, ότι η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το πρόγραμμα IBM SPSS στην έκδοση 25. Πραγματοποιήθηκε περιγραφική στατιστική, συσχετίσεις Ανονα, συσχετίσεις Pearson, και έλεγχος αξιοπιστίας με το συντελεστή Cronbach alpha.

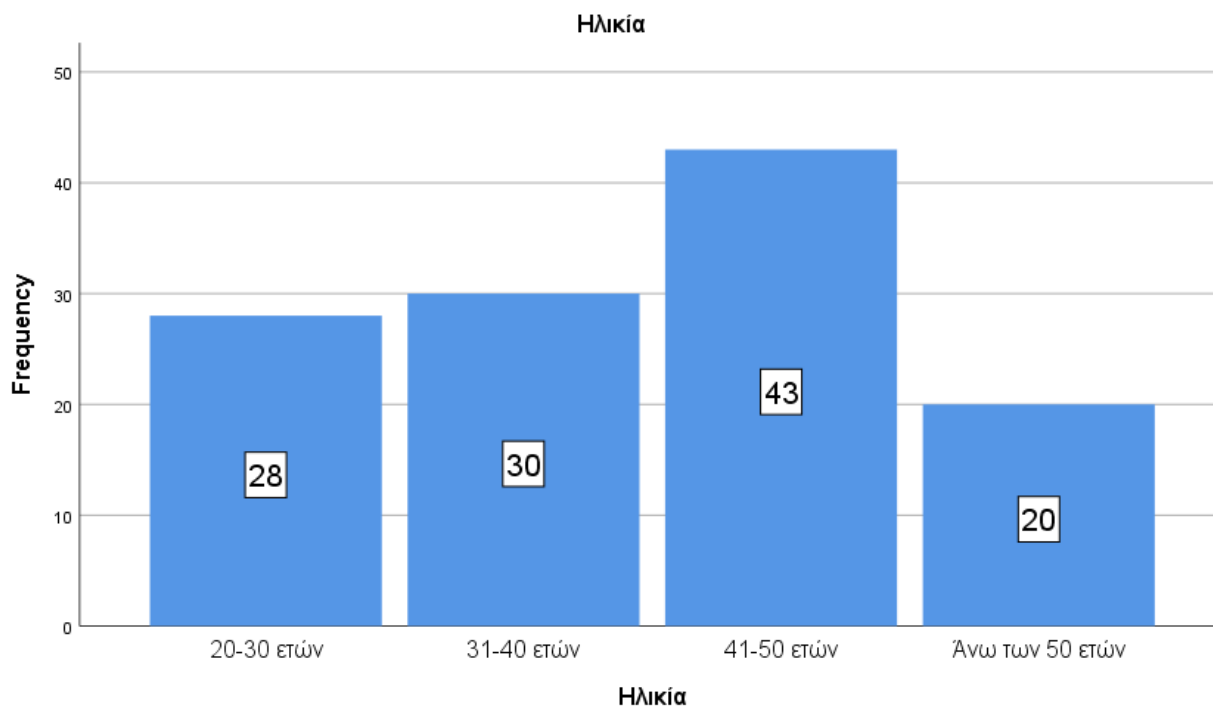
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^Ο: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αρχικά, όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, το 99,2% των συμμετεχόντων (n=120) ήταν γυναίκες, ενώ μόλις το 0,8% (n=1) ήταν άνδρες (Διάγραμμα 1).

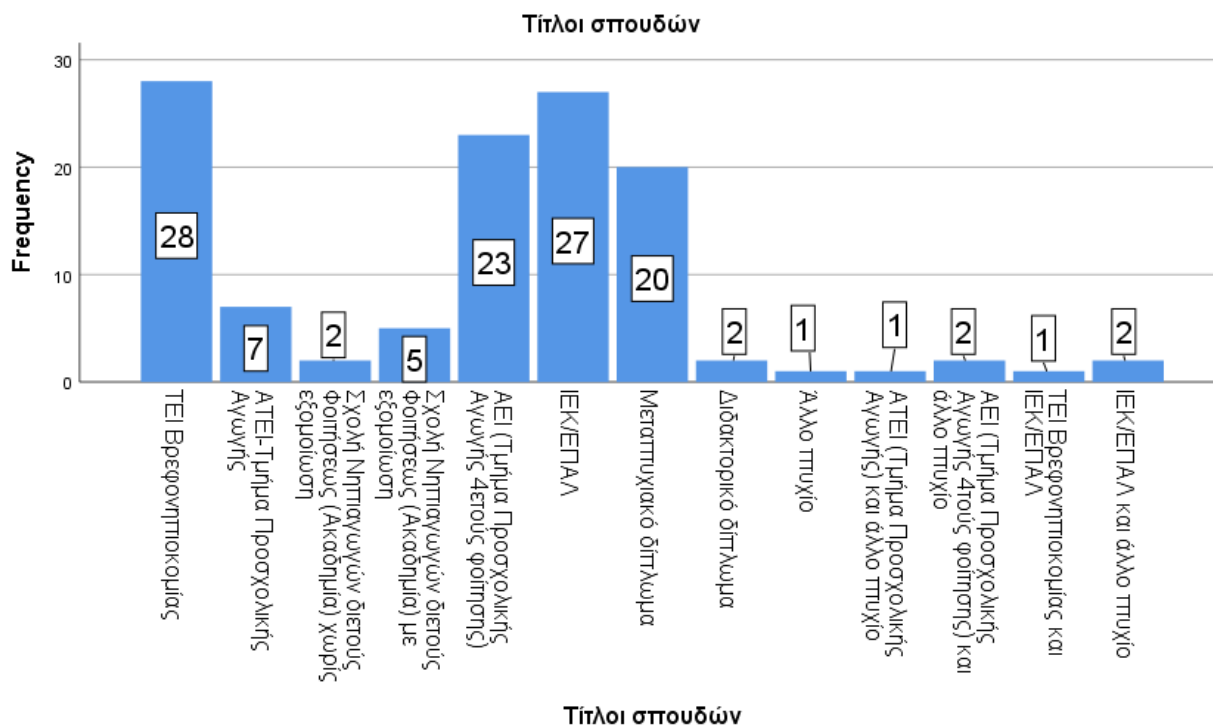
Διάγραμμα 1. Φύλο συμμετεχόντων

Επίσης, το 23,1% (n=28) ήταν 20-30 ετών, το 24,8% (n=30) ήταν 31-40 ετών, ενώ το 35,5% (n=43) ήταν 42-50 ετών και το 16,5% (n=20) ήταν άνω των 50 ετών (Διάγραμμα 2).

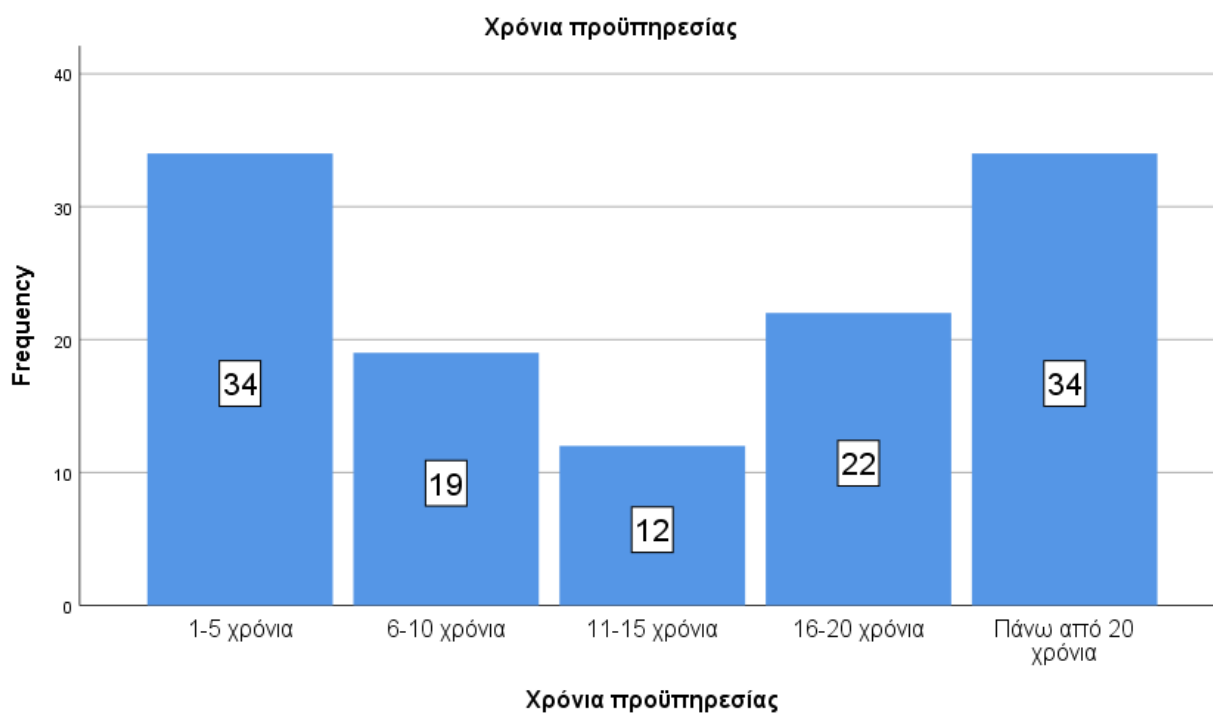
Διάγραμμα 2. Ηλικία συμμετεχόντων

Ακόμη, το 23,1% (n=28) είχαν τελειώσει το ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας, το 5,8% (n=7) (στο ΑΤΕΙ-Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, το 1,7% (n=2) τη Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) χωρίς εξομοίωση, το 4,1% (n=5) τη Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) με εξομοίωση, το 19% (n=23) είχαν τελειώσει το ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4ετούς φοιτήσεως), το 22,3% (n=27) είχαν τελειώσει ΙΕΚ/ΕΠΑΛ, το 16,5% (n=20) είχαν μεταπτυχιακό δίπλωμα και το 1,7% (n=2) είχαν διδακτορικό. Το 0,8% (n=1) δήλωσαν ότι είχαν κάποιο άλλο πτυχίο, και ακόμη ένα 0,8% (n=1) δήλωσε πως είχε τελειώσει το ΑΤΕΙ και είχε ακόμη ένα άλλο πτυχίο. Το 1,7% των συμμετεχόντων (n=2) είχαν τελειώσει ΑΕΙ και είχαν κι άλλο πτυχίο, το 0,8% (n=1) είχαν τελειώσει ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας και ΙΕΚ/ΕΠΑΛ, ενώ άλλο ένα 1,7% (n=2) δήλωσαν πως έχουν τελειώσει ΙΕΚ/ΕΠΑΛ και έχουν κι άλλο πτυχίο (Διάγραμμα 3).

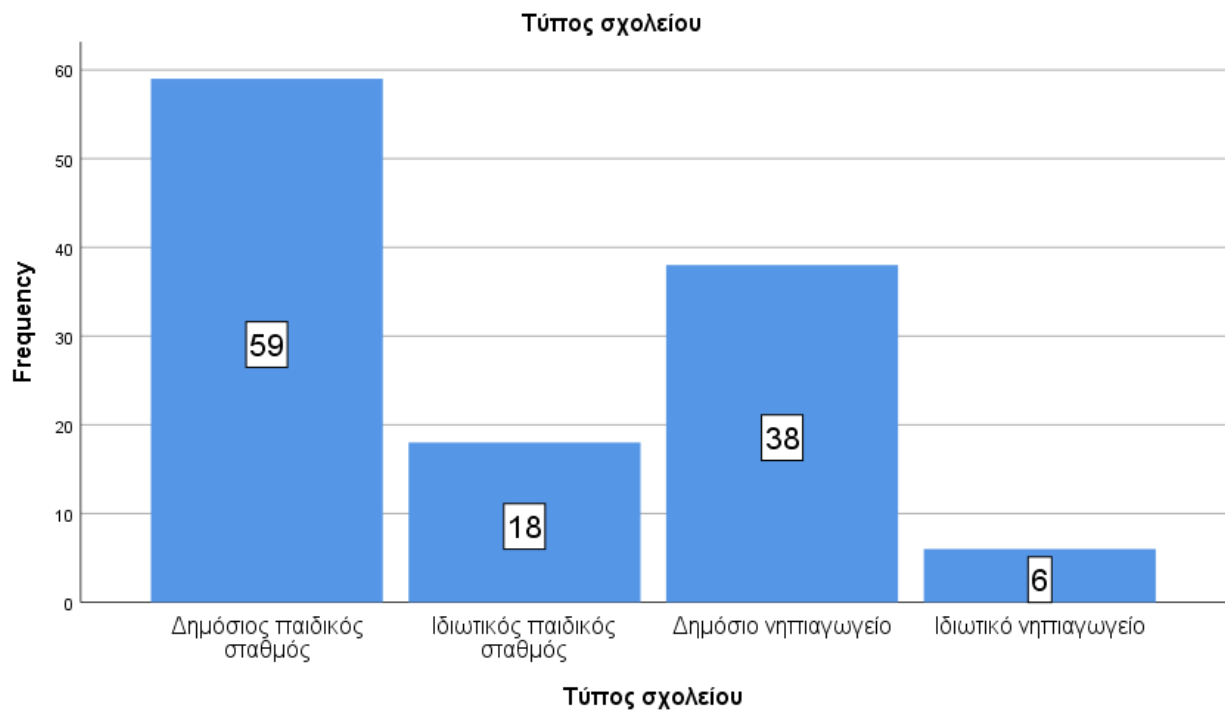
Διάγραμμα 3. Τίτλοι σπουδών των συμμετεχόντων

Όσον αφορά τα χρόνια προϋπηρεσίας, το 18,1% (n=34) είχαν 1-5 χρόνια, το 15,7% (n=19) είχαν 6-10 χρόνια, το 9,9% (n=12) είχαν 11-15 χρόνια, το 18,2% (n=22) είχαν 16-20 χρόνια και το 28,1% (n=34) είχαν πάνω από 20 χρόνια (Διάγραμμα 4).

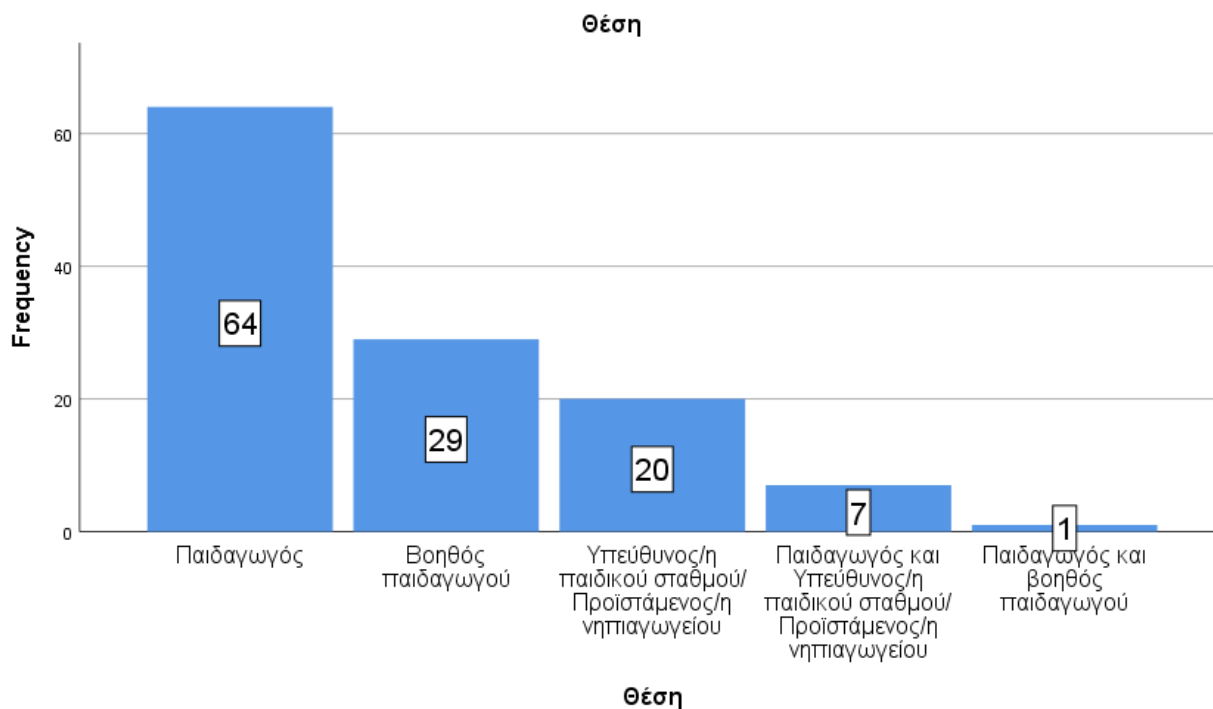
Διάγραμμα 4. Χρόνια προϋπηρεσίας των συμμετεχόντων

Όσον αφορά τον τύπο σχολείου που εργάζονταν οι συμμετέχοντες, το 48,8% (n=59) εργάζονταν σε δημόσιο παιδικό σταθμό, το 14,9% (n=18) σε ιδιωτικό παιδικό σταθμό, το 31,4% (n=38) σε δημόσιο νηπιαγωγείο και το 5% (n=6) σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο (Διάγραμμα 5).

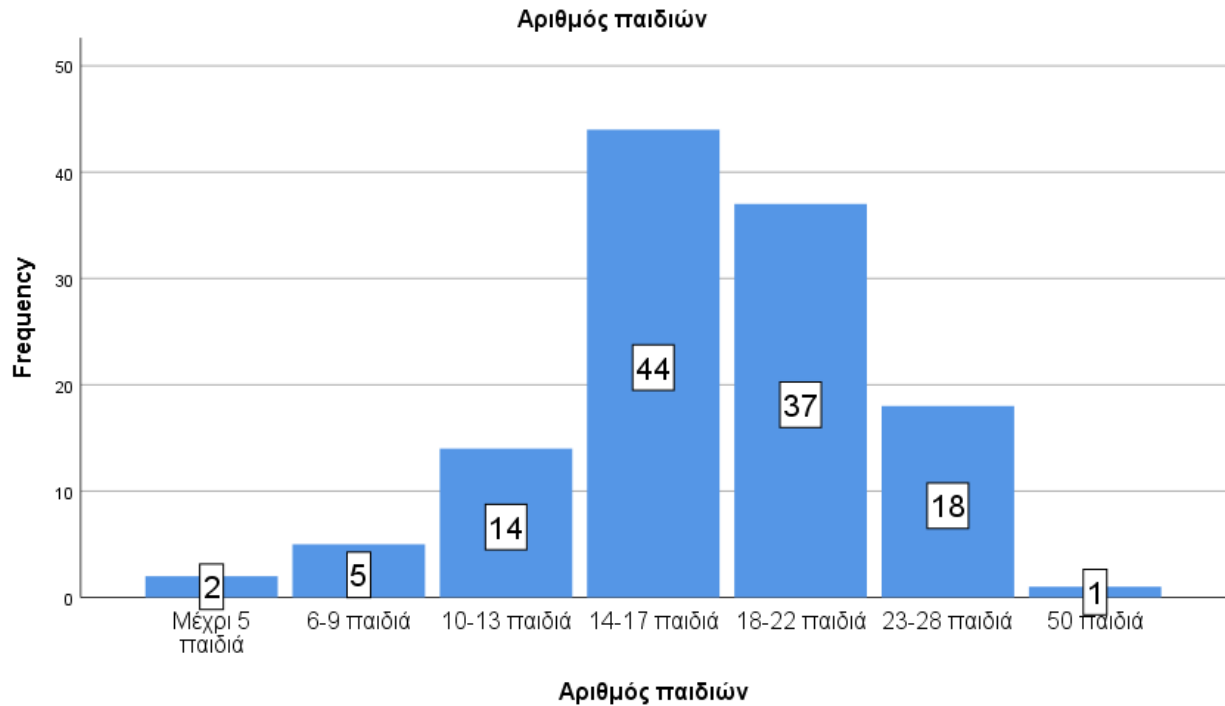
Διάγραμμα 5. Τύπος σχολείου που εργάζονταν οι συμμετέχοντες

Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 6, το 52,9% (n=64) ήταν παιδαγωγοί, το 24% (n=29) ήταν βοηθοί παιδαγωγού, το 16,5% (n=20) ήταν υπεύθυνοι/ες παιδικού σταθμού / προϊστάμενοι/ες νηπιαγωγείου, το 5,8% (n=7) ήταν παιδαγωγοί και υπεύθυνοι/ες παιδικού σταθμού / προϊστάμενοι/ες νηπιαγωγείου, και το 0,8% (n=1) ήταν παιδαγωγοί και βοηθοί παιδαγωγού.

Διάγραμμα 6. Θέση που κατείχαν οι συμμετέχοντες

Παράλληλα, όσον αφορά τον αριθμό των παιδιών του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου, το 1,7% (n=2) δήλωσαν μέχρι 5 παιδιά, το 4,1% (n=5) 6-9 παιδιά, το 11,6% (n=14) δήλωσαν 10-13 παιδιά, το 36,4% (n=44) 14-17 παιδιά, το 30,6% (n=37) 18-22 παιδιά, το 14,9% (n=18) 23-28 παιδιά, ενώ το 0,8% (n=1) δήλωσαν πως στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο που εργαζόντουσαν είχαν 50 παιδιά (Διάγραμμα 7).

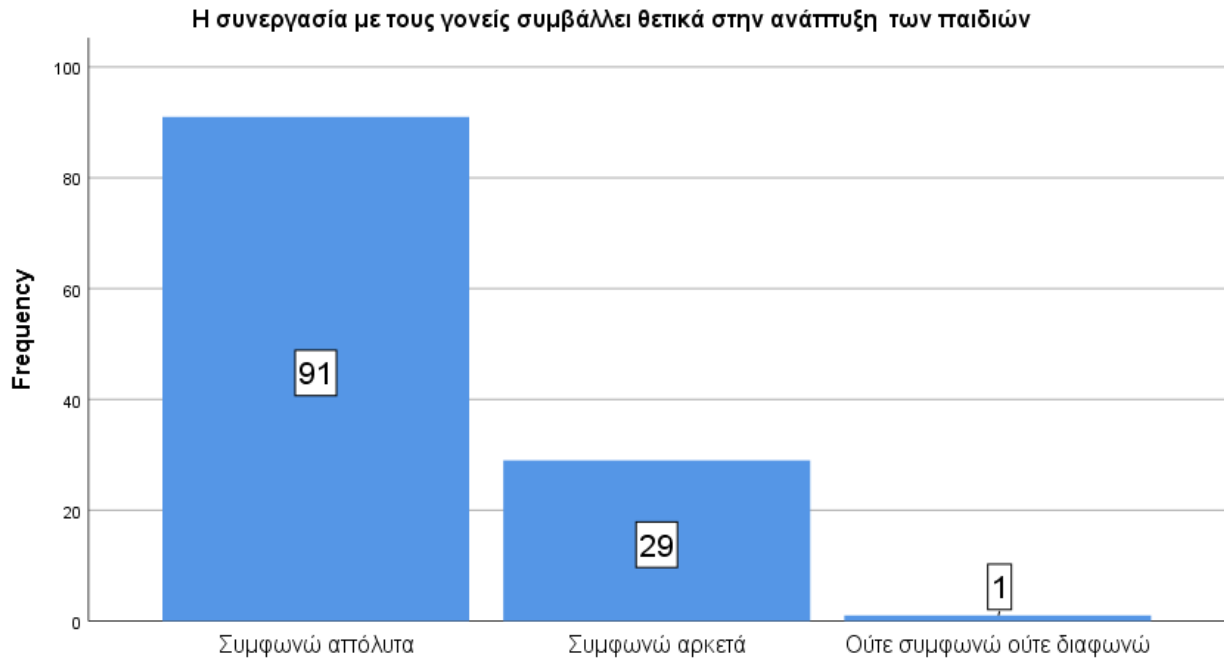
Διάγραμμα 7. Αριθμός παιδιών στην τάξη που εργαζόντουσαν οι συμμετέχοντες

Επιπλέον, το 84,3% των συμμετεχόντων (n=102) δήλωσαν πως συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι η συνεργασία με τους γονείς είναι σημαντική για τη σχολική επιτυχία του παιδιού. Το 14,9% (n=18) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, ενώ το 0,8% (n=1) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (Διάγραμμα 8).

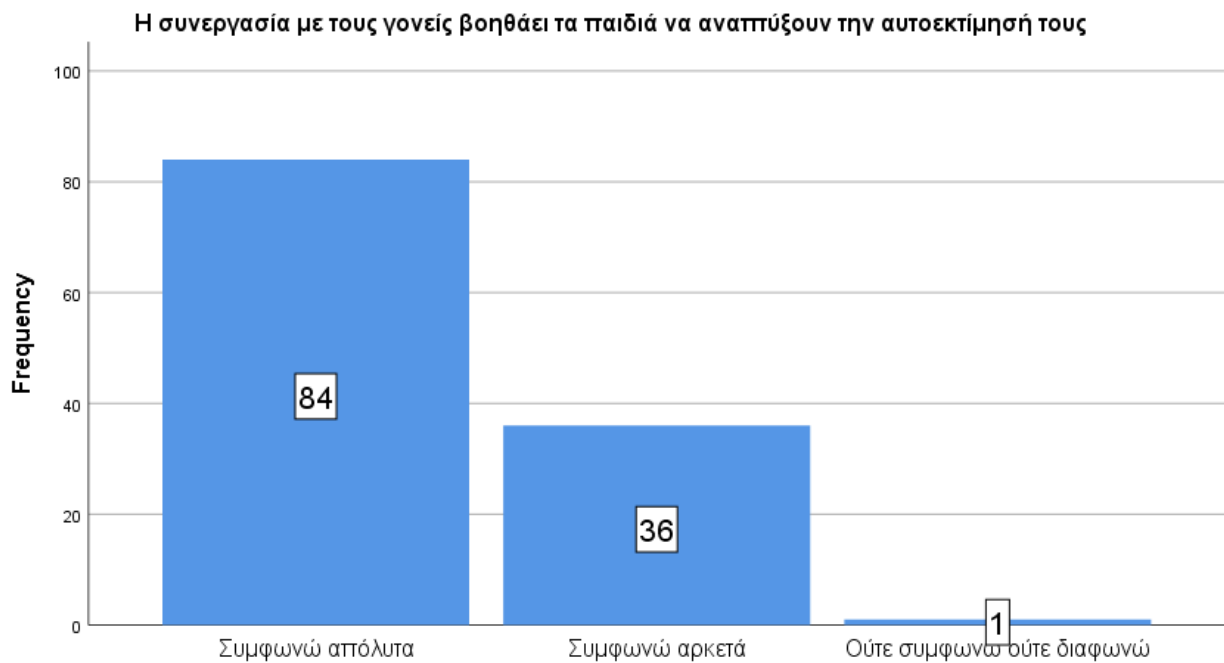
Διάγραμμα 8. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς είναι σημαντική για τη σχολική επιτυχία του παιδιού

Παρόμοιες είναι και οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών (Διάγραμμα 9), ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους (Διάγραμμα 10), ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο (Διάγραμμα 11), ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο (Διάγραμμα 12) και ότι η συνεργασία με τους γονείς επηρεάζει θετικά τη συμπεριφορά των παιδιών (Διάγραμμα 13).

Η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών

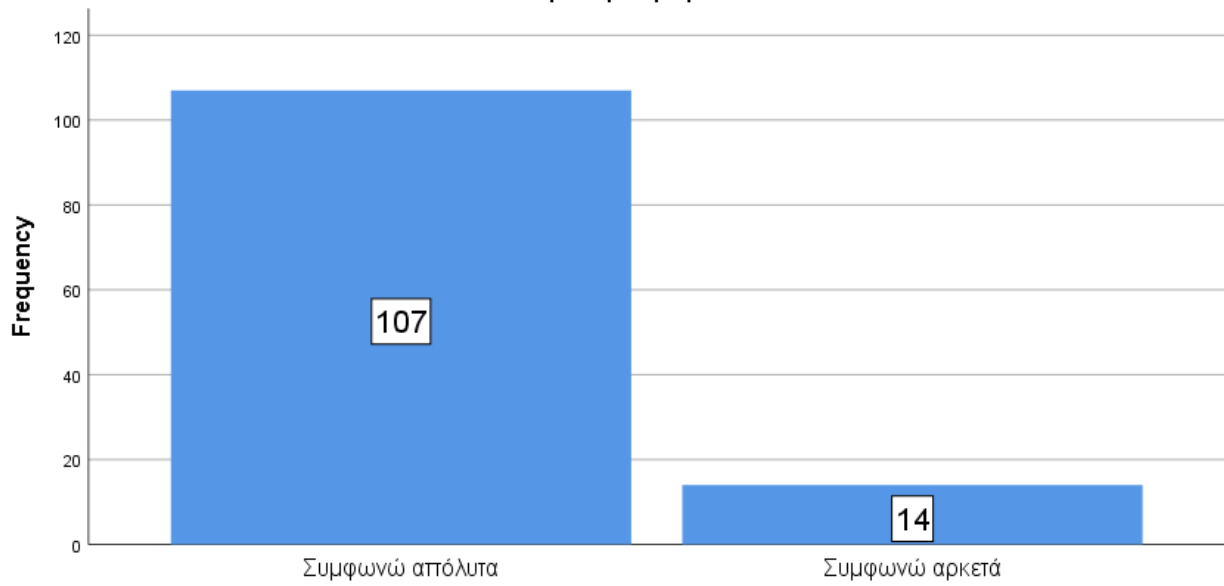
Διάγραμμα 9. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών

Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους

Διάγραμμα 10. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους

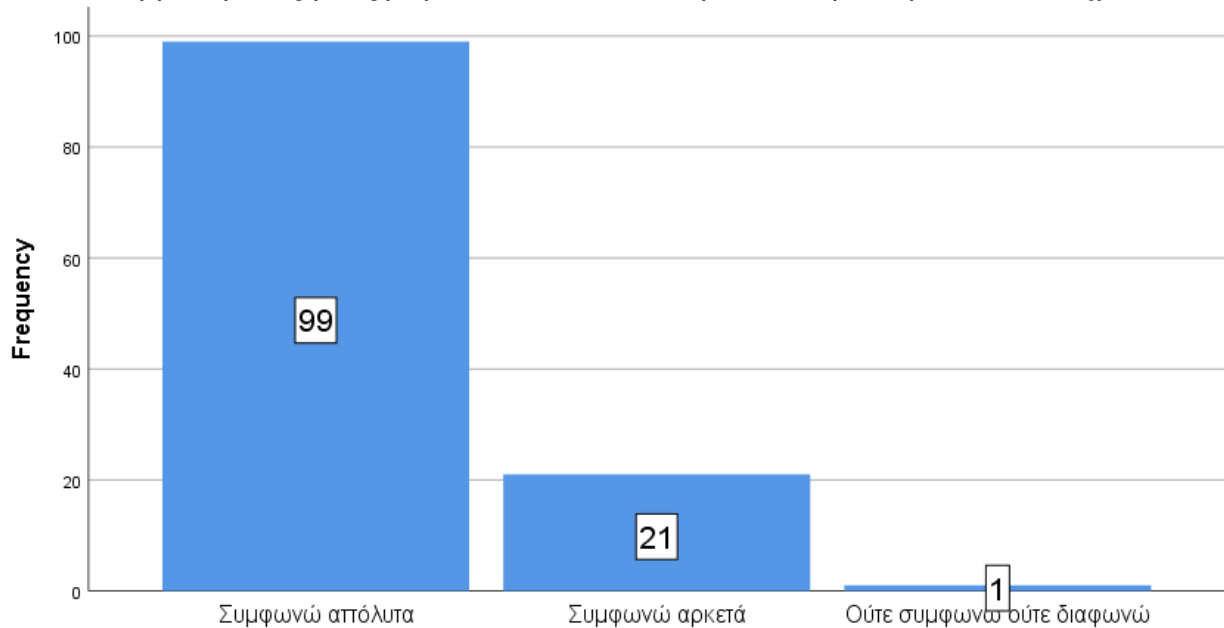
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο

Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο

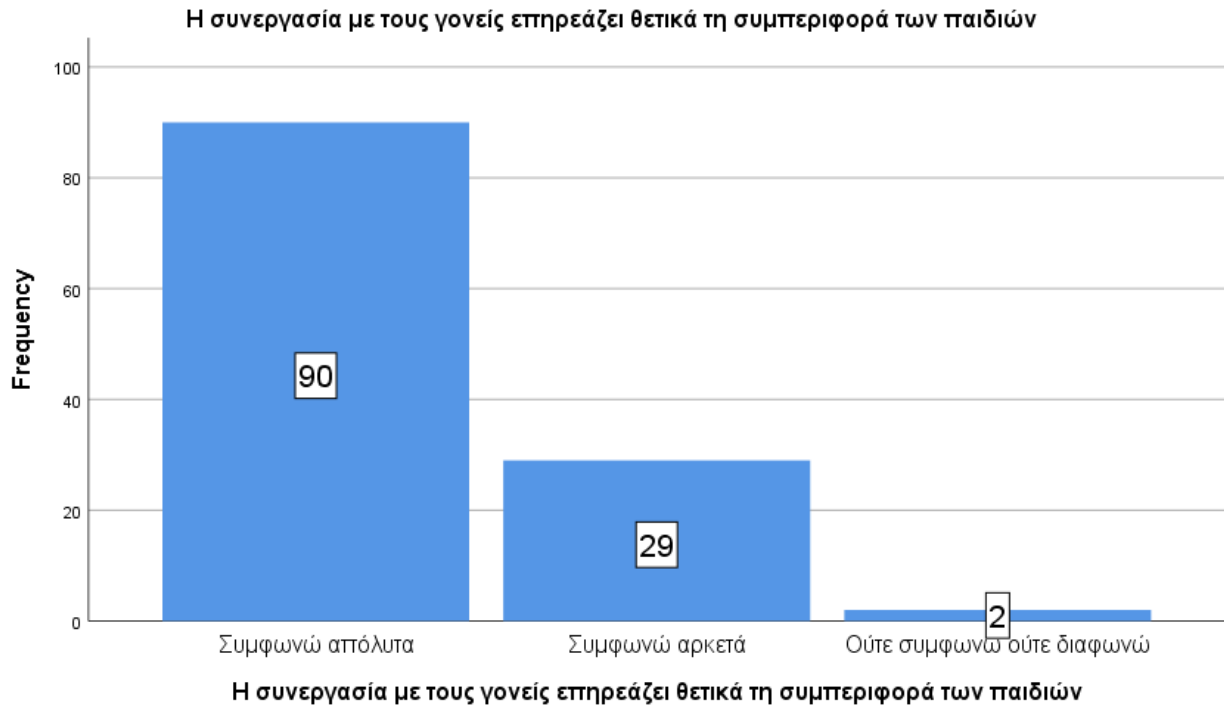
Διάγραμμα 11. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο

Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο

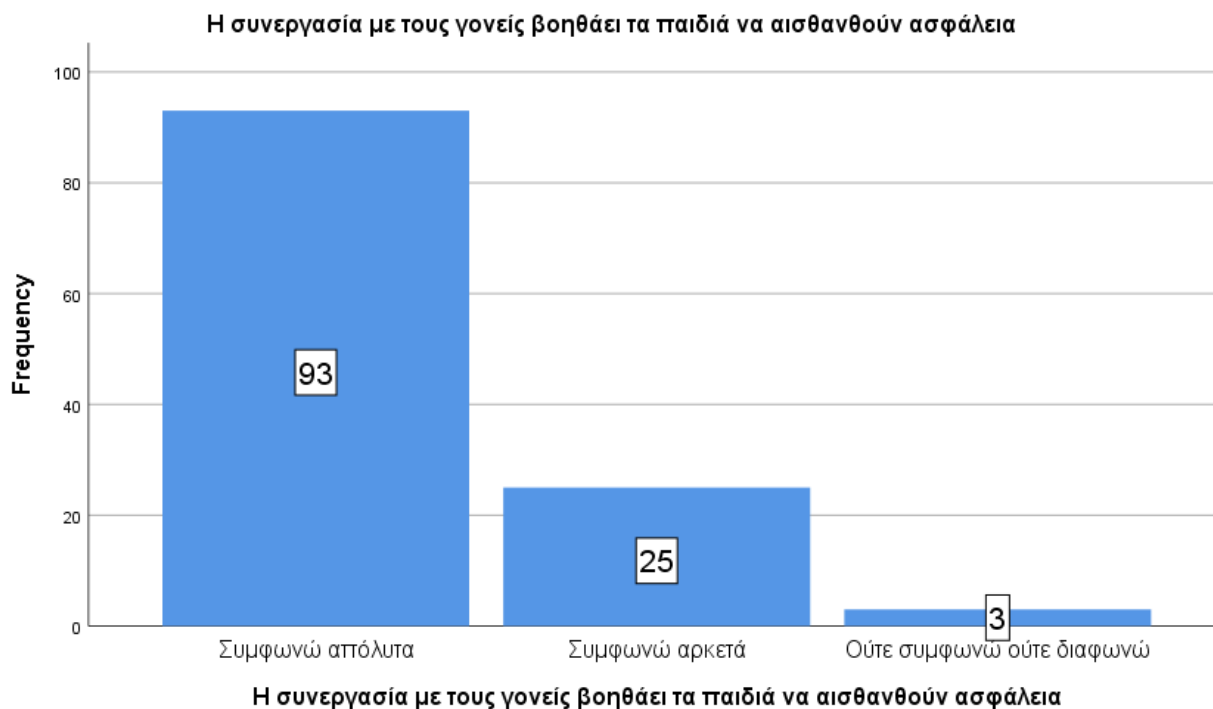
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο

Διάγραμμα 12. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο

Διάγραμμα 13. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς επηρεάζει θετικά τη συμπεριφορά των παιδιών

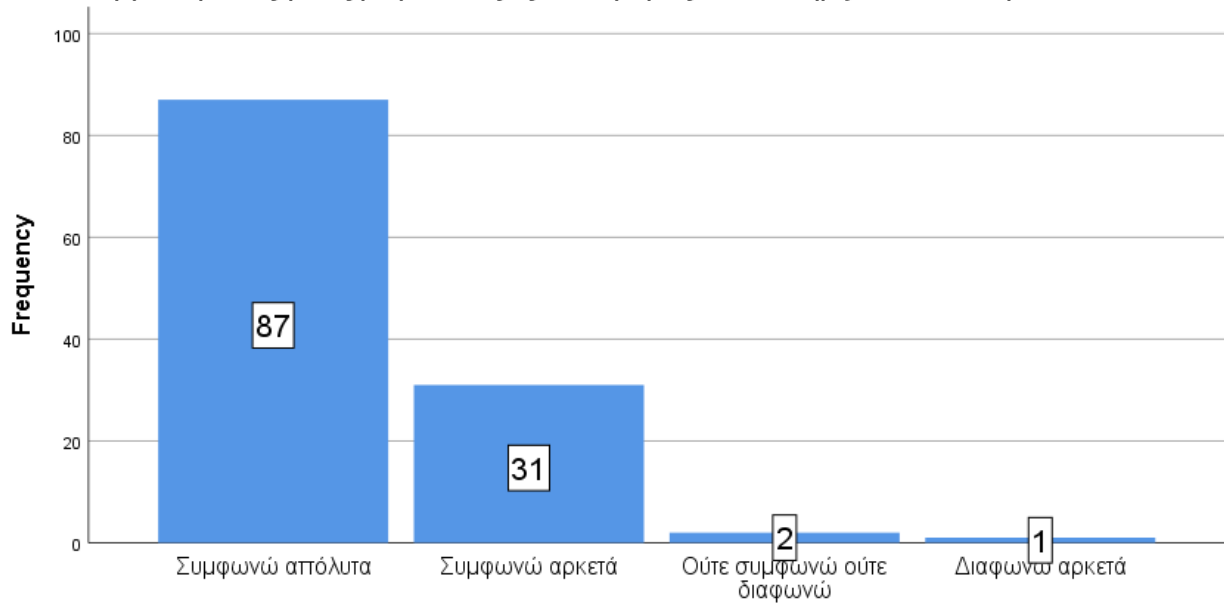
Ακόμη, το 76,9% των συμμετεχόντων (n=93) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αισθανθούν ασφάλεια. Το 20,7% (n=25) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, ενώ το 2,5% (n=3) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (Διάγραμμα 14).

Διάγραμμα 14. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αισθανθούν ασφάλεια

Ταυτόχρονα, η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφωνεί απόλυτα με την άποψη ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά (71,9%, n=87) (Διάγραμμα 15), ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού (76%, n=92) (Διάγραμμα 16) και ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να βελτιώσουν τον τρόπο χειρισμού των παιδιών στο νηπιαγωγείο/παιδικό σταθμό (73,6% , n =89) (Διάγραμμα 17).

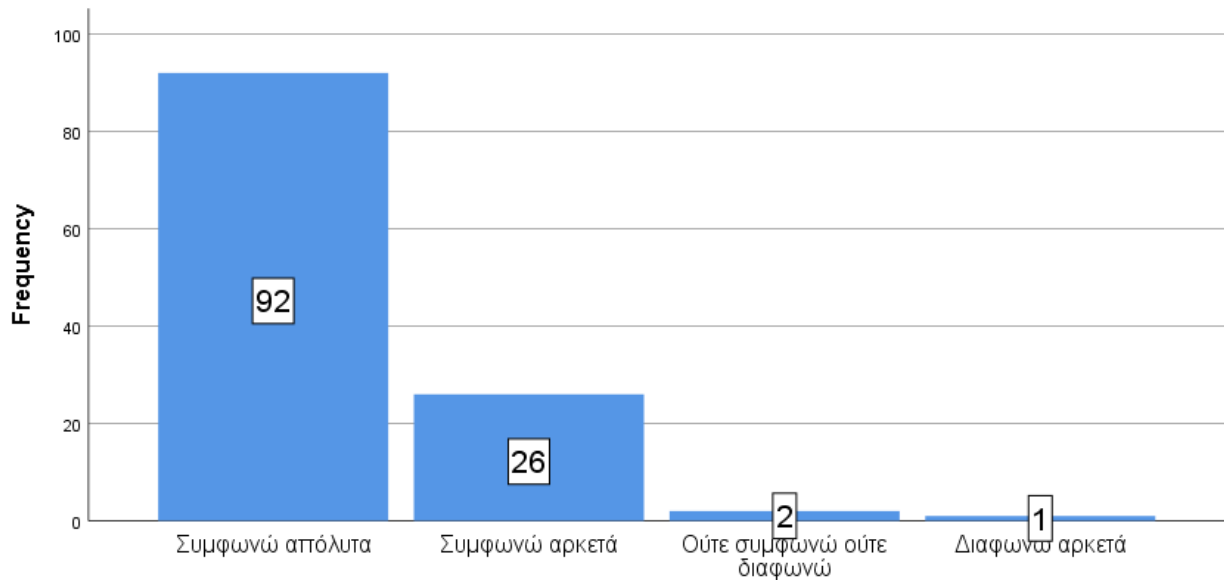
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά

Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά

Διάγραμμα 15. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά

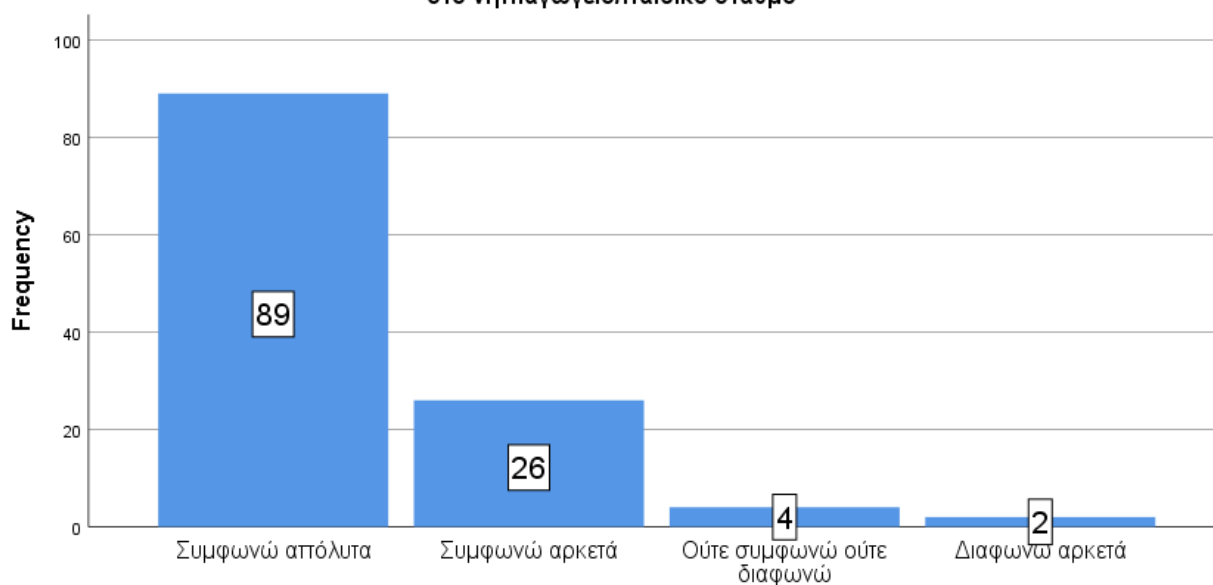
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού

Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού

Διάγραμμα 16. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού

Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να βελτιώσουν τον τρόπο χειρισμού των παιδιών στο νηπιαγωγείο/παιδικό σταθμό

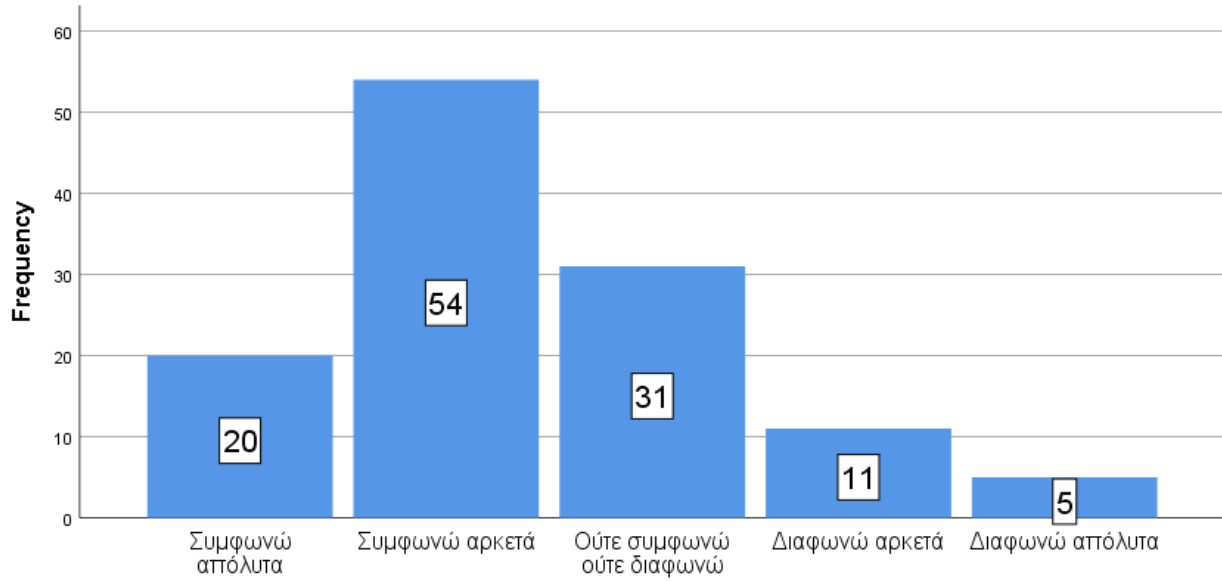

Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να βελτιώσουν τον τρόπο χειρισμού των παιδιών στο νηπιαγωγείο/παιδικό σταθμό

Διάγραμμα 17. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να βελτιώσουν τον τρόπο χειρισμού των παιδιών στο νηπιαγωγείο/παιδικό σταθμό

Επιπρόσθετα, το 16,5% των συμμετεχόντων (n=20) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δε διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας. Το 44,6% (n=54) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, το 25,6% (n=31) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 9,1% (n=11) διαφωνούν αρκετά και το 4,1% (n=5) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 18). Στο ίδιο μήκος κύματος είναι και οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται (Διάγραμμα 19), ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα (Διάγραμμα 20) και ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του (Διάγραμμα 21).

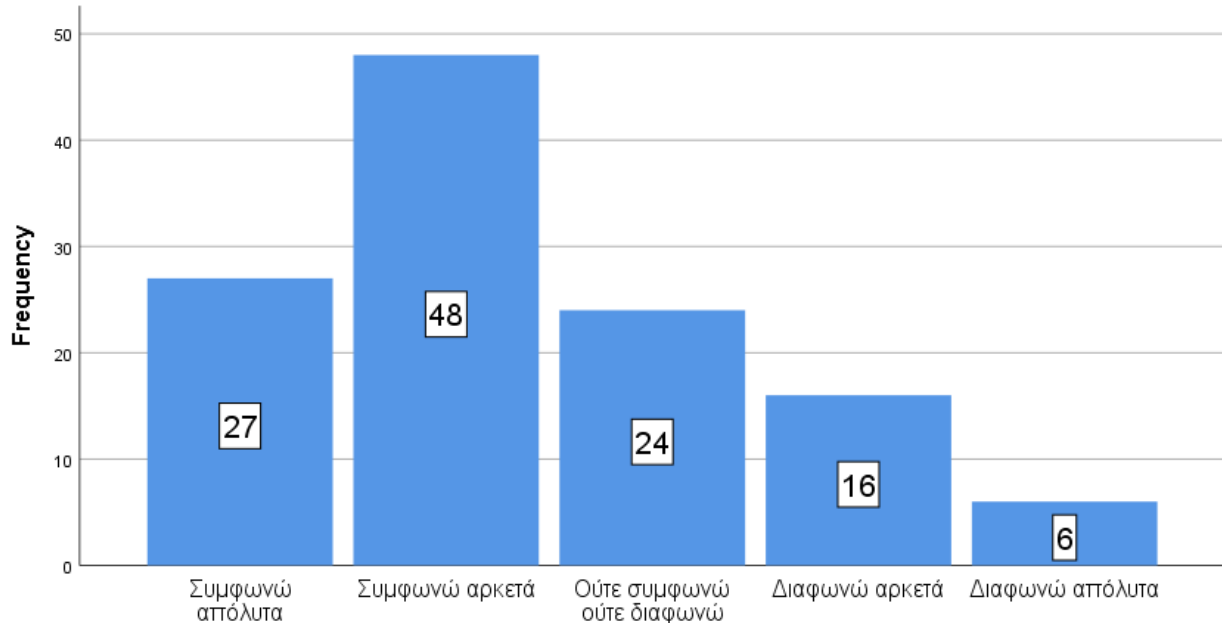
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δε διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας

Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δε διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας

Διάγραμμα 18. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δεν διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας

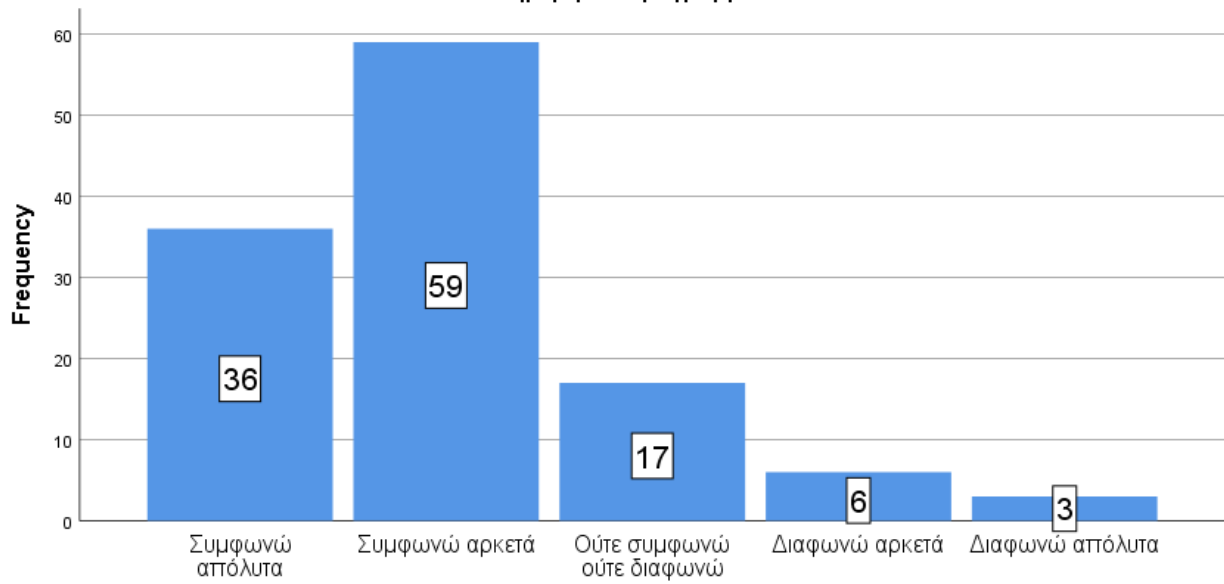
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται

Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται

Διάγραμμα 19. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται

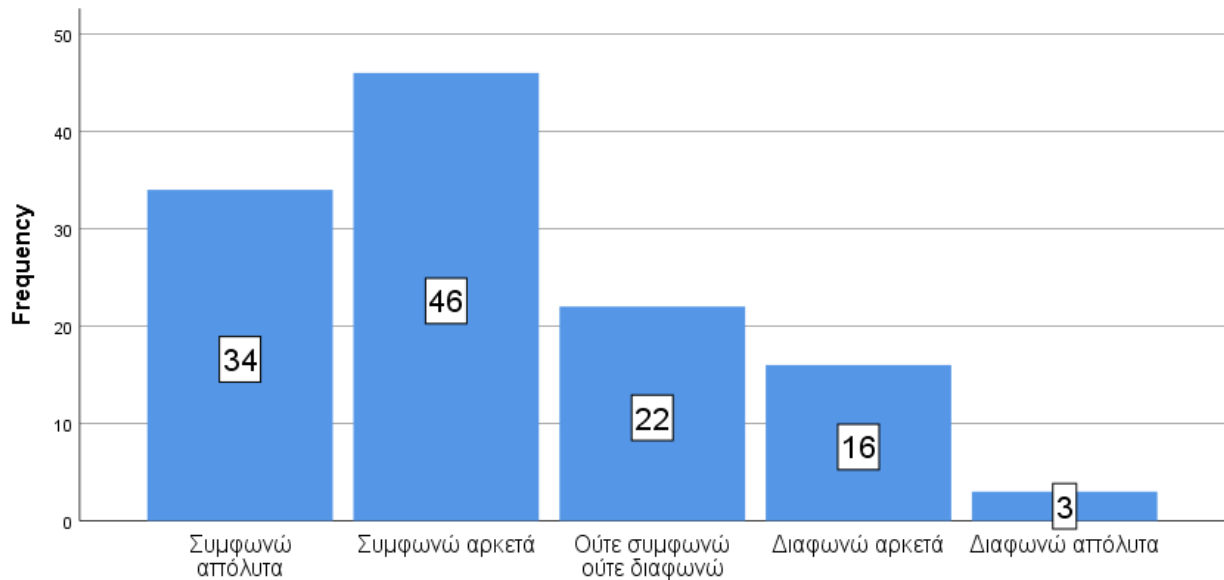
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα

Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα

Διάγραμμα 20. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα

Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του

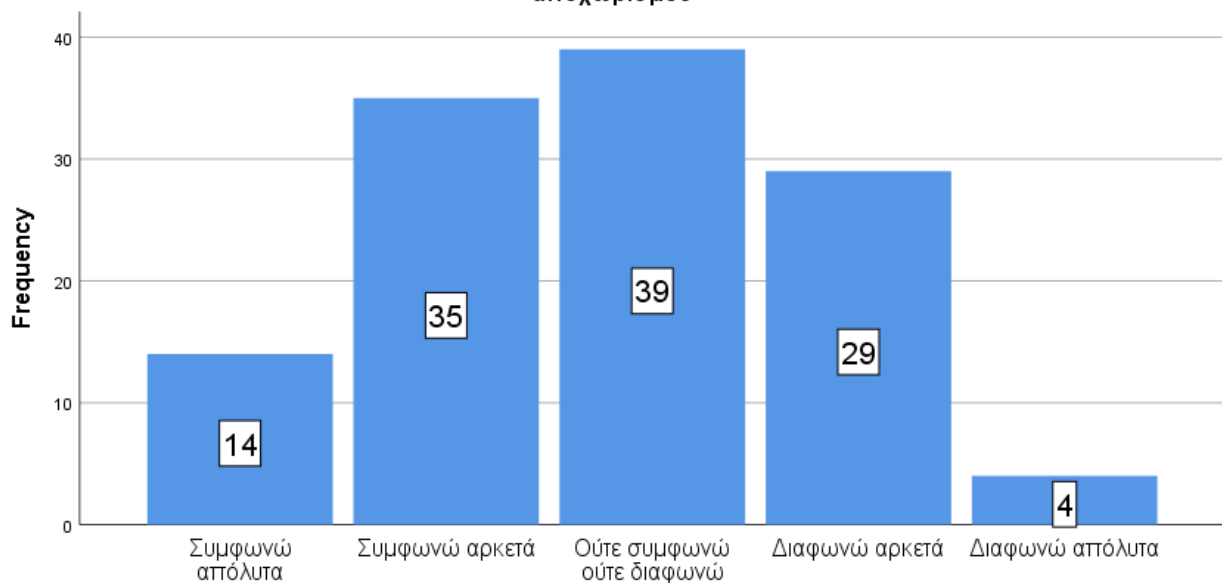

Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του

Διάγραμμα 21. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του

Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 22 που ακολουθεί, το 11,6% των συμμετεχόντων (n=14) υποστήριξαν ότι συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι στην αρχή της σχολικής χρονιάς, μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα τους παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. Το 28,9% (n=35) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, το 32,2% (n=39) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, ενώ το 24% (n=29) διαφωνούν αρκετά και το 3,3% (n=4) διαφωνούν απόλυτα.

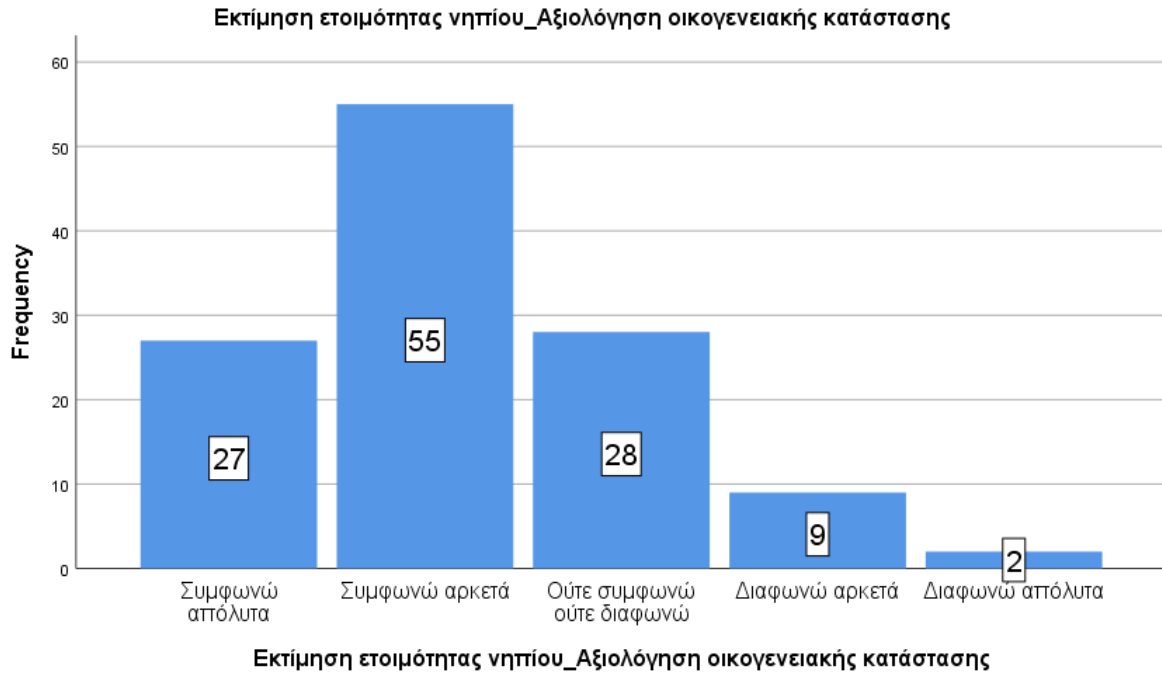
Στην αρχή της σχολικής χρονιάς, μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα μου παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς, μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα μου παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

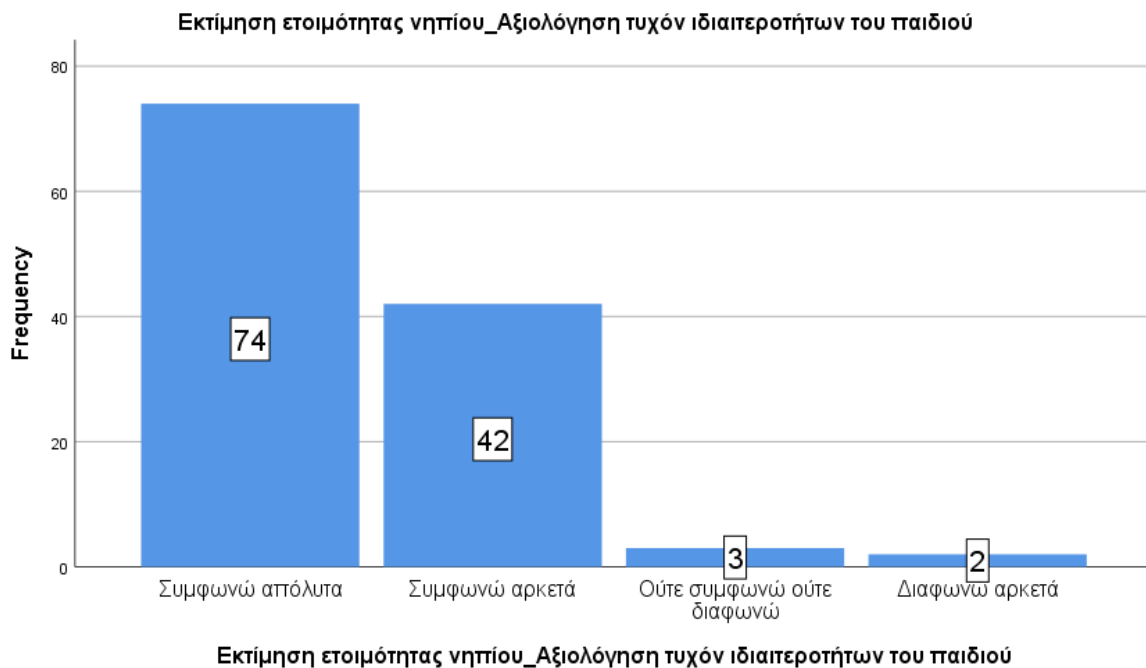
Διάγραμμα 22. Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το ότι στην αρχή της σχολικής χρονιάς μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα τους παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Όσον αφορά την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου, το 22,3% (n=27) δήλωσαν πως συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι αξιολογούν την οικογενειακή κατάσταση. Το 45,5% (n=55) συμφωνούν αρκετά, το 23,1% (n=28) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 7,4% (n=9) διαφωνούν αρκετά και το 1,7% (n=2) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 23).

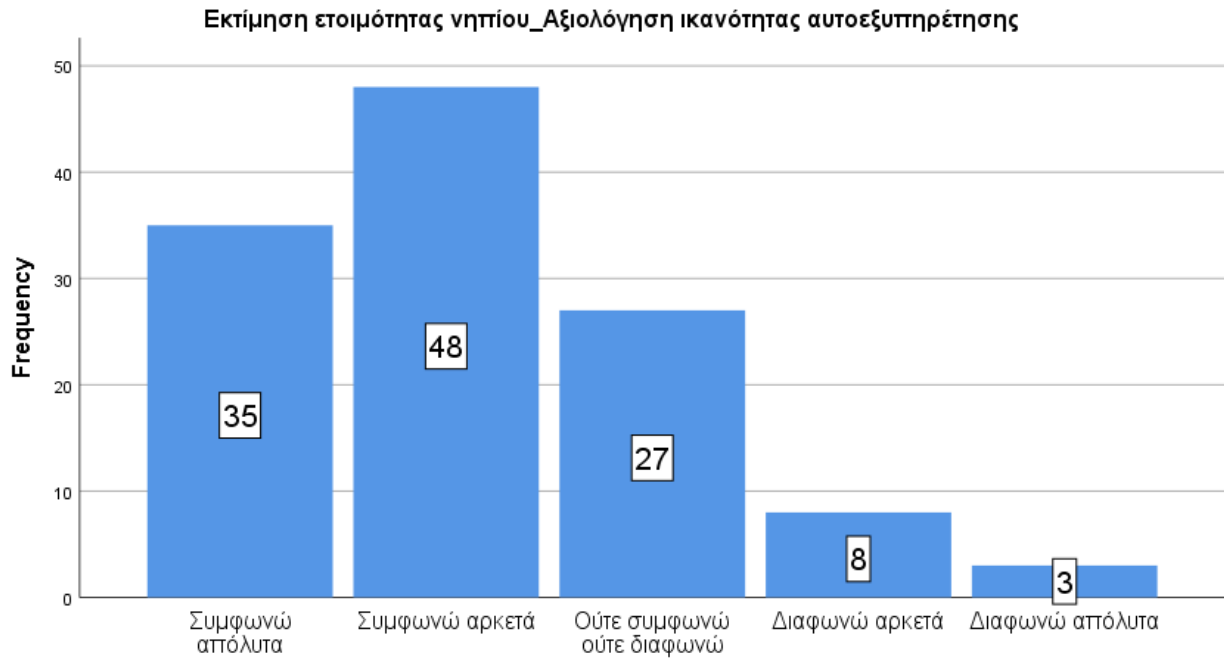

Διάγραμμα 23. Αξιολόγηση της οικογενειακής κατάστασης για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου

Παράλληλα, η πλειοψηφία του δείγματος δήλωσε πως για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου, αξιολογεί τυχόν ιδιαιτερότητες του παιδιού (Διάγραμμα 24), την ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης (Διάγραμμα 25), και το αν υπήρχε προηγούμενη επαφή του παιδιού με άτομα εκτός της οικογένειας (Διάγραμμα 26).

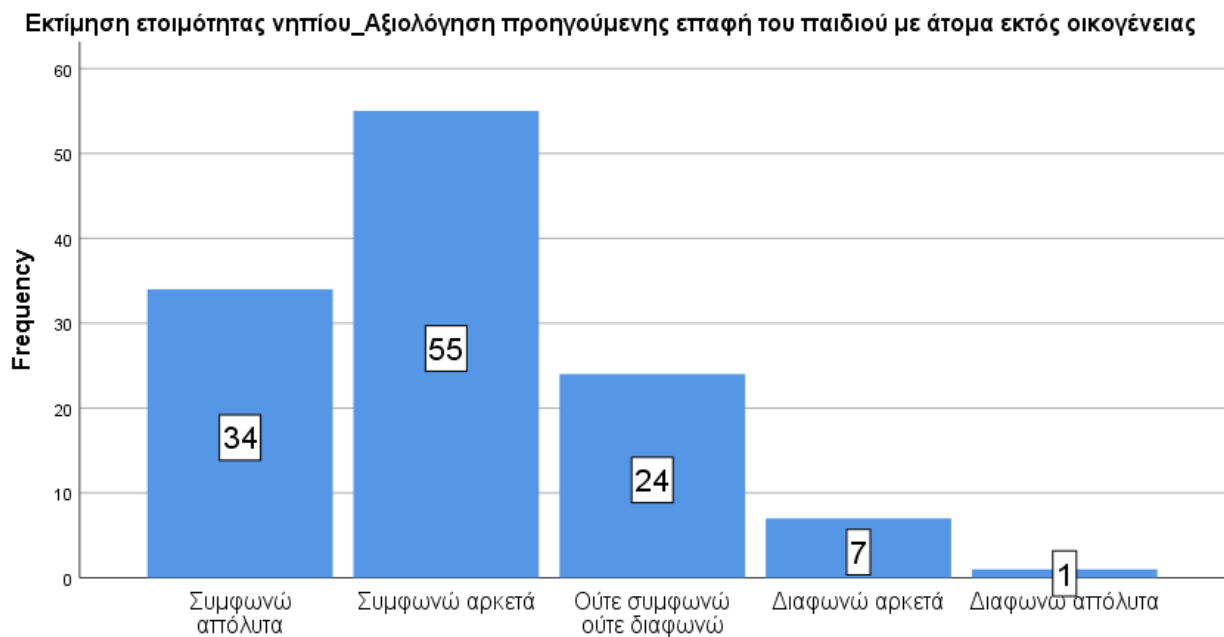

Διάγραμμα 24. Αξιολόγηση τυχόν ιδιαιτεροτήτων του παιδιού για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου

Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση ικανότητας αυτοεξυπηρέτησης

Διάγραμμα 25. Αξιολόγηση ικανότητας αυτοεξυπηρέτησης για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου

Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση προηγούμενης επαφή του παιδιού με άτομα εκτός οικογένειας

Διάγραμμα 26. Αξιολόγηση προηγούμενης επαφής του παιδιού με άτομα εκτός οικογένειας για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου

Όσον αφορά άλλους παράγοντες αξιολόγησης της ετοιμότητας του νηπίου, το 61,2% (n=74)

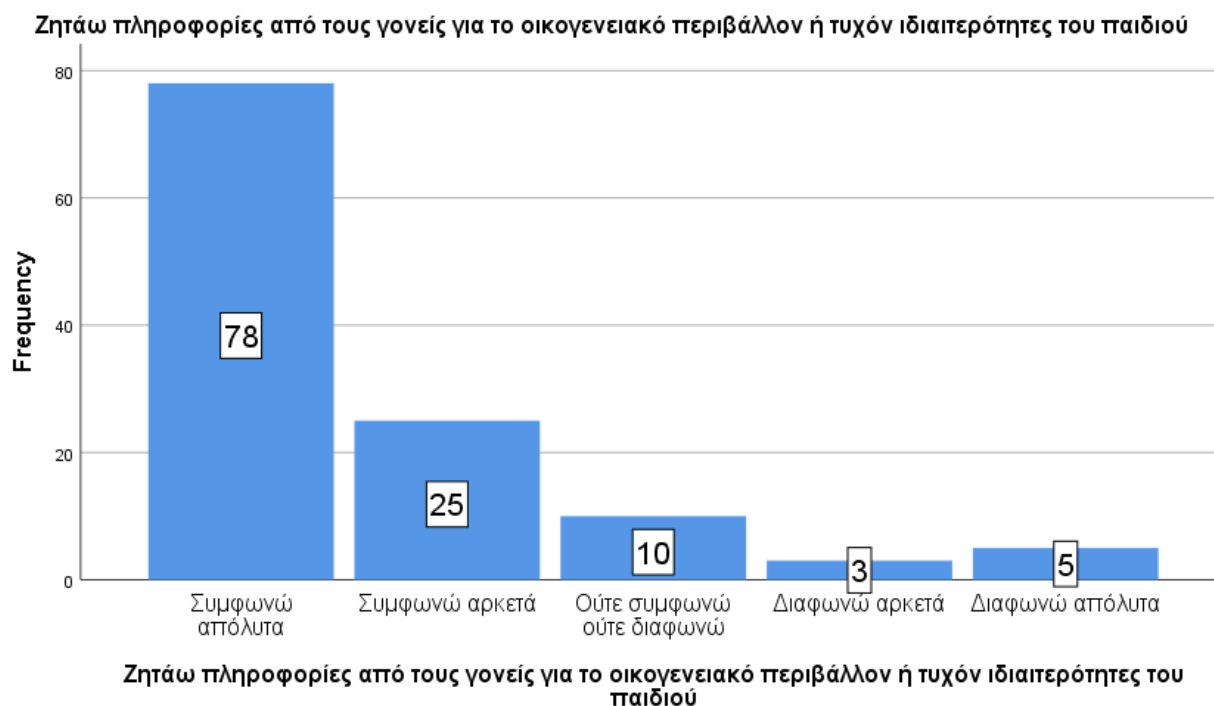
δεν ανέφεραν άλλους παράγοντες, το 1,7% (n=2) δήλωσαν την προσωπικότητα του παιδιού και τη συμπεριφορά του σε σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά αλλά και τους γονείς του, το 0,8% (n=1) τον χαρακτήρα του παιδιού, το 1,7% (n=2) δήλωσαν πως συζητούν με τους γονείς, το 2,5% (n=3) αξιολογούν την συμπεριφορά σε σχέση με τα άλλα παιδιά της τάξης, άλλο ένα 2,5% (n=3) αξιολογούν την γλωσσική ανάπτυξη, το 1,7% (n=2) αξιολογούν το να μην θέλει να φύγει το παιδί από το χώρο, το 3,3% (n=4) αξιολογούν την σωματική και ψυχολογική κατάσταση υγείας του παιδιού, το 5% (n=6) αξιολογούν αν υπήρχε προηγούμενη εμπειρία από αντίστοιχα περιβάλλοντα και αν τα παιδιά μέχρι πρότινος ήταν μόνο με τους γονείς τους, το 0,8% (n=1) αξιολογούν τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού, άλλο ένα 5% (n=6) του δείγματος αξιολογεί την κοινωνικότητα του παιδιού, το 0,8% (n=1) αξιολογούν την σχέση του παιδιού με την μητέρα του, το 1,7% (n=2) τον χρόνο προσαρμογής του παιδιού, το 1,7% (n=2) τη συμπεριφορά του παιδιού, την κοινωνικότητα και την εξάρτηση από τη μητέρα του, το 2,5% (n=3) τη συμπεριφορά των γονιών απέναντι στο παιδί και το αντίστροφο, το 1,7% (n=2) την ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης του παιδιού, το 0,8% (n=1) την ηλικία του παιδιού, το 0,8% (n=1) δήλωσαν πως όταν πρωτοέρχεται το παιδί στο χώρο δεν αξιολογούμε τίποτα βιαστικά καθώς αυτό θέλει χρόνο, το 1,7% (n=2) δήλωσαν πως αξιολογούν την ύπαρξη μεγαλύτερων αδελφών, άλλο ένα 1,7% (n=2) αξιολογούν την προετοιμασία που έχουν κάνει οι γονείς, και τέλος το 0,8% (n=1) αξιολογούν τη διάθεση του παιδιού (Πίνακας 1).

Πίνακας 1. Αξιολόγηση άλλων παραγόντων για την εκτίμηση της ετοιμότητας του νηπίου

Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση άλλων παραγόντων				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Δεν αναφέρθηκαν άλλοι παράγοντες	74	61,2	61,2	61,2
Την προσωπικότητα του παιδιού και τη συμπεριφορά του σε σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά αλλά και τους γονείς του	2	1,7	1,7	62,8
Τον χαρακτήρα του παιδιού	1	,8	,8	63,6
Συζήτηση με γονείς	2	1,7	1,7	65,3
Συμπεριφορά σε σχέση με τα άλλα παιδιά της τάξης	3	2,5	2,5	67,8
Γλωσσική ανάπτυξη	3	2,5	2,5	70,2

Να μην θέλει να φύγει το παιδί από το χώρο (παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο)	2	1,7	1,7	71,9
Σωματική και ψυχολογική κατάσταση υγείας	4	3,3	3,3	75,2
Προηγούμενη εμπειρία από αντίστοιχα περιβάλλοντα και αν τα παιδιά μέχρι πρότινος ήταν μόνο με τους γονείς τους	6	5,0	5,0	80,2
Ικανότητες και ενδιαφέροντα παιδιού	1	,8	,8	81,0
Κοινωνικότητα παιδιού	6	5,0	5,0	86,0
Σχέση του παιδιού με τη μητέρα του	1	,8	,8	86,8
Χρόνος προσαρμογής του παιδιού	2	1,7	1,7	88,4
Συμπεριφορά παιδιού, κοινωνικότητα και εξάρτηση από τη μητέρα του	2	1,7	1,7	90,1
Συμπεριφορά γονιών απέναντι στο παιδί και το αντίστροφο	3	2,5	2,5	92,6
Ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης του παιδιού	2	1,7	1,7	94,2
Ηλικία παιδιού	1	,8	,8	95,0
Όταν πρωτοέρχεται το παιδί στο χώρο δεν αξιολογούμε τίποτα βιαστικά καθώς αυτό θέλει χρόνο	1	,8	,8	95,9
Ύπαρξη μεγαλύτερων αδελφών	2	1,7	1,7	97,5
Την προετοιμασία που έχουν κάνει οι γονείς	2	1,7	1,7	99,2
Τη διάθεση του παιδιού	1	,8	,8	100,0
Total	121	100,0	100,0	

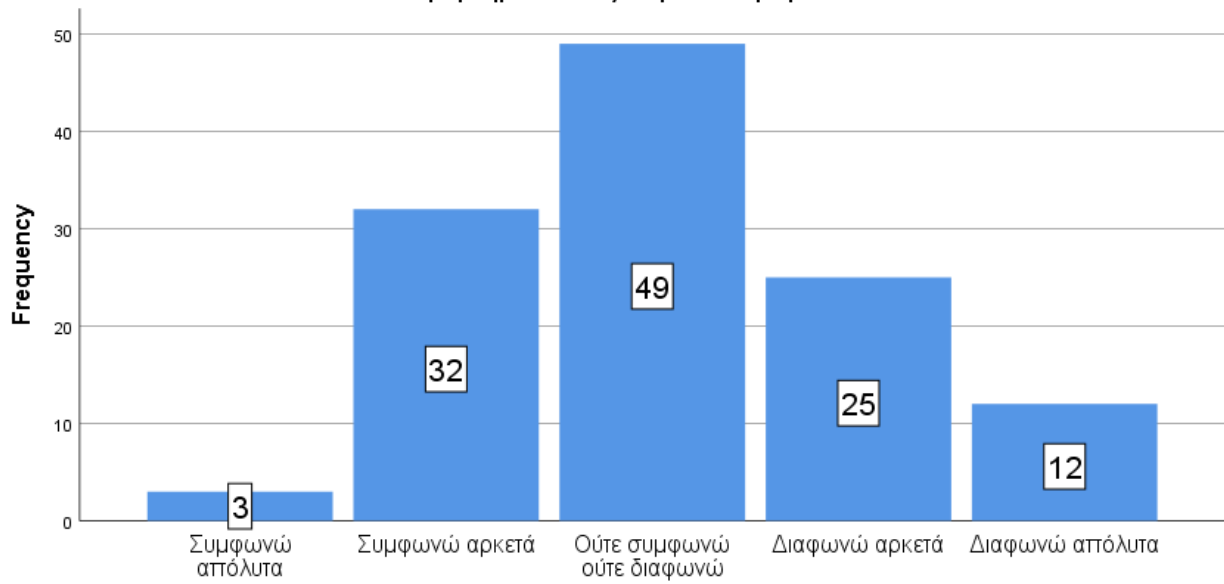
Παράλληλα, το 64,5% του δείγματος (n=78) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι ζητούν πληροφορίες από τους γονείς για το οικογενειακό περιβάλλον ή τυχόν ιδιαιτερότητες του παιδιού. Το 20,7% (n=25) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, το 8,3% (n=10) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 2,5% (n=3) διαφωνούν αρκετά και το 4,1% (n=5) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 27).

Διάγραμμα 27. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ζητούν πληροφορίες για το οικογενειακό περιβάλλον ή τυχόν ιδιαιτερότητες του παιδιού

Επιπλέον, το 2,5% (n=3) συμφωνούν αρκετά με την άποψη ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα (προβλήματα υγείας, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ.) στην παιδαγωγό. Το 26,4% (n=32) συμφωνούν αρκετά, το 40,5% (n=49) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 20,7% (n=25) διαφωνούν αρκετά και το 9,9% (n=12) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 28).

Θεωρώ ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα (προβλήματα υγείας, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ.) στην παιδαγωγό

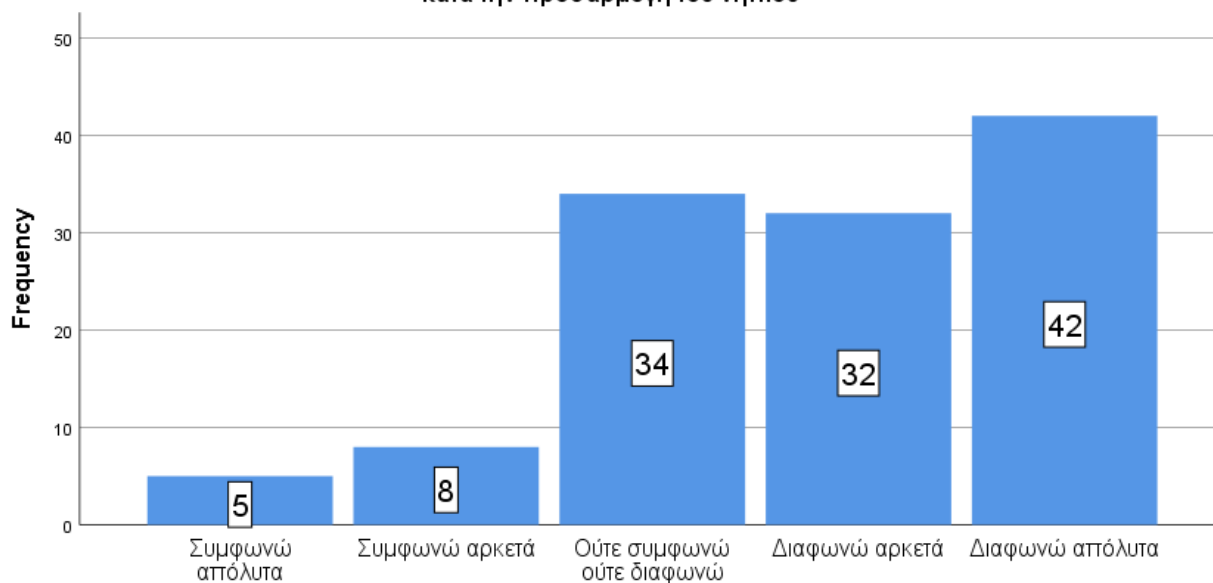

Θεωρώ ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα (προβλήματα υγείας, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ.) στην παιδαγωγό

Διάγραμμα 28. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα στην παιδαγωγό

Όπως φαίνεται και από το κάτωθι Διάγραμμα 29, το 4,1% (n=5) συμφωνούν απόλυτα με τη άποψη ότι επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου. Το 6,6% (n=8) συμφωνούν αρκετά, το 28,1% (n=34) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 26,4% (n=32) διαφωνούν αρκετά και το 34,7% (n=42) διαφωνούν απόλυτα.

Επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου

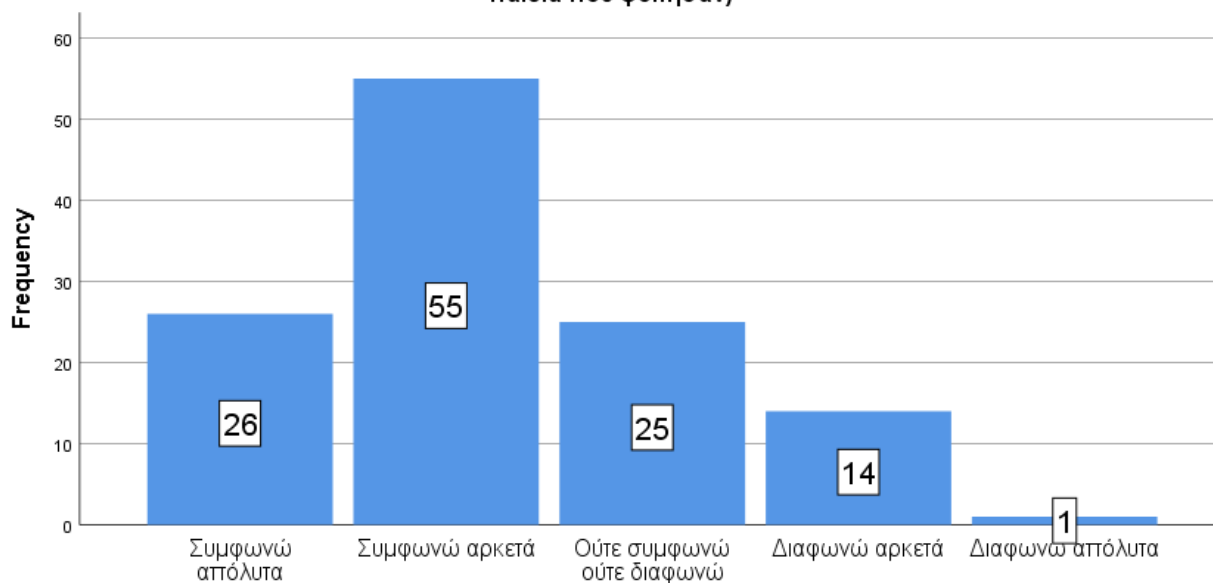

Επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου

Διάγραμμα 29. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου

Όσον αφορά τους τύπους γονιών που οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι ρωτάνε περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε τους γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που φοίτησαν) (Διάγραμμα 30), και τους γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο (Διάγραμμα 31). Ακόμη, η πλειοψηφία του δείγματος ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν ότι οι εργαζόμενοι γονείς ρωτάνε περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους (Διάγραμμα 32). Αντίθετα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι οι γονείς με υψηλά επίπεδα άγχους ρωτάνε περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους (Διάγραμμα 33).

Τύποι γονιών_ Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που φοίτησαν)

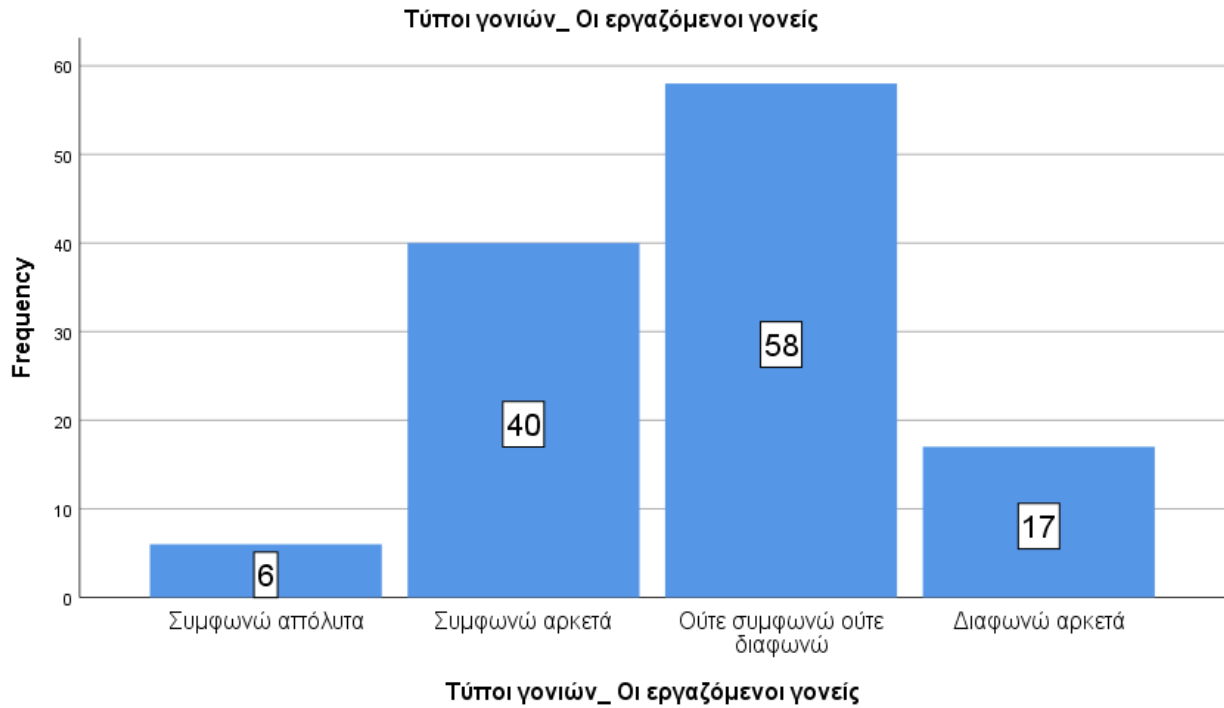
Τύποι γονιών_ Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που φοίτησαν)

Διάγραμμα 30. Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής ως τύποι γονιών που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους

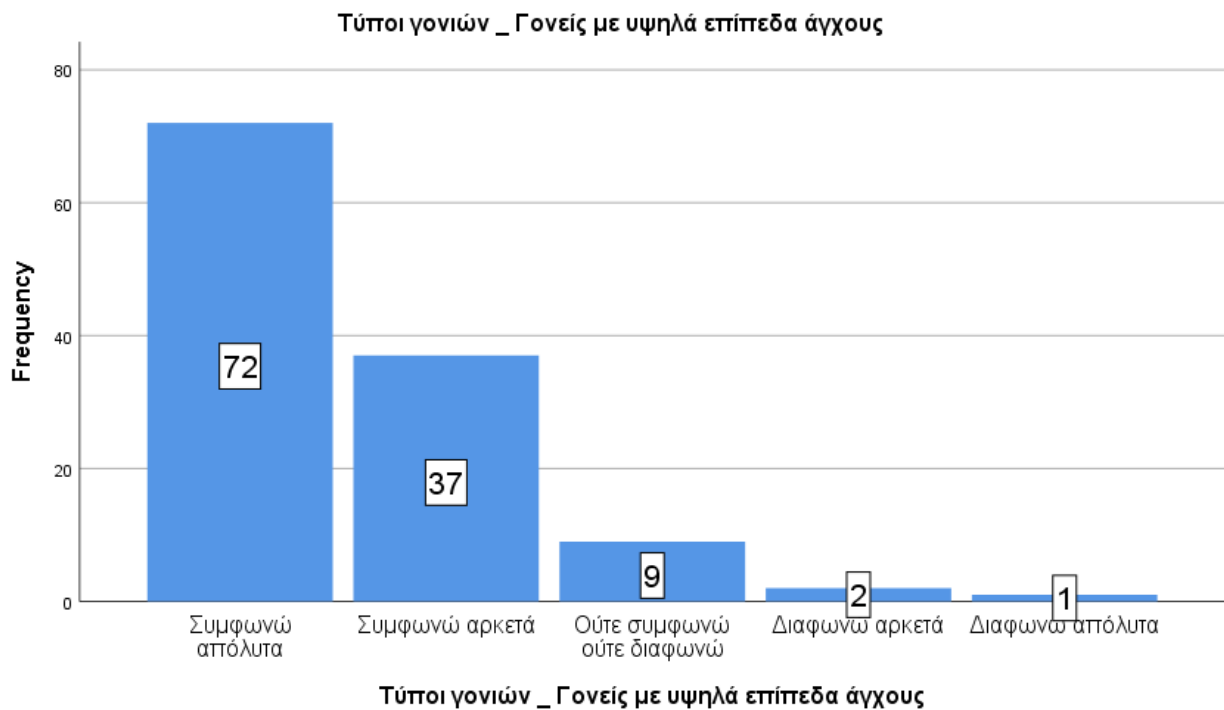

Τύποι γονιών_ Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο

Διάγραμμα 31. Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο ως τύποι γονιών που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους

Διάγραμμα 32. Εργαζόμενοι γονείς ως τύποι γονιών που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους

Διάγραμμα 33. Γονείς με υψηλά επίπεδα άγχους ως τύποι γονιών που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους

Όσον αφορά άλλους τύπους γονιών που ρωτάνε περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους, το 64,5% (n=78) δεν δήλωσαν άλλους τύπους. Το 5% (n=6) δήλωσαν τη μονογονεϊκή οικογένεια, το 2,5% (n=3) τους γονείς με αρνητική στάση απέναντι στο σχολείο, άλλο ένα 2,5% (n=3) δήλωσαν τους γονείς με ιδιαιτερότητες (ΑμΕΑ), το 4,1% (n=5) τους υπερπροστατευτικούς γονείς, το 1,7% (n=2) του γονείς που επηρεάζονται από τα social media, το 1,7% (n=2) δήλωσαν τους γονείς που πιστεύουν στο έργο των εκπαιδευτικών και θέλουν να συνεργαστούν με τους παιδαγωγούς, το 2,5% (n=3) δήλωσαν τους γονείς μεγάλης ηλικίας, άλλο ένα 2,5% (n=3) δήλωσαν τους γονείς που έχουν υψηλές απαιτήσεις από τα παιδιά τους, ακόμη ένα 2,5% (n=3) δήλωσαν τους γονείς το επάγγελμα των οποίων σχετίζεται με παιδαγωγικά, 2,5% (n=3) των συμμετεχόντων δήλωσαν τους γονείς που αποχωρίζονται για πρώτη φορά το παιδί για να πάει παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο. Ακόμη, το 4,1% (n=5) δήλωσαν τους γονείς με παιδιά ΑμΕΑ, το 1,7% (n=2) δήλωσαν τους νέους γονείς ή γονείς με άγνοια για την αντίδραση παιδιών σε πρωτόγνωρο περιβάλλον, το 0,8% (n=1) δήλωσαν τους γονείς που δεν αφιερώνουν πολύ χρόνο στα παιδιά και θέλουν το σχολείο να καλύψει το κενό αυτό, 0,8% των συμμετεχόντων (n=1) δήλωσαν τους γονείς με ενσυναίσθηση και τέλος 0,8% (n=1) δήλωσαν τους γονείς που δεν είναι ενημερωμένοι (Πίνακας 2).

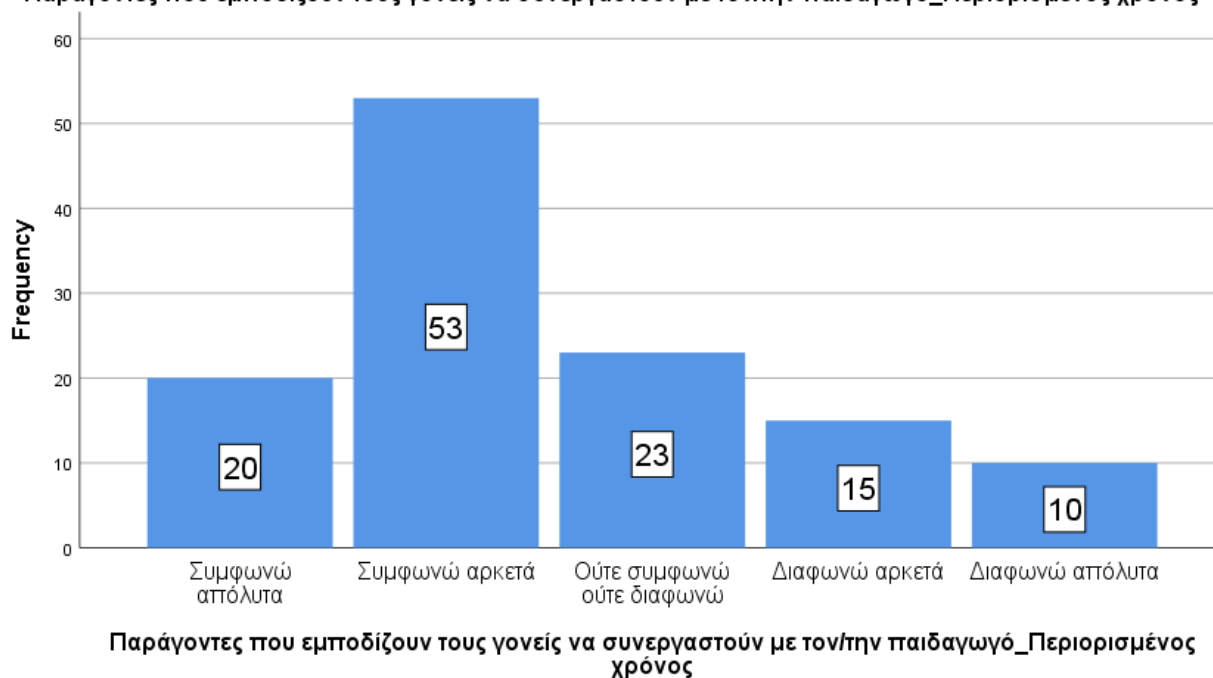
Πίνακας 2. Άλλες κατηγορίες γονέων που ρωτούν περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους

		Τύποι γονιών_ Άλλες κατηγορίες γονιών			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δεν ανέφεραν άλλους τύπους γονέων	78	64,5	64,5	64,5
	Μονογονεϊκή οικογένεια	6	5,0	5,0	69,4
	Γονείς με αρνητική στάση απέναντι στο σχολείο	3	2,5	2,5	71,9
	Γονείς με ιδιαιτερότητες (ΑμΕΑ)	3	2,5	2,5	74,4
	Υπερπροστατευτικοί γονείς	5	4,1	4,1	78,5
	Γονείς που επηρεάζονται από τα social media	2	1,7	1,7	80,2
	Γονείς που πιστεύουν στο έργο των εκπαιδευτικών και θέλουν να συνεργαστούν με τους παιδαγωγούς	2	1,7	1,7	81,8
	Γονείς μεγάλης ηλικίας	3	2,5	2,5	84,3

Γονείς που έχουν υψηλές απαιτήσεις από τα παιδιά τους	3	2,5	2,5	86,8
Γονείς των οποίων το επάγγελμα σχετίζεται με παιδαγωγικά	3	2,5	2,5	89,3
Γονείς που αποχωρίζονται για πρώτη φορά το παιδί για να πάει παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο	3	2,5	2,5	91,7
Γονείς με παιδιά ΑμΕΑ	5	4,1	4,1	95,9
Νέοι γονείς ή γονείς με άγνοια για την αντίδραση παιδιών σε πρωτόγνωρο περιβάλλον	2	1,7	1,7	97,5
Γονείς που δεν αφιερώνουν πολύ χρόνο στα παιδιά και θέλουν το σχολείο να καλύψει το κενό αυτό	1	,8	,8	98,3
Γονείς με ενσυναίσθηση	1	,8	,8	99,2
Γονείς που δεν είναι ενημερωμένοι	1	,8	,8	100,0
Total	121	100,0	100,0	

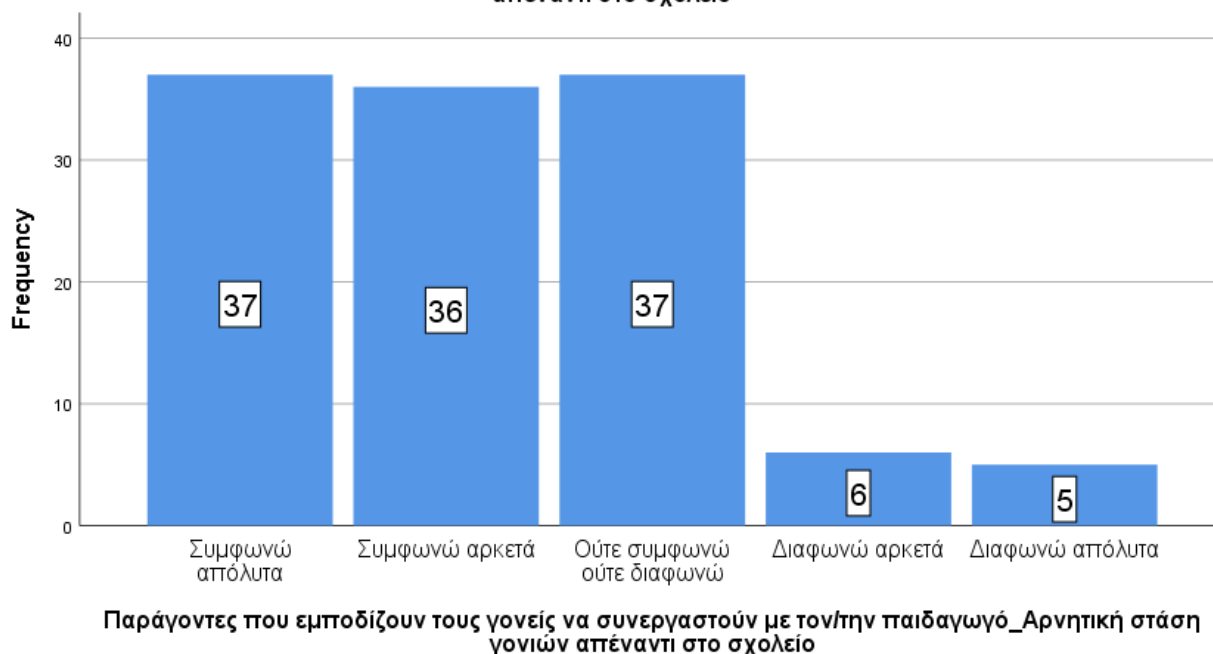
Όσον αφορά τους παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφωνούν ότι στους παράγοντες αυτούς ανήκουν ο περιορισμένος χρόνος (Διάγραμμα 34), η αρνητική στάση των γονιών απέναντι στο σχολείο (Διάγραμμα 35), η αρνητική στάση των παιδαγωγών απέναντι στους γονείς (Διάγραμμα 36), η αδιαφορία (Διάγραμμα 37), οι πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών/παιδαγωγών (Διάγραμμα 38), και η έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια (Διάγραμμα 39).

Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Περιορισμένος χρόνος

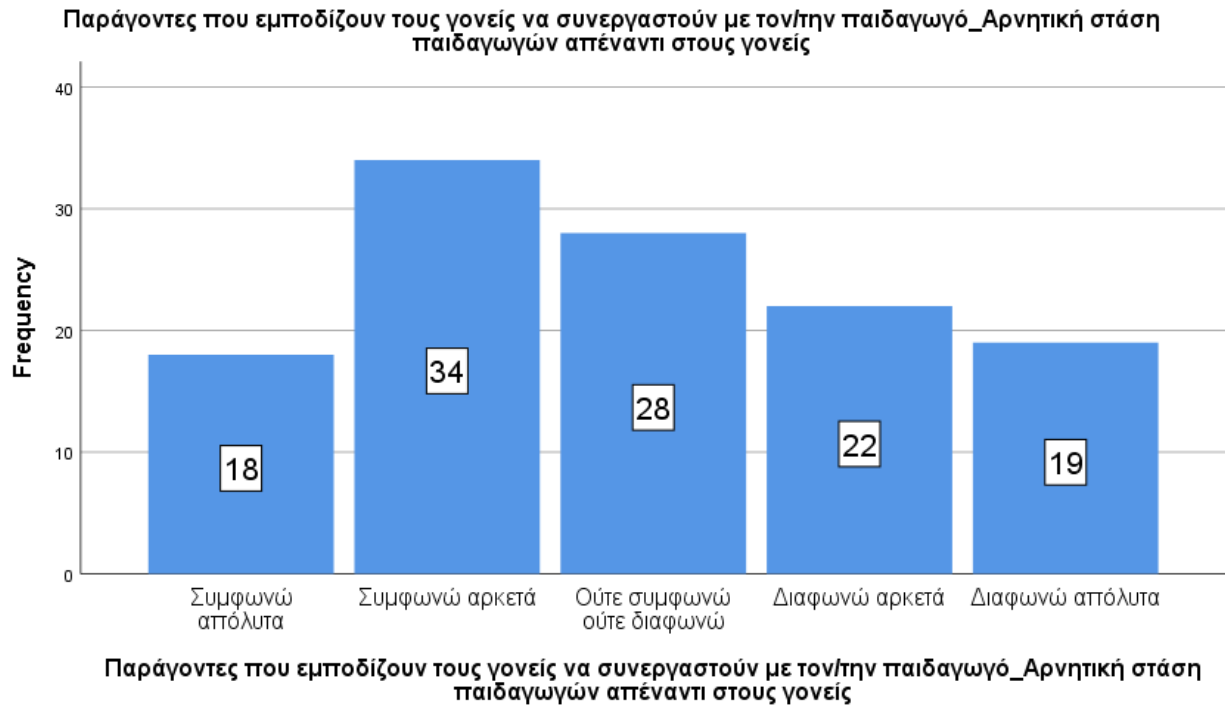

Διάγραμμα 34. Ο περιορισμένος χρόνος ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

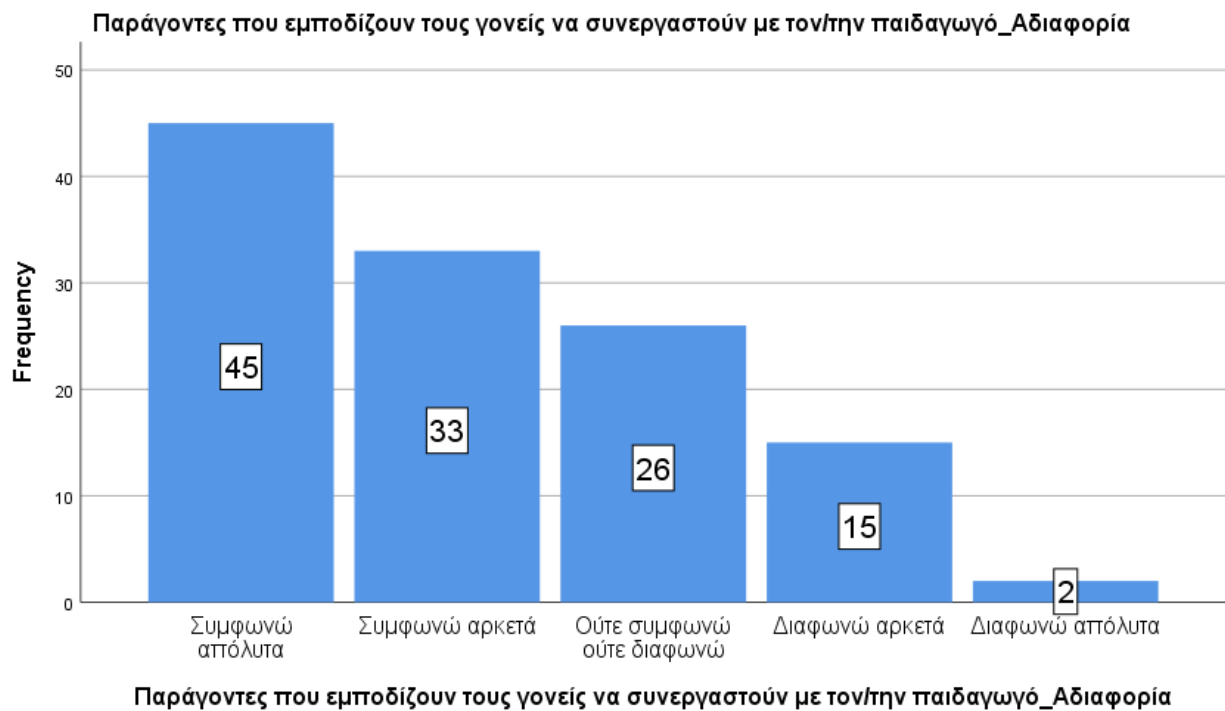
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αρνητική στάση γονιών απέναντι στο σχολείο

Διάγραμμα 35. Η αρνητική στάση γονιών απέναντι στο σχολείο ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

Διάγραμμα 36. Η αρνητική στάση παιδαγωγών απέναντι στους γονείς ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

Διάγραμμα 37. Η αδιαφορία ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

Διάγραμμα 38. Οι πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών/παιδαγωγών ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

Διάγραμμα 39. Η έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια ως παράγοντας που εμποδίζει τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

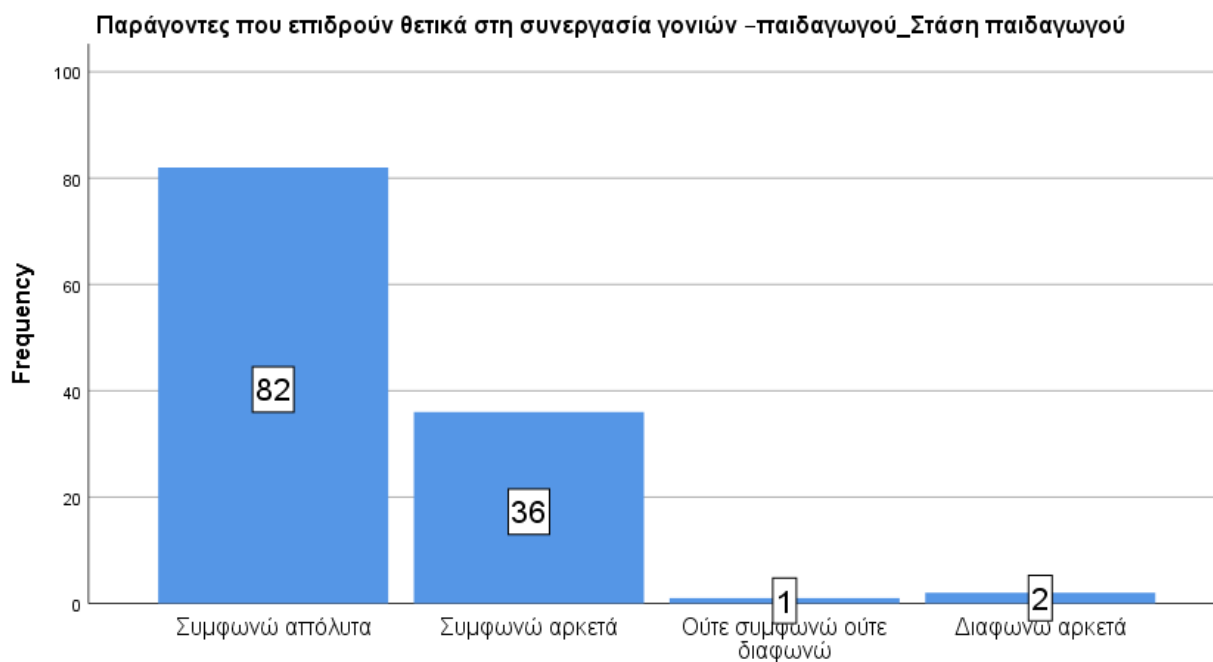
Όσον αφορά άλλους παράγοντες που εμποδίζουν τη συνεργασία γονέων/παιδαγωγών, το 75,2% των συμμετεχόντων (n=91) δεν ανέφεραν άλλους παράγοντες. Ωστόσο, 0,8% των συμμετεχόντων (n=1) ανέφεραν τις υποδείξεις, άλλο ένα 0,8% (n=1) ανέφεραν τους γονείς που δεν αφήνουν χώρο στα παιδιά τους να εκφραστούν κι άλλο ένα 0,8% (n=1) ανέφεραν τους γονείς που πάνε τα παιδιά στο σχολείο μόνο γιατί δεν έχουν που να τα αφήσουν. 1,7 των συμμετεχόντων (n=2) ανέφεραν την απαξίωση των εκπαιδευτικών και την απόκρυψη οικογενειακών προβλημάτων και ιδιαιτεροτήτων του παιδιού, 2,5% (n=3) ανέφεραν την καχυποψία, 7,4% (n=9) ανέφεραν την απαξίωση των εκπαιδευτικών και 0,8% (n=1) ανέφεραν τους γονείς που θεωρούν ότι το παιδί απλά έρχεται παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο για να παίξει. Επίσης, 0,8% (n=1) των συμμετεχόντων ανέφεραν την ανασφάλεια των γονέων ότι θα χάσουν την αγάπη του παιδιού τους, άλλο ένα 0,8% (n=1) ανέφεραν την προηγούμενη αρνητική συνεργασία με άλλο εκπαιδευτικό, 5% των συμμετεχόντων (n=6) ανέφεραν τους γονείς που μόνο κριτικάρουν και νομίζουν πως τα ξέρουν όλα, 0,8% του δείγματος (n=1) ανέφερε τους ρατσιστές γονείς, 1,7% (n=2) ανέφεραν την ιδιοσυγκρασία των γονέων και τέλος 0,8% (n=1) ανέφεραν τον μεγάλο αριθμό νηπίων που φοιτούν στο σχολείο (Πίνακας 3).

**Πίνακας 3. Άλλοι παράγοντες που εμποδίζουν τη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Άλλοι παράγοντες**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Δεν ανέφεραν άλλους παράγοντες	91	75,2	75,2	75,2
Υποδείξεις	1	,8	,8	76,0
Γονείς που δεν αφήνουν χώρο στα παιδιά να εκφραστούν	1	,8	,8	76,9
Γονείς που πάνε τα παιδιά στο σχολείο μόνο γιατί δεν έχουν που να τα αφήσουν	1	,8	,8	77,7
Απαξίωση εκπαιδευτικών, απόκρυψη οικογενειακών προβλημάτων και ιδιαιτεροτήτων παιδιού	2	1,7	1,7	79,3
Καχυποψία	3	2,5	2,5	81,8
Απαξίωση εκπαιδευτικών	9	7,4	7,4	89,3
Θεωρούν ότι το παιδί απλά έρχεται παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο για να παίξει	1	,8	,8	90,1

Ανασφάλεια ότι θα χάσουν την αγάπη του παιδιού	1	,8	,8	90,9
Προηγούμενη αρνητική συνεργασία με άλλο εκπαιδευτικό	1	,8	,8	91,7
Γονείς που μόνο κριτικάρουν και νομίζουν πως τα ξέρουν όλα	6	5,0	5,0	96,7
Γονείς ρατσιστές	1	,8	,8	97,5
Ιδεοσυγκρασία γονέων	2	1,7	1,7	99,2
Μεγάλος αριθμός νηπίων που φοιτούν στο σχολείο	1	,8	,8	100,0
Total	121	100,0	100,0	

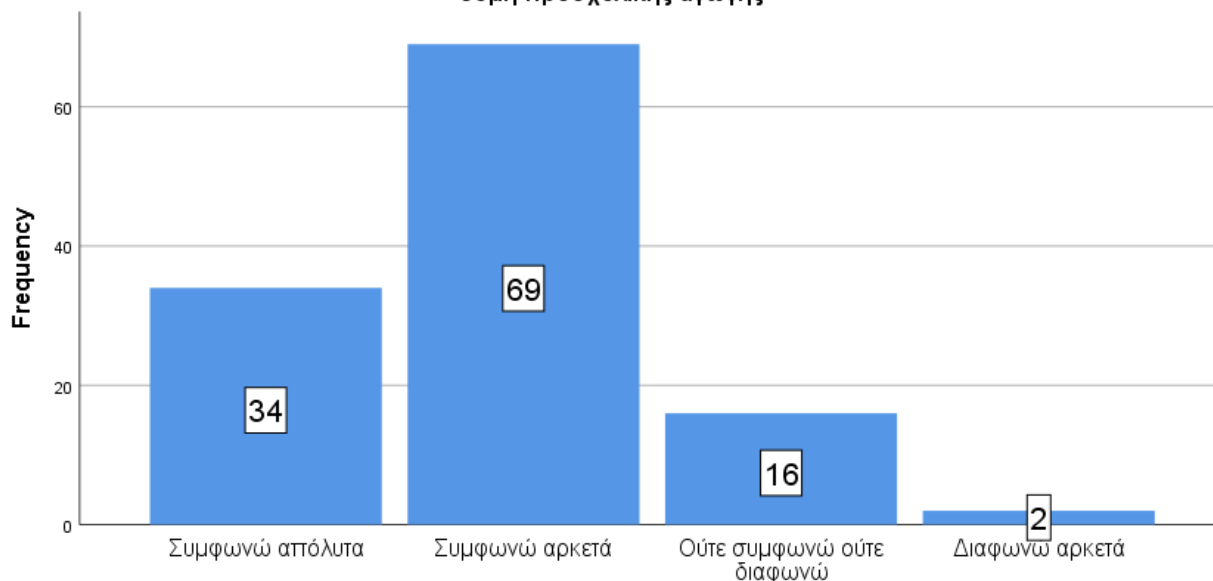
Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 40, 67,8% των συμμετεχόντων (n=82) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι η στάση του παιδαγωγού επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγού. Το 29,8% (n=36) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, 0,8% (n=1) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, ενώ το 1,7% (n=2) διαφωνούν αρκετά. Στο ίδιο μήκος κύματος είναι και οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής (Διάγραμμα 41), τα προσωπικά χαρακτηριστικά των γονέων (Διάγραμμα 42) και η ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δυο πλευρών (Διάγραμμα 43) επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγού.

Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών -παιδαγωγού_Στάση παιδαγωγού

Διάγραμμα 40. Η στάση του παιδαγωγού ως παράγοντας που επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

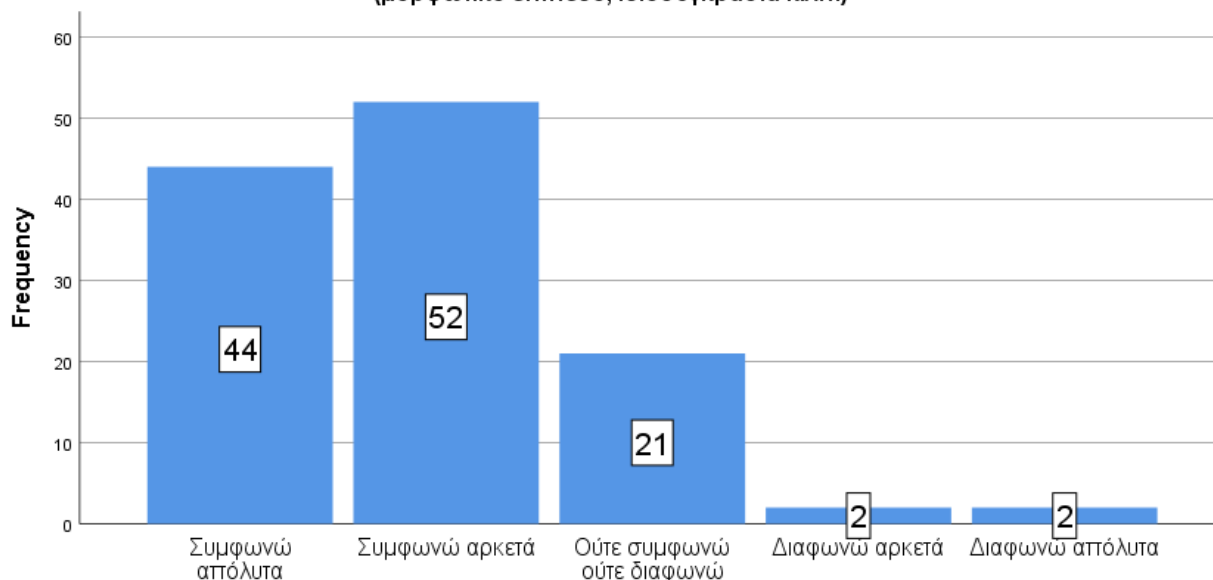
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών -παιδαγωγού_Προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής

Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών -παιδαγωγού_Προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής

Διάγραμμα 41. Η προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής ως παράγοντας που επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

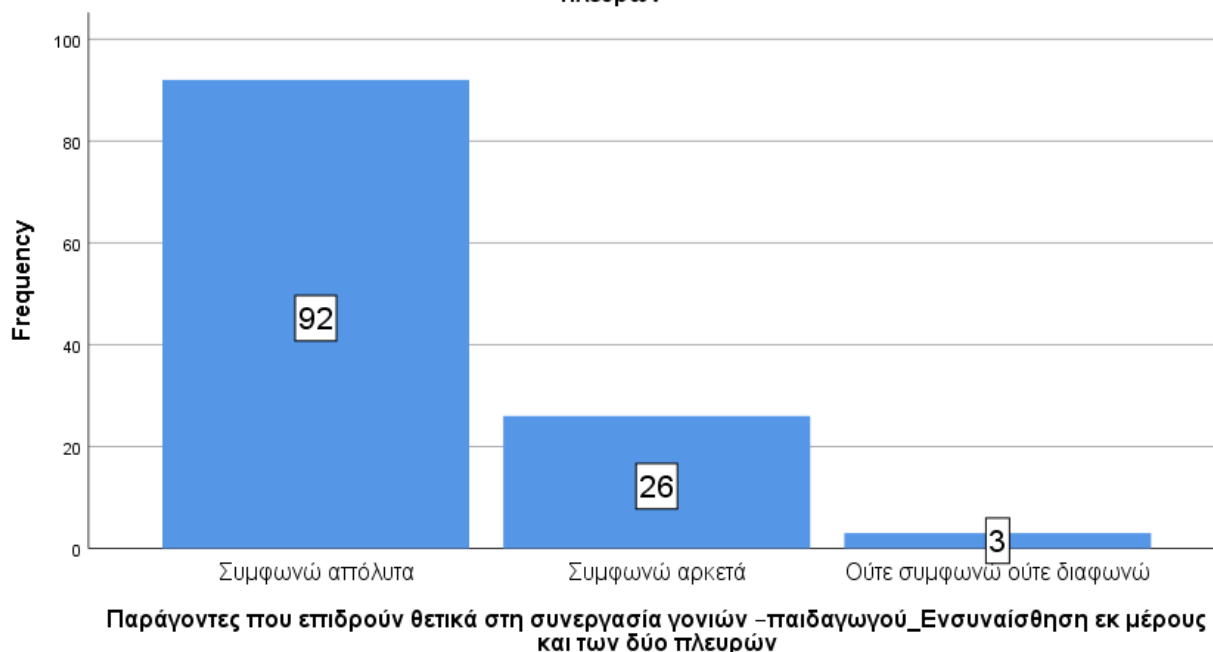
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγού_Προσωπικά χαρακτηριστικά γονιών (μορφωτικό επίπεδο, ιδιοσυγκρασία κ.λπ.)

Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγού_Προσωπικά χαρακτηριστικά γονιών (μορφωτικό επίπεδο, ιδιοσυγκρασία κ.λπ.)

Διάγραμμα 42. Τα προσωπικά χαρακτηριστικά των γονιών ως παράγοντας που επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών -παιδαγωγού_Ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δύο πλευρών

Διάγραμμα 43. Η ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δυο πλευρών ως παράγοντας που επιδρά θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

Στον Πίνακα 4 που ακολουθεί, παρουσιάζονται και άλλοι παράγοντες που οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγού.

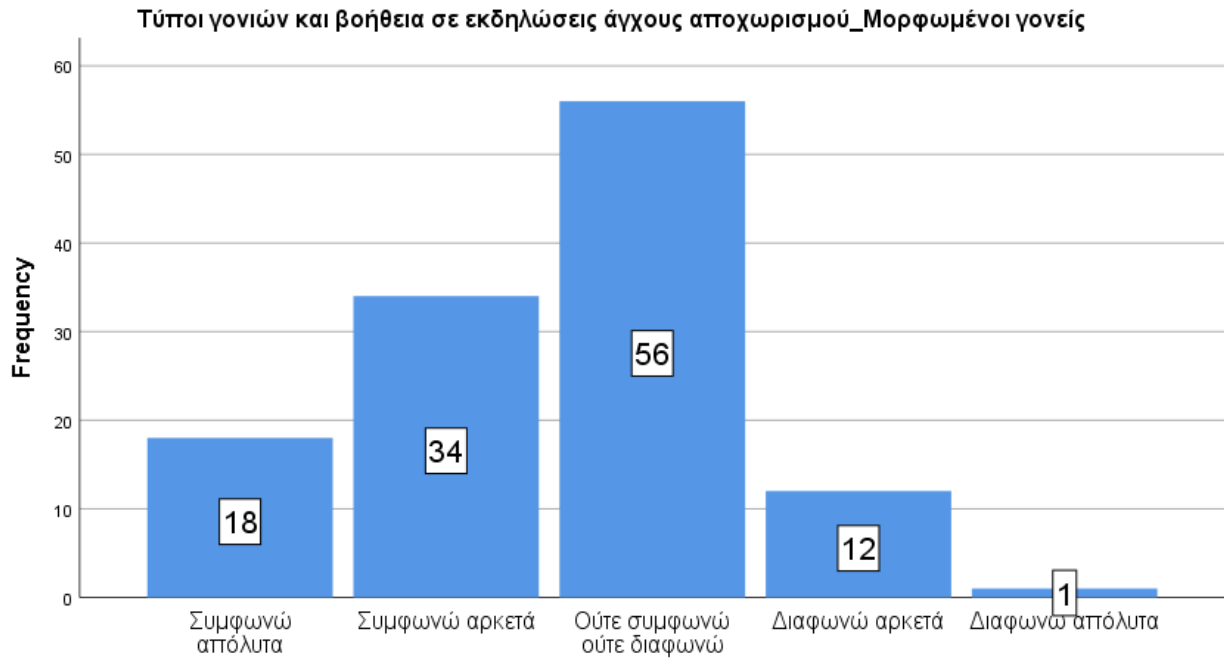
Πίνακας 4. Άλλοι παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών-παιδαγωγών

Παράγοντες που θεωρείτε ότι επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών - παιδαγωγού_ Άλλοι παράγοντες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Δεν ανέφεραν άλλους παράγοντες	95	78,5	78,5	78,5
Γονείς με εμπιστοσύνη στα παιδιά τους	1	,8	,8	79,3
Χρόνος συζήτησης παιδαγωγού-γονέα	2	1,7	1,7	81,0
Φιλική συμπεριφορά εκπαιδευτικού προς γονιό	2	1,7	1,7	82,6
Κολτούρα παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου	5	4,1	4,1	86,8

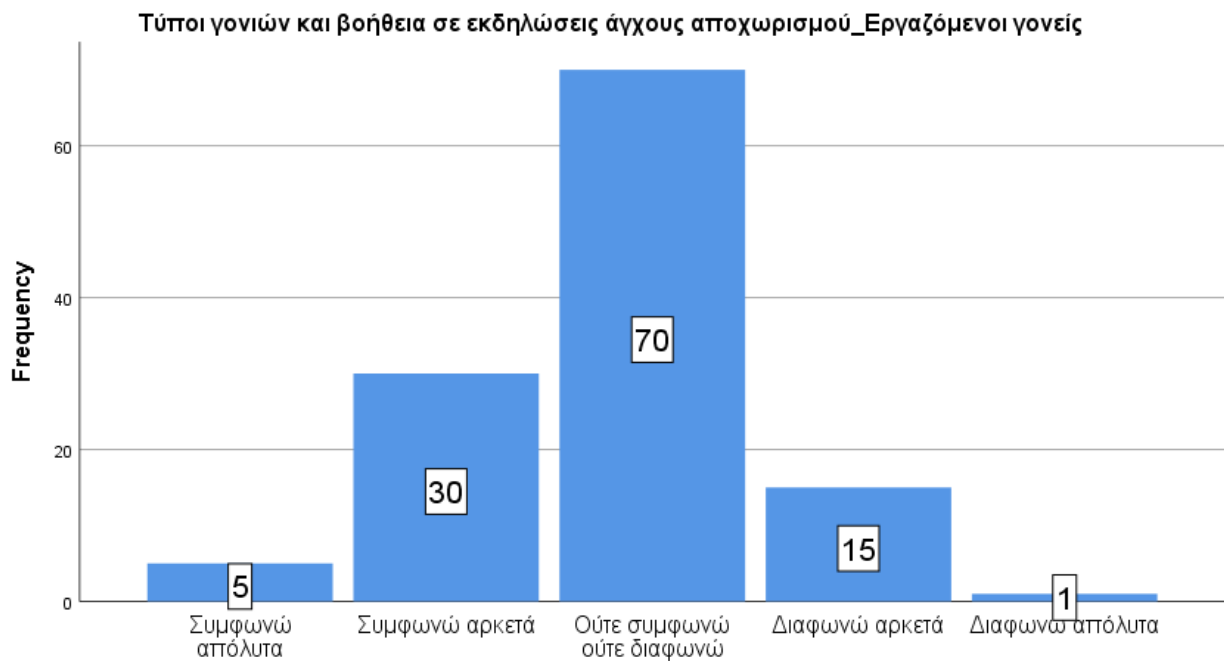
Φιλική συμπεριφορά γονιών προς τους εκπαιδευτικούς	5	4,1	4,1	90,9
Ενδιαφέρον για το παιδί	3	2,5	2,5	93,4
Εμπιστοσύνη γονιών στο σχολείο	4	3,3	3,3	96,7
Ειλικρίνεια	1	,8	,8	97,5
Ενημέρωση γονιών για σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους και συζητήσεις μεταξύ γονιών-εκπαιδευτικών	2	1,7	1,7	99,2
Γνώσεις γονέων	1	,8	,8	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Όσον αφορά τις απόψεις των συμμετεχόντων για το ποιοι τύποι γονιών θεωρούν ότι έχουν περισσότερες πιθανότητες να βοηθήσουν αποτελεσματικότερα τα παιδιά τους όταν παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού, το 14,9% (n=18) συμφωνεί απόλυτα με την άποψη ότι οι μορφωμένοι γονείς μπορούν να βοηθήσουν αποτελεσματικά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. Το 28,1% (n=34) συμφωνούν αρκετά, το 4,3% (n=56) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 9,9% (n=12) διαφωνούν αρκετά ενώ το 0,8% (n=1) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 44). Παρόμοιες απόψεις επικρατούν και όσον αφορά τους εργαζόμενους γονείς (Διάγραμμα 45), τους γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής (Διάγραμμα 46) και τους γονείς με υψηλή ενσυναίσθηση (Διάγραμμα 47).

Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Μορφωμένοι γονείς

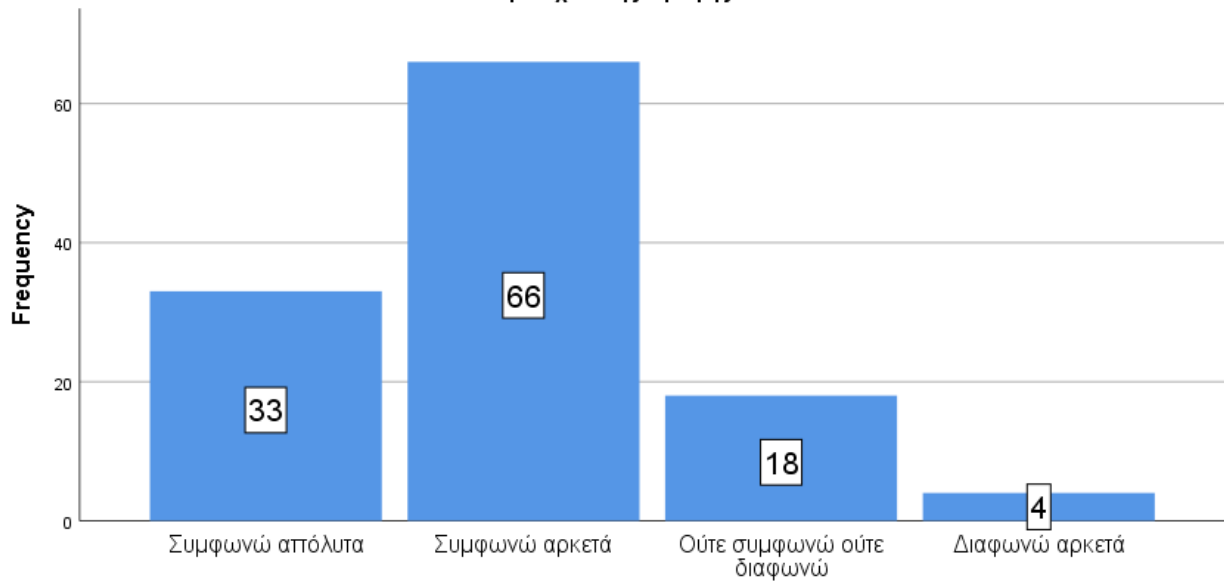
Διάγραμμα 44. Οι μορφωμένοι γονείς ως τύποι γονιών που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Εργαζόμενοι γονείς

Διάγραμμα 45. Οι εργαζόμενοι γονείς ως τύποι γονιών που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

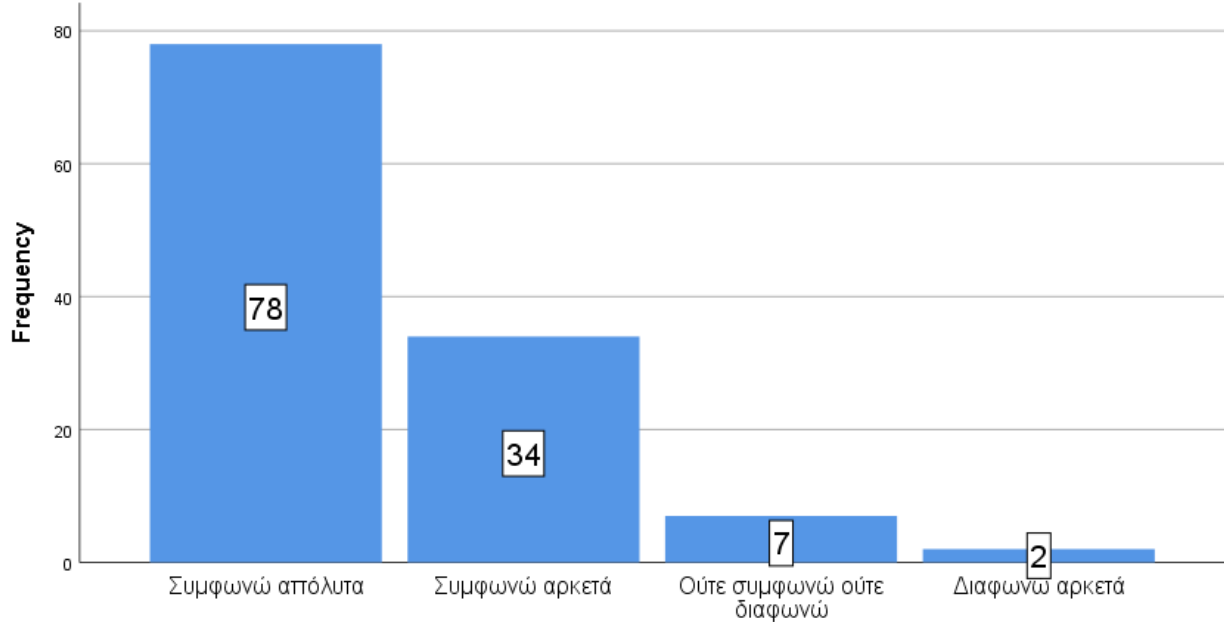
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής

Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής

Διάγραμμα 46. Γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής ως τύποι γονιών που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με υψηλή ενσυναίσθηση

Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με υψηλή ενσυναίσθηση

Διάγραμμα 47. Γονείς με υψηλή ενσυναίσθηση ως τύποι γονιών που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται και άλλοι τύποι γονιών που οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι

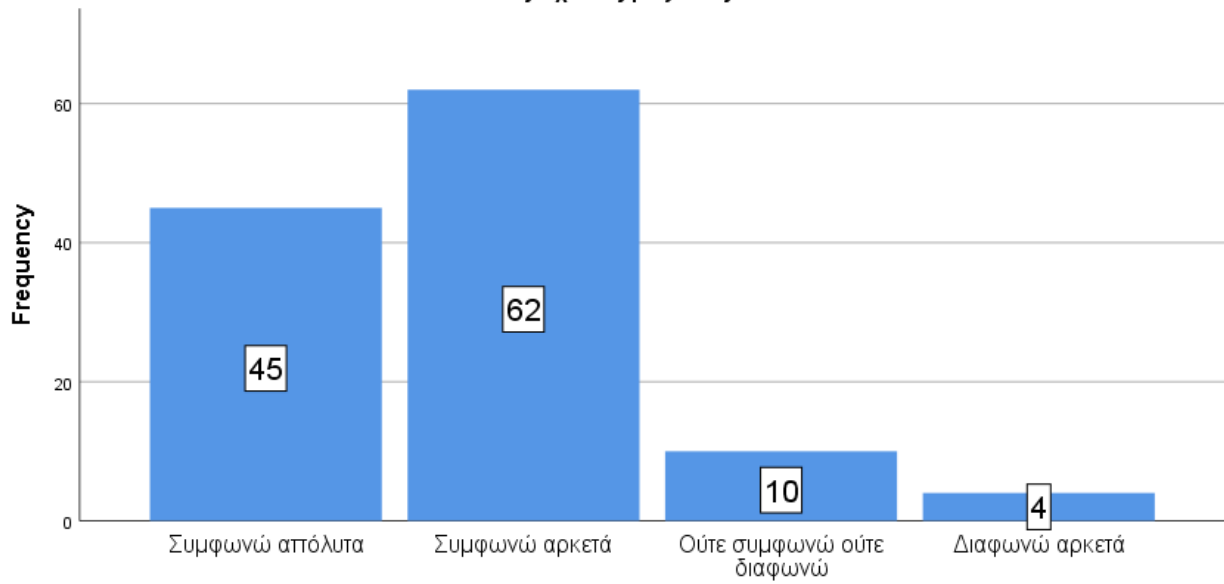
έχουν περισσότερες πιθανότητες να βοηθήσουν αποτελεσματικότερα τα παιδιά τους όταν παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.

Πίνακας 5. Άλλοι τύποι γονέων που βοηθούν τα παιδιά σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_ Άλλοι τύποι γονιών		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δεν ανέφεραν άλλους τύπους γονιών	98	81,0	81,0	81,0
	Γονείς εκπαιδευτικοί	2	1,7	1,7	82,6
	Γονείς που δεν είναι αγχωμένοι για τον αποχωρισμό του παιδιού τους	1	,8	,8	83,5
	Γονείς που ακούν τις συμβουλές των παιδαγωγών	1	,8	,8	84,3
	Γονείς χωρίς επικριτική διάθεση προς τους παιδαγωγούς	1	,8	,8	85,1
	Ενσυνείδητοι γονείς	4	3,3	3,3	88,4
	Αμερόληπτοι γονείς	1	,8	,8	89,3
	Γονείς με καθημερινή επικοινωνία με το παιδί τους	1	,8	,8	90,1
	Γονείς με εμπιστοσύνη στο παιδί τους	4	3,3	3,3	93,4
	Γονείς παιδιών ΑμΕΑ	1	,8	,8	94,2
	Μη μορφωμένοι γονείς	1	,8	,8	95,0
	Γονείς με εμπιστοσύνη στους εκπαιδευτικούς	4	3,3	3,3	98,3
	Μη εργαζόμενοι γονείς που έχουν χρόνο	1	,8	,8	99,2
	Γονείς με μεπειρία από μεγαλύτερο παιδί	1	,8	,8	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 48 που ακολουθεί, το 37,2% των συμμετεχόντων (n=45) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους. Το 51,2% (n=62) συμφωνούν αρκετά, το 8,3% (n=10) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, και το 3,3% (n=4) διαφωνούν αρκετά.

Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους

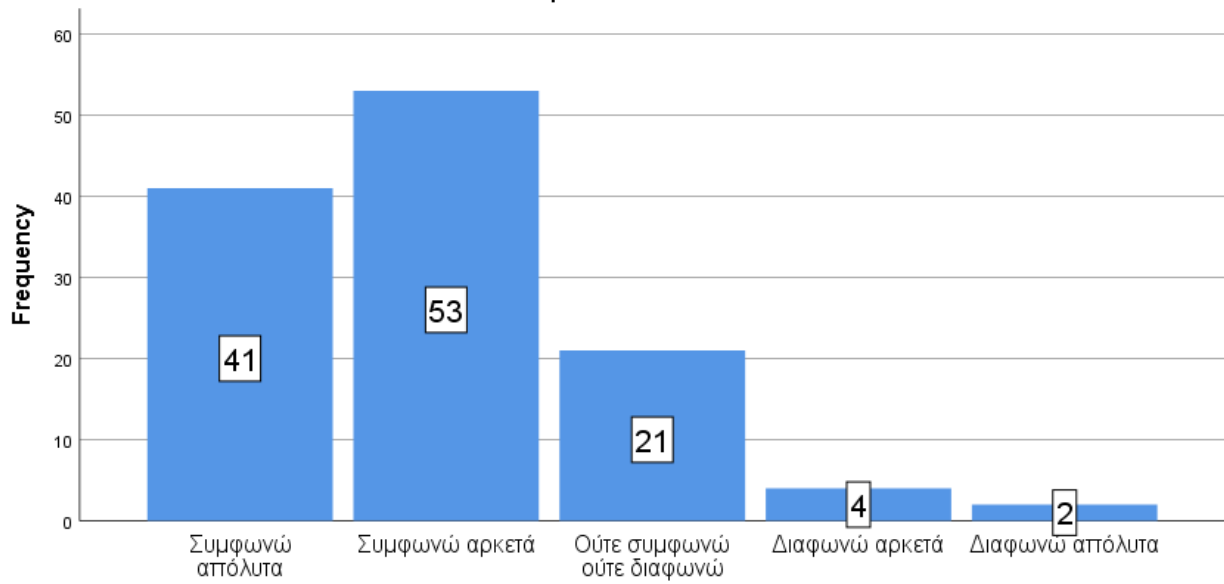

Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους

Διάγραμμα 48. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους

Παράλληλα, το 33,9% των συμμετεχόντων (n=41) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις τους με το παιδί. Το 43,8% συμφωνούν αρκετά (n=53), το 17,4% ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (n=21), το 3,3% (n=4) διαφωνούν αρκετά ενώ το 1,7% (n=2) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 49).

Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μου με το παιδί

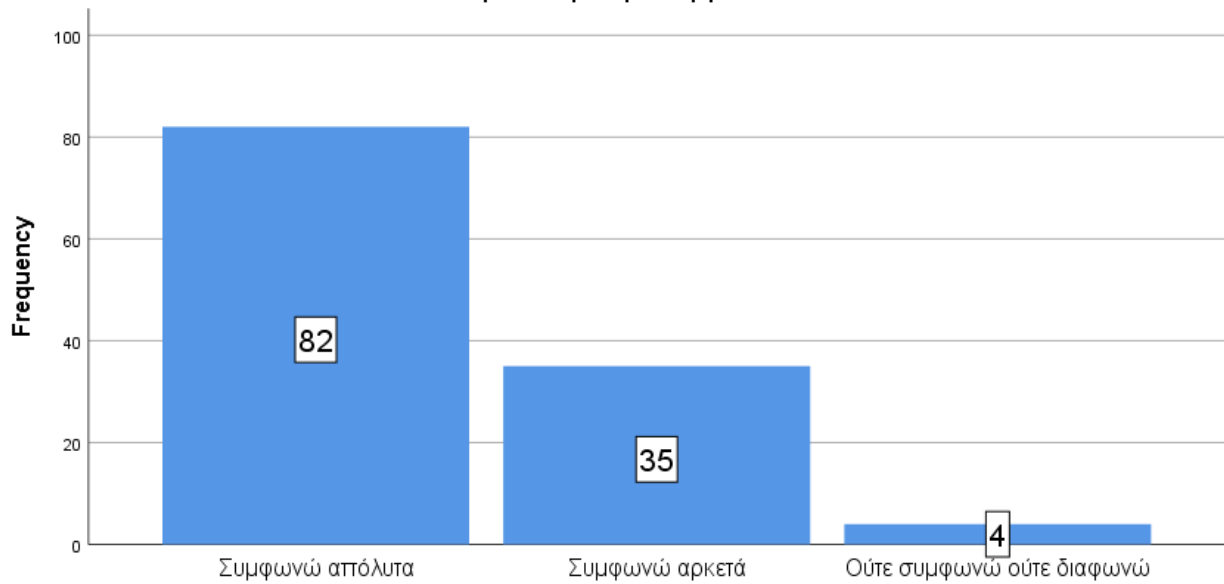

Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μου με το παιδί

Διάγραμμα 49. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις τους με το παιδί

Επίσης, το 67,8% των συμμετεχόντων (n=82) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι τα παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία. Το 28,9% (n=35) συμφωνούν αρκετά ενώ το 3,3% (n=4) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (Διάγραμμα 50).

Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Τα παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία

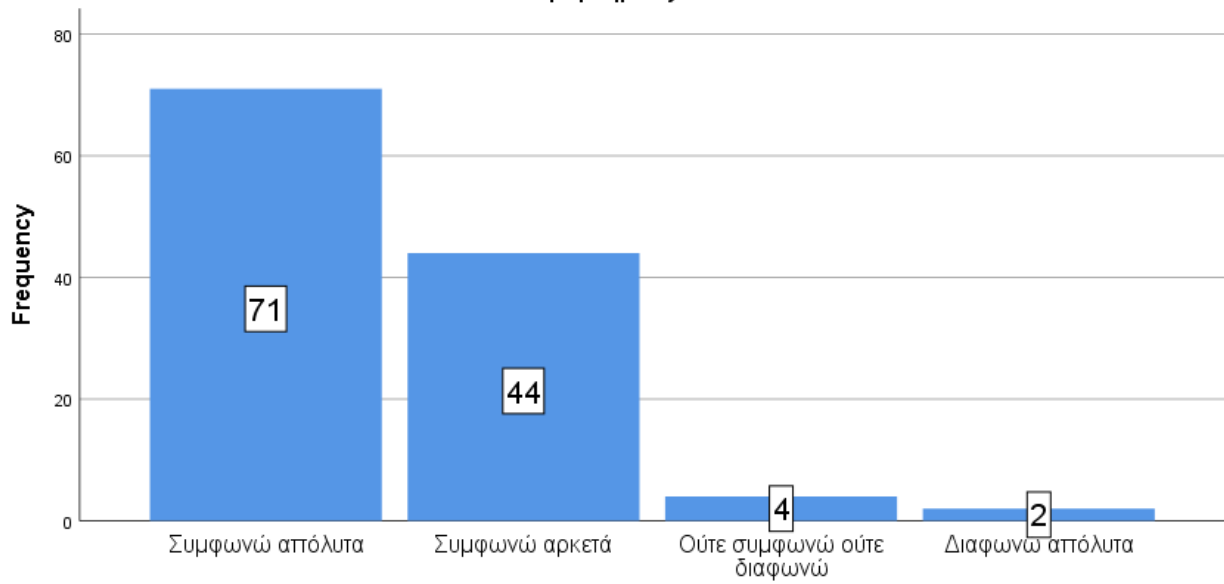

Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Τα παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία

Διάγραμμα 50. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι τα παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία

Επιπλέον, το 58,7% (n=71) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι η έλλειψη συνεργασία με τις οικογένειες των νηπίων τους προβληματίζει. Το 36,4% (n=44) συμφωνούν αρκετά, το 3,3% (n=4) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν ενώ το 1,7% (n=2) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 51). Παρόμοιες είναι και οι απαντήσεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού τους προβληματίζει ιδιαίτερα (Διάγραμμα 52), ότι αναλαμβάνουν εκείνοι συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού (Διάγραμμα 53), ότι θεωρούν επαρκή τον εργασιακό τους χρόνο για να συνεργαστούν με τους γονείς (Διάγραμμα 54) και ότι ορίζουν συγκεκριμένες μέρες και ώρες επαφών με τους γονείς (Διάγραμμα 55).

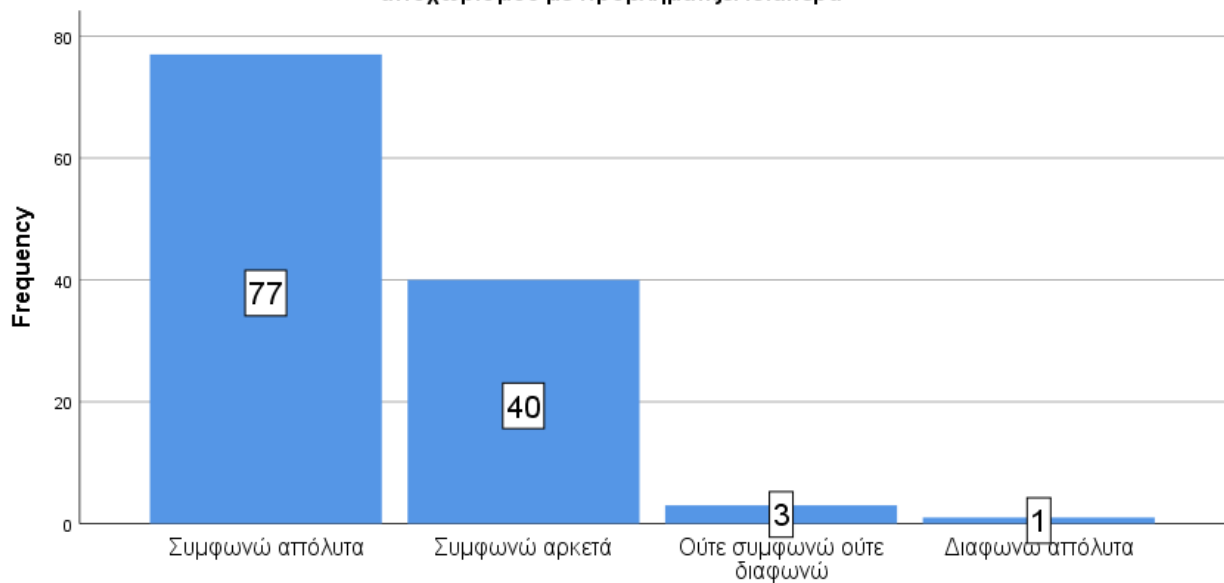
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων με προβληματίζει

Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων με προβληματίζει

Διάγραμμα 51. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων τους προβληματίζει

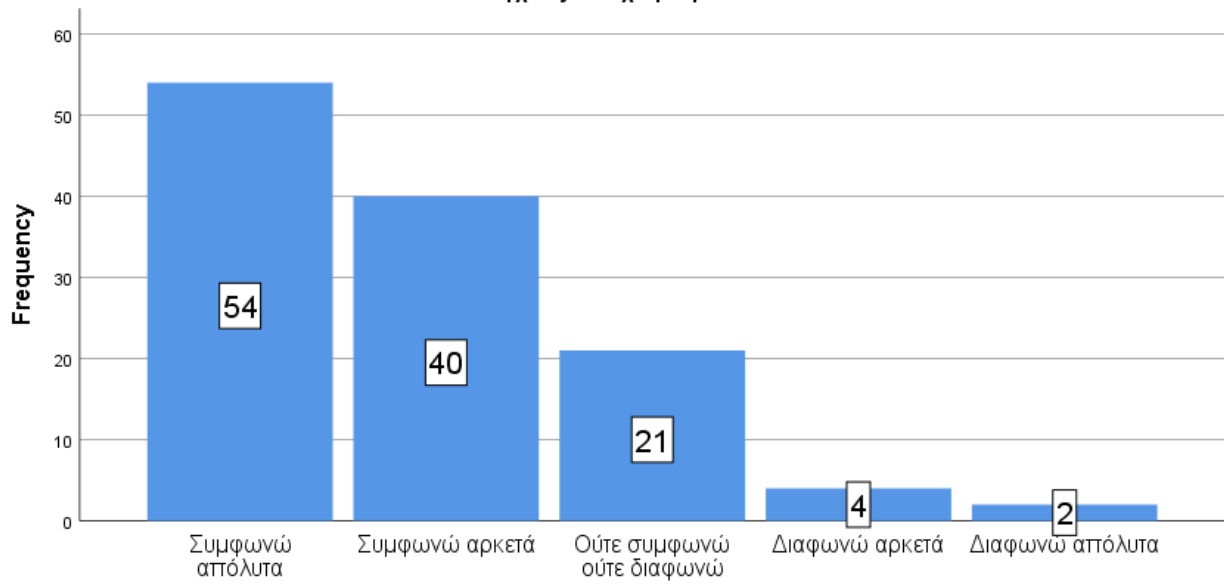
Απόψειςεκπ_Η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού με προβληματίζει ιδιαίτερα

Απόψειςεκπ_Η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού με προβληματίζει ιδιαίτερα

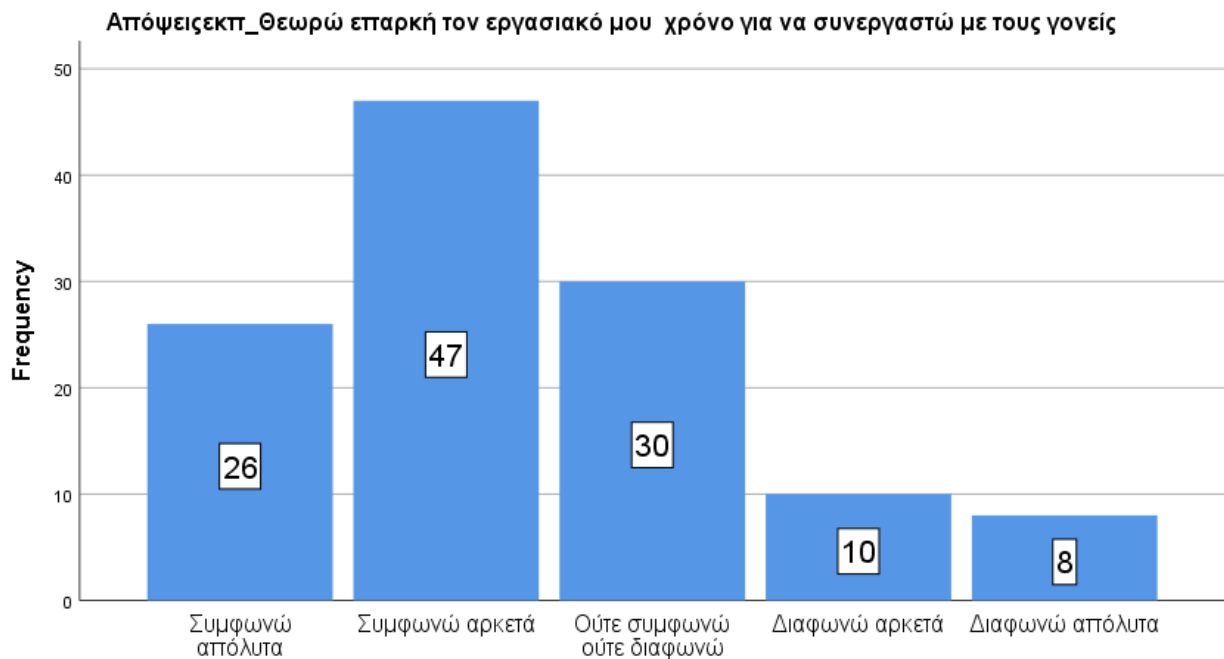
Διάγραμμα 52. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού τους προβληματίζει ιδιαίτερα

Απόψειςεκπ_Εγώ αναλαμβάνω συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

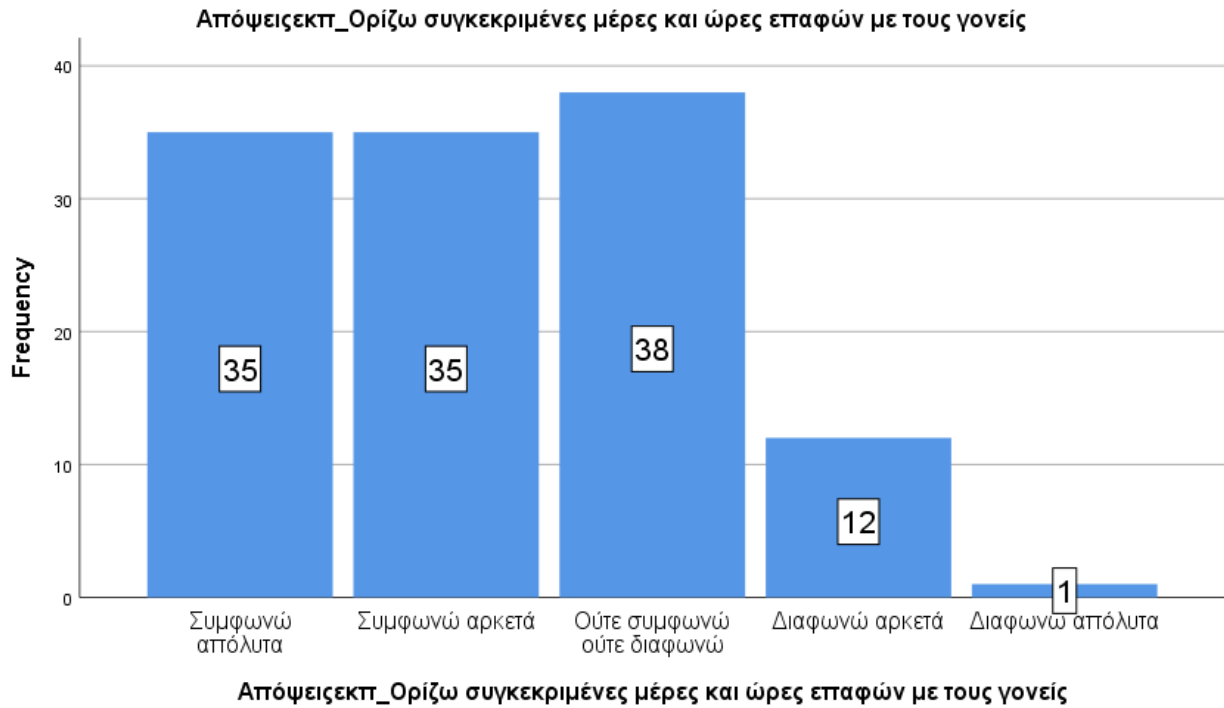
Απόψειςεκπ_Εγώ αναλαμβάνω συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Διάγραμμα 53. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι εκείνοι αναλαμβάνουν συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

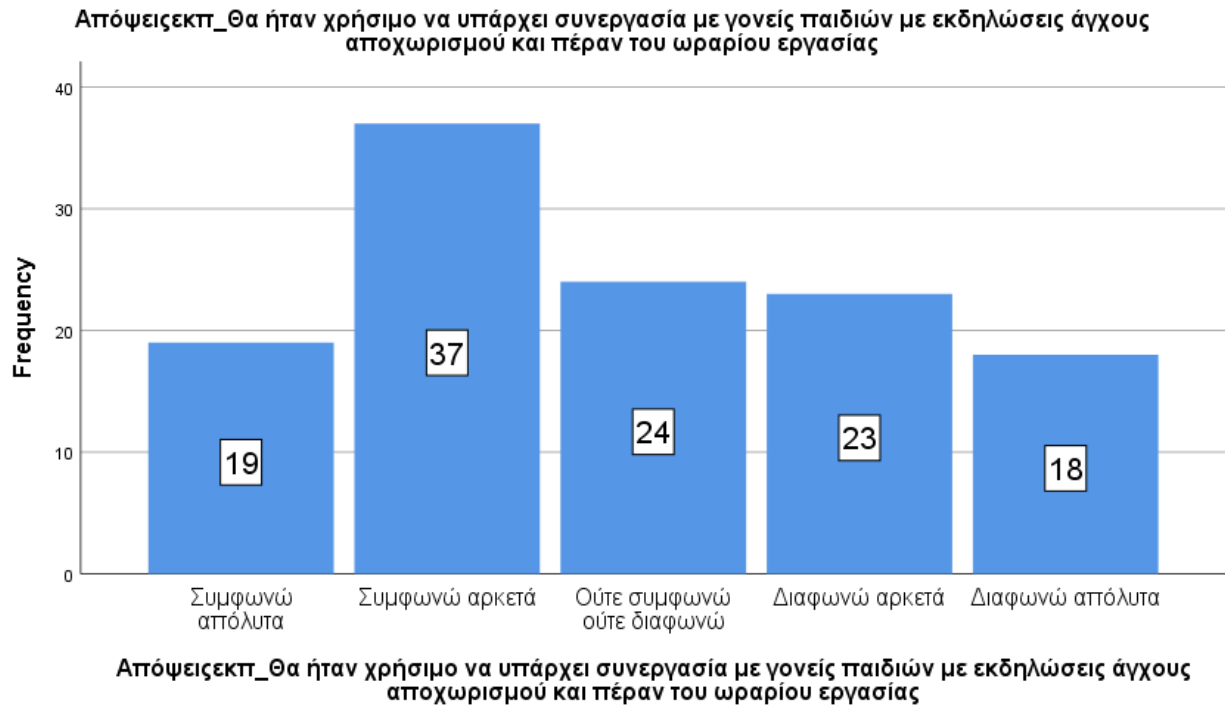
Απόψειςεκπ_Θεωρώ επαρκή τον εργασιακό μου χρόνο για να συνεργαστώ με τους γονείς

Διάγραμμα 54. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θεωρούν επαρκή τον εργασιακό τους χρόνο για να συνεργαστούν με τους γονείς

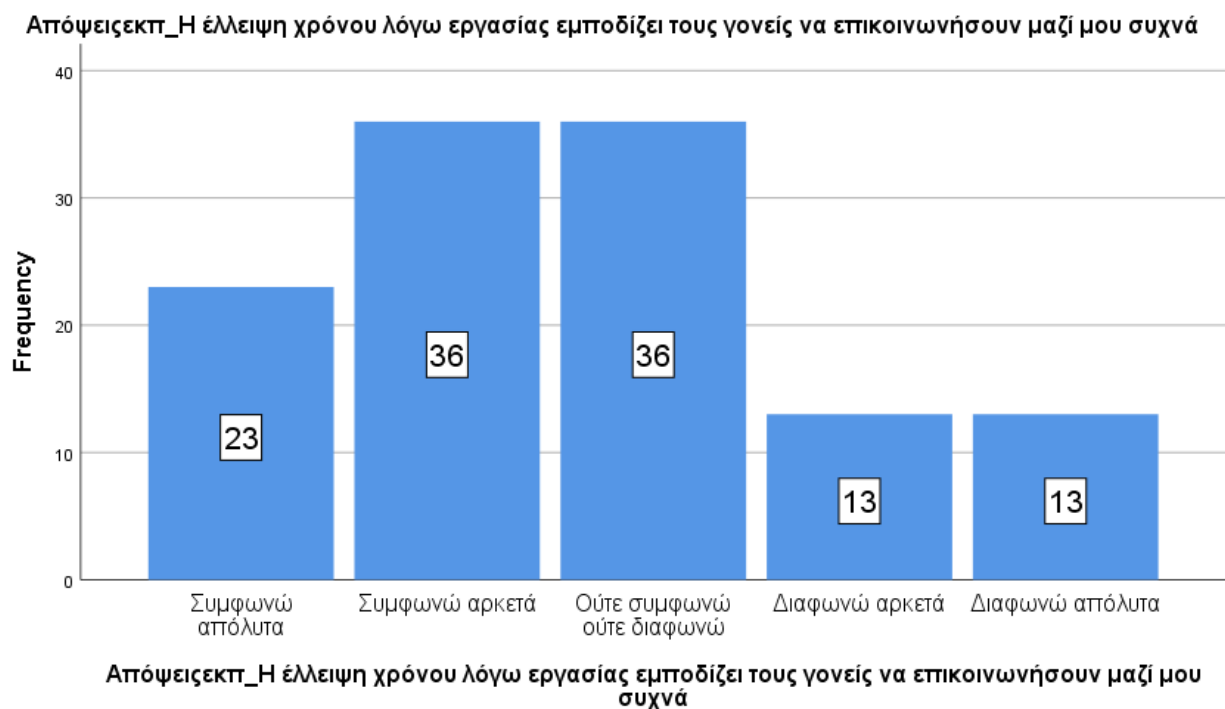

Διάγραμμα 55. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ορίζουν συγκεκριμένες μέρες και ώρες επαφών με τους γονείς

Παράλληλα, η πλειοψηφία των γονέων συμφωνούν αρκετά ότι θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει συνεργασία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού και πέραν του ωραρίου εργασίας (30,6%, $n = 37$) (Διάγραμμα 56) και ότι η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας εμποδίζει τους γονείς να επικοινωνήσουν μαζί τους συχνά (29,8%, $n = 36$) (Διάγραμμα 57).

Διάγραμμα 56. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει συνεργασία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού και πέραν του ωραρίου εργασίας

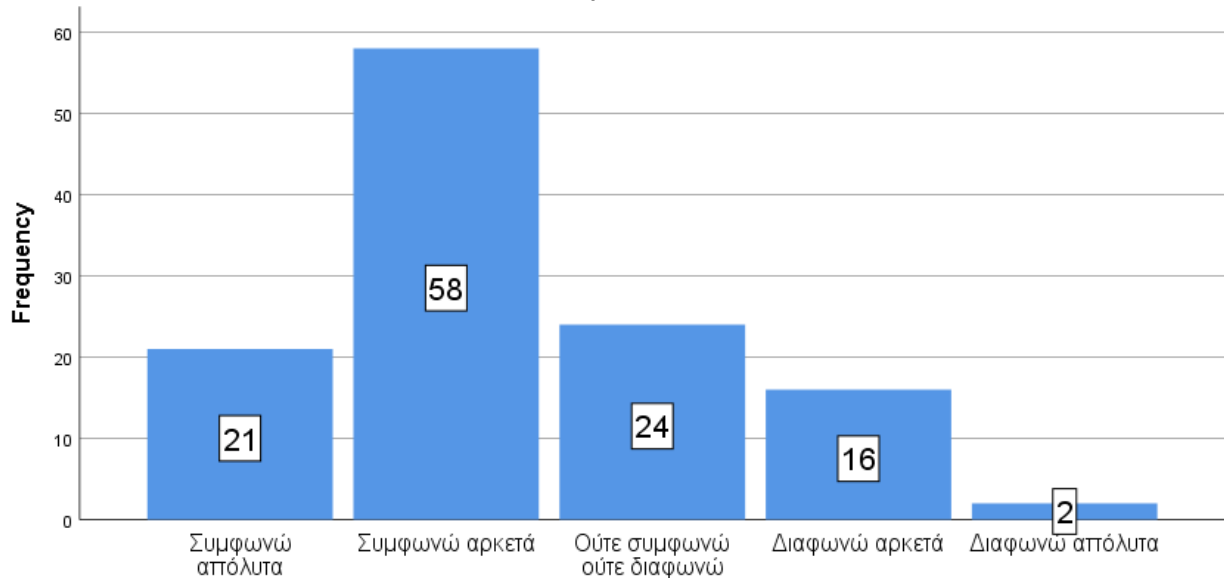

Διάγραμμα 57. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας εμποδίζει τους γονείς να επικοινωνήσουν μαζί τους συχνά

Ακόμη, το 47,9% των συμμετεχόντων (n=58) συμφωνούν αρκετά με την άποψη ότι οι γονείς

ρωτάνε για τις μεθόδους –πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων (Διάγραμμα 58) και το 43,8% των συμμετεχόντων (n=53) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι δίνουν με ευκολία πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές (Διάγραμμα 59).

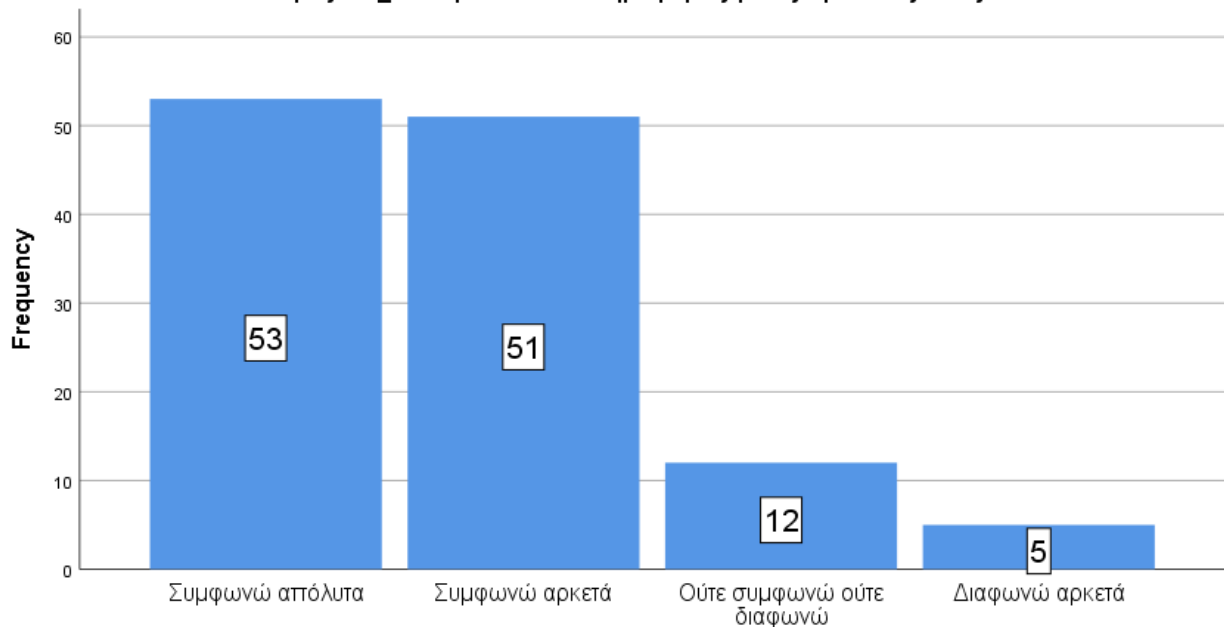
Απόψειςεκπ_Οι γονείς ρωτάνε για τις μεθόδους –πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων

Απόψειςεκπ_Οι γονείς ρωτάνε για τις μεθόδους –πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων

Διάγραμμα 58. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι οι γονείς ρωτάνε για τις μεθόδους-πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων

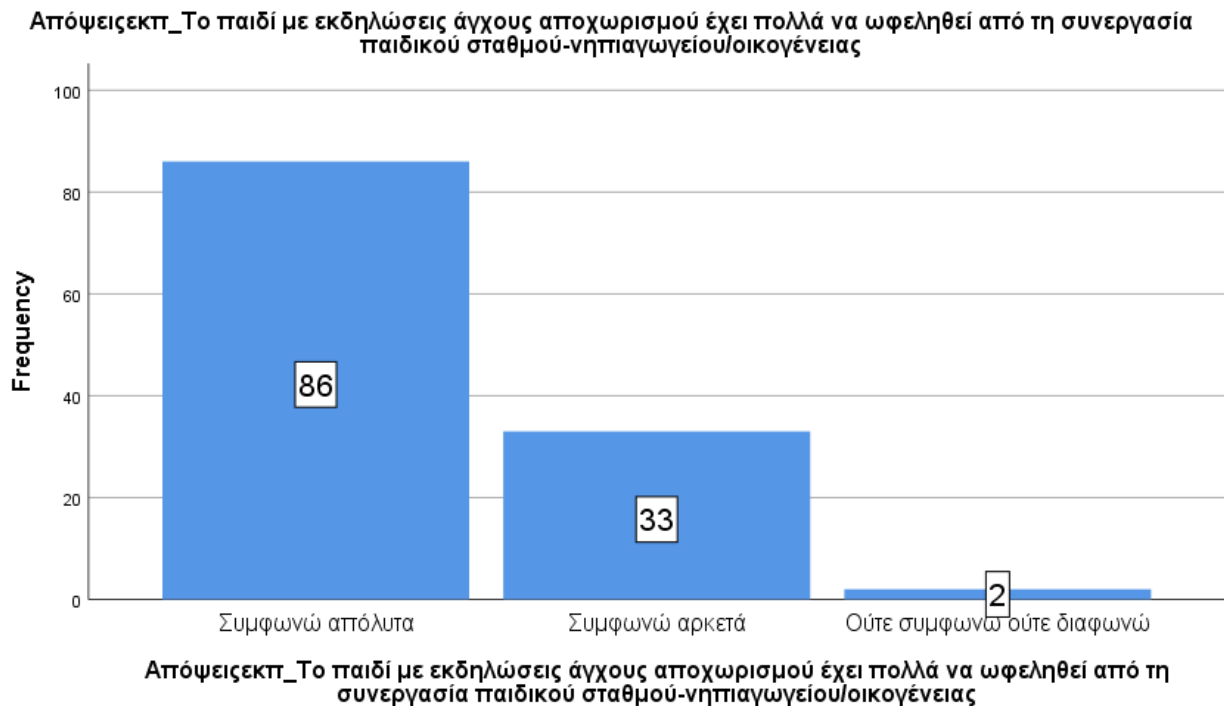
Απόψειςεκπ_Δίνω με ευκολία πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές

Απόψειςεκπ_Δίνω με ευκολία πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές

Διάγραμμα 59. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι δίνουν εύκολα πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές

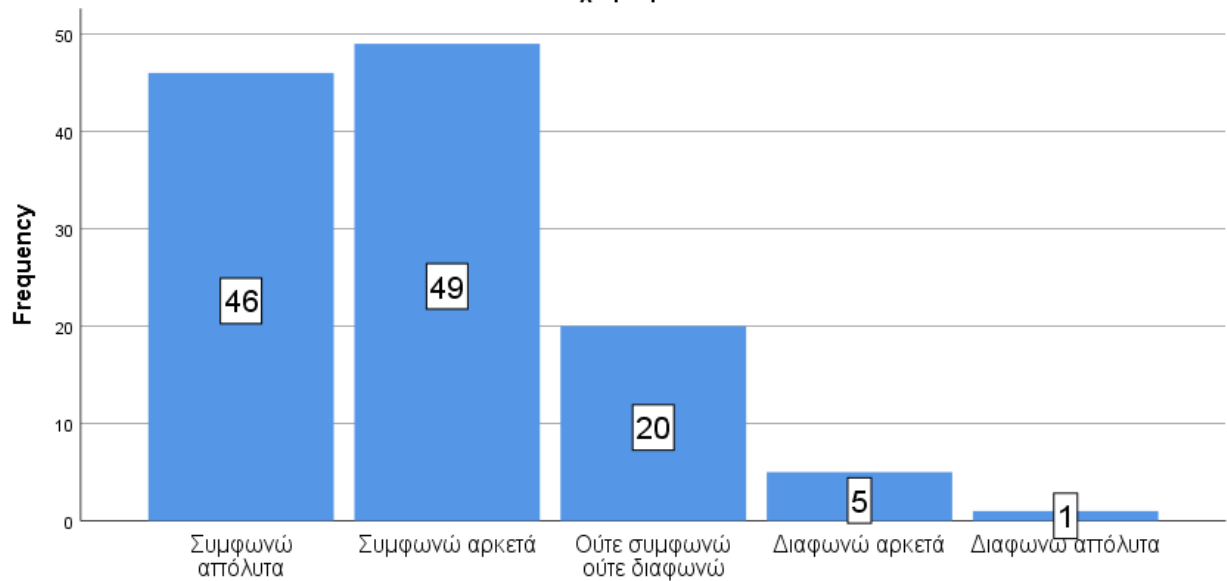
Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 60 που ακολουθεί, το 71,1% των συμμετεχόντων (n=86) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι το παιδί με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού έχει πολλά να ωφεληθεί από τη συνεργασία παιδικού σταθμού-νηπιαγωγείου/οικογένειας. Το 27,3% (n=33) συμφωνούν αρκετά ενώ μόνο το 1,7% (n=2) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν.

Διάγραμμα 60. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι το παιδί με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού έχει πολλά να ωφεληθεί από τη συνεργασία παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου και οικογένειας

Επιπρόσθετα, το 38% του δείγματος (n=46) συμφωνεί απόλυτα με την άποψη ότι θεωρεί χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού. Το 40,5% (n=49) συμφωνεί αρκετά, το 16,5% (n=20) ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 4,1% (n=5) διαφωνεί αρκετά και το 0,8% (n=1) διαφωνεί απόλυτα (Διάγραμμα 61).

Απόψειςεκπ_Θεωρώ χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό (ψυχολόγο κ.λπ.) σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού

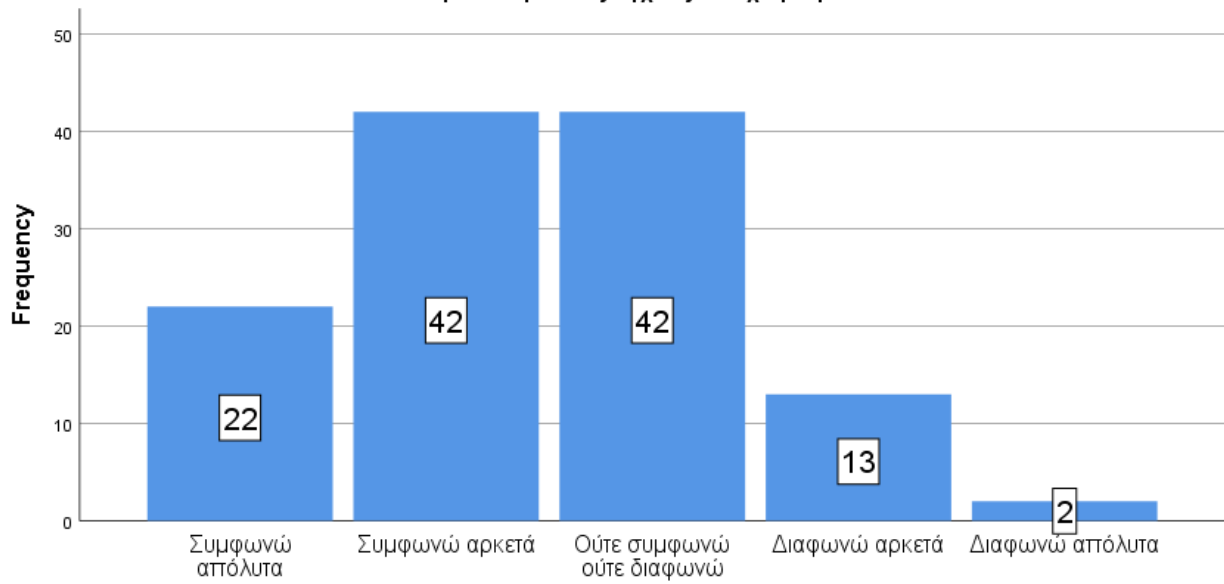

Απόψειςεκπ_Θεωρώ χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό (ψυχολόγο κ.λπ.) σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού

Διάγραμμα 61. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θεωρούν χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού

Ακόμη, το 18,2% των συμμετεχόντων (n=22) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι υπάρχει μεγάλο ποσοστό διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. 34,7% των συμμετεχόντων (n=42) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, ενώ άλλο ένα 34,7% (n=42) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν. Επίσης, 10,7% των συμμετεχόντων (n=13) διαφωνούν αρκετά και 1,7% (n=2) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 62).

Απόψειςεκπ_Υπάρχει μεγάλο % διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

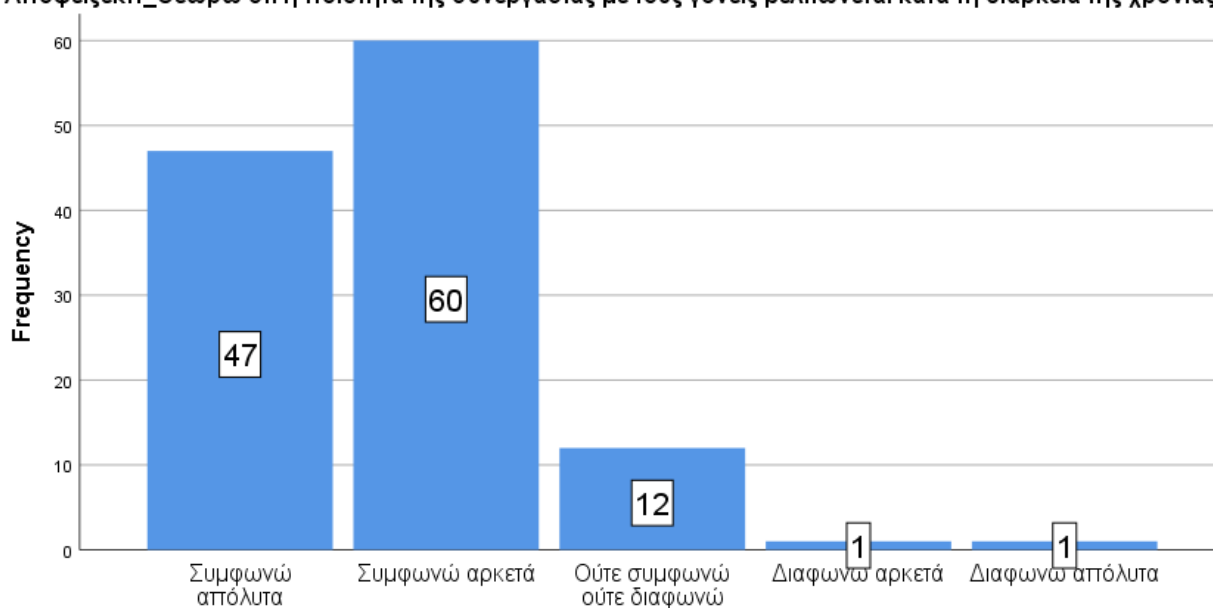

Απόψειςεκπ_Υπάρχει μεγάλο % διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Διάγραμμα 62. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι υπάρχει μεγάλο ποσοστό διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού

Επιπρόσθετα, 38,8% των συμμετεχόντων (n=47) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς. Το 49,6% των συμμετεχόντων (n=60) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, το 9,9% (n=12) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 0,8% των συμμετεχόντων (n=1) διαφωνούν αρκετά και άλλο ένα 0,8% (n=1) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 63). Παρόμοιες είναι και οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θεωρούν ότι θα τους βοηθούσε οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς (Διάγραμμα 64).

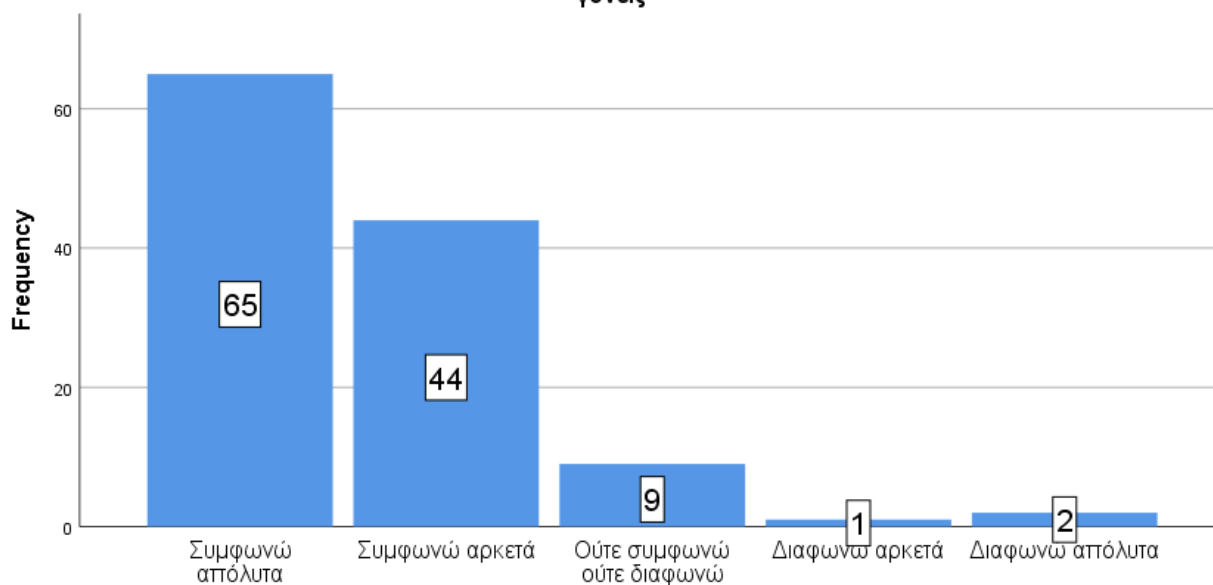
Απόψειςεκπ_Θεωρώ ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς

Απόψειςεκπ_Θεωρώ ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς

Διάγραμμα 63. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς

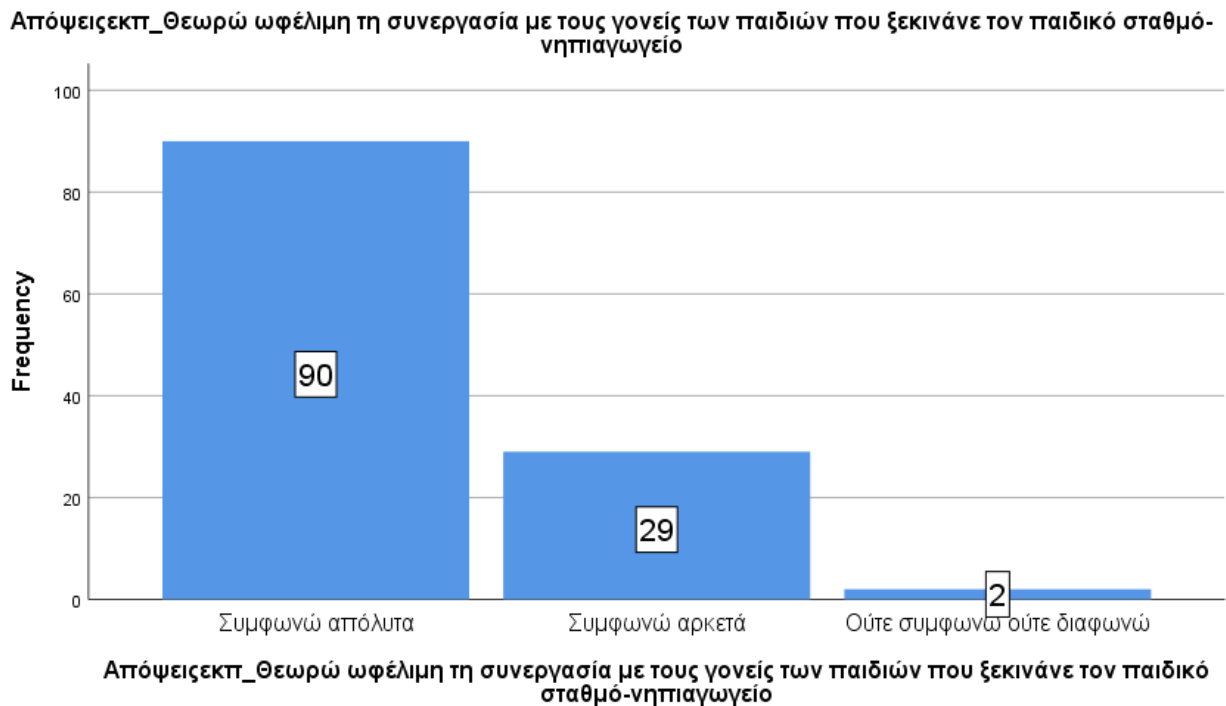
Απόψειςεκπ_Θεωρώ ότι θα με βοηθούσε οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς

Απόψειςεκπ_Θεωρώ ότι θα με βοηθούσε οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς

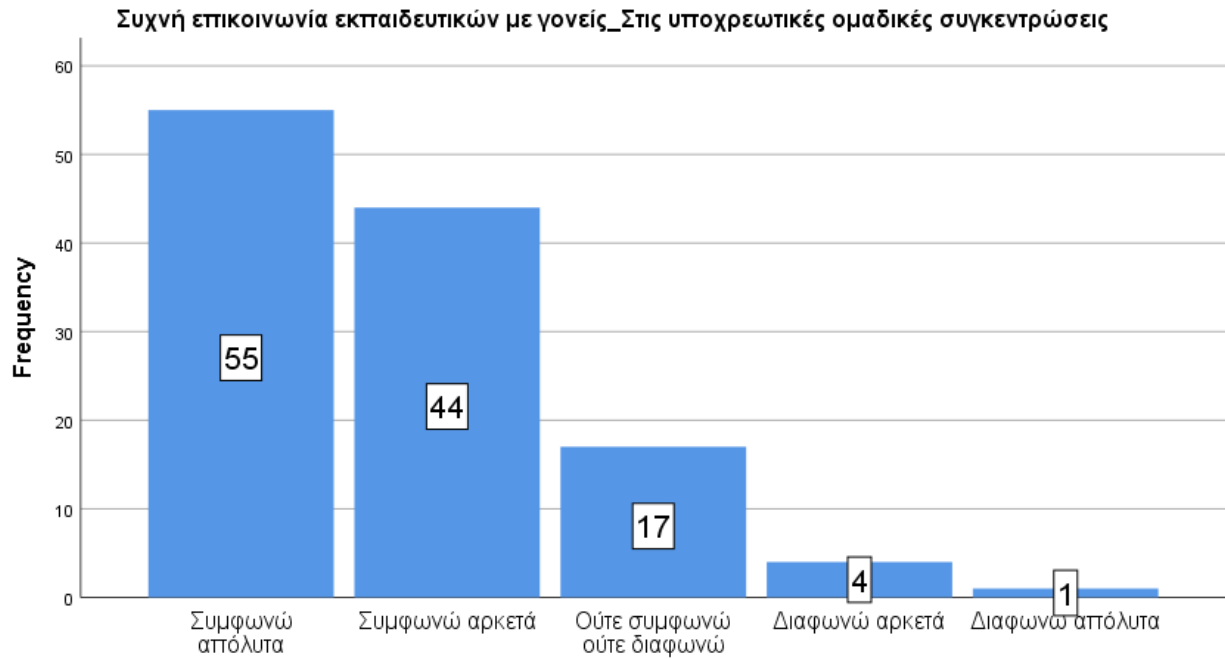
Διάγραμμα 64. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θα τους βοηθούσε οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς

Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 65 που ακολουθεί, το 74,4% των συμμετεχόντων (n=90) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι θεωρούν ωφέλιμη τη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών που ξεκινάνε τον παιδικό σταθμό-νηπιαγωγείο. Το 24% (n=29) συμφωνούν αρκετά ενώ μόνο το 1,7% των συμμετεχόντων (n=2) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη αυτή.

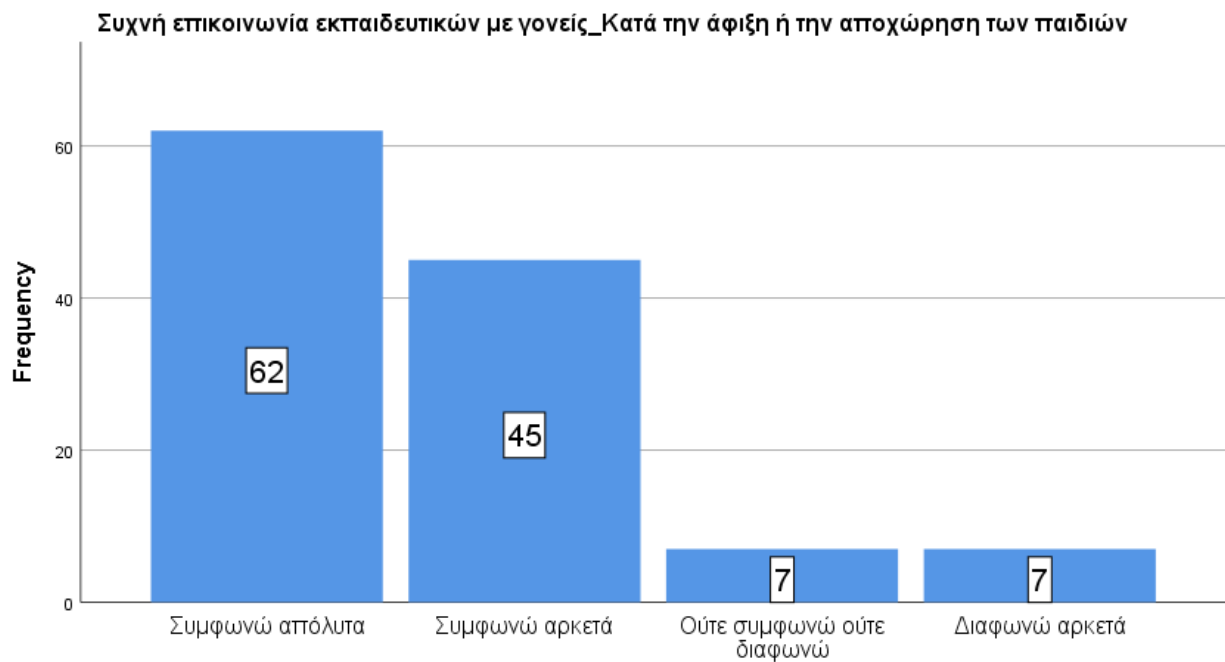

Διάγραμμα 65. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι θεωρούν ωφέλιμη τη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών που ξεκινάνε τον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο

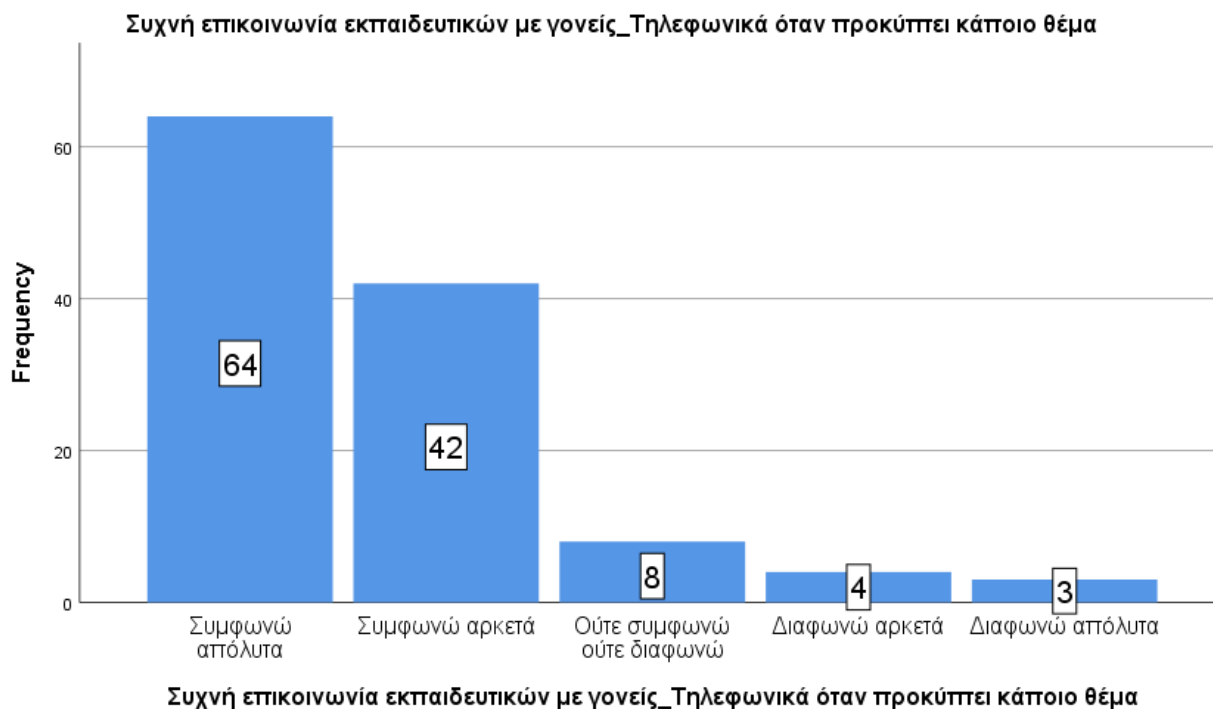
Επίσης, το 45,5% των συμμετεχόντων (n=55) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι έχουν συχνή επικοινωνία με τους γονείς στις υποχρεωτικές ομαδικές συγκεντρώσεις. Το 36,4% των συμμετεχόντων (n=44) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, ενώ το 14% (n=17) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 3,3% (n=4) διαφωνούν αρκετά και το 0,8% (n=1) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 66). Παρόμοιες απαντήσεις έδωσαν οι συμμετέχοντες και σχετικά με τη συχνή επικοινωνία με τους γονείς κατά την άφιξη ή αποχώρηση των παιδιών (Διάγραμμα 67), τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα (Διάγραμμα 68), και ατομικά στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου (Διάγραμμα 69).

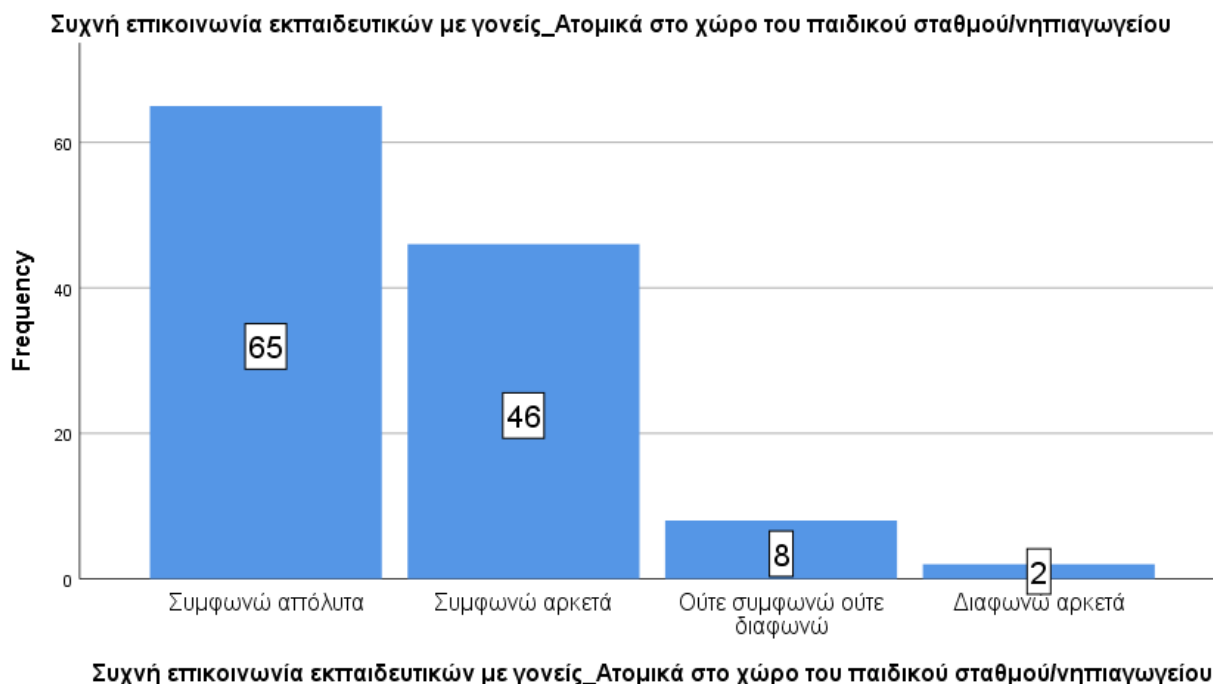
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Στις υποχρεωτικές ομαδικές συγκεντρώσεις
Διάγραμμα 66. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών στις υποχρεωτικές ομαδικές συγκεντρώσεις

Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των παιδιών
Διάγραμμα 67. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των παιδιών

Διάγραμμα 68. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα

Διάγραμμα 69. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών ατομικά στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου

Αντίθετα, το 40,5% των συμμετεχόντων (n=49) διαφωνούν αρκετά με την άποψη ότι έχουν

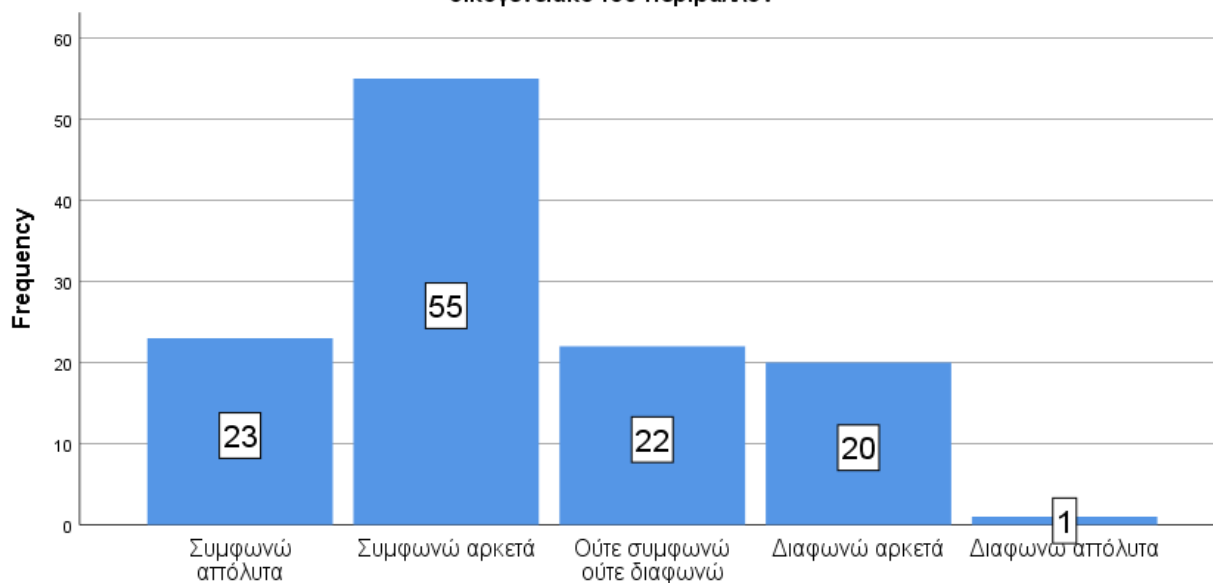
συχνή επικοινωνία με τους γονείς εκτός του σχολείου (Διάγραμμα 70).

Διάγραμμα 70. Επικοινωνία παιδαγωγών-γονιών εκτός σχολείου

Ταυτόχρονα, το 19% των συμμετεχόντων (n=23) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον. το 45,5% των συμμετεχόντων (n=55) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, το 18,2% (n=22) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, ενώ το 16,5% (n=20) διαφωνούν αρκετά και το 0,8% (n=1) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 71).

Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον

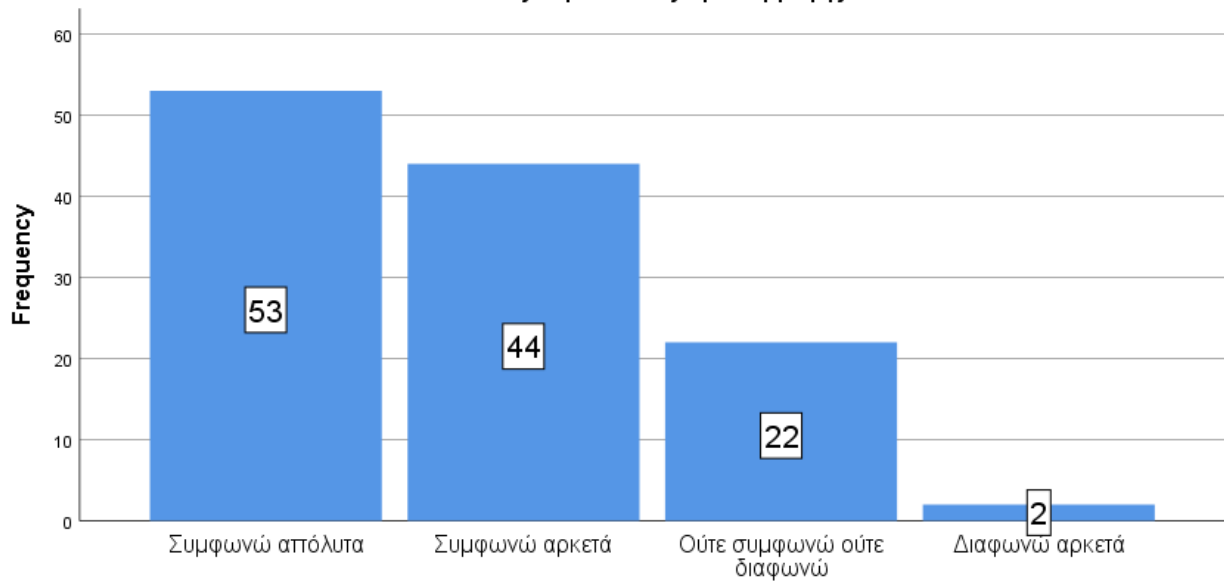

Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον

Διάγραμμα 71. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον

Επίσης, οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν αρκετά με την άποψη ότι όταν πραγματικά προσπαθούν μπορούν να τα καταφέρουν και με τις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής (43,8%, n=53) (Διάγραμμα 72), ενώ διαφωνούν αρκετά με την άποψη ότι ο παιδαγωγός δεν έχει προσχολικής ηλικίας δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά πράγματα με τα παιδιά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν (33,9%, n=41) (Διάγραμμα 73) και διαφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκαναν κι εκείνοι περισσότερα (30,6%, n=37) (Διάγραμμα 74).

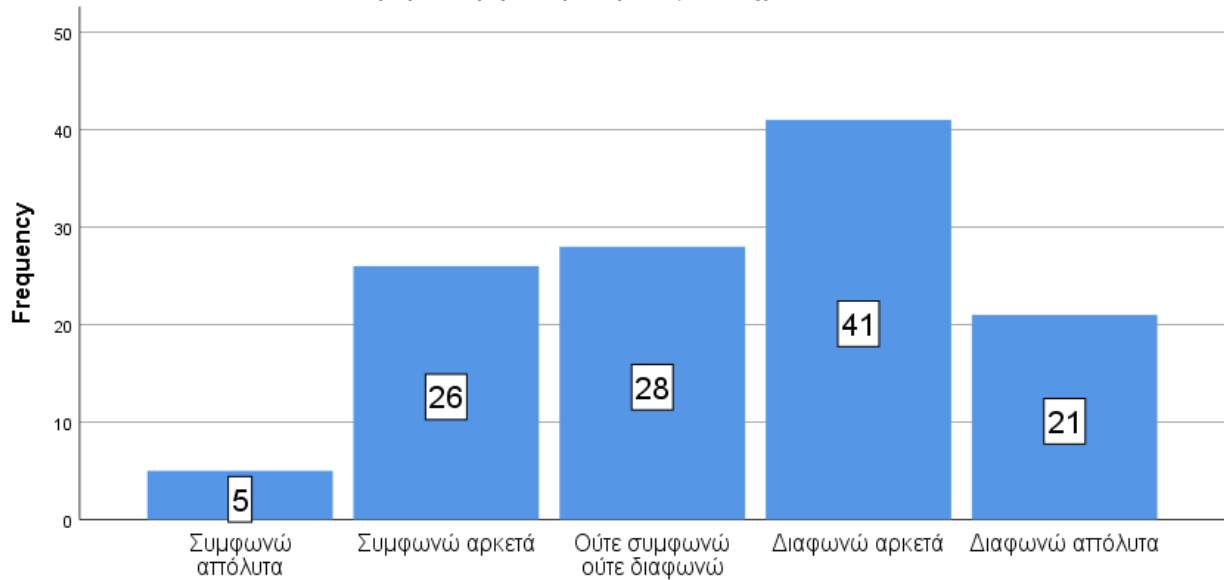
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Όταν πραγματικά προσπαθώ μπορώ να τα καταφέρω και με τις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής

Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Όταν πραγματικά προσπαθώ μπορώ να τα καταφέρω και με τις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής

Διάγραμμα 72. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι όταν πραγματικά προσπαθούν μπορούν να τα καταφέρουν και στις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής

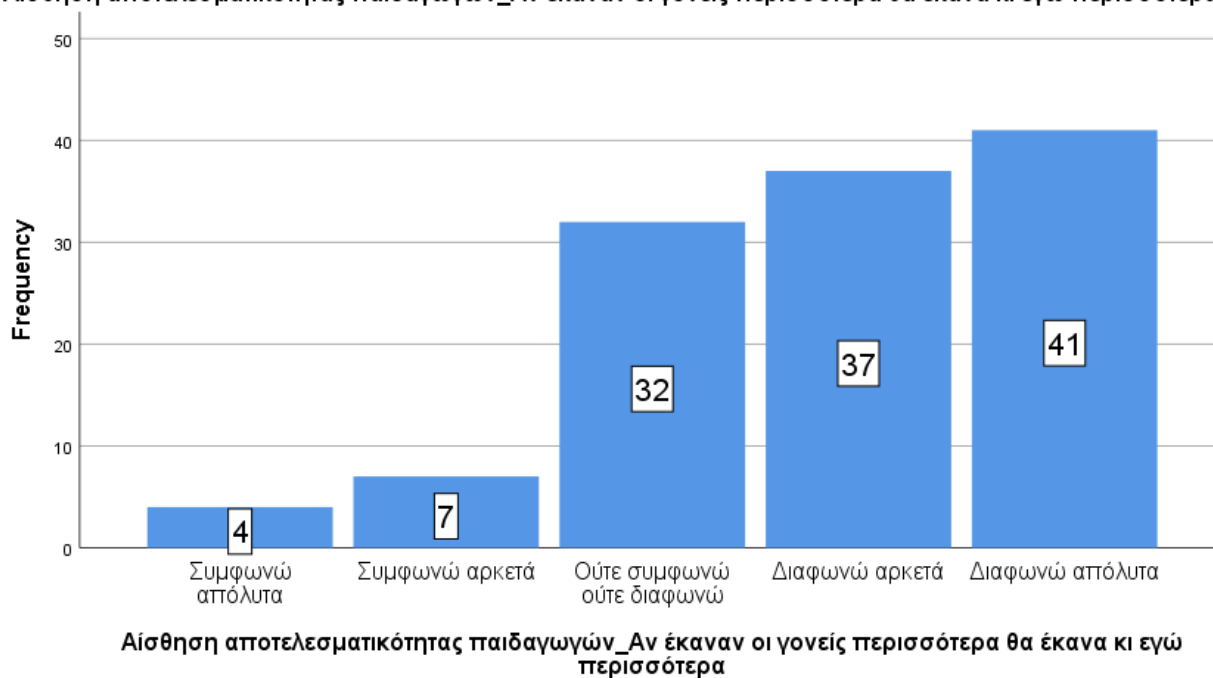
Αίσθ αποτ_Ο παιδαγ δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν

Αίσθ αποτ_Ο παιδαγ δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν

Διάγραμμα 73. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ο παιδαγωγός δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν

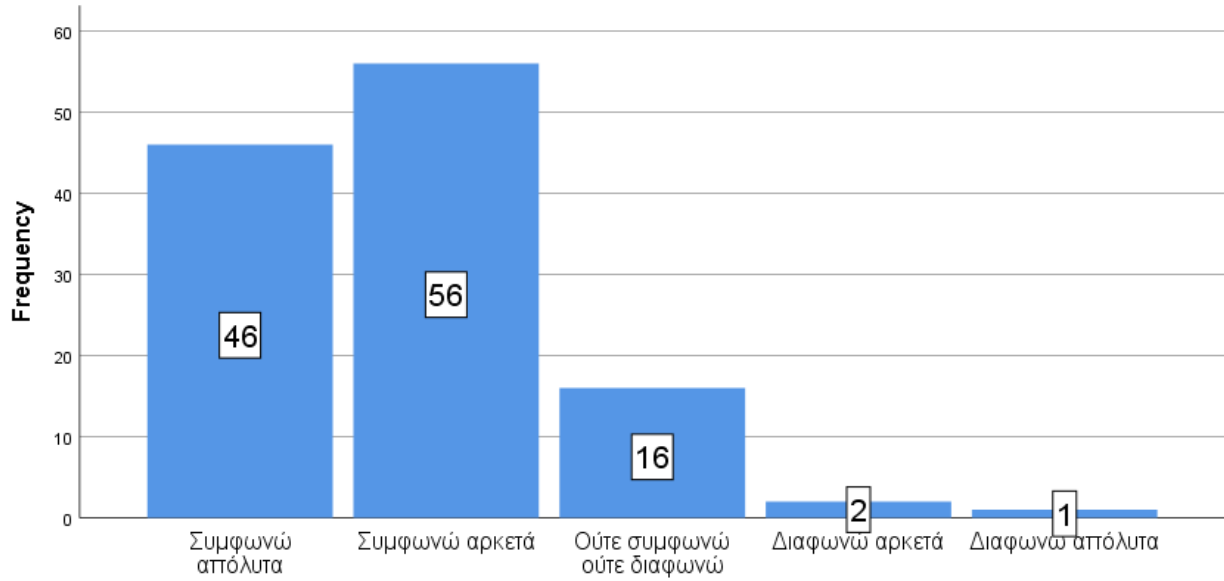
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκανα κι εγώ περισσότερα

Διάγραμμα 74. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκαναν και εκείνοι περισσότερα

Ακόμη, 46,3% των συμμετεχόντων (n=56) συμφωνούν αρκετά με την άποψη ότι αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είναι σίγουροι ότι γνωρίζουν κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσουν (Διάγραμμα 75), και το 51,2% των συμμετεχόντων (n=62) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι αν προσπαθήσουν πραγματικά πολύ μπορούν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών (Διάγραμμα 76).

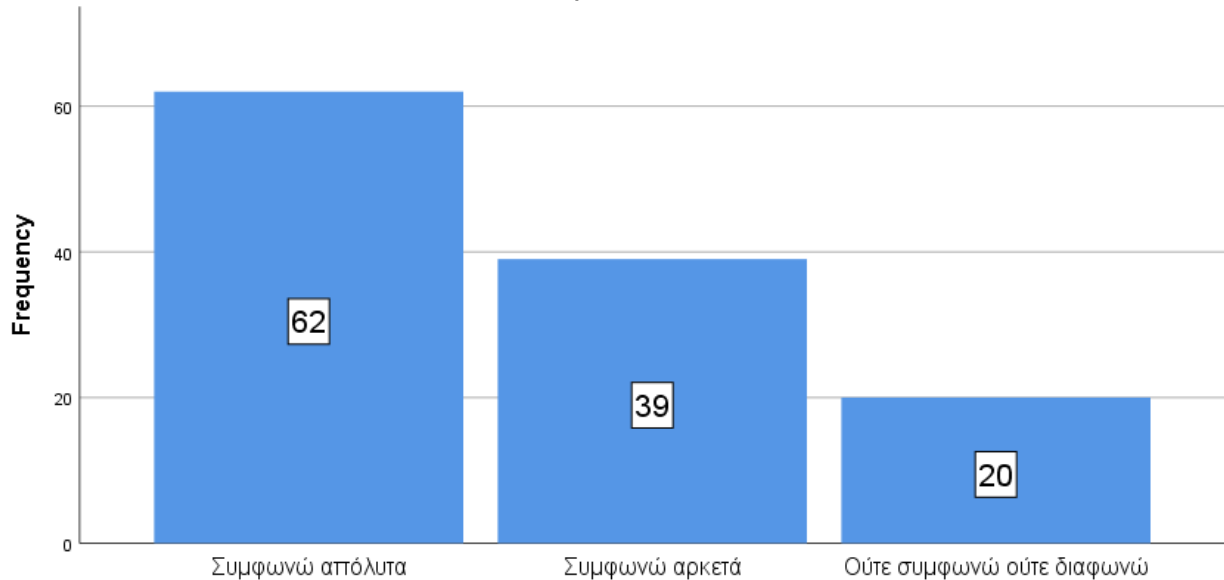
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είμαι σίγουρη ότι γνωρίζω κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσω

Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είμαι σίγουρη ότι γνωρίζω κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσω

Διάγραμμα 75. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είναι σίγουροι ότι γνωρίζουν κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσουν

Αίσθηση αποτ_Αν προσπαθήσω πραγματικά πολύ μπορώ να κερδίσω την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών

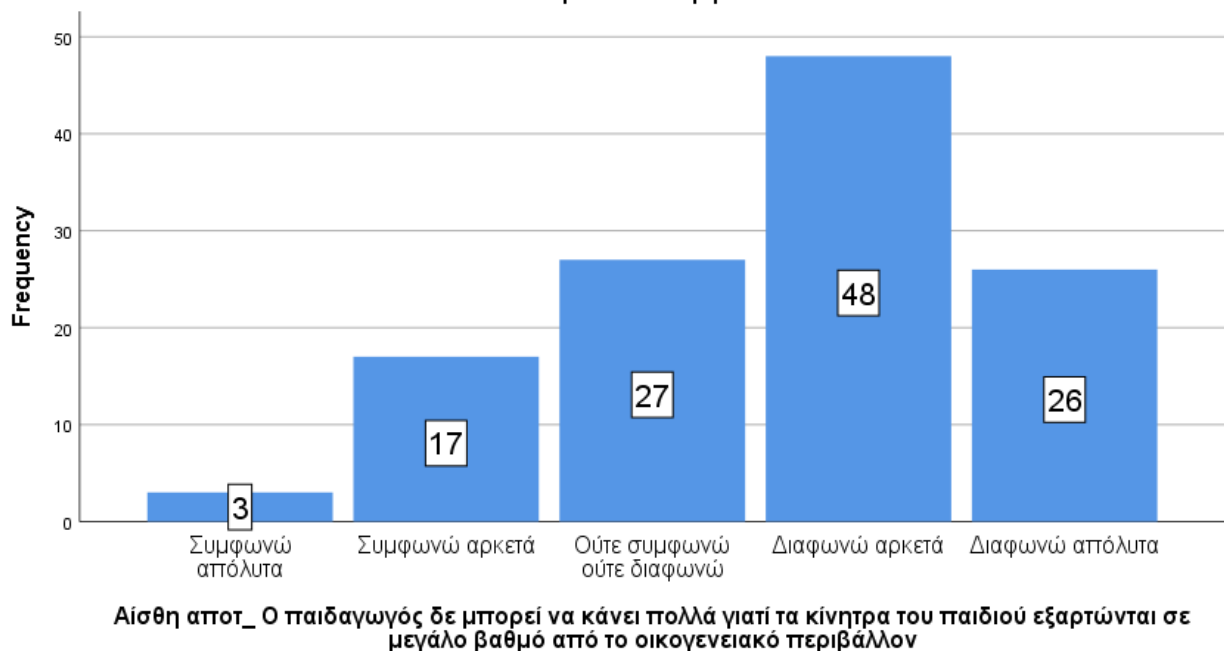

Αίσθηση αποτ_Αν προσπαθήσω πραγματικά πολύ μπορώ να κερδίσω την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών

Διάγραμμα 76. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι αν προσπαθήσουν πραγματικά πολύ μπορούν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών

Τέλος, το 2,5% των συμμετεχόντων (n=3) συμφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι ο παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας δε μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον. Το 14% των συμμετεχόντων (n=17) συμφωνούν αρκετά με την άποψη αυτή, το 22,3% (n=27) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, το 39,7% (n=48) διαφωνούν αρκετά ενώ το 21,5% (n=26) διαφωνούν απόλυτα (Διάγραμμα 77).

Αίσθη αποτ_ Ο παιδαγωγός δε μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον

Διάγραμμα 77. Απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ότι ο παιδαγωγός δεν μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον

Εν συνεχεία, πραγματοποιήθηκαν ορισμένες συσχετίσεις. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν έγιναν συσχετίσεις με το φύλο, καθώς μόνο ένας άνδρας συμμετείχε στη έρευνα.

Προκειμένου λοιπόν να βρεθεί αν διαφοροποιούνται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα την ηλικία τους έγιναν συσχετίσεις one-way Anova. Το τεστ αυτό επιλέχθηκε καθώς η μεταβλητή «Ηλικία» είναι nominal μεταβλητή, ενώ όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές είναι ordinal. Αρχικά λοιπόν έγινε έλεγχος διακυμάνσεων με το τεστ του Levene (Πίνακας 6). Για τις μεταβλητές με ίσες διακυμάνσεις (sig> 0.05) θα γίνει έλεγχος μέσων τιμών με Anova, ενώ για εκείνες με άνισες διακυμάνσεις (sig < 0.05) θα γίνει έλεγχος μέσων τιμών με

τα Robust tests (Brown-Forsythe και Welch). Με βάση τον έλεγχο μέσω τιμών με Άνοια (Πίνακας 7), διαπιστώθηκε ότι μόνο η μεταβλητή «Τύποι γονιών_ Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο» έχει ίσες μέσες τιμές (καθώς $\text{sig} = 0.019$) άρα μόνο για αυτή τη μεταβλητή υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση. Με βάση τα Robust tests (Πίνακας 8), διαπιστώθηκε ότι μόνο δυο μεταβλητές έχουν ίσες μέσες τιμές. Συγκεκριμένα είναι οι εξής:

- «Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς_Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια» (με βάση το Welch διαπιστώθηκε ότι $\text{sig} = 0.020$, όμως με βάση το Brown-Forsythe δεν υπάρχει συσχέτιση γιατί $\text{sig} = 0.058$).
- «Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα» (με βάση το Brown-Forsythe διαπιστώθηκε ότι $\text{sig} = 0.040$, όμως με βάση το Welch δεν υπάρχει συσχέτιση γιατί $\text{sig} = 0.078$).

Ειδικότερα, ως προς τις μεταβλητές με ίσες μέσες τιμές, διαπιστώθηκε ότι οι συμμετέχοντες άνω των 50 ετών ($M = 1.80$, $Std = 0.616$) υποστήριζαν περισσότερο ότι οι γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά στις εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού, ενώ οι συμμετέχοντες 20-30 ετών ($M = 2.60$, $Std = 0.932$) το υποστήριζαν λιγότερο. Επίσης, οι συμμετέχοντες 20-30 ετών ($M = 2.25$, $Std = 0.928$) υποστήριζαν περισσότερο ότι η έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια αποτελεί παράγοντα που εμποδίζει τη συνεργασία παιδαγωγών-γονέων, ενώ οι συμμετέχοντες ηλικίας 42-50 ετών ($M = 3.07$, $Std = 1.203$) υποστήριζαν την άποψη αυτή λιγότερο. Ακόμη, οι συμμετέχοντες ηλικίας 41-50 ετών ($M = 1.42$, $Std = 0.698$) υποστήριζαν περισσότερο ότι έχουν συχνή επικοινωνία με τους γονείς τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα, ενώ οι συμμετέχοντες 20-30 ετών ($M = 2.07$, $Std = 1.245$) υποστήριζαν λιγότερο την άποψη αυτή (Πίνακας 9).

Επομένως, με βάση τα αποτελέσματα αυτά, υπάρχουν επαρκείς αποδείξεις ότι οι απαντήσεις των συμμετεχόντων δεν διαφοροποιούνται ανάλογα την ηλικία τους.

Πίνακας 6. Έλεγχος διακυμάνσεων για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων ανάλογα την ηλικία

		Test of Homogeneity of Variances			
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Η συνεργασία με τους γονείς είναι σημαντική για τη σχολική επιτυχία του παιδιού	Based on Mean	,634	3	117	,595
	Based on Median	,211	3	117	,889
	Based on Median and with adjusted df	,211	3	115,799	,889
	Based on trimmed mean	,896	3	117	,446
Η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών	Based on Mean	3,075	3	117	,030
	Based on Median	,657	3	117	,580
	Based on Median and with adjusted df	,657	3	107,218	,580
	Based on trimmed mean	2,419	3	117	,070
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους	Based on Mean	1,043	3	117	,376
	Based on Median	,198	3	117	,898
	Based on Median and with adjusted df	,198	3	114,892	,898
	Based on trimmed mean	,793	3	117	,500
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο	Based on Mean	2,880	3	117	,039
	Based on Median	,663	3	117	,576
	Based on Median and with adjusted df	,663	3	106,233	,576
	Based on trimmed mean	2,880	3	117	,039
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο	Based on Mean	5,002	3	117	,003
	Based on Median	1,353	3	117	,261
	Based on Median and with adjusted df	1,353	3	98,817	,262
	Based on trimmed mean	4,126	3	117	,008
Η συνεργασία με τους γονείς επηρεάζει θετικά τη συμπεριφορά των παιδιών	Based on Mean	4,604	3	117	,004
	Based on Median	1,484	3	117	,222

	Based on Median and with adjusted df	1,484	3	104,284	,223
	Based on trimmed mean	3,700	3	117	,014
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αισθανθούν ασφάλεια	Based on Mean	8,499	3	117	,000
	Based on Median	1,841	3	117	,144
	Based on Median and with adjusted df	1,841	3	88,713	,146
	Based on trimmed mean	7,056	3	117	,000
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά	Based on Mean	1,552	3	117	,205
	Based on Median	,608	3	117	,611
	Based on Median and with adjusted df	,608	3	109,844	,611
	Based on trimmed mean	1,519	3	117	,213
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού	Based on Mean	9,509	3	117	,000
	Based on Median	2,184	3	117	,094
	Based on Median and with adjusted df	2,184	3	84,645	,096
	Based on trimmed mean	7,428	3	117	,000
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να βελτιώσουν τον τρόπο χειρισμού των παιδιών στο νηπιαγωγείο/παιδικό σταθμό	Based on Mean	1,234	3	117	,300
	Based on Median	,572	3	117	,635
	Based on Median and with adjusted df	,572	3	109,616	,635
	Based on trimmed mean	1,082	3	117	,360
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δε διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας	Based on Mean	,936	3	117	,426
	Based on Median	,663	3	117	,576
	Based on Median and with adjusted df	,663	3	110,782	,577
	Based on trimmed mean	,845	3	117	,472
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται	Based on Mean	1,371	3	117	,255
	Based on Median	,684	3	117	,564
	Based on Median and with adjusted df	,684	3	112,650	,564
	Based on trimmed mean	1,443	3	117	,234

Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα	Based on Mean	1,128	3	117	,341
	Based on Median	,777	3	117	,509
	Based on Median and with adjusted df	,777	3	112,017	,509
	Based on trimmed mean	,776	3	117	,509
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του	Based on Mean	1,660	3	117	,179
	Based on Median	,703	3	117	,552
	Based on Median and with adjusted df	,703	3	105,696	,553
	Based on trimmed mean	1,280	3	117	,285
Στην αρχή της σχολικής χρονιάς, μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα μου παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	2,961	3	117	,035
	Based on Median	1,708	3	117	,169
	Based on Median and with adjusted df	1,708	3	103,217	,170
	Based on trimmed mean	2,951	3	117	,036
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση οικογενειακής κατάστασης	Based on Mean	1,106	3	117	,349
	Based on Median	,800	3	117	,496
	Based on Median and with adjusted df	,800	3	111,535	,496
	Based on trimmed mean	1,404	3	117	,245
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση τυχόν ιδιαιτεροτήτων του παιδιού	Based on Mean	1,940	3	117	,127
	Based on Median	1,432	3	117	,237
	Based on Median and with adjusted df	1,432	3	110,459	,237
	Based on trimmed mean	2,139	3	117	,099
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση ικανότητας αυτοεξυπηρέτησης	Based on Mean	,185	3	117	,906
	Based on Median	,064	3	117	,979
	Based on Median and with adjusted df	,064	3	109,454	,979
	Based on trimmed mean	,126	3	117	,945
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση προηγούμενης επαφή του παιδιού με άτομα εκτός οικογένειας	Based on Mean	,651	3	117	,584
	Based on Median	,299	3	117	,826

	Based on Median and with adjusted df	,299	3	111,539	,826
	Based on trimmed mean	,507	3	117	,678
Ζητάω πληροφορίες από τους γονείς για το οικογενειακό περιβάλλον ή τυχόν ιδιαιτερότητες του παιδιού	Based on Mean	1,357	3	117	,260
	Based on Median	,364	3	117	,779
	Based on Median and with adjusted df	,364	3	105,071	,779
	Based on trimmed mean	1,133	3	117	,339
Θεωρώ ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα (προβλήματα υγείας, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ.) στην παιδαγωγό	Based on Mean	,326	3	117	,807
	Based on Median	,183	3	117	,908
	Based on Median and with adjusted df	,183	3	115,039	,908
	Based on trimmed mean	,293	3	117	,830
Επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου	Based on Mean	,831	3	117	,479
	Based on Median	,789	3	117	,502
	Based on Median and with adjusted df	,789	3	110,568	,502
	Based on trimmed mean	,710	3	117	,548
Τύποι γονιών_ Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που φοίτησαν)	Based on Mean	1,458	3	117	,230
	Based on Median	,529	3	117	,663
	Based on Median and with adjusted df	,529	3	113,213	,663
	Based on trimmed mean	1,302	3	117	,277
Τύποι γονιών_ Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο	Based on Mean	2,145	3	117	,098
	Based on Median	1,781	3	117	,155
	Based on Median and with adjusted df	1,781	3	105,603	,155
	Based on trimmed mean	1,912	3	117	,131
Τύποι γονιών_ Οι εργαζόμενοι γονείς	Based on Mean	,971	3	117	,409
	Based on Median	,976	3	117	,407
	Based on Median and with adjusted df	,976	3	106,969	,407
	Based on trimmed mean	1,037	3	117	,379

Τύποι γονιών _ Γονείς με υψηλά επίπεδα άγχους	Based on Mean	2,091	3	117	,105
	Based on Median	,629	3	117	,598
	Based on Median and with adjusted df	,629	3	99,511	,598
	Based on trimmed mean	1,596	3	117	,194
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Περιορισμένος χρόνος	Based on Mean	3,644	3	117	,015
	Based on Median	2,022	3	117	,115
	Based on Median and with adjusted df	2,022	3	111,706	,115
	Based on trimmed mean	4,091	3	117	,008
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αρνητική στάση γονιών απέναντι στο σχολείο	Based on Mean	4,035	3	117	,009
	Based on Median	3,745	3	117	,013
	Based on Median and with adjusted df	3,745	3	106,584	,013
	Based on trimmed mean	4,006	3	117	,009
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αρνητική στάση παιδαγωγών απέναντι στους γονείς	Based on Mean	,590	3	117	,623
	Based on Median	,655	3	117	,581
	Based on Median and with adjusted df	,655	3	109,045	,581
	Based on trimmed mean	,609	3	117	,611
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αδιαφορία	Based on Mean	3,034	3	117	,032
	Based on Median	2,763	3	117	,045
	Based on Median and with adjusted df	2,763	3	111,920	,045
	Based on trimmed mean	2,983	3	117	,034
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με παιδαγωγό_Πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών /παιδαγωγών	Based on Mean	,041	3	117	,989
	Based on Median	,061	3	117	,980
	Based on Median and with adjusted df	,061	3	115,284	,980
	Based on trimmed mean	,056	3	117	,982
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς_Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία	Based on Mean	3,541	3	117	,017
	Based on Median	2,709	3	117	,048

τους με την οικογένεια	Based on Median and with adjusted df	2,709	3	97,004	,049
	Based on trimmed mean	3,644	3	117	,015
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών – παιδαγωγού_Στάση παιδαγωγού	Based on Mean	2,384	3	117	,073
	Based on Median	,768	3	117	,514
	Based on Median and with adjusted df	,768	3	108,016	,514
	Based on trimmed mean	1,945	3	117	,126
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών – παιδαγωγού_Προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής	Based on Mean	1,211	3	117	,309
	Based on Median	1,174	3	117	,323
	Based on Median and with adjusted df	1,174	3	115,526	,323
	Based on trimmed mean	1,209	3	117	,310
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών– παιδαγωγού_Προσωπικά χαρακτηριστικά γονιών (μορφωτικό επίπεδο, ιδιοσυγκρασία κ.λπ.)	Based on Mean	,932	3	117	,428
	Based on Median	,489	3	117	,690
	Based on Median and with adjusted df	,489	3	92,232	,691
	Based on trimmed mean	,545	3	117	,652
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών – παιδαγωγού_Ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δύο πλευρών	Based on Mean	4,527	3	117	,005
	Based on Median	1,404	3	117	,245
	Based on Median and with adjusted df	1,404	3	105,479	,246
	Based on trimmed mean	3,679	3	117	,014
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Μορφωμένοι γονείς	Based on Mean	,343	3	117	,794
	Based on Median	,301	3	117	,825
	Based on Median and with adjusted df	,301	3	113,210	,825
	Based on trimmed mean	,362	3	117	,780
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Εργαζόμενοι γονείς	Based on Mean	5,018	3	117	,003
	Based on Median	3,787	3	117	,012
	Based on Median and with adjusted df	3,787	3	95,863	,013
	Based on trimmed mean	5,063	3	117	,002

Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής	Based on Mean	2,221	3	117	,089
	Based on Median	1,945	3	117	,126
	Based on Median and with adjusted df	1,945	3	107,764	,127
	Based on trimmed mean	1,788	3	117	,153
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με υψηλή ενσυναίσθηση	Based on Mean	1,069	3	117	,365
	Based on Median	,344	3	117	,794
	Based on Median and with adjusted df	,344	3	97,172	,794
	Based on trimmed mean	,677	3	117	,568
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους	Based on Mean	,784	3	117	,505
	Based on Median	1,022	3	117	,386
	Based on Median and with adjusted df	1,022	3	106,262	,386
	Based on trimmed mean	,786	3	117	,504
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μου με το παιδί	Based on Mean	,831	3	117	,480
	Based on Median	,781	3	117	,507
	Based on Median and with adjusted df	,781	3	105,166	,507
	Based on trimmed mean	,858	3	117	,465
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Τα παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία	Based on Mean	1,524	3	117	,212
	Based on Median	,449	3	117	,719
	Based on Median and with adjusted df	,449	3	112,438	,719
	Based on trimmed mean	1,137	3	117	,337
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων με προβληματίζει	Based on Mean	4,244	3	117	,007
	Based on Median	1,488	3	117	,221
	Based on Median and with adjusted df	1,488	3	79,626	,224
	Based on trimmed mean	3,340	3	117	,022
Απόψειςεκπ_Η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού με	Based on Mean	2,764	3	117	,045
	Based on Median	1,144	3	117	,334

προβληματίζει ιδιαίτερα	Based on Median and with adjusted df	1,144	3	87,705	,336
	Based on trimmed mean	2,107	3	117	,103
Απόψειςεκπ_Εγώ αναλαμβάνω συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	1,595	3	117	,194
	Based on Median	1,195	3	117	,315
	Based on Median and with adjusted df	1,195	3	91,503	,316
	Based on trimmed mean	1,128	3	117	,341
Απόψειςεκπ_Θεωρώ επαρκή τον εργασιακό μου χρόνο για να συνεργαστώ με τους γονείς	Based on Mean	,780	3	117	,507
	Based on Median	,404	3	117	,750
	Based on Median and with adjusted df	,404	3	108,504	,750
	Based on trimmed mean	,670	3	117	,572
Απόψειςεκπ_Ορίζω συγκεκριμένες μέρες και ώρες επαφών με τους γονείς	Based on Mean	2,776	3	117	,044
	Based on Median	2,555	3	117	,059
	Based on Median and with adjusted df	2,555	3	108,503	,059
	Based on trimmed mean	2,852	3	117	,040
Απόψειςεκπ_Θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει συνεργασία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού και πέραν του ωραρίου εργασίας	Based on Mean	,912	3	117	,438
	Based on Median	,369	3	117	,775
	Based on Median and with adjusted df	,369	3	98,523	,775
	Based on trimmed mean	,885	3	117	,451
Απόψειςεκπ_Η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας εμποδίζει τους γονείς να επικοινωνήσουν μαζί μου συχνά	Based on Mean	,818	3	117	,486
	Based on Median	,597	3	117	,618
	Based on Median and with adjusted df	,597	3	111,878	,618
	Based on trimmed mean	,804	3	117	,494
Απόψειςεκπ_Οι γονείς ρωτάνε για τις μεθόδους –πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων	Based on Mean	3,858	3	117	,011
	Based on Median	1,914	3	117	,131
	Based on Median and with adjusted df	1,914	3	105,698	,132
	Based on trimmed mean	3,655	3	117	,015

Απόψειςεκπ_ Δίνω με ευκολία πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές	Based on Mean	2,409	3	117	,071
	Based on Median	2,450	3	117	,067
	Based on Median and with adjusted df	2,450	3	103,509	,068
	Based on trimmed mean	2,243	3	117	,087
Απόψειςεκπ_ Το παιδί με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού έχει πολλά να ωφεληθεί από τη συνεργασία παιδικού σταθμού-νηπιαγωγείου/οικογένειας	Based on Mean	9,608	3	117	,000
	Based on Median	1,557	3	117	,203
	Based on Median and with adjusted df	1,557	3	106,860	,204
	Based on trimmed mean	8,572	3	117	,000
Απόψειςεκπ_ Θεωρώ χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό (ψυχολόγο κ.λπ.) σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	,893	3	117	,447
	Based on Median	,823	3	117	,484
	Based on Median and with adjusted df	,823	3	92,677	,484
	Based on trimmed mean	1,093	3	117	,355
Απόψειςεκπ_ Υπάρχει μεγάλο % διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	1,643	3	117	,183
	Based on Median	1,319	3	117	,272
	Based on Median and with adjusted df	1,319	3	113,668	,272
	Based on trimmed mean	1,604	3	117	,192
Απόψειςεκπ_ Θεωρώ ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς	Based on Mean	,141	3	117	,935
	Based on Median	,096	3	117	,962
	Based on Median and with adjusted df	,096	3	109,571	,962
	Based on trimmed mean	,230	3	117	,875
Απόψειςεκπ_ Θεωρώ ότι θα με βοηθούσε οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς	Based on Mean	1,967	3	117	,123
	Based on Median	1,681	3	117	,175
	Based on Median and with adjusted df	1,681	3	100,762	,176
	Based on trimmed mean	1,986	3	117	,120
Απόψειςεκπ_ Θεωρώ ωφέλιμη τη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών που ξεκινάνε τον παιδικό σταθμό-νηπιαγωγείο	Based on Mean	,161	3	117	,922
	Based on Median	,068	3	117	,977

	Based on Median and with adjusted df	,068	3	115,630	,977
	Based on trimmed mean	,220	3	117	,883
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Στις υποχρεωτικές ομαδικές συγκεντρώσεις	Based on Mean	,923	3	117	,432
	Based on Median	,977	3	117	,406
	Based on Median and with adjusted df	,977	3	112,638	,406
	Based on trimmed mean	1,089	3	117	,357
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των παιδιών	Based on Mean	,902	3	117	,442
	Based on Median	,622	3	117	,602
	Based on Median and with adjusted df	,622	3	102,543	,602
	Based on trimmed mean	,684	3	117	,563
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα	Based on Mean	3,198	3	117	,026
	Based on Median	3,017	3	117	,033
	Based on Median and with adjusted df	3,017	3	110,137	,033
	Based on trimmed mean	2,829	3	117	,042
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Ατομικά στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου	Based on Mean	3,066	3	117	,031
	Based on Median	2,333	3	117	,078
	Based on Median and with adjusted df	2,333	3	115,052	,078
	Based on trimmed mean	3,145	3	117	,028
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Εκτός σχολείου	Based on Mean	,104	3	117	,957
	Based on Median	,107	3	117	,956
	Based on Median and with adjusted df	,107	3	110,691	,956
	Based on trimmed mean	,088	3	117	,967
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον	Based on Mean	1,299	3	117	,278
	Based on Median	,876	3	117	,456
	Based on Median and with adjusted df	,876	3	114,300	,456
	Based on trimmed mean	1,300	3	117	,278

Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Όταν πραγματικά προσπαθώ μπορώ να τα καταφέρω και με τις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής	Based on Mean	3,625	3	117	,015
	Based on Median	1,962	3	117	,123
	Based on Median and with adjusted df	1,962	3	96,094	,125
	Based on trimmed mean	3,464	3	117	,019
Αίσθ αποτ_Ο παιδαγ δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν	Based on Mean	1,729	3	117	,165
	Based on Median	1,088	3	117	,357
	Based on Median and with adjusted df	1,088	3	99,943	,358
	Based on trimmed mean	1,722	3	117	,166
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκανα κι εγώ περισσότερα	Based on Mean	1,849	3	117	,142
	Based on Median	1,804	3	117	,150
	Based on Median and with adjusted df	1,804	3	104,239	,151
	Based on trimmed mean	1,796	3	117	,152
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είμαι σίγουρη ότι γνωρίζω κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσω	Based on Mean	,971	3	117	,409
	Based on Median	1,064	3	117	,367
	Based on Median and with adjusted df	1,064	3	107,891	,368
	Based on trimmed mean	1,047	3	117	,375
Αίσθηση αποτ_Αν προσπαθήσω πραγματικά πολύ μπορώ να κερδίσω την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών	Based on Mean	,282	3	117	,838
	Based on Median	,332	3	117	,802
	Based on Median and with adjusted df	,332	3	89,557	,802
	Based on trimmed mean	,316	3	117	,813
Αίσθη αποτ_Ο παιδαγ δε μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον	Based on Mean	,270	3	117	,847
	Based on Median	,445	3	117	,721
	Based on Median and with adjusted df	,445	3	110,385	,722
	Based on trimmed mean	,302	3	117	,824

Πίνακας 7. One-way Ανοva για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα την ηλικία τους

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Η συνεργασία με τους γονείς είναι σημαντική για τη σχολική επιτυχία του παιδιού	Between Groups	,100	3	,033	,211	,889
	Within Groups	18,594	117	,159		
	Total	18,694	120			
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους	Between Groups	,142	3	,047	,198	,898
	Within Groups	27,925	117	,239		
	Total	28,066	120			
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά	Between Groups	,553	3	,184	,608	,611
	Within Groups	35,513	117	,304		
	Total	36,066	120			
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να βελτιώσουν τον τρόπο χειρισμού των παιδιών στο νηπιαγωγείο/παιδικό σταθμό	Between Groups	,676	3	,225	,572	,635
	Within Groups	46,101	117	,394		
	Total	46,777	120			
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δε διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας	Between Groups	,275	3	,092	,089	,966
	Within Groups	120,683	117	1,031		
	Total	120,959	120			
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται	Between Groups	2,322	3	,774	,610	,610
	Within Groups	148,421	117	1,269		
	Total	150,744	120			
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα	Between Groups	1,298	3	,433	,493	,688
	Within Groups	102,669	117	,878		
	Total	103,967	120			

Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του	Between Groups	,175	3	,058	,049	,986
	Within Groups	139,875	117	1,196		
	Total	140,050	120			
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση οικογενειακής κατάστασης	Between Groups	3,713	3	1,238	1,446	,233
	Within Groups	100,121	117	,856		
	Total	103,835	120			
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση τυχόν ιδιαιτεροτήτων του παιδιού	Between Groups	2,452	3	,817	2,104	,103
	Within Groups	45,448	117	,388		
	Total	47,901	120			
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση ικανότητας αυτοεξυπηρέτησης	Between Groups	1,676	3	,559	,559	,643
	Within Groups	116,935	117	,999		
	Total	118,612	120			
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση προηγούμενης επαφή του παιδιού με άτομα εκτός οικογένειας	Between Groups	1,424	3	,475	,596	,619
	Within Groups	93,171	117	,796		
	Total	94,595	120			
Ζητάω πληροφορίες από τους γονείς για το οικογενειακό περιβάλλον ή τυχόν ιδιαιτερότητες του παιδιού	Between Groups	1,171	3	,390	,364	,779
	Within Groups	125,573	117	1,073		
	Total	126,744	120			
Θεωρώ ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα (προβλήματα υγείας, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ.) στην παιδαγωγό	Between Groups	3,935	3	1,312	1,370	,256
	Within Groups	112,065	117	,958		
	Total	116,000	120			
Επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου	Between Groups	1,790	3	,597	,475	,700
	Within Groups	146,838	117	1,255		
	Total	148,628	120			
Τύποι γονιών_ Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που φοίτησαν)	Between Groups	5,001	3	1,667	1,883	,136
	Within Groups	103,561	117	,885		

	Total	108,562	120			
Τύποι γονιών_ Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο	Between Groups	8,036	3	2,679	3,467	,019
	Within Groups	90,393	117	,773		
	Total	98,430	120			
Τύποι γονιών_ Οι εργαζόμενοι γονείς	Between Groups	1,985	3	,662	1,124	,343
	Within Groups	68,891	117	,589		
	Total	70,876	120			
Τύποι γονιών_ Γονείς με υψηλά επίπεδα άγχους	Between Groups	1,143	3	,381	,629	,598
	Within Groups	70,939	117	,606		
	Total	72,083	120			
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αρνητική στάση παιδαγωγών απέναντι στους γονείς	Between Groups	5,099	3	1,700	1,004	,394
	Within Groups	198,075	117	1,693		
	Total	203,174	120			
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με παιδαγωγό_Πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών /παιδαγωγών	Between Groups	3,039	3	1,013	,989	,401
	Within Groups	119,837	117	1,024		
	Total	122,876	120			
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών –παιδαγωγού_Στάση παιδαγωγού	Between Groups	,811	3	,270	,768	,514
	Within Groups	41,189	117	,352		
	Total	42,000	120			
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών –παιδαγωγού_Προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής	Between Groups	2,745	3	,915	1,996	,118
	Within Groups	53,635	117	,458		
	Total	56,380	120			
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών–παιδαγωγού_Προσωπικά χαρακτηριστικά γονιών (μορφωτικό επίπεδο, ιδιοσυγκρασία κ.λπ.)	Between Groups	3,648	3	1,216	1,655	,181
	Within Groups	85,956	117	,735		
	Total	89,603	120			
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Μορφωμένοι γονείς	Between Groups	2,141	3	,714	,889	,449

	Within Groups	93,942	117	,803		
	Total	96,083	120			
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής	Between Groups	,443	3	,148	,261	,853
	Within Groups	66,152	117	,565		
	Total	66,595	120			
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με υψηλή ενσυναίσθηση	Between Groups	,860	3	,287	,609	,610
	Within Groups	55,041	117	,470		
	Total	55,901	120			
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους	Between Groups	,830	3	,277	,505	,680
	Within Groups	64,145	117	,548		
	Total	64,975	120			
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μου με το παιδί	Between Groups	,665	3	,222	,273	,845
	Within Groups	95,038	117	,812		
	Total	95,702	120			
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Τα παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία	Between Groups	,406	3	,135	,449	,719
	Within Groups	35,313	117	,302		
	Total	35,719	120			
Απόψειςεκπ_Εγώ αναλαμβάνω συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Between Groups	4,497	3	1,499	1,728	,165
	Within Groups	101,520	117	,868		
	Total	106,017	120			
Απόψειςεκπ_Θεωρώ επαρκή τον εργασιακό μου χρόνο για να συνεργαστώ με τους γονείς	Between Groups	4,907	3	1,636	1,329	,268
	Within Groups	144,051	117	1,231		
	Total	148,959	120			
Απόψειςεκπ_Θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει συνεργασία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού και πέραν του ωραρίου εργασίας	Between Groups	2,386	3	,795	,457	,713
	Within Groups	203,498	117	1,739		
	Total	205,884	120			

Απόψειςεκπ_Η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας εμποδίζει τους γονείς να επικοινωνήσουν μαζί μου συχνά	Between Groups	2,054	3	,685	,456	,714
	Within Groups	175,665	117	1,501		
	Total	177,719	120			
Απόψειςεκπ_Δίνω με ευκολία πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές	Between Groups	1,443	3	,481	,744	,528
	Within Groups	75,615	117	,646		
	Total	77,058	120			
Απόψειςεκπ_Θεωρώ χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό (ψυχολόγο κ.λπ.) σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού	Between Groups	3,769	3	1,256	1,636	,185
	Within Groups	89,834	117	,768		
	Total	93,603	120			
Απόψειςεκπ_Υπάρχει μεγάλο % διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Between Groups	3,307	3	1,102	1,190	,317
	Within Groups	108,346	117	,926		
	Total	111,653	120			
Απόψειςεκπ_Θεωρώ ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς	Between Groups	,887	3	,296	,543	,654
	Within Groups	63,675	117	,544		
	Total	64,562	120			
Απόψειςεκπ_Θεωρώ ότι θα με βοηθούσε οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς	Between Groups	2,263	3	,754	1,181	,320
	Within Groups	74,696	117	,638		
	Total	76,959	120			
Απόψειςεκπ_Θεωρώ ωφέλιμη τη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών που ξεκινάνε τον παιδικό σταθμό-νηπιαγωγείο	Between Groups	,049	3	,016	,068	,977
	Within Groups	27,951	117	,239		
	Total	28,000	120			
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Στις υποχρεωτικές ομαδικές συγκεντρώσεις	Between Groups	2,609	3	,870	1,151	,331
	Within Groups	88,366	117	,755		
	Total	90,975	120			
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των παιδιών	Between Groups	1,076	3	,359	,511	,675
	Within Groups	82,032	117	,701		

	Total	83,107	120			
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Εκτός σχολείου	Between Groups	2,198	3	,733	,447	,720
	Within Groups	191,802	117	1,639		
	Total	194,000	120			
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον	Between Groups	,960	3	,320	,316	,814
	Within Groups	118,462	117	1,012		
	Total	119,421	120			
Αίσθ αποτ_Ο παιδαγ δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν	Between Groups	,453	3	,151	,116	,951
	Within Groups	152,291	117	1,302		
	Total	152,744	120			
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκανα κι εγώ περισσότερα	Between Groups	2,359	3	,786	,696	,556
	Within Groups	132,252	117	1,130		
	Total	134,612	120			
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είμαι σίγουρη ότι γνωρίζω κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσω	Between Groups	1,362	3	,454	,725	,539
	Within Groups	73,266	117	,626		
	Total	74,628	120			
Αίσθηση αποτ_ Αν προσπαθήσω πραγματικά πολύ μπορώ να κερδίσω την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών	Between Groups	,936	3	,312	,549	,650
	Within Groups	66,486	117	,568		
	Total	67,421	120			
Αίσθη αποτ_ Ο παιδαγ δε μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον	Between Groups	2,661	3	,887	,802	,495
	Within Groups	129,339	117	1,105		
	Total	132,000	120			

Πίνακας 8. Robust tests για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα την ηλικία τους

		Robust Tests of Equality of Means			
		Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών	Welch	,614	3	53,710	,609
	Brown-Forsythe	,591	3	77,425	,623
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο	Welch	,768	3	58,671	,516
	Brown-Forsythe	,683	3	99,740	,564
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο	Welch	,944	3	54,584	,426
	Brown-Forsythe	1,279	3	84,902	,287
Η συνεργασία με τους γονείς επηρεάζει θετικά τη συμπεριφορά των παιδιών	Welch	1,148	3	53,577	,338
	Brown-Forsythe	1,334	3	76,987	,270
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αισθανθούν ασφάλεια	Welch	1,482	3	55,209	,230
	Brown-Forsythe	1,774	3	77,911	,159
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού	Welch	2,726	3	49,864	,054
	Brown-Forsythe	1,902	3	73,669	,137
Στην αρχή της σχολικής χρονιάς, μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα μου παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Welch	1,604	3	61,136	,198
	Brown-Forsythe	1,156	3	115,491	,330
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Περιορισμένος χρόνος	Welch	2,362	3	56,049	,081
	Brown-Forsythe	1,864	3	82,301	,142
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αρνητική στάση γονιών απέναντι στο σχολείο	Welch	1,122	3	54,511	,348
	Brown-Forsythe	1,589	3	67,420	,200
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αδιαφορία	Welch	,947	3	54,783	,425
	Brown-Forsythe	1,017	3	78,779	,390
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς_Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια	Welch	3,562	3	55,815	,020
	Brown-Forsythe	2,593	3	83,210	,058

Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών –παιδαγωγού_Ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δύο πλευρών	Welch	1,450	3	52,337	,239
	Brown-Forsythe	1,272	3	85,329	,289
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Εργαζόμενοι γονείς	Welch	2,134	3	55,159	,106
	Brown-Forsythe	1,686	3	82,273	,176
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων με προβληματίζει	Welch	2,321	3	51,937	,086
	Brown-Forsythe	1,235	3	58,948	,305
Απόψειςεκπ_Η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού με προβληματίζει ιδιαίτερα	Welch	1,311	3	54,157	,280
	Brown-Forsythe	,990	3	55,734	,404
Απόψειςεκπ_Ορίζω συγκεκριμένες μέρες και ώρες επαφών με τους γονείς	Welch	,516	3	56,372	,673
	Brown-Forsythe	,541	3	95,802	,655
Απόψειςεκπ_Οι γονείς ρωτάνε για τις μεθόδους –πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων	Welch	1,423	3	54,542	,246
	Brown-Forsythe	1,000	3	76,476	,397
Απόψειςεκπ_Το παιδί με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού έχει πολλά να ωφεληθεί από τη συνεργασία παιδικού σταθμού-νηπιαγωγείου/οικογένειας	Welch	2,727	3	61,082	,052
	Brown-Forsythe	1,701	3	104,755	,171
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα	Welch	2,400	3	55,628	,078
	Brown-Forsythe	2,890	3	82,934	,040
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Ατομικά στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου	Welch	1,472	3	55,567	,232
	Brown-Forsythe	1,535	3	86,551	,211
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Όταν πραγματικά προσπαθώ μπορώ να τα καταφέρω και με τις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής	Welch	,234	3	55,572	,872
	Brown-Forsythe	,286	3	77,866	,835

a. Asymptotically F distributed.

Πίνακας 9. Διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα την ηλικία τους

		Descriptives							
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Τύποι γονιών_ Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο	20-30 ετών	28	2,29	,976	,184	1,91	2,66	1	5
	31-40 ετών	30	2,60	,932	,170	2,25	2,95	1	4
	41-50 ετών	43	2,40	,877	,134	2,13	2,67	1	4
	Άνω των 50 ετών	20	1,80	,616	,138	1,51	2,09	1	3
	Total	121	2,32	,906	,082	2,16	2,49	1	5
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς_Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια	20-30 ετών	28	2,25	,928	,175	1,89	2,61	1	4
	31-40 ετών	30	2,80	1,215	,222	2,35	3,25	1	5
	41-50 ετών	43	3,07	1,203	,183	2,70	3,44	1	5
	Άνω των 50 ετών	20	2,80	1,436	,321	2,13	3,47	1	5
	Total	121	2,77	1,216	,111	2,55	2,99	1	5
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα	20-30 ετών	28	2,07	1,245	,235	1,59	2,55	1	5
	31-40 ετών	30	1,70	,915	,167	1,36	2,04	1	5
	41-50 ετών	43	1,42	,698	,106	1,20	1,63	1	4
	Άνω των 50 ετών	20	1,65	,671	,150	1,34	1,96	1	3
	Total	121	1,68	,924	,084	1,51	1,84	1	5

Έπειτα, προκειμένου λοιπόν να βρεθεί αν διαφοροποιούνται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα τον τίτλο σπουδών τους, έγιναν συσχετίσεις one-way Anova. Αρχικά λοιπόν έγινε έλεγχος διακυμάνσεων με το τεστ του Levene (Πίνακας 10). Για τις μεταβλητές με ίσες διακυμάνσεις ($\text{sig} > 0.05$) έγινε έλεγχος μέσων τιμών με Anova. Ωστόσο, για τις μεταβλητές με άνισες διακυμάνσεις ($\text{sig} < 0.05$) δεν έγινε έλεγχος μέσων τιμών με τα Robust tests, καθώς το άθροισμα των περιπτώσεων είχε βάρος λιγότερο ή ίσο με 1 για τις μεταβλητές που εξετάστηκαν.

Με βάση τον έλεγχο μέσων τιμών με Anova (Πίνακας 11), διαπιστώθηκε ότι μόνο οι κάτωθι 4 μεταβλητές έχουν ίσες μέσες τιμές:

- «Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται» ($\text{sig} = 0.038$).
- «Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με παιδαγωγό_Πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών /παιδαγωγών» ($\text{sig} = 0.035$).
- «Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς_Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια» ($\text{sig} = 0.005$).
- «Απόψειςεκπ_Υπάρχει μεγάλο % διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού» ($\text{sig} = 0.005$).

Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι οι συμμετέχοντες με διδακτορικό δίπλωμα ($M=1.00$, $\text{Std} = 0.00$), και οι απόφοιτοι ΑΤΕΙ και με άλλο πτυχίο ($M=1.00$) υποστήριξαν περισσότερο ότι ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται, ενώ οι απόφοιτοι ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας και ΙΕΚ/ΕΠΑΛ ($M = 5.00$) υποστήριξαν λιγότερο την άποψη αυτή. Επίσης, οι απόφοιτοι Σχολής Νηπιαγωγών 2ετούς φοίτησης χωρίς εξομοίωση ($M=1.50$, $\text{Std} = 0.707$) υποστήριξαν περισσότερο ότι οι πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών /παιδαγωγών εμποδίζουν τη

συνεργασία γονιών/παιδαγωγών, ενώ οι απόφοιτοι ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας και ΙΕΚ/ΕΠΑΛ (M = 5.00) υποστήριξαν λιγότερο την άποψη αυτή. Ταυτόχρονα, οι συμμετέχοντες με άλλο πτυχίο (M = 2.00) και οι συμμετέχοντες που ήταν απόφοιτοι ΑΤΕΙ και άλλου πτυχίου (M = 2.00) υποστήριξαν περισσότερο ότι η έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια εμποδίζει τη συνεργασία γονιών/παιδαγωγών, ενώ οι συμμετέχοντες με διδακτορικό υποστήριξαν λιγότερο την άποψη αυτή (M=5.00). Τέλος, οι απόφοιτοι ΙΕΚ/ΕΠΑΛ (M=1.96, Std = 0.854) υποστήριξαν περισσότερο ότι υπάρχει μεγάλο ποσοστό διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού, ενώ οι συμμετέχοντες με διδακτορικό (M =3.50, Std = 0.707) υποστήριξαν λιγότερο την άποψη αυτή (Πίνακας 12).

Με βάση τα αποτελέσματα αυτά, διαπιστώνεται ότι εν υπάρχουν επαρκείς αποδείξεις ότι οι τίτλοι σπουδών σχετίζονται με τις απόψεις των συμμετεχόντων.

Πίνακας 10. Έλεγχος διακυμάνσεων για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα τον τίτλο σπουδών τους

		Test of Homogeneity of Variances			
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Η συνεργασία με τους γονείς είναι σημαντική για τη σχολική επιτυχία του παιδιού	Based on Mean	8,647	9	108	,000
	Based on Median	2,601	9	108	,009
	Based on Median and with adjusted df	2,601	9	78,066	,011
	Based on trimmed mean	7,697	9	108	,000
Η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών	Based on Mean	1,947	9	108	,053
	Based on Median	,578	9	108	,812
	Based on Median and with adjusted df	,578	9	98,443	,812
	Based on trimmed mean	1,604	9	108	,123
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους	Based on Mean	3,003	9	108	,003
	Based on Median	,477	9	108	,888
	Based on Median and with adjusted df	,477	9	99,541	,887
	Based on trimmed mean	2,365	9	108	,018
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο	Based on Mean	2,741	9	108	,006
	Based on Median	,839	9	108	,582
	Based on Median and with adjusted df	,839	9	87,137	,582
	Based on trimmed mean	2,341	9	108	,019
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο	Based on Mean	2,968	9	108	,003
	Based on Median	,978	9	108	,463
	Based on Median and with adjusted df	,978	9	85,731	,464
	Based on trimmed mean	2,404	9	108	,016
Η συνεργασία με τους γονείς επηρεάζει θετικά τη συμπεριφορά των παιδιών	Based on Mean	2,937	9	108	,004
	Based on Median	,780	9	108	,635

	Based on Median and with adjusted df	,780	9	85,776	,635
	Based on trimmed mean	2,423	9	108	,015
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αισθανθούν ασφάλεια	Based on Mean	4,256	9	108	,000
	Based on Median	1,353	9	108	,219
	Based on Median and with adjusted df	1,353	9	80,180	,224
	Based on trimmed mean	3,658	9	108	,001
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά	Based on Mean	2,389	9	108	,017
	Based on Median	,675	9	108	,730
	Based on Median and with adjusted df	,675	9	82,485	,729
	Based on trimmed mean	2,032	9	108	,042
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού	Based on Mean	1,163	9	108	,326
	Based on Median	,443	9	108	,909
	Based on Median and with adjusted df	,443	9	92,592	,908
	Based on trimmed mean	,956	9	108	,480
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να βελτιώσουν τον τρόπο χειρισμού των παιδιών στο νηπιαγωγείο/παιδικό σταθμό	Based on Mean	2,296	9	108	,021
	Based on Median	,771	9	108	,644
	Based on Median and with adjusted df	,771	9	82,787	,644
	Based on trimmed mean	1,763	9	108	,084
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δε διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας	Based on Mean	1,672	9	108	,105
	Based on Median	,766	9	108	,647
	Based on Median and with adjusted df	,766	9	92,482	,647
	Based on trimmed mean	1,529	9	108	,147
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται	Based on Mean	1,813	9	108	,074
	Based on Median	,875	9	108	,550
	Based on Median and with adjusted df	,875	9	94,454	,550
	Based on trimmed mean	1,750	9	108	,086

Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα	Based on Mean	,869	9	108	,555
	Based on Median	,551	9	108	,834
	Based on Median and with adjusted df	,551	9	78,153	,832
	Based on trimmed mean	,758	9	108	,655
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του	Based on Mean	,885	9	108	,541
	Based on Median	,721	9	108	,689
	Based on Median and with adjusted df	,721	9	101,939	,689
	Based on trimmed mean	,876	9	108	,549
Στην αρχή της σχολικής χρονιάς, μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα μου παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	,920	9	108	,511
	Based on Median	,735	9	108	,676
	Based on Median and with adjusted df	,735	9	100,288	,676
	Based on trimmed mean	,932	9	108	,501
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση οικογενειακής κατάστασης	Based on Mean	,978	9	108	,462
	Based on Median	,673	9	108	,732
	Based on Median and with adjusted df	,673	9	93,969	,732
	Based on trimmed mean	,901	9	108	,527
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση τυχόν ιδιαιτεροτήτων του παιδιού	Based on Mean	5,260	9	108	,000
	Based on Median	2,059	9	108	,040
	Based on Median and with adjusted df	2,059	9	89,464	,042
	Based on trimmed mean	4,781	9	108	,000
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση ικανότητας αυτοεξυπηρέτησης	Based on Mean	1,871	9	108	,064
	Based on Median	1,069	9	108	,392
	Based on Median and with adjusted df	1,069	9	86,053	,394
	Based on trimmed mean	1,658	9	108	,108
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση προηγούμενης επαφή του παιδιού με άτομα εκτός οικογένειας	Based on Mean	2,439	9	108	,014
	Based on Median	1,390	9	108	,202

	Based on Median and with adjusted df	1,390	9	86,968	,205
	Based on trimmed mean	2,347	9	108	,019
Ζητάω πληροφορίες από τους γονείς για το οικογενειακό περιβάλλον ή τυχόν ιδιαιτερότητες του παιδιού	Based on Mean	3,553	9	108	,001
	Based on Median	2,016	9	108	,044
	Based on Median and with adjusted df	2,016	9	84,130	,047
	Based on trimmed mean	3,400	9	108	,001
Θεωρώ ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα (προβλήματα υγείας, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ.) στην παιδαγωγό	Based on Mean	1,153	9	108	,333
	Based on Median	,908	9	108	,521
	Based on Median and with adjusted df	,908	9	99,805	,522
	Based on trimmed mean	1,261	9	108	,267
Επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου	Based on Mean	1,901	9	108	,059
	Based on Median	1,010	9	108	,436
	Based on Median and with adjusted df	1,010	9	92,408	,438
	Based on trimmed mean	1,808	9	108	,075
Τύποι γονιών_ Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που φοίτησαν)	Based on Mean	,796	9	108	,621
	Based on Median	,803	9	108	,615
	Based on Median and with adjusted df	,803	9	94,276	,615
	Based on trimmed mean	,764	9	108	,649
Τύποι γονιών_ Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο	Based on Mean	1,575	9	108	,132
	Based on Median	,903	9	108	,526
	Based on Median and with adjusted df	,903	9	96,020	,526
	Based on trimmed mean	1,513	9	108	,152
Τύποι γονιών_ Οι εργαζόμενοι γονείς	Based on Mean	1,125	9	108	,351
	Based on Median	,403	9	108	,931
	Based on Median and with adjusted df	,403	9	93,351	,931
	Based on trimmed mean	1,120	9	108	,355

Τύποι γονιών _ Γονείς με υψηλά επίπεδα άγχους	Based on Mean	1,735	9	108	,090
	Based on Median	,576	9	108	,814
	Based on Median and with adjusted df	,576	9	76,737	,813
	Based on trimmed mean	1,451	9	108	,176
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Περιορισμένος χρόνος	Based on Mean	3,266	9	108	,001
	Based on Median	3,223	9	108	,002
	Based on Median and with adjusted df	3,223	9	100,595	,002
	Based on trimmed mean	3,438	9	108	,001
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αρνητική στάση γονιών απέναντι στο σχολείο	Based on Mean	2,433	9	108	,015
	Based on Median	2,043	9	108	,041
	Based on Median and with adjusted df	2,043	9	94,901	,043
	Based on trimmed mean	2,381	9	108	,017
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αρνητική στάση παιδαγωγών απέναντι στους γονείς	Based on Mean	1,439	9	108	,181
	Based on Median	1,285	9	108	,253
	Based on Median and with adjusted df	1,285	9	98,395	,254
	Based on trimmed mean	1,448	9	108	,177
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αδιαφορία	Based on Mean	1,456	9	108	,174
	Based on Median	,950	9	108	,486
	Based on Median and with adjusted df	,950	9	97,151	,486
	Based on trimmed mean	1,307	9	108	,242
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με παιδαγωγό_Πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών /παιδαγωγών	Based on Mean	1,252	9	108	,271
	Based on Median	,725	9	108	,685
	Based on Median and with adjusted df	,725	9	101,098	,685
	Based on trimmed mean	1,256	9	108	,269
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς_Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη	Based on Mean	1,779	9	108	,080
	Based on Median	1,384	9	108	,204

συνεργασία τους με την οικογένεια	Based on Median and with adjusted df	1,384	9	95,432	,206
	Based on trimmed mean	1,747	9	108	,087
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών – παιδαγωγού_Στάση παιδαγωγού	Based on Mean	2,934	9	108	,004
	Based on Median	,567	9	108	,822
	Based on Median and with adjusted df	,567	9	92,340	,821
	Based on trimmed mean	2,093	9	108	,036
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών – παιδαγωγού_Προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής	Based on Mean	1,136	9	108	,344
	Based on Median	,920	9	108	,510
	Based on Median and with adjusted df	,920	9	100,381	,511
	Based on trimmed mean	1,373	9	108	,209
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών– παιδαγωγού_Προσωπικά χαρακτηριστικά γονιών (μορφωτικό επίπεδο, ιδιοσυγκρασία κ.λπ.)	Based on Mean	2,865	9	108	,005
	Based on Median	1,858	9	108	,066
	Based on Median and with adjusted df	1,858	9	67,532	,074
	Based on trimmed mean	2,711	9	108	,007
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών – παιδαγωγού_Ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δύο πλευρών	Based on Mean	1,526	9	108	,148
	Based on Median	,309	9	108	,971
	Based on Median and with adjusted df	,309	9	99,934	,970
	Based on trimmed mean	1,013	9	108	,434
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Μορφωμένοι γονείς	Based on Mean	,600	9	108	,795
	Based on Median	,156	9	108	,998
	Based on Median and with adjusted df	,156	9	91,684	,998
	Based on trimmed mean	,588	9	108	,804
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Εργαζόμενοι γονείς	Based on Mean	1,390	9	108	,201
	Based on Median	,769	9	108	,645
	Based on Median and with adjusted df	,769	9	97,622	,645
	Based on trimmed mean	1,320	9	108	,235

Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής	Based on Mean	2,799	9	108	,005
	Based on Median	2,126	9	108	,033
	Based on Median and with adjusted df	2,126	9	92,176	,035
	Based on trimmed mean	2,743	9	108	,006
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Γονείς με υψηλή ενσυναίσθηση	Based on Mean	5,693	9	108	,000
	Based on Median	1,448	9	108	,177
	Based on Median and with adjusted df	1,448	9	96,334	,179
	Based on trimmed mean	4,724	9	108	,000
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους	Based on Mean	1,532	9	108	,146
	Based on Median	1,301	9	108	,245
	Based on Median and with adjusted df	1,301	9	98,860	,246
	Based on trimmed mean	1,553	9	108	,139
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μου με το παιδί	Based on Mean	,801	9	108	,616
	Based on Median	,679	9	108	,727
	Based on Median and with adjusted df	,679	9	91,674	,726
	Based on trimmed mean	,880	9	108	,546
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Τα παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία	Based on Mean	2,246	9	108	,024
	Based on Median	,825	9	108	,594
	Based on Median and with adjusted df	,825	9	85,034	,595
	Based on trimmed mean	1,786	9	108	,079
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων με προβληματίζει	Based on Mean	1,067	9	108	,393
	Based on Median	,357	9	108	,953
	Based on Median and with adjusted df	,357	9	75,071	,952
	Based on trimmed mean	,791	9	108	,626
Απόψειςεκπ_Η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	2,729	9	108	,007
	Based on Median	,704	9	108	,704

με προβληματίζει ιδιαίτερα	Based on Median and with adjusted df	,704	9	76,008	,704
	Based on trimmed mean	2,084	9	108	,037
Απόψειςεκπ_Εγώ αναλαμβάνω συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	3,212	9	108	,002
	Based on Median	1,230	9	108	,284
	Based on Median and with adjusted df	1,230	9	78,757	,289
	Based on trimmed mean	2,797	9	108	,005
Απόψειςεκπ_Θεωρώ επαρκή τον εργασιακό μου χρόνο για να συνεργαστώ με τους γονείς	Based on Mean	,631	9	108	,768
	Based on Median	,416	9	108	,924
	Based on Median and with adjusted df	,416	9	94,482	,924
	Based on trimmed mean	,615	9	108	,782
Απόψειςεκπ_Ορίζω συγκεκριμένες μέρες και ώρες επαφών με τους γονείς	Based on Mean	1,650	9	108	,110
	Based on Median	,567	9	108	,821
	Based on Median and with adjusted df	,567	9	62,720	,819
	Based on trimmed mean	1,630	9	108	,116
Απόψειςεκπ_Θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει συνεργασία με γονείς παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού και πέραν του ωραρίου εργασίας	Based on Mean	2,281	9	108	,022
	Based on Median	1,174	9	108	,319
	Based on Median and with adjusted df	1,174	9	79,798	,323
	Based on trimmed mean	2,242	9	108	,024
Απόψειςεκπ_Η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας εμποδίζει τους γονείς να επικοινωνήσουν μαζί μου συχνά	Based on Mean	,980	9	108	,461
	Based on Median	,594	9	108	,800
	Based on Median and with adjusted df	,594	9	98,056	,799
	Based on trimmed mean	,973	9	108	,467
Απόψειςεκπ_Οι γονείς ρωτάνε για τις μεθόδους –πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων	Based on Mean	2,081	9	108	,037
	Based on Median	1,210	9	108	,297
	Based on Median and with adjusted df	1,210	9	90,461	,299
	Based on trimmed mean	1,975	9	108	,049

Απόψειςεκπ_ Δίνω με ευκολία πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές	Based on Mean	1,884	9	108	,062
	Based on Median	1,442	9	108	,179
	Based on Median and with adjusted df	1,442	9	97,755	,181
	Based on trimmed mean	1,986	9	108	,048
Απόψειςεκπ_ Το παιδί με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού έχει πολλά να ωφεληθεί από τη συνεργασία παιδικού σταθμού-νηπιαγωγείου/οικογένειας	Based on Mean	8,149	9	108	,000
	Based on Median	1,323	9	108	,233
	Based on Median and with adjusted df	1,323	9	94,445	,235
	Based on trimmed mean	6,585	9	108	,000
Απόψειςεκπ_ Θεωρώ χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό (ψυχολόγο κ.λπ.) σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	1,366	9	108	,212
	Based on Median	1,511	9	108	,153
	Based on Median and with adjusted df	1,511	9	93,960	,155
	Based on trimmed mean	1,531	9	108	,146
Απόψειςεκπ_ Υπάρχει μεγάλο % διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Based on Mean	,858	9	108	,565
	Based on Median	,681	9	108	,725
	Based on Median and with adjusted df	,681	9	99,222	,725
	Based on trimmed mean	,831	9	108	,589
Απόψειςεκπ_ Θεωρώ ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς	Based on Mean	1,391	9	108	,201
	Based on Median	,844	9	108	,578
	Based on Median and with adjusted df	,844	9	89,790	,578
	Based on trimmed mean	1,455	9	108	,174
Απόψειςεκπ_ Θεωρώ ότι θα με βοηθούσε οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς	Based on Mean	2,932	9	108	,004
	Based on Median	1,393	9	108	,200
	Based on Median and with adjusted df	1,393	9	96,796	,202
	Based on trimmed mean	2,773	9	108	,006
Απόψειςεκπ_ Θεωρώ ωφέλιμη τη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών που ξεκινάνε τον παιδικό σταθμό-νηπιαγωγείο	Based on Mean	4,294	9	108	,000
	Based on Median	,801	9	108	,616

	Based on Median and with adjusted df	,801	9	91,640	,616
	Based on trimmed mean	3,543	9	108	,001
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Στις υποχρεωτικές ομαδικές συγκεντρώσεις	Based on Mean	2,206	9	108	,027
	Based on Median	1,487	9	108	,162
	Based on Median and with adjusted df	1,487	9	85,835	,166
	Based on trimmed mean	2,304	9	108	,021
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των παιδιών	Based on Mean	,914	9	108	,516
	Based on Median	,799	9	108	,618
	Based on Median and with adjusted df	,799	9	99,225	,618
	Based on trimmed mean	,935	9	108	,498
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα	Based on Mean	,876	9	108	,549
	Based on Median	,382	9	108	,942
	Based on Median and with adjusted df	,382	9	92,168	,941
	Based on trimmed mean	,650	9	108	,752
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Ατομικά στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου	Based on Mean	1,600	9	108	,124
	Based on Median	,934	9	108	,499
	Based on Median and with adjusted df	,934	9	100,439	,499
	Based on trimmed mean	1,784	9	108	,079
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Εκτός σχολείου	Based on Mean	,896	9	108	,532
	Based on Median	,805	9	108	,612
	Based on Median and with adjusted df	,805	9	94,383	,612
	Based on trimmed mean	,859	9	108	,564
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον	Based on Mean	2,571	9	108	,010
	Based on Median	1,280	9	108	,256
	Based on Median and with adjusted df	1,280	9	94,183	,258
	Based on trimmed mean	2,682	9	108	,007

Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Όταν πραγματικά προσπαθώ μπορώ να τα καταφέρω και με τις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής	Based on Mean	1,603	9	108	,123
	Based on Median	,913	9	108	,517
	Based on Median and with adjusted df	,913	9	73,018	,519
	Based on trimmed mean	1,652	9	108	,110
Αίσθ αποτ_Ο παιδαγ δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν	Based on Mean	1,031	9	108	,420
	Based on Median	,803	9	108	,614
	Based on Median and with adjusted df	,803	9	96,631	,614
	Based on trimmed mean	1,009	9	108	,437
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκανα κι εγώ περισσότερα	Based on Mean	1,711	9	108	,095
	Based on Median	,739	9	108	,673
	Based on Median and with adjusted df	,739	9	85,094	,672
	Based on trimmed mean	1,632	9	108	,115
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είμαι σίγουρη ότι γνωρίζω κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσω	Based on Mean	1,494	9	108	,159
	Based on Median	1,258	9	108	,268
	Based on Median and with adjusted df	1,258	9	95,503	,270
	Based on trimmed mean	1,614	9	108	,120
Αίσθηση αποτ_Αν προσπαθήσω πραγματικά πολύ μπορώ να κερδίσω την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών	Based on Mean	2,739	9	108	,006
	Based on Median	,929	9	108	,503
	Based on Median and with adjusted df	,929	9	81,345	,505
	Based on trimmed mean	2,675	9	108	,008
Αίσθη αποτ_Ο παιδαγ δε μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον	Based on Mean	1,759	9	108	,085
	Based on Median	1,176	9	108	,318
	Based on Median and with adjusted df	1,176	9	87,739	,320
	Based on trimmed mean	1,718	9	108	,093

Πίνακας 11. One-way Anova για τη διερεύνηση διαφοροποιήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα τον τίτλο σπουδών τους

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών	Between Groups	1,760	12	,147	,680	,768
	Within Groups	23,298	108	,216		
	Total	25,058	120			
Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τους/τις παιδαγωγούς να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού	Between Groups	2,744	12	,229	,790	,660
	Within Groups	31,256	108	,289		
	Total	34,000	120			
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δε διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας	Between Groups	11,683	12	,974	,962	,489
	Within Groups	109,276	108	1,012		
	Total	120,959	120			
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται	Between Groups	26,647	12	2,221	1,933	,038
	Within Groups	124,097	108	1,149		
	Total	150,744	120			
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα	Between Groups	13,878	12	1,157	1,386	,183
	Within Groups	90,089	108	,834		
	Total	103,967	120			
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του	Between Groups	19,304	12	1,609	1,439	,160
	Within Groups	120,745	108	1,118		
	Total	140,050	120			
Στην αρχή της σχολικής χρονιάς, μεγάλο ποσοστό παιδιών από το τμήμα μου παρουσίασε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Between Groups	13,913	12	1,159	1,075	,388
	Within Groups	116,500	108	1,079		
	Total	130,413	120			
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση οικογενειακής κατάστασης	Between Groups	6,513	12	,543	,602	,836

	Within Groups	97,322	108	,901		
	Total	103,835	120			
Εκτίμηση ετοιμότητας νηπίου_Αξιολόγηση ικανότητας αυτοεξυπηρέτησης	Between Groups	17,858	12	1,488	1,595	,104
	Within Groups	100,753	108	,933		
	Total	118,612	120			
Θεωρώ ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα (προβλήματα υγείας, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ.) στην παιδαγωγό	Between Groups	13,492	12	1,124	1,185	,303
	Within Groups	102,508	108	,949		
	Total	116,000	120			
Επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου	Between Groups	23,334	12	1,945	1,676	,082
	Within Groups	125,294	108	1,160		
	Total	148,628	120			
Τύποι γονιών_ Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που φοίτησαν)	Between Groups	13,984	12	1,165	1,331	,212
	Within Groups	94,578	108	,876		
	Total	108,562	120			
Τύποι γονιών_ Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο	Between Groups	10,442	12	,870	1,068	,394
	Within Groups	87,987	108	,815		
	Total	98,430	120			
Τύποι γονιών_ Οι εργαζόμενοι γονείς	Between Groups	5,753	12	,479	,795	,655
	Within Groups	65,123	108	,603		
	Total	70,876	120			
Τύποι γονιών _ Γονείς με υψηλά επίπεδα άγχους	Between Groups	3,461	12	,288	,454	,937
	Within Groups	68,622	108	,635		
	Total	72,083	120			
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αρνητική στάση παιδαγωγών απέναντι στους γονείς	Between Groups	21,452	12	1,788	1,062	,399
	Within Groups	181,721	108	1,683		
	Total	203,174	120			

Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Αδιαφορία	Between Groups	12,319	12	1,027	,826	,624
	Within Groups	134,293	108	1,243		
	Total	146,612	120			
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με παιδαγωγό_Πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών /παιδαγωγών	Between Groups	21,997	12	1,833	1,962	,035
	Within Groups	100,879	108	,934		
	Total	122,876	120			
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς_Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια	Between Groups	39,057	12	3,255	2,539	,005
	Within Groups	138,464	108	1,282		
	Total	177,521	120			
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό_Άλλοι παράγοντες	Between Groups	170,939	12	14,245	1,217	,281
	Within Groups	1264,036	108	11,704		
	Total	1434,975	120			
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών – παιδαγωγού_Προηγούμενη εμπειρία γονιών από δομή προσχολικής αγωγής	Between Groups	3,352	12	,279	,569	,863
	Within Groups	53,028	108	,491		
	Total	56,380	120			
Παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών – παιδαγωγού_Ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δύο πλευρών	Between Groups	1,393	12	,116	,445	,941
	Within Groups	28,144	108	,261		
	Total	29,537	120			
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Μορφωμένοι γονείς	Between Groups	9,084	12	,757	,940	,511
	Within Groups	86,999	108	,806		
	Total	96,083	120			
Τύποι γονιών και βοήθεια σε εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού_Εργαζόμενοι γονείς	Between Groups	6,536	12	,545	1,013	,443
	Within Groups	58,093	108	,538		
	Total	64,628	120			
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους	Between Groups	1,938	12	,162	,277	,992
	Within Groups	63,037	108	,584		

	Total	64,975	120			
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Θεωρώ ότι η συνεργασία επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μου με το παιδί	Between Groups	9,778	12	,815	1,024	,432
	Within Groups	85,925	108	,796		
	Total	95,702	120			
Απόψεις εκπαιδευτικών για συνεργασία με γονείς_Η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων με προβληματίζει	Between Groups	2,301	12	,192	,345	,978
	Within Groups	59,947	108	,555		
	Total	62,248	120			
Απόψειςεκπ_Θεωρώ επαρκή τον εργασιακό μου χρόνο για να συνεργαστώ με τους γονείς	Between Groups	7,198	12	,600	,457	,935
	Within Groups	141,760	108	1,313		
	Total	148,959	120			
Απόψειςεκπ_Ορίζω συγκεκριμένες μέρες και ώρες επαφών με τους γονείς	Between Groups	10,376	12	,865	,832	,617
	Within Groups	112,186	108	1,039		
	Total	122,562	120			
Απόψειςεκπ_Η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας εμποδίζει τους γονείς να επικοινωνήσουν μαζί μου συχνά	Between Groups	29,393	12	2,449	1,783	,060
	Within Groups	148,326	108	1,373		
	Total	177,719	120			
Απόψειςεκπ_Δίνω με ευκολία πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές	Between Groups	3,900	12	,325	,480	,923
	Within Groups	73,158	108	,677		
	Total	77,058	120			
Απόψειςεκπ_Θεωρώ χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό (ψυχολόγο κ.λπ.) σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού	Between Groups	10,540	12	,878	1,142	,335
	Within Groups	83,064	108	,769		
	Total	93,603	120			
Απόψειςεκπ_Υπάρχει μεγάλο % διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού	Between Groups	24,558	12	2,047	2,538	,005
	Within Groups	87,095	108	,806		
	Total	111,653	120			
Απόψειςεκπ_Θεωρώ ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς	Between Groups	5,397	12	,450	,821	,629

βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς	Within Groups	59,165	108	,548		
	Total	64,562	120			
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των παιδιών	Between Groups	6,258	12	,521	,733	,717
	Within Groups	76,850	108	,712		
	Total	83,107	120			
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα	Between Groups	7,232	12	,603	,684	,764
	Within Groups	95,198	108	,881		
	Total	102,430	120			
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Ατομικά στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου	Between Groups	8,820	12	,735	1,621	,096
	Within Groups	48,965	108	,453		
	Total	57,785	120			
Συχνή επικοινωνία εκπαιδευτικών με γονείς_Εκτός σχολείου	Between Groups	15,759	12	1,313	,796	,654
	Within Groups	178,241	108	1,650		
	Total	194,000	120			
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Όταν πραγματικά προσπαθώ μπορώ να τα καταφέρω και με τις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής	Between Groups	5,199	12	,433	,652	,793
	Within Groups	71,776	108	,665		
	Total	76,975	120			
Αίσθ αποτ_Ο παιδαγ δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν	Between Groups	18,561	12	1,547	1,245	,262
	Within Groups	134,182	108	1,242		
	Total	152,744	120			
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκανα κι εγώ περισσότερα	Between Groups	14,792	12	1,233	1,111	,359
	Within Groups	119,820	108	1,109		
	Total	134,612	120			
Αίσθηση αποτελεσματικότητας παιδαγωγών_Αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είμαι σίγουρη ότι γνωρίζω κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσω	Between Groups	5,921	12	,493	,776	,674
	Within Groups	68,707	108	,636		
	Total	74,628	120			

Αίσθη αποτ_ Ο παιδαγ δε μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον	Between Groups	20,851	12	1,738	1,688	,079
	Within Groups	111,149	108	1,029		
	Total	132,000	120			

Πίνακας 12. Διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα τον τίτλο σπουδών τους

		Descriptives							
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται	ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας	28	2,57	1,034	,195	2,17	2,97	1	5
	ΑΤΕΙ-Τμήμα Προσχολικής Αγωγής	7	2,57	1,272	,481	1,39	3,75	1	5
	Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) χωρίς εξομοίωση	2	2,00	,000	,000	2,00	2,00	2	2
	Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) με εξομοίωση	5	2,80	1,483	,663	,96	4,64	1	5
	ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4ετούς φοίτησης)	23	1,87	,968	,202	1,45	2,29	1	4
	ΙΕΚ/ΕΠΑΛ	27	2,44	1,086	,209	2,01	2,87	1	5
	Μεταπτυχιακό δίπλωμα	20	2,45	1,050	,235	1,96	2,94	1	4
	Διδακτορικό δίπλωμα	2	1,00	,000	,000	1,00	1,00	1	1
	Άλλο πτυχίο	1	2,00	2	2
	ΑΤΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής) και άλλο πτυχίο	1	1,00	1	1

	ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4τους φοίτησης) και άλλο πτυχίο	2	2,50	2,121	1,500	-16,56	21,56	1	4
	ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας και ΙΕΚ/ΕΠΑΛ	1	5,00	5	5
	ΙΕΚ/ΕΠΑΛ και άλλο πτυχίο	2	4,00	,000	,000	4,00	4,00	4	4
	Total	121	2,39	1,121	,102	2,19	2,59	1	5
Παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με παιδαγωγό_ Πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές γονιών /παιδαγωγών	ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας	28	3,04	,922	,174	2,68	3,39	1	5
	ΑΤΕΙ-Τμήμα Προσχολικής Αγωγής	7	3,14	1,069	,404	2,15	4,13	2	5
	Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) χωρίς εξομοίωση	2	1,50	,707	,500	-4,85	7,85	1	2
	Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) με εξομοίωση	5	2,20	1,095	,490	,84	3,56	1	4
	ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4ετούς φοίτησης)	23	2,48	,730	,152	2,16	2,79	2	4
	ΙΕΚ/ΕΠΑΛ	27	2,59	1,010	,194	2,19	2,99	1	5
	Μεταπτυχιακό δίπλωμα	20	2,50	1,147	,256	1,96	3,04	1	4
	Διδακτορικό δίπλωμα	2	2,00	1,414	1,000	-10,71	14,71	1	3
	Άλλο πτυχίο	1	3,00	3	3
	ΑΤΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής) και άλλο πτυχίο	1	3,00	3	3
	ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4τους φοίτησης) και άλλο πτυχίο	2	3,50	,707	,500	-2,85	9,85	3	4
	ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας και ΙΕΚ/ΕΠΑΛ	1	5,00	5	5
	ΙΕΚ/ΕΠΑΛ και άλλο πτυχίο	2	4,00	,000	,000	4,00	4,00	4	4
Total	121	2,71	1,012	,092	2,53	2,89	1	5	
Παράγοντες που εμποδίζουν τους	ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας	28	3,11	1,257	,238	2,62	3,59	1	5
	ΑΤΕΙ-Τμήμα Προσχολικής Αγωγής	7	2,29	1,113	,421	1,26	3,31	1	4

γονείς_Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια	Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) χωρίς εξομοίωση	2	3,00	1,414	1,000	-9,71	15,71	2	4
	Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) με εξομοίωση	5	3,60	1,517	,678	1,72	5,48	2	5
	ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4ετούς φοίτησης)	23	2,96	,976	,204	2,53	3,38	1	5
	ΙΕΚ/ΕΠΑΛ	27	2,33	1,038	,200	1,92	2,74	1	5
	Μεταπτυχιακό δίπλωμα	20	2,20	1,105	,247	1,68	2,72	1	4
	Διδακτορικό δίπλωμα	2	5,00	,000	,000	5,00	5,00	5	5
	Άλλο πτυχίο	1	2,00	2	2
	ΑΤΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής) και άλλο πτυχίο	1	2,00	2	2
	ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4τούς φοίτησης) και άλλο πτυχίο	2	4,50	,707	,500	-1,85	10,85	4	5
	ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας και ΙΕΚ/ΕΠΑΛ	1	3,00	3	3
	ΙΕΚ/ΕΠΑΛ και άλλο πτυχίο	2	3,50	2,121	1,500	-15,56	22,56	2	5
Total	121	2,77	1,216	,111	2,55	2,99	1	5	
Απόψειςεκπ_Υπάρχει μεγάλο % διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους	ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας	28	2,96	,922	,174	2,61	3,32	1	5
	ΑΤΕΙ-Τμήμα Προσχολικής Αγωγής	7	2,00	,577	,218	1,47	2,53	1	3
	Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) χωρίς εξομοίωση	2	3,00	1,414	1,000	-9,71	15,71	2	4
	Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) με εξομοίωση	5	2,00	1,225	,548	,48	3,52	1	4
	ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4ετούς φοίτησης)	23	2,65	,832	,173	2,29	3,01	1	4
ΙΕΚ/ΕΠΑΛ	27	1,96	,854	,164	1,63	2,30	1	4	

αποχωρισμού	Μεταπτυχιακό δίπλωμα	20	2,05	,999	,223	1,58	2,52	1	4
	Διδακτορικό δίπλωμα	2	3,50	,707	,500	-2,85	9,85	3	4
	Άλλο πτυχίο	1	3,00	3	3
	ΑΤΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής) και άλλο πτυχίο	1	2,00	2	2
	ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής 4τούς φοίτησης) και άλλο πτυχίο	2	3,00	,000	,000	3,00	3,00	3	3
	ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας και ΙΕΚ/ΕΠΑΛ	1	3,00	3	3
	ΙΕΚ/ΕΠΑΛ και άλλο πτυχίο	2	2,50	,707	,500	-3,85	8,85	2	3
	Total	121	2,43	,965	,088	2,26	2,60	1	5

Έπειτα, διερευνήθηκε αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των απόψεων για τη συνεργασία γονέων-παιδαγωγών, της επικοινωνίας των παιδαγωγών με τους γονείς, της αίσθησης αποτελεσματικότητας των παιδαγωγών, της παιδικής ετοιμότητας, και της εκτίμησης της παιδικής ετοιμότητας. Για τη διερεύνηση αυτή, αρχικά δημιουργήθηκαν νέες μεταβλητές, υπολογίζοντας τις αντίστοιχες μεταβλητές για καθεμιά (compute variables). Για παράδειγμα, η παιδική ετοιμότητα προέκυψε από τον υπολογισμό των μεταβλητών: «Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει όταν δε διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας», «Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν αυτοεξυπηρετείται», «Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα», «Ένα παιδί θεωρείται έτοιμο να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό /νηπιαγωγείο όταν επικοινωνεί τα συναισθήματά του». Ο υπολογισμός των νέων μεταβλητών έγινε καθώς οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι πάρα πολλές και έτσι η σύνοψη αυτή των μεταβλητών θεωρήθηκε χρήσιμη.

Έγιναν Pearson συσχετίσεις καθώς όλες οι μεταβλητές κατηγοριοποιήθηκαν ως scale. Προέκυψαν ορισμένες σημαντικές συσχετίσεις. Πιο συγκεκριμένα (Πίνακας 13):

- Οι απόψεις για τη συνεργασία γονέων-παιδαγωγών σχετίζονται θετικά και γραμμικά με την επικοινωνία των παιδαγωγών με γονείς ($r = 0.524$, $p = 0.000$).
- Οι απόψεις για τη συνεργασία γονέων-παιδαγωγών σχετίζονται θετικά και γραμμικά με την αίσθηση αποτελεσματικότητας των παιδαγωγών ($r = 0.319$, $p = 0.000$).
- Οι απόψεις για τη συνεργασία γονέων-παιδαγωγών σχετίζονται θετικά και γραμμικά και με την εκτίμηση της παιδικής ετοιμότητας ($r = 0.325$, $p = 0.000$).
- Η επικοινωνία των παιδαγωγών με τους γονείς σχετίζεται θετικά και γραμμικά με την εκτίμηση της παιδικής ετοιμότητας ($r = 0.246$, $p = 0.007$).
- Η παιδική ετοιμότητα σχετίζεται θετικά και γραμμικά με την εκτίμηση της παιδικής ετοιμότητας ($r = 0.369$, $p = 0.000$).

Επομένως, διαπιστώνεται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των απόψεων για τη συνεργασία γονέων-παιδαγωγών, της επικοινωνίας των παιδαγωγών με τους γονείς, της αίσθησης αποτελεσματικότητας των παιδαγωγών, της παιδικής ετοιμότητας, και της εκτίμησης της παιδικής ετοιμότητας.

Τέλος, ελέγχθηκε και η αξιοπιστία με το δείκτη Cronbach alpha. Διαπιστώθηκε ότι $\alpha=0.665$, συνεπώς υπάρχει επαρκής αξιοπιστία.

Πίνακας 13. Συσχετίσεις Pearson για τη διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των απόψεων για τη συνεργασία γονέων-παιδαγωγών, της επικοινωνίας των παιδαγωγών με τους γονείς, της αίσθησης αποτελεσματικότητας των παιδαγωγών, της παιδικής ετοιμότητας, και της εκτίμησης της παιδικής ετοιμότητας

		Correlations				
		Απόψεις για τη συνεργασία γονέων- παιδαγωγών	Επικοινωνία παιδαγωγών με γονείς	Αίσθηση αποτελεσματικότητας των παιδαγωγών	Παιδική ετοιμότητα	Εκτίμηση παιδικής ετοιμότητας
Απόψεις για τη συνεργασία γονέων-παιδαγωγών	Pearson Correlation	1	,524**	,319**	,201*	,325**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,027	,000
	N	121	121	121	121	121
Επικοινωνία παιδαγωγών με γονείς	Pearson Correlation	,524**	1	,165	,138	,246**
	Sig. (2-tailed)	,000		,071	,132	,007
	N	121	121	121	121	121
Αίσθηση αποτελεσματικότητας των παιδαγωγών	Pearson Correlation	,319**	,165	1	,168	,031
	Sig. (2-tailed)	,000	,071		,065	,734
	N	121	121	121	121	121
Παιδική ετοιμότητα	Pearson Correlation	,201*	,138	,168	1	,369**
	Sig. (2-tailed)	,027	,132	,065		,000
	N	121	121	121	121	121
Εκτίμηση παιδικής ετοιμότητας	Pearson Correlation	,325**	,246**	,031	,369**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,007	,734	,000	
	N	121	121	121	121	121

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία και το εργασιακό περιβάλλον των συμμετεχόντων στην έρευνα, παρουσιάζεται από την επεξεργασία των αποτελεσμάτων, η παρακάτω εικόνα: Η συντριπτική πλειοψηφία των επαγγελματιών προσχολικής αγωγής είναι γυναίκες, πιθανό κατάλοιπο των αντιλήψεων σχετικά με την μεγαλύτερη καταλληλότητα των γυναικών για ενασχόληση με μικρές ηλικίες παιδιών, ενώ σχετικά μικρό ποσοστό έχει ακολουθήσει μεταπτυχιακές σπουδές, με σχετική ισοκατανομή στο χρόνο προϋπηρεσίας κατά τον οποίο αποκτάται ο τίτλος.

Το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων επαγγελματιών προσχολικής αγωγής ανήκει στην ανώτερη κλίμακα χρόνων προϋπηρεσίας (>20), γεγονός που, πιθανά, οφείλεται στην έλλειψη, τα τελευταία χρόνια, μόνιμων διορισμών στο χώρο και την καθιέρωση (ειδικά στο χώρο των παιδικών σταθμών) ευέλικτων μορφών εργασίας (οχτάμηνες συμβάσεις, ή συμβάσεις μέσω ΕΣΠΑ (ΙΔΟΧ), στις οποίες το προσωπικό εναλλάσσεται ανά διαστήματα.

Σε σχέση με τον αριθμό των παιδιών σε κάθε τμήμα, το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει ότι είναι επιφορτισμένο με αρκετά μεγάλο αριθμό νηπίων (18-22). Για τα μεν νηπιαγωγεία, σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας των νηπιαγωγείων, όπως αυτός διαμορφώθηκε με την υπ. αριθ. 79384/ΔΙ/ 23-6-2020 εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, οι μαθητές κατά τάξη ανέρχονται στους 25 με ελάχιστο αριθμό τους 15. Για τους δε παιδικούς σταθμούς, κάθε τμήμα 25 νηπίων δύναται να απασχολεί ως δύο παιδαγωγούς, εκ των οποίων η/ο μία/ένας βοηθός, ενώ σε κάθε βρεφικό τμήμα (1,5-2,5 ετών) απασχολούνται 3 παιδαγωγοί εκ των οποίων η/ο μία/ένας βοηθός, ανά 12 βρέφη. (ΦΕΚ 4249/5-12-2017)

Από τα ευρήματα της έρευνας φαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας πιστεύουν στη θετική συμβολή της συνεργασίας γονιού και παιδαγωγού τόσο στη σχολική του πορεία, (ομαλότερη προσαρμογή στις πρώτες αυτές βαθμίδες εκπαίδευσης, υιοθέτηση θετικής στάσης απέναντι στο σχολείο από τα ίδια τα παιδιά, καλύτερος χειρισμός αυτών από τις/τους παιδαγωγούς αφού θα υπάρχει ολοκληρωμένη εικόνα για τις ιδιαιτερότητες κάθε παιδιού) όσο και στην ολόπλευρη μελλοντική του ανάπτυξη (αίσθημα ασφάλειας, αυτοεκτίμηση, βελτίωση συμπεριφοράς του παιδιού) . Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται και σε άλλες έρευνες (Steh & Kalin, 2011; Ντινίδου, 2013; Αχτσιόγλου, 2017; Δημουλή, 2018; Κουρέτα , 2019). Λόγω έλλειψης παλαιότερων ερευνών πάνω στο θέμα της συνεργασίας γενικά με την οικογένεια των παιδιών που φοιτούν σε δομές προσχολικής αγωγής, δεν υπάρχει στατιστικά τεκμηριωμένη εικόνα για περασμένες

δεκαετίες, ωστόσο η πείρα από την προϋπηρεσία έχει διδάξει ότι οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας τα τελευταία χρόνια είναι πολύ πιο θετικά προσκείμενοι προς τη συνεργασία αυτή από ότι παλιότερα. Επίσης, οι σύγχρονες τάσεις στην ψυχολογία, που είναι πια προσιτές λόγω του διαδικτύου, σε πολύ περισσότερους γονείς, τους οδηγούν σε μεγαλύτερη εμπλοκή στα δρώμενα των δομών προσχολικής αγωγής.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι αντιμετώπισαν μεγάλο ποσοστό προβλημάτων προσαρμογής κατά την έναρξη της χρονιάς εργάζονται σε παιδικούς σταθμούς. Αυτό εξηγείται εύκολα καθώς στους χώρους αυτούς προσέρχονται τα περισσότερα νήπια πριν τη φοίτησή τους στα νηπιαγωγεία. Ως εκ τούτου οι περισσότερες εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού αντιμετωπίζονται από τις/τους βρεφονηπιαγωγούς.

Για το θέμα της σχολικής ετοιμότητας φαίνεται να συμφωνούν με τις παραμέτρους που χρησιμοποιήθηκαν δηλαδή τη δυνατότητα αυτοεξυπηρέτησης, την ευχάριστη παραμονή στο χώρο του παιδικού σταθμού-νηπιαγωγείου, καθώς και την ικανότητα να επικοινωνεί τα συναισθήματά του. Παρόμοια είναι τα αποτελέσματα της έρευνας του Hatcher και των συνεργατών του (2012) στην οποία αναφέρεται ότι οι κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες είναι σημαντικές για τη σχολική ετοιμότητα. Να σημειωθεί ότι το θέμα της αυτοεξυπηρέτησης υπήρχε ως πριν μια πενταετία ως προαπαιτούμενο για την εγγραφή ενός παιδιού στον παιδικό σταθμό. Τα τελευταία όμως χρόνια και μετά από διαμαρτυρίες γονέων εντάχθηκε στους στόχους του προγράμματος των παιδικών σταθμών και η εκπαίδευση πάνω σε αυτό το κομμάτι.

Ως σημαντικότερη παράμετρο αξιολόγησης της σχολικής ετοιμότητας οι παιδαγωγοί εκτιμούν τις τυχόν ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού. Αυτό δείχνει να επιβεβαιώνεται και από την έρευνα του Hatcher και των συνεργατών του (2012) στην οποία αναφέρεται ότι μεγάλο ποσοστό παιδαγωγών ανησυχεί για την ετοιμότητα κάθε παιδιού σε σχέση με την προσωπικότητά του. Οι ιδιαιτερότητες αυτές μπορεί να έχουν σχέση τόσο με την προσωπικότητα, ή τη σωματική υγεία του παιδιού όσο και με το περιβάλλον που μεγάλωσε. Σε κάθε περίπτωση απαιτείται προσοχή και παρατήρηση του παιδιού για να αντιληφθούμε αν παρουσιάζει οποιαδήποτε εκδήλωση άγχους, ωστόσο η εμπειρία βοηθάει να μειωθεί δραστικά ο χρόνος που χρειάζεται για να διαπιστωθεί η ύπαρξη οποιουδήποτε προβλήματος.

Αν και η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι θετικοί ως προς την αναζήτηση πληροφοριών από το οικογενειακό περιβάλλον σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν σε αυτό ή τις

τυχόν ιδιαιτερότητες του παιδιού, ωστόσο, δείχνουν επιφυλακτικοί σχετικά με τη ευκολία των γονιών να εμπιστεύονται προσωπικά ή οικογενειακά προβλήματα στην/στον παιδαγωγό. Επίσης διαφωνούν με την παρουσία των γονιών στο χώρο του παιδικού σταθμού-νηπιαγωγείου κατά την περίοδο προσαρμογής. Αν και κάθε χώρος προσχολικής αγωγής μπορεί να διαμορφώσει τη δική του πολιτική σχετικά με την παρουσία ή όχι των γονιών κατά την περίοδο προσαρμογής, είναι κοινός τόπος ανάμεσα στις/στους παιδαγωγούς ότι η παρατεταμένη παρουσία των γονιών στο χώρο προκαλεί υπερβολικό άγχος και στις τρεις πλευρές (παιδί, γονέας, παιδαγωγός). Όπως δείχνει και η έρευνα της Κουρέτα (2019), οι παιδαγωγοί επιθυμούν μια πιο αποστασιοποιημένη συνεργασία χωρίς υπερβολική προσωπική επαφή με τους γονείς. Ως εκ τούτου σε επόμενη ομάδα ερωτήσεων απάντησαν αρνητικά στην επικοινωνία με τους γονείς σε ώρες εκτός ωραρίου (Δημουλή, 2018). Έρευνες των Πεντέρη (2012) και Ντινίδου (2013) δείχνουν επίσης τους ενδοιασμούς των παιδαγωγών για σύναψη φιλικών σχέσεων με τους γονείς καθώς αυτές –οι σχέσεις– πιστεύουν ότι οδηγούν σε αμφισβήτηση του επαγγελματισμού τους. Επίσης σε έρευνα της Δημητριάδου (2020) οι παιδαγωγοί φαίνεται να προτιμούν μια «οριοθετημένη εμπλοκή των γονέων».

Σε σχέση με τον τύπο γονέων που ενδιαφέρεται να έχει εικόνα για τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο, οι συμμετέχοντες δίνουν το προβάδισμα στους γονείς με υψηλά ποσοστά άγχους. Σε μια εποχή που το άγχος κατακλύζει την καθημερινότητα των οικογενειών, οι γονείς που είναι πιο ευάλωτοι σε αυτό, επιθυμούν να πάρουν όσο το δυνατό περισσότερες πληροφορίες ώστε να αισθανθούν περισσότερη ασφάλεια. Ακολουθούν οι οικογένειες που έχουν προηγούμενη πείρα από τέτοιου είδους δομές και οι γονείς με υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Στην τελευταία θέση είναι οι εργαζόμενοι γονείς, πιθανότατα λόγω έλλειψης χρόνου (όπως διαφαίνεται και από τα αποτελέσματα του παρακάτω ερευνητικού ερωτήματος) και επιθυμίας να απεμπλακούν από μία επιπλέον ευθύνη στην καθημερινότητά τους.

Σχετικά με τους παράγοντες που εμποδίζουν τη συνεργασία, ο πιο σημαντικός σύμφωνα με την άποψη των παιδαγωγών δείχνει να είναι η αδιαφορία των γονέων και η έλλειψη χρόνου από τις υπερβολικές υποχρεώσεις. Το δεύτερο εύρημα επιβεβαιώνεται και από την έρευνα των Steh και Kalin (2011) καθώς και αυτή της Αχτσιόγλου (2019). Επίσης η αρνητική στάση των γονιών απέναντι στους εκπαιδευτικούς, ένας παράγοντας που θεωρείται και από τις έρευνες των Αχτσιόγλου (2019) και Ντινίδου (2013) καθοριστικός. Τελευταίος παράγοντας που δυσχεραίνει τη συνεργασία, σύμφωνα με την παρούσα έρευνα, είναι οι πολιτισμικές και κοινωνικές διαφορές ανάμεσα στις δύο πλευρές. Οι Constantino, Cui και

Faltis (1995) υποστηρίζουν με έρευνά τους το αντίθετο (Αχτσιόγλου, 2019). Είναι εντυπωσιακό το ποσοστό που δίνεται από τους συμμετέχοντες στην αδιαφορία και την αρνητική στάση των γονιών απέναντι στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου. Η εντύπωση αυτή των παιδαγωγών ίσως σχετίζεται με την έλλειψη εκπαίδευσης –όπως αναφέρεται παρακάτω- σχετικά με το θέμα της συνεργασίας με τους γονείς, ώστε να μην αντιμετωπίζονται αυτοί ως «αντίπαλοι», αλλά ως συνεργάτες. Είναι εξάλλου αυτοί –οι γονείς- που έχουν πολλά να χάσουν από μια δυσλειτουργική σχέση με τις/τους παιδαγωγούς καθώς εμπιστεύονται το παιδί τους στο χώρο στην πιο τρυφερή ηλικία .

Αντίθετα για τους παράγοντες που διευκολύνουν τη συνεργασία, οι ερωτηθέντες θεωρούν ως κυριότερο τη στάση των ίδιων απέναντι στους γονείς και την ενσυναίσθηση από μέρους και των δύο πλευρών. Ως στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στους γονείς θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε τη δημιουργία τέτοιου κλίματος στο σχολείο ώστε ο γονιός να νιώθει ευπρόσδεκτος, μιλάμε, δηλαδή , για ένα σχολείο ανοιχτό σ' αυτούς. Αυτό το στοιχείο διαφαίνεται και από την έρευνα της Δημητριάδη (2020). Οι παιδαγωγοί φαίνεται να παίρνουν την ευθύνη για τη διευκόλυνση της συνεργασίας ανάμεσα στις δύο πλευρές, πιθανόν έχοντας εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους ως επαγγελματίες. Η δε ενσυναίσθηση, σαν χαρακτηριστικό της προσωπικότητας, έχει τα τελευταία χρόνια αναδειχθεί ως σημαντικός παράγοντας δημιουργίας λειτουργικών διαπροσωπικών σχέσεων. Ο Goleman τη θεωρεί μέρος της Συναισθηματικής νοημοσύνης (απέναντι στον όρο Γενική Νοημοσύνη), την οποία ορίζει ως *«την ικανότητα ενός ατόμου να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του και τα συναισθήματα των άλλων, να τα χειρίζεται αποτελεσματικά και να δημιουργεί κίνητρα για τον εαυτό του»* και η οποία συμπεριλαμβάνει την αυτεπίγνωση, τον αυτοέλεγχο, τα κίνητρα συμπεριφοράς και τις κοινωνικές δεξιότητες. (Δημακοπούλου, 2019)

Όσον αφορά το θέμα καθαυτό της βοήθειας από μέρους των γονιών σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού, οι συμμετέχοντες απαντούν στη συντριπτική πλειοψηφία τους ότι, για άλλη μια φορά, η συναισθηματική νοημοσύνη αποδεικνύεται σημαντικός παράγοντας, με την προηγούμενη εμπειρία των οικογενειών από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που παρακολούθησαν αντίστοιχες δομές) να ακολουθεί σε ποσοστό. Οι εργαζόμενοι γονείς βρίσκονται στην τελευταία θέση κι αυτό συνδέεται με τα ευρήματα παραπάνω που δείχνουν την έλλειψη χρόνου ως παράγοντα που εμποδίζει τη συνεργασία.

Επίσης οι παιδαγωγοί απάντησαν στη συντριπτική τους πλειοψηφία θετικά ως προς τον προβληματισμό τους από την έλλειψη συνεργασίας με τους γονείς, οριακά δε περισσότεροι

είναι όσοι απάντησαν ότι προβληματίζονται ιδιαίτερα από την έλλειψη συνεργασίας όταν υπάρχουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. Επιπλέον δείχνουν να εμπιστεύονται περισσότερο τη συνεργασία για βελτίωση της σχέσης με τους γονείς παρά με το ίδιο το παιδί.

Σχετικά με το πρακτικό κομμάτι της συνεργασίας, οι ερωτηθέντες φαίνεται να είναι αυτοί που αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία για επικοινωνία, προτιμώντας τον ορισμό συγκεκριμένων ωρών για συνάντηση με τους γονείς. Αντίστοιχα είναι τα ευρήματα της έρευνας της Ντινίδου (2013) στην οποία, ωστόσο, επισημαίνεται ότι οι προγραμματισμένες συναντήσεις είναι δυσάρεστο καθήκον για τους παιδαγωγούς αλλά και από τους γονείς κρίνονται ως ανεπαρκείς. Εκτιμούν –οι παιδαγωγοί- ότι ο εργασιακός τους χρόνος επαρκεί για μια αποτελεσματική συνεργασία, ωστόσο μοιρασμένες είναι οι απόψεις για το θέμα της επαφής με τους γονείς πέραν του ωραρίου εργασίας τους.

Η εντύπωση που έχουν οι παιδαγωγοί για τη στάση των γονέων απέναντι στη συνεργασία δείχνει να είναι θετική απέναντι στη διάθεση των γονιών να ενημερωθούν για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή, παρά την έλλειψη χρόνου των ίδιων –των γονιών. Οι παιδαγωγοί από την πλευρά τους δίνουν με ευκολία τέτοιες πληροφορίες γνωρίζοντας ότι δίνει στους γονείς αίσθημα ασφάλειας μια τέτοια γνώση.

Θεωρώντας, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, ότι η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θα ήταν θετική απέναντι στη βοήθεια από ειδικό (ψυχολόγο κ.λπ.)

Σχετικά με την ποιότητα των σχέσεων ανάμεσα σε παιδαγωγούς και οικογένεια αρκετά μεγάλο ποσοστό θεωρεί ότι αυτές επιβαρύνονται όταν υπάρχουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού, αλλά ότι βελτιώνεται η ποιότητα της συνεργασίας κατά τη διάρκεια της χρονιάς.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρούν χρήσιμη οποιαδήποτε επιμόρφωση σχετικά με το θέμα της συνεργασίας ανάμεσα στις δύο πλευρές ειδικά για περιπτώσεις αποκλινοσών συμπεριφορών όπως οι εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού. Αντίστοιχα είναι τα αποτελέσματα έρευνας της Αχτσιόγλου (2019). Έρευνα της Ντινίδου (2013), ωστόσο, δείχνει ότι οι παιδαγωγοί δεν είναι θετικά διακείμενοι προς οποιαδήποτε διερεύνηση του θέματος. Αυτό πιθανά να οφείλεται στο δείγμα που εμπεριείχε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι παιδαγωγοί φαίνεται να προτιμούν την επικοινωνία κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των νηπίων καθώς έχουν άμεση επαφή με τους γονείς κατά το χρόνο αυτόν, ενώ τηλεφωνικά φαίνεται να επικοινωνούν όταν υπάρχει κάποιο ζήτημα. Κάθετα αντίθετοι φαίνεται να είναι απέναντι στο ενδεχόμενο της επικοινωνίας εκτός του περιβάλλοντος εργασίας. Αυτό

διαφαίνεται και από έρευνες των Πεντέρη (2012) και Ντινίδου (2013) που δείχνουν επίσης τους ενδιασμούς των παιδαγωγών για σύναψη σχέσεων πέραν των επαγγελματικών με τους γονείς.

Τέλος, σχετικά με το ζήτημα της αίσθησης αποτελεσματικότητας των ερωτηθέντων απέναντι σε προβληματικές περιπτώσεις προσαρμογής, οι περισσότεροι αισθάνονται εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους σχετικά με το χειρισμό ακόμα και των δύσκολων περιπτώσεων και πίστη ότι μπορούν να παρέμβουν στα αποτελέσματα της επίδρασης του οικογενειακού περιβάλλοντος για να βοηθήσουν το παιδί. Είναι πολύ αισιόδοξο το εύρημα της έρευνας σχετικά με την αίσθηση αποτελεσματικότητας των παιδαγωγών απέναντι στις όποιες ανεπάρκειες της οικογένειας. Δίνεται μια αίσθηση ελπίδας ότι μπορεί να γίνει παρέμβαση και να βελτιωθούν προσωπικότητες που αντιμετώπισαν προβλήματα στα πρώιμα χρόνια τους. Η βιβλιογραφία σχετικά με το θέμα είναι φτωχή, ωστόσο η Μπόγλη σε έρευνά της αναφέρει υψηλά επίπεδα αίσθησης αποτελεσματικότητας σχετικά με την αλληλεπίδραση με τους μαθητές τους, προκειμένου για τελειόφοιτους της Παιδαγωγικής σχολής Φλώρινας.

5.1 Προτάσεις για έρευνα

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη με τη μέθοδο της βολικής δειγματοληψίας. Θα ήταν χρήσιμο ως προ τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων της να χρησιμοποιηθεί μελλοντικά η μέθοδος της τυχαίας δειγματοληψίας και πιθανά ο συνδυασμός ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας.

Επίσης χρήσιμη θα ήταν, σε μια μελλοντική έρευνα, να ζητηθούν οι απόψεις των γονέων και να αντιπαραβληθούν με αυτές των παιδαγωγών. Επιπλέον ενδιαφέρον θα ήταν να υπήρχε μεγαλύτερος αριθμός αντρών παιδαγωγών, οι οποίοι, όμως, είναι συντριπτικά λιγότεροι, στο χώρο της προσχολικής αγωγής, από τις γυναίκες.

Η εκπόνηση παρόμοιας έρευνας στο εξωτερικό θα προσέφερε, επίσης, πολλά στοιχεία για σύγκριση με τον ελληνικό χώρο.

Σχετικά με το ζήτημα της ενσυναίσθησης στα θέματα συνεργασίας εκπαιδευτικών-γονιών, το οποίο επανέρχεται σε μεγάλη συχνότητα τα τελευταία χρόνια, θα ήταν χρήσιμο να γίνει επίσης μια έρευνα για την επίδρασή της στην ποιότητα αυτής –της συνεργασίας.

Επίσης χρήσιμη θα ήταν η διερεύνηση της εξέλιξης νηπίων με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού στη μετέπειτα ακαδημαϊκή τους πορεία.

Τέλος, καθώς η εργασιακή ικανοποίηση συνδέεται με το αίσθημα αποτελεσματικότητας απέναντι σε θέματα συνεργασίας με τις οικογένειες, θα ήταν χρήσιμο να γίνει μια έρευνα για τα ποσοστά αυτής –της εργασιακής ικανοποίησης – ανάμεσα στους παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας και ειδικότερα μια συγκριτική μελέτη ανάμεσα στους δύο κλάδους – βρεφονηπιαγωγούς και νηπιαγωγούς- ειδικά μετά την καθιέρωση της υποχρεωτικής δίχρονης προσχολικής αγωγής οπότε και υπήρξαν πολλές διαμαρτυρίες από τον πρώτο κλάδο για υποβιβασμό τους σαν επαγγελματίες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το ζήτημα των εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού στα πρώτα βήματα του παιδιού έξω από την ασφάλεια του οικογενειακού περιβάλλοντος, είναι φαινόμενο αρκετά συνηθισμένο. Ωστόσο δεν πρέπει να αμελούμε τη σημασία της ορθής αντιμετώπισης του ζητήματος, καθώς επιδρά σε όλη τη μετέπειτα σχολική ζωή του παιδιού.

Ως κοινωνικό ον, ο άνθρωπος, έχει εξοπλιστεί από τη φύση του με τα απαραίτητα για να ενταχθεί στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Ωστόσο, μερικοί άνθρωποι, στα πρώτα χρόνια τους, δυσκολεύονται περισσότερο από άλλους και χρειάζονται μεγαλύτερη υπομονή και χρήση κατάλληλων τακτικών για να ανοιχτούν.

Η συνεργασία με την οικογένεια μόνο θετικά συμβάλλει στην αντιμετώπιση του θέματος. Θετικά για το ίδιο το παιδί και την οικογένειά του, αλλά και για τον/την παιδαγωγό. Θέτοντας ο/η τελευταίος/α σαφή όρια στη γονεϊκή εμπλοκή στον παιδικό σταθμό – νηπιαγωγείο αποφεύγονται πολλά προβλήματα που προέρχονται από τη σύγκρουση ρόλων.

Τελειώνοντας, αξίζει να σημειωθεί, ότι για να εμπιστευτεί ο γονιός και το ίδιο το παιδί τον/την παιδαγωγό, είναι σημαντικό αυτός/ή να εμπιστεύεται πρώτος/η αυτός/ή τις ικανότητές του/της, τον επαγγελματισμό του/της, τις γνώσεις του/της αλλά και την ηθική του/της.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anugraha, K.R., & Vineetha, S. (2018). A Study On The Impact Of Machine Learning Tools For Detecting Anxiety Disorders In Preschool Children. *IOP Materials Science and Engineering*, 396, 12-18.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base, Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. New York: Basic books.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K., (2007). *Research Methods in Education*. 6th edition. London and New York: Routledge.
- Crittenden, P. M. (1988). Relationships at risk. In J. Belsky & T. Nezworski (Eds.), *Clinical Implications of Attachment* (pp. 136-137). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Gogou, L., Eleftherakis, T., Kalerante, E., & Giavrimis, P. (2019). Family School Cooperation about Child as Acting Social Individual. *Asian Journal of Education and Social Studies*, 3(2), 1-13.
- Gordon Simons, L., & Conger, R., (2007). Linking Mother–Father Differences in Parenting to a Typology of Family Parenting Styles and Adolescent Outcomes. *Journal of Family Issues*, 28, 212.
- Gustafsson, B. (2018). *Identifying patterns of emotional and behavioral problems in preschool children – Facilitating early detection*. Master thesis. Sweden: Linköping University.
- Hatcher, B., Nuner, J., & Paulsel, J., (2012). *Kindergarten Readiness and Preschools: Teachers’ and Parents’ Beliefs Within and Across Programs* [online]. Retrieved from <https://ecrp.illinois.edu/v14n2/hatcher.html>
- Janjya, K.G. (2019). *Predictors of Mood and Anxiety in Employed Mothers with Preschool Children*. Doctoral thesis. UK: Staffordshire University.
- Keyes, C., (2000). *Parent-Teacher Partnerships: A Theoretical Approach for Teachers* [online]. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.613.613&rep=rep1&type=pdf> .
- Kraemer, S., (2000). Politics in the nursery. In W. Wheeler (ed), *The Political Subject* (pp.3-4). London: Lawrence & Wishart.

Magagna, J., & Pasquini, P., (2007). *Being present for your nursery age child- Observing, Understanding and Helping children*. Italy: Self-published book.

Poulou, M., & Matsagouras, E., (2007). School – family relations: Greek parents’ perceptions of parental involvement. *International Journal about Parents in Education*, 1, 83-89.

Sakellariou, M., & Rentzou, K. (2007). Types of parental involvement in Greek preschool settings: a case study. *International Journal of Learning*, 14, 33-40.

Sirois, M.-S., & Bernier, A. (2018). Attachment security and maternal behaviors as predictors of children's psychosocial adjustment at school entry. *Parenting: Science and Practice*, 18, 3-6.

Šteh, B., & Kalin, J., (2011). Building Partner Cooperation between Teachers and Parents. *C.E.P.S. Journal*, 1(4), 91-97.

Stone, L. L., Otten, R., Soenens, B., Engels, R. C. M. E., & Janssens, J. M. A. M. (2015). Relations between parental and child separation anxiety: The role of dependency-oriented psychological control. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3192–3199.

WHO (1994). *The ICD-10 Classification of Mental and Behavioral Disorders- Clinical descriptions and diagnostic guidelines*. Paris: WHO.

Zacharova, L., & Salikova M., (2016). *The child’s emotional development as basis for cooperation between kindergarten and family*. Russia: Elsevier Ltd.

Αγγελοπούλου, Ε. (2018). *Απόψεις γονέων για τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας μέσα από την εφαρμογή σχετικών δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο*. Διπλωματική εργασία. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία.

Αυγουστάκη, Ε. (2013). *Η οπτική των νηπιαγωγών στην περίπτωση της σχολικής άρνησης σε παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Διπλωματική εργασία. Λάρισα: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης.

Αχτσιόγλου, Ε. (2017). *Συνεργασία σχολείου – οικογένειας στην προσχολική εκπαίδευση: αντιλήψεις γονέων και εκπαιδευτικών*. Διπλωματική εργασία. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών.

Γκαραγκάνη, Α. (2017). *Αγχώδεις διαταραχές. Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για τη συμβουλευτική διάσταση του ρόλου τους, σχετικά με μαθητές που παρουσιάζουν αγχώδεις διαταραχές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στο νησί της Ρόδου*. Διπλωματική εργασία. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Δεληλίγκα, Σ. (2015). *Προβλήματα συμπεριφοράς παιδιών προσχολικής ηλικίας σε σχέση με το γονεϊκό τύπο και το γονεϊκό στρες*. Διπλωματική εργασία. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής.

Δημακοπούλου, Φ., 2019, *Ενσυναίσθηση και Εκπαίδευση*», Περιοδικό C.V.P. Παιδαγωγικής & Εκπαίδευσης, ανακτήθηκε από <http://www.scientific-journal-articles.org/greek/free-online-journals/education/education-articles/dimakopoulou-foteini/empathy-and-education-dimakopoulou-foteini.htm> στις 18-8-2020

Δημητριάδου, Β. (2020). *Σχέσεις σχολείου –οικογένειας: Αποτύπωση των απόψεων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας*. Διπλωματική εργασία. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Δημουλή, Ι. (2018). Διερεύνηση των απόψεων των Νηπιαγωγών γύρω από το ζήτημα της επικοινωνίας και συνεργασίας τους με τους γονείς των μαθητών τους. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών – Επιστημονικών Θεμάτων*, 14, 108-109.

Δώνη, Ε., (2015). *Αντιλήψεις νηπιαγωγών για την πρόωμη ανίχνευση συναισθηματικών και συμπεριφορών δυσκολιών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας: Μια πανελλαδική έρευνα*. Διδακτορική διατριβή. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Ζαμπέλης, Λ. (2008). Έρευνα στην εκπαίδευση: η αναγκαιότητά της και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της ως εργαλείο προβληματισμού. *Πρακτικά Συνεδρίου «Εκπαίδευση και ποιότητα στο ελληνικό σχολείο»*, Ίδρυμα Ευγενίδου, Αθήνα, 20-21 Μαρτίου 2008, σ.62-65.

Κακοκέφαλου, Θ., & Φωκά, Μ. (2015). *Συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Η οπτική των γονέων*. Διπλωματική εργασία. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.

Κάκουρος, Ε., & Μανιαδάκη Α. (2006). *Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων-Αναπτυξιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Καρπέτης, Γ. (2008). *Κλινική κοινωνική εργασία ψυχοδυναμικής έμπνευσης με γονείς παιδιών που εμφανίζουν κυρίαρχα συμπτώματα της διαταραχής άγχους αποχωρισμού*. Διδακτορική διατριβή. Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης.

Μάντζιου, Σ., Αχνούλα, Γ., & Καραβίδα, Ε. (2014). Η σπουδαιότητα της θετικής αφής στην ανάπτυξη των βρεφών και νηπίων. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 13, 185-190.

Μπόγλη, Α. (2018). *Η Αυτο-αποτελεσματικότητα των Τελειόφοιτων της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας: Αποτελέσματα και Νοηματοδοτήσεις*. Διπλωματική εργασία. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο

Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Μπόνια, Α. (2010). *Η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στη γονεϊκή εμπλοκή στο δημοτικό σχολείο*. Πτυχιακή εργασία. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Ναούμ, Έ. (2014). *Συνεργασία σχολείου – οικογένειας στο πλαίσιο του αειφόρου σχολείου. Μια έρευνα δράσης σε νηπιαγωγείο*. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: ΕΚΠΑ, Τμήμα εκπαίδευσης και αγωγής στην προσχολική ηλικία.

Ντινίδου, Χ. (2013). *Απόψεις και στάσεις εκπ/κών πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και γονέων για τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας*. Διδακτορική διατριβή. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών.

Ντολιοπούλου, Ε., & Κοντογιάννη, Α. (2003). Η αλληλεπίδραση νηπιαγωγών-γονέων στον ελληνικό χώρο. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 5, 88-108.

Π.Ο.Υ. (2008). *ICD-10 Διεθνής Στατιστική Ταξινόμηση Νόσων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας* [online]. Ανακτήθηκε από https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj9mc6irdfqAhWEqQKHclBBskQFjAAegQIBhAB&url=http%3A%2F%2Fwww.moh.gov.gr%2Farticles%2Fhealth%2Fdomes-kai-drasesis-gia-thn-ygeia%2Fkwdikopoihseis%2F86-statistikh-taksinomhsh-noswn-kai-synafwn-problhmatwn-ygeias%3Ffdl%3D1441&usg=AOvVaw2Z3_3jOSuUwzT-M5PA8h6r

Παπαγεωργίου, Π. (χ.χ.). *Ποσοτική έρευνα* [online]. Ανακτήθηκε από http://sociology.soc.uoc.gr/pegasoc/wp-content/uploads/2014/10/Microsoft-Word-Papageorgiou_DEIGMATOLHPTIKH1.pdf

Παπαδημητρίου, Ε., (2019). *Η γονεϊκή εμπλοκή στην προσχολική εκπαίδευση και ο ρόλος της στη διαχείριση των πολιτισμικών ετεροτήτων. Απόψεις νηπιαγωγών*. Διπλωματική εργασία. Πάτρα: ΕΑΠ.

Παρασκευόπουλος, Ι. (1985). *Εξελικτική ψυχολογία-Προγεννητική περίοδος-Βρεφική ηλικία*. Τόμος 1. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Παρασκευόπουλος, Ι. (1985). *Εξελικτική ψυχολογία-Σχολική ηλικία*. Τόμος 3. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Παχιού, Μ., (2019). *Οι παιδικοί σταθμοί στο χτες και το σήμερα: Η εξέλιξή τους, η οργάνωση και η λειτουργία τους, τα καθήκοντα των παιδαγωγών*. Πτυχιακή εργασία. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Πεντέρη, Ε. (2012). *Ψυχοπαιδαγωγικές διαστάσεις της σχέσης οικογένειας και νηπιαγωγείου: Διερεύνηση της γονικής εμπλοκής και των παραγόντων που την επηρεάζουν*. Διδακτορική διατριβή. Ξάνθη: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο.

Σιδηροπούλου, Τ., Δημητριάδη, Σ., & Ράλλη, Α.. (2011). Η μετάβαση του μικρού παιδιού σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. *Παιδαγωγικός λόγος*, 1, 63-83.

Σταυροπούλου, Α. (2012). *Η συνεργασία οικογένειας-εκπαιδευτικών: πώς νοηματοδοτεί κάθε πλευρά την έννοια της συνεργασίας*. Πτυχιακή εργασία. Πάτρα: Τμήμα Επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής στην προσχολική ηλικία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΦΥΛΛΟ 1 «Ερωτηματολόγιο παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας-νηπιαγωγού (Δημογραφικά στοιχεία)»

1. Φύλο Άνδρας Γυναίκα

2. Ηλικία _____

3. Ποιοι είναι οι τίτλοι σπουδών σας; (συμπληρώστε, αν χρειαστεί περισσότερα από ένα πεδία).

ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας

ΑΤΕΙ –Τμήμα Προσχολικής αγωγής

Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) χωρίς εξομοίωση

Σχολή Νηπιαγωγών διετούς Φοιτήσεως (Ακαδημία) με εξομοίωση

Πανεπιστήμιο

ΙΕΚ

ΕΠΑΛ

Μεταπτυχιακό δίπλωμα: Τίτλος διπλώματος:

Διδακτορικό δίπλωμα: Τίτλος διπλώματος:

Άλλο πτυχίο: _____

4. Πόσα χρόνια προϋπηρεσίας έχετε; _____

5. Ποιος είναι ο τύπος του σχολείου που υπηρετείτε;

Παιδικός Σταθμός

A) Δημόσιος

B) Ιδιωτικός

Ποια θέση κατέχετε στο τμήμα σας; (Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απάντηση)

A) Παιδαγωγός

B) Βοηθός παιδαγωγού

Γ) Υπεύθυνη παιδικού σταθμού

Νηπιαγωγείο

A) Δημόσιο

B) Ιδιωτικό

7. Ποιος είναι ο αριθμός των παιδιών της τάξη σας;

ΦΥΛΛΟ 2 «Η σημασία της συνεργασίας με τους γονείς για τα ίδια τα παιδιά και τους γονείς» (Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)

A) Η συνεργασία με τους γονείς είναι σημαντική για τη σχολική επιτυχία του παιδιού.

B) Η συνεργασία με τους γονείς συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των παιδιών

Γ) Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους

Δ) Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν και να προσαρμοστούν ευκολότερα στον παιδικό σταθμό/νηπιαγωγείο

Ε) Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο

ΣΤ) Η συνεργασία με τους γονείς επηρεάζει θετικά τη συμπεριφορά των παιδιών

- Z) Η συνεργασία με τους γονείς βοηθάει τα παιδιά να αισθανθούν ασφάλεια
- H) Η συνεργασία με τους γονείς τους βοηθάει να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά τους.
- Θ) Η συνεργασία με τους γονείς τους βοηθάει να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού τους
- I) η συνεργασία με τους γονείς τους βοηθάει να βελτιώσουν τη σχέση τους με τα παιδιά τους

ΦΥΛΛΟ 3 «Απόψεις εκπαιδευτικών για το θέμα της ετοιμότητας των νηπίων»

- 1) Τι θεωρείτε ως «ετοιμότητα» όσον αφορά ένα παιδί που ξεκινάει τη φοίτησή του στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο; (Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)
 - A) Να μη διαμαρτύρεται έντονα κατά την αποχώρηση των γονιών και κατά τη διάρκεια της ημέρας
 - B) Να αυτοεξυπηρετείται
 - Γ) Να παίρνει με ευχαρίστηση μέρος στο ημερήσιο πρόγραμμα
 - Δ) Να επικοινωνεί τα συναισθήματά του
 - E) Άλλο (αναφέρετε σύντομα)
- 2) Αν φέρετε στο νου σας τη σημερινή σας τάξη, τι σκέφτεστε για την ετοιμότητά τους κατά τις πρώτες μέρες προσαρμογής;
 - A) Μεγάλο ποσοστό των νηπίων παρουσίασαν εκδηλώσεις άγχους προσαρμογής
 - B) Σχεδόν τα μισά νήπια παρουσίασαν εκδηλώσεις άγχους προσαρμογής
 - Γ) Μικρό ποσοστό των νηπίων παρουσίασαν εκδηλώσεις άγχους προσαρμογής
- 3) Ποιες πληροφορίες αξιολογήσατε προκειμένου να εκτιμήσετε την ετοιμότητα ή όχι ενός νηπίου όταν πρωτοέρχεται στο χώρο του Παιδικού Σταθμού –Νηπιαγωγείου;
 - A) Οικογενειακή κατάσταση
 - B) Ιδιαιτερότητες του παιδιού
 - Γ) Ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης
 - Δ) Προηγούμενη επαφή του παιδιού με άτομα εκτός οικογένειας
 - E) Άλλο (αναφέρετε σύντομα)
- 4) Ζητάτε πληροφορίες από τους γονείς για το οικογενειακό περιβάλλον ή τυχόν ιδιαιτερότητες;
 - A) Ναι
 - B) Όχι
- 5) Θεωρείτε ότι οι γονείς εμπιστεύονται εύκολα κάποια προσωπικά θέματα (προβλήματα υγείας, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ.)
 - A) Ναι
 - B) Όχι
- 6) Επιτρέπεται από την πολιτική του παιδικού σταθμού / νηπιαγωγείου στους γονείς να παραμείνουν στο χώρο κατά την προσαρμογή του νηπίου;
 - A) Ναι
 - B) Όχι
 - Γ) Κατά περίπτωση
- 7) Ποιοι από τους παρακάτω τύποι γονιών πιστεύετε ότι ρωτάνε περισσότερο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των παιδιών τους; (Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)
 - A) Γονείς παιδιών που έχουν προηγούμενη πείρα από δομές προσχολικής αγωγής (μεγαλύτερα παιδιά που φοίτησαν)

- B) Γονείς με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο
 Γ) Εργαζόμενοι γονείς
 Δ) Γονείς με υψηλά επίπεδα άγχους
 Ε) Άλλο (αναφέρετε σύντομα)
- 8) Ποιους θεωρείτε τους κυριότερους παράγοντες που εμποδίζουν τους γονείς να συνεργαστούν με τον/την παιδαγωγό; (Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)
 Α) Περιορισμένος χρόνος
 Β) Αρνητική στάση των γονιών απέναντι στο σχολείο
 Γ) Αρνητική στάση των παιδαγωγών απέναντι στους γονείς
 Δ) Αδιαφορία
 Ε) Πολιτισμικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές μεταξύ γονιών /παιδαγωγών
 ΣΤ) Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνεργασία τους με την οικογένεια
 Ζ) Άλλο (αναφέρετε σύντομα)
- 9) Ποιους θεωρείτε τους κυριότερους παράγοντες που επιδρούν θετικά στη συνεργασία γονιών –παιδαγωγού; (Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)
 Α) Στάση παιδαγωγού
 Β) Προηγούμενη εμπειρία των γονιών από δομή προσχολικής αγωγής
 Γ) Προσωπικά χαρακτηριστικά γονιών (μορφωτικό επίπεδο , ιδιοσυγκρασία κ.λπ)
 Δ) Ενσυναίσθηση εκ μέρους και των δύο πλευρών
 Ε) Άλλο (αναφέρετε σύντομα)
- 10) Ποιοι γονείς θεωρείτε ότι έχουν περισσότερες πιθανότητες να βοηθήσουν αποτελεσματικότερα τα παιδιά τους όταν παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού; (Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)
 Α) Μορφωμένοι γονείς
 Β) Εργαζόμενοι γονείς
 Γ) Γονείς με προηγούμενη εμπειρία από δομές προσχολικής αγωγής
 Δ) Γονείς με υψηλά επίπεδα ενσυναίσθησης
 Ε) Άλλο (αναφέρετε σύντομα)

ΦΥΛΛΟ 4 (Απόψεις των εκπαιδευτικών για τη συνεργασία με τους γονείς)

(Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)

- 1) Θεωρώ ωφέλιμη τη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών που ξεκινάνε τον παιδικό σταθμό-νηπιαγωγείο
- 2) Θεωρώ ότι η συνεργασία με τους γονείς επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μαζί τους
- 3) Θεωρώ ότι η συνεργασία επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις μου με το παιδί
- 4) Πιστεύω ότι οι περιπτώσεις παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού χρειάζονται περισσότερο τη συνεργασία
- 5) Η έλλειψη συνεργασίας με τις οικογένειες των νηπίων με προβληματίζει.
- 6) Η έλλειψη επικοινωνίας με τις οικογένειες νηπίων που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού με προβληματίζει ιδιαίτερα
- 7) Είμαι εγώ που αναλαμβάνω συχνότερα την πρωτοβουλία για επικοινωνία με τους γονείς παιδιών που παρουσιάζουν εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού.
- 8) Θεωρώ επαρκή τον εργασιακό μου χρόνο για να συνεργαστώ με τους γονείς
- 9) Ορίζω συγκεκριμένες μέρες και ώρες επαφών με τους γονείς
- 10) Θεωρώ ότι θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει συνεργασία με τους γονείς των παιδιών με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού και πέραν του ωραρίου εργασίας μου
- 11) Η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας εμποδίζει τους γονείς να επικοινωνήσουν μαζί μου

συχνά

- 12) Οι γονείς ρωτάνε για τις μεθόδους –πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την προσαρμογή των νηπίων
- 13) Δίνω με ευκολία πληροφορίες για τις πρακτικές αυτές
- 14) Το παιδί με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού έχει πολλά να ωφεληθεί από τη συνεργασία παιδικού σταθμού-νηπιαγωγείου και της οικογένειας
- 15) Θεωρώ χρήσιμη τη βοήθεια από ειδικό (ψυχολόγο κ.λπ.) σε περιπτώσεις εκδηλώσεων άγχους αποχωρισμού
- 16) Θεωρώ ότι υπάρχει μεγάλο ποσοστό διαφωνιών και τριβών μεταξύ γονιών και παιδαγωγών όταν πρόκειται για παιδιά με εκδηλώσεις άγχους αποχωρισμού
- 17) Θεωρώ ότι η ποιότητα της συνεργασίας με τους γονείς βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς
- 18) Θεωρώ ότι θα με βοηθούσε οποιαδήποτε επιμόρφωση πάνω στο θέμα της επικοινωνίας με τους γονείς

ΦΥΛΛΟ 5 «Σχετικά με τους τρόπους που επιλέγουν οι παιδαγωγοί για την επικοινωνία τους με τους γονείς.» (Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)

Πόσο συχνά επικοινωνείτε με τους γονείς με τους παρακάτω τρόπους:

- A) Στις υποχρεωτικές ομαδικές συγκεντρώσεις
- B) Κατά την άφιξη ή την αποχώρηση των παιδιών
- Γ) Τηλεφωνικά όταν προκύπτει κάποιο θέμα
- Δ) Ατομικά στο χώρο του παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου
- E) Εκτός σχολείου

ΦΥΛΛΟ 6 «Σχετικά με την αποτελεσματικότητα των παιδαγωγών» (Χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Lickert για κάθε ένα από τα ερωτήματα)

- 1) Οι δυνατότητες εξέλιξης ενός παιδιού συνδέονται κυρίως με το οικογενειακό του περιβάλλον
- 2) Όταν πραγματικά προσπαθώ μπορώ να τα καταφέρω και με τις πιο δύσκολες περιπτώσεις προσαρμογής
- 3) Η/ Ο παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας δεν έχει περιθώρια να πετύχει και πολλά πράγματα με τα παιδιά γιατί το οικογενειακό περιβάλλον ασκεί μεγαλύτερη επίδραση σε ό,τι πετυχαίνουν.
- 4) Αν έκαναν οι γονείς περισσότερα θα έκανα κι εγώ περισσότερα
- 5) Αν ένα παιδί είναι ανήσυχο-αγχωμένο είμαι σίγουρη ότι γνωρίζω κάποιες τεχνικές για να το βοηθήσω.
- 6) Αν προσπαθήσω πραγματικά πολύ μπορώ να κερδίσω την εμπιστοσύνη ακόμα και των πιο δύσκολων περιπτώσεων παιδιών
- 7) Η παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας δε μπορεί να κάνει πολλά γιατί τα κίνητρα του παιδιού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον